

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

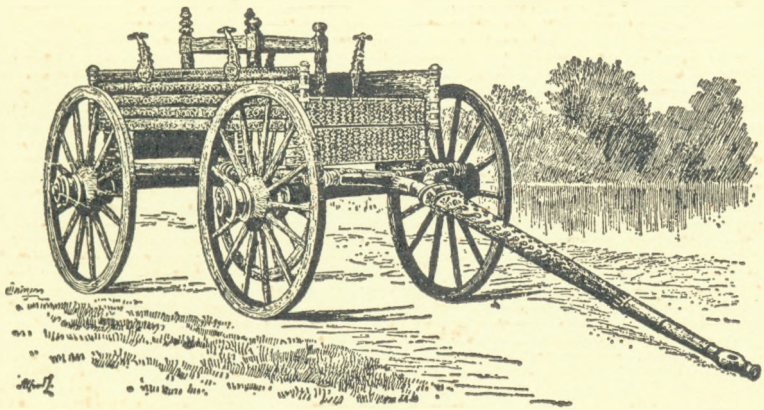
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dejbjerg

FRA DEJBJERG BY OG SOGN

Af H. P. Jensen

Debjerg

Alvorlig taler ved alfarvej
med grønsvær tækket de gamles grave:
Henfarne slægter – forglem dem ej!
I arv de gav dig en ædel gave.

Henfarne slægter
i landets marv
sig ej fornægter
bevar din arv!

Hvad hånden former, er åndens spor.
Med flint har oldbonden tømret, kriget.
Hver spån, du finder i Danmarks jord,
er sjæl af dem, der har bygget riget.

*Vil selv du fatte
dit væsens rod,
skøn på de skatte,
de efterlod!*

(Danmarkssangen – Johs. V. Jensen).

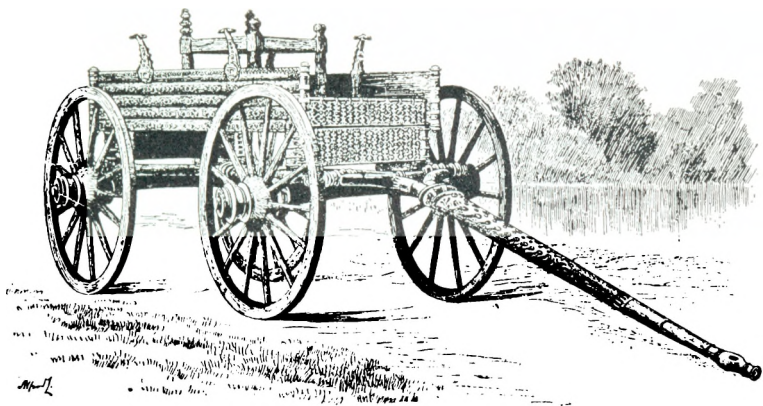
Vi søger slægtens spor i stort og småt,
i flinteøksen efter harvens tænder,
i mosefundets smykke, plunt og råt,
i kirkens kvadre, lagt af brede hænder.
Hvert skimlet skrift, hver skjoldet alterbog
har gemt et gran af slægtens ve og våde;
*nu skal de røbe mig, hvad vej jeg drog,
og løfte mig en flig af livets gåde.*

(Historiens Sang – Jeppe Aakjær).

Dejbjerg

EN SKILDRING
AF FORHOLDENE I DEJBJERG GENNEM TIDERNE

fortalt af H. P. Jensen

DEJBJERG · SEPTEMBER 1966

Tryk:
Ringkjøbing Amts Dagblads Bogtrykkeri

Klicheer:
Hammerschmidts Klichéanstalt, Århus

Indbinding:
Hendriksen & Søns Bogbinderi, Skive

Forord

Hvad er det, der gør, at har man først begyndt at høre og spørge efter fortidens tale, kan man ligesom ikke frigøre sig, men man må stadig vende tilbage dertil?

Da jeg for tyve år siden i en ledig stund begyndte at skrive om et og andet herfra, gik det kort tid efter i stå igen. Men da det for to år siden hed „ikke mere arbejde“, vendte tankerne sig til det påbegyndte arbejde. Det var dog nok blevet ved tankerne blot, om ikke min søn var kommet til hjælp. Han har kørt mange ture til Viborg, hjulpet at tyde de gamle skrifter, skrevet til mange forskellige steder og helt igennem trukket et stort læs. Hans Madsen, Vesterager, har ydet god hjælp, og ligeså har Herman Mikelsen, Rabjerg, hjulpet godt. De skal begge takkes for bistand, og der skal siges tak til alle dem, jeg har voldt ulejlighed med min spørgen, og som tålmodigt har svaret på alle mine spørgsmål.

Skulle een og anden finde noget heri, der taler til ham om forrige tider og slægter, og skulle dette give ham en værdi i øje, da er hensigten nået.

Hans P. Jensen.

Indhold

Forord . . .	5
Tankerne går	9
Dejbjerg sogn	12
(Beliggenhed og grænser (s. 12), vigtige oldtidsfund og mindesmærker (s. 13), størrelse og terræn (s. 18), jordbund og plantevækst (s. 19), indbyggerantal og erhverv (s. 19), samfærdsel (s. 19), plantagerne i Dejbjerg (s. 26)).	
Dejbjerg kirke	28
(Kor (s. 28), skib (s. 28), tårn (s. 30), tidl. gravkammer (s. 30), våbenhus (s. 34), kirkens ydre (s. 36), kirkegården (s. 36), kirkestald (s. 38)).	
Tillæg til afsnittet om kirken	40
(Uddrag af synsprotokol (s. 40), kommunionbog (s. 46) og tillysningsbog (s. 53) samt oversigt over menighedsråd (s. 58)).	
Præster i Dejbjerg	61
Degne, lærere og skoler i Dejbjerg	69
(Skolerne i Gl. Dejbjerg (s. 69), Rabjerg (s. 73), Leding (s. 76), Bøgholt (s. 76), Lyager (s. 77) og Dejbjerglund (s. 78) samt oversigt over skolekommissionerne (s. 79)).	
Kommunale forhold	81
(Sogneråd (s. 81) og sognefogeder (s. 85)).	
Spredte træk fra sognets liv	87
(Forskellige trosretninger (s. 87), samtalekredse (s. 92), D.M.S. (s. 94), kvindeskredse (s. 95), Blå Kors (s. 96), grundlovmøder (s. 96), à propos Kaj Munk (s. 97), husflidsforening (s. 99), sygekasse (s. 99), missionshusene i Dejbjerg (s. 100)).	
Dejbjerg rakkerne	104
(Familierne: Kvembjerg (s. 106), Balther (s. 110), Kjær (s. 112), Laust Nielsen (s. 112), Riber (s. 112), Mus (s. 114) samt omtale af Casper Hodde (s. 115)).	
Afskedsprædiken (A. C. Jungersen)	121
Barndoms minder fra Dejbjerggenen (Johs. Faurschou)	126
Historien taler – –	131

Tidligere og nuværende hovedgårde, gårde, ejendomme og huse i Dejbjerg	133
(Dejbjerglund (s. 133), Store Skindbjerg (s. 136), Præstegården (s. 138), Kjærgård (s. 142), Sandagergård (s. 145)).	
Nordsognet	148
(Herunder: Sandager m. Rundal og Gammelgård (s. 148), Vesterager (s. 153), Uglbjerg (s. 159), Bækbo (s. 166), Hedegård (s. 171), Rabjerg (s. 172)).	
Østersognet	185
(Herunder: Letager (s. 185), Bjørnemose (s. 186), Bundsbæk (s. 187), Lilbæk (s. 191), Nisgård (s. 192), Leding (s. 193), Kongsholm (s. 200), Alkjærsgig (s. 204), Sorte Kro (s. 213), Lyager (s. 215)).	
Sydsognet	217
(Herunder: Vognbjerg hede (s. 217), Vognbjerg (s. 219), Stampen (s. 227), Nysted (s. 229), Skindbjerggårde (s. 234), Stationsbyen (s. 236), Tanning (s. 239), Gl. Dejbjerg (s. 241) og Kirkebyen (s. 245)).	
Tankerne går tilbage – –	255
Blandkorn	256
Kildeskrifter	259

Tankerne går...

Vi står på Dejbjerg kirkebanke – det sted, som engang kaldtes Dybjerg eller, som nogle mener, længere tilbage Dødbjerg. Hvoraf kommer navnet? – Er der muligvis, da vandet skyllede op og ned ad bakkens sider, drevet lig i land her? – er de jordet her? – som vi kender det fra „Dødemandsklitterne“ syd for Torsminde, hvor de engelske marinere er begravede i klitterne.

Vi står og ser ned over landskabet, og tankerne går . . .

Hvorfor går vejen ned mod banen så underligt i bugt og sving? – Er det studeforspand, der møjsommeligt har slidt og aset sig opad under tanken: „Vi når aldrig derop!“ . . ? – – – Men så nutiden. Da vejen blev grundforbedret. – Var det mangel på lineal? – var det hensyn til det fra fædrene nedarvede? – måske en prøve på tidens fredningsmani? – vil det til alle tider høre til de uløste spørgsmål?

Tankerne går . . .

Længere borte ser vi Stampebjerg, dette underlige udslag af naturen. Hvordan er det opstået? – Var det vandet, som her aflejrede det tungere materiale: sten, grus og sand, og førte det lettere materiale: planterester m. m. med sig videre østpå for at aflejre dette sidste i en rolig slugt bagved – nu Lundmose?

Tankerne går . . .

Længere borte endnu ser vi Vognbjerg banker. Som et næs eller forbjerg ligger de der. Hvor stammer navnet fra? – Var det folkene, som i fjerne tider byggede vognborge her – til forsvar mod fremtrængende fjender? – har navnet noget at gøre med Dejbjergvognen? – skulle denne have haft sit hjemsted på Vognbjerg, måske dengang Vognbjerget? – besluttede man, da fjenderne rykkede frem, at skjule vognen på søens bund? – eller har man bragt den som et offer til guddommen for om muligt at skaffe hjælp i den store nød og fare?

– – – – Efter fundet af vognen i 1881–83 var der mænd, også her fra sognet, der undersøgte strækningen fra Vognbjerg til præstegårdens mose for om muligt at finde spor af vase eller vej; men selv om de på sine steder

Udsigt fra Dejbjerg kirkebanke

kravlede rundt, kom der intet ud deraf. Man tænkte, at vognen måske med mellemrum i tider, hvor der festedes for guderne, blev hentet fra sin plads og ført ned til offerlunden i mosen. I så tilfælde ville det have været nødvendigt med noget i form af en vej over de lave arealer. Offerlunden neden for Dødebjerget menes at have givet navn til herregården Dejbjerglund. – –

Der er spørgsmål nok, og tankerne går . . .

Tilbage til Vognbjerg. Hvordan gik det til, at Stauning, da man i gamle dage trak grænserne mellem sognene, fik en trekant ind i Dejbjerg, så den yderste banke sammen med en stribe af højlandet bagved kom til at høre til Stauning? – Skete det af hensyn til beboerne på det lave og flade Stauning land? – skulle de, hvis vandet engang vendte tilbage, have et foreløbigt tilflugtssted på egen grund? – – – – Et sagn siger ganske vist, at der i Brejning sogns nordøstlige hjørne findes en del høje, som kaldes Stauning Høje, og som bærer dette navn, da de var at betragte som stauningboernes sidste tilflugt. Hvorom alting er, sagnet viser, at der har været tænkt på det spørgsmål før i dag.

Tankerne går . . .

Lidt mod øst fra Vognbjerg ligger Toppet- og Fladkvembjerg. Også de er som et forbjerg ud mod det lave og flade Skjern land. Nu kommer atter et spørgsmål med sogneskel. – Når skellet mellem Skjern og Dejbjerg sogne går fra Ganer å i vest, syd om Skydstofte og forbi Teglværket, hvorfor fort-

sætter det da ikke denne rette linie, men drejer brat i nord og går i lige linie op til Vognbjergvejen, ender i en spids og går lige til treskellet ved Kvembjerg . . . ? Resultatet er, at Skjern også tager en trekant ind i Dejbjerg, hvorved Skjern løber af med Kvembjerg høje og en strimmel af højlandet bagved. – Vi sammenholder dette med, hvad vi før så om sogneskellet mellem Dejbjerg og Stauning, og spørger, om der er handlet ud fra samme hensyn . . . ?

Tankerne går . . .

Og tiden går også. Det er ved at blive køligt. – Vi forsøger at samle tankerne hjem, og også vi går, for nu skal solen ringes ned.

Dejbjerg Sogn

(*Geografiske forhold m. v.*)

Hvornår de første mennesker har bosat sig i det område, der nu kaldes Dejbjerg, vides ikke; men at der har været beboere her i oldtiden, er der flere vidnesbyrd om.

De mange kæmpehøje har gennem århundreder talt deres sprog til hennearne slægter om fædres liv og kamp – talt om, at „nu smuldre deres ben bag højens bautasten“.

Nogle steder i sognet kan man ved arbejde i jorden finde rester af fyrsteder og skår af lerkar samt flinteredskaber, alt sammen bevis på tidligere tiders bebyggelse.

Et særligt vidnesbyrd fra oldtiden er den kendte Dejbjergvogn, som nu findes på Nationalmuseet.

På Vognbjerg hede vest for den gamle landevej findes det ene dybe hjulspor ved siden af det andet; disse spor beretter, at her har de færdedes i gamle dage, og tankerne går til konger og adelsmænd, riddere og svende i jern og plade – her har de aget, fortidens bønder, i deres simple køretøjer.

Beliggenhed og grænser:

Dejbjerg sogn hører under Ringkøbing amt og ligger i Bølling herred. Undersøger man, hvor kirken – det omtrentlige geografiske midtpunkt – ligger, og udtrykker man resultatet internationalt, lyder dette: ca. $8^{\circ} 25' 16''$ østlig længde og ca. $55^{\circ} 59' 57''$ nordlig bredde. Det vil altså groft taget sig 6000 km fra Ækvator og 4000 km fra Nordpolen.

Fra tresogneskillet ved Kvembjerghøjene går sognegrænsen i nordvest med Stauning sogn på venstre hånd og passerer tæt forbi Riberhus og stedet, hvor familien Musen boede til omkring 1890. Derefter bøjer den mod sydvest med Nr. Vognbjerg på højre side og Sdr. Vognbjerg i Stauning på venstre hånd. Efter at have passeret jernbanelinien bøjer skellet mod nordvest, går syd og vest om Ll. og St. Skindbjerg og fortsætter, til det når Velling.

Det bøjer så et lille stykke mod øst og derefter atter mod nordvest til Lem sogns grænse. Herfra mod øst, tæt syd forbi Lem station, videre gennem Bækbo og over Ringkøbing – Varde landevej, op på heden til Skelhøj og herfra mod syd tæt øst forbi Taterbakke til Møllebækken, som følges gennem Bjørnemose til Bundsbæk mølle. Stadig følgende Møllebækken går skellet videre mod syd, til bækken ved Kongsholm falder ud i Ganer å. Fra Skelhøj til Ganer å har vi haft Hanning sogn på venstre hånd, men nu kommer vi til Skjern sogn. Når Ganer å på et stykke har været grænsen, bøjer skellet mod vest og så igen mod syd. Det passerer Alkjærsgig og går vestpå over landevejen ved Alkjærsgig teglværk. Lidt vest herfor forandrer det retning og går mod nordvest, indtil det ved Vognbjergvejen gør en skarp bøjning og nu på det sidste stykke går mod sydvest til udgangspunktet ved Kvembjerg.

Vigtige oldtidsfund og mindesmærker:

Som allerede nævnt findes i Dejbjerg adskillige minder fra oldtiden. De ældste er utvivlsomt gravhøjene, som findes i stort tal (iflg. Trap: Danmark ca. 120). En del af højene er fredede og ikke udgravede (bortset fra, at tyskerne under besættelsen gennemgravede flere af dem). Da der ikke her er gjort så værdifulde fund, skal højene ikke omtales yderligere.

Troldebanken

På Troldbánke i østsognet blev man for få år siden opmærksom på forekomsten af et andet oldtidsfænomen, et system af oldtidsagre. Herom skriver lokalhistorikeren August F. Schmidt i Ringkjøbing Amts Dagblad efter professor, dr. phil. Gudmund Hatt:

„Paa den lyngklædte Troldebanke ved den østlige Udkant af Dejbjerg Plantage findes et System af Agervolde og Terrassekanter, indrammende Oldtidsagre af den korte, brede Type. Arealet udgør 4½ Hektar, men mod Nord og Vest har dette Agerkompleks engang strakt sig videre ind i Plantagen. I Syd og Øst ses derimod Dyrkningens naturlige Grænse, idet den ophører ved Bakkens Fod, hvor Jordsmonnet antager en sumpet Karakter. Skovrider Bloch, Dejbjerg, der henledte Hatts Opmærksomhed paa Lokaliteten, har faaet den lille karakteristiske Forekomst fredlyst under Naturfredningen. En opmaaling af Agrene blev foretaget af Axel Steensberg i August 1935. En Undersøgelse af Forekomsten viste, at her ikke har været Hede før Opdyrkingen, men sandsynligvis Skov. Daterede Fund blev ikke gjort ved Undersøgelsen. Der blev fundet Knusesten paa Terrænet. Paa Toppen af Troldebanke ligger en udgravet og aldeles ødelagt Gravhøj. Den har formentlig ligger der, da Agrene anlagdes, en svag Agervold løber hen mod højen“.

Fundets alder kan altså ikke med sikkerhed tidsfæstes. Imidlertid synes (stadig iflg. Aug. F. Schmidt) fund andre steder i Vestjylland at tyde på, at oldtidsagrene her i adskillige tilfælde kun har været dyrket under Ældre Jernalder.

* * *

En sten i præstegårdens mose nær ved jernbanen fortæller os, at på det sted blev Dejbjerg-vognene fundet. Stenen, som tydeligt ses fra såvel banen som vejen, har på forsiden et indhugget „billede“ af den bedst bevarede vogn, forskellig udsmykning og årstallet 1881 – 83. På bagsiden står: 50 Favne Nord-Nord-Øst for denne sten fandtes Dejbjergvognene.

Ved omtalen af selve fundet og dets betydning vil det være lettest at citere en artikel i Illustreret Tidende Nr. 23 – 1888.

„Vognen fra Dejbjerg Mose. Vognene udgravedes 1881–83 i Præstegaardsmosen af Dr. Henry Petersen. Der fandtes to prægtige, med Bronzebeslag prydede Vogne. Vognene har været taget fra hinanden, før de nedlagdes; af ingen af dem har alle Delene været nedlagt, saa der hersker nogen Usikkerhed om, hvorledes de i Enkeltheder har været samlet. Hovedformen er imidlertid klar nok; den svarer til Vognfremstillinger paa Monumenter fra den tidlige romerske Kejsertid. Konstruktionen er ensartet for begge Vogne, men den ene er lidt større end den anden, ligesom der er forskel i Beslagprydelsen. Træværket er temmelig velbevaret, men ormstukket, hvilket tyder paa mange Aars Brug før Nedlæggelsen. Der er ikke uden for Danmark gjort Fund, svarende til Dejbjerg-Vognene. Derimod er der tidligere i Danmark fundet Bronzebeslag, (i Broholm Samlingen) der for en stor Del, lige til Maalene, stemmer med

Dejbjerg vognen

Beslagene paa den ene Vogn. Fra den tidlige Periode af Jernalderen, der gaar forud for den, hvori den romerske Kultur begynder at gøre sin Indflydelse gældende i Norden, har vi kun faa Fund i Landet.

Dejbjerg-Vognene overrasker i høj Grad ved de Oplysninger, de yder om Datidens Haandværk, ligesom den Teknik, der viser sig i Vognenes Konstruktion, er mærkelig. Fælgene er saaledes bøjede i Varme af et lige Stykke Træ – noget, der anses for temmelig moderne, men her viser sig 2000 Aar gammelt. Bronzebeslagenes Stil kendes ikke før, men har Tilknnytning til den Stil, der før Romertiden raadede i de af galliske Stammer beboede Dele af Vesteuropa. Beslagene er bl. a. prydet med uddrevne Figurer, hvoraf flere utvivlsomt er hellige Tegn. De er sammen med det øvrige prægtige Udstyr medvirkende til, at man anser Vognene for Gudevogne; disse omtales baade i Mytologien og i Historien. Imod den Antagelse taler, at den paa Fyn fundne Vogn blev brændt paa en Hovdings Ligbaal, ligesom den udviklede Teknik maa være betinget af, at saadanne Vogne brugtes i det daglige Liv, selv om det kun var ansete Personer, der brugte dem“.

Vi ved endnu ikke om Dejbjerg-vognene blev brugt som gudevogne (evt. til at køre frugtbarhedsgudens billede ud på markerne ved forårstid, så guden kunne velsigne afgrøderne) eller om de har været brugt af egnens standspersoner.

* * *

Af andre mindsten, dog for personer og ting af langt yngre dato, har vi bl. a. Dalgas-stenen i plantagen vest for landevejen.

Dalgas stenen

Tanken om at sætte et minde for oberstløjtnant E. Dalgas er udgået fra proprietær Hans Okholm, Bøllinglunde. Han var dengang formand for Bølling Nr. Herreders Landboforening og efter hans mening burde landmændene i denne forening rejse mindet.

Det var oprindelig meningen at sætte mindet på en bestemt høj, nemlig en gravhøj, men dette kunne ikke tillades. – – „Man sætter ikke et nyt minde oven på et gammelt“. – – Der måtte så bygges en høj op, og dette arbejde udførtes af proprietær Buchwald, Dejbjerglund.

Stenen blev rejst i 1897, og der var i den anledning samlet en snes mand fra omegnen. Bagefter indbød prop. Viggo Bruhn, St. Skindbjerg, selskabet til en middag hjemme hos sig. Afsøringsfesten fandt sted i juni 1898.

Det voldte vanskeligheder og tog lang tid at finde en inskription, som mange oven i købet ikke fandt særlig god. Inskriptionen lyder:

GOLDE HEDES SLØVENDE VÆSEN
SEJERRIG HAN OVERVANDT
LIV HAN TÆNDTE, KÆMPERØSTEN
VEJ TIL FOLKETS HJERTE FANDT

REGNSKABET FOR MINDESMÆRKET

Første indsamling:

I Bølling sogn	20,25 kr.
I Sædding sogn	8,75 kr.
I Faster sogn	9,50 kr.
I Hanning sogn	12,70 kr.
I Stauning sogn	14,60 kr.
I Skjern sogn	23,00 kr.
I Borris sogn	11,00 kr.
I Dejbjerg sogn	41,50 kr.
I N. Bork sogn	3,75 kr.
I Lyhne sogn	3,20 kr.
I Strelluf sogn	10,00 kr.

Anden indsaml. v. Chr. Sand. Dej.

Hanning og Skjern	60,90 kr.
Landboforeningen	25,00 kr.
Afsløringsdagen	80,25 kr.
To bidrag	4,50 kr.
Indkommet i alt	328,90 kr.

Udgifter:

Niels Sandager for jordarbejde	10,00 kr.
Buchwald, Dejbjerglund	104,80 kr.
Stenhugger P. Jørgensen	104,50 kr.
Gustav Johnsen, Skjern	49,00 kr.
Mads Bentzen, Faster	20,00 kr.
Bekentgørelser	5,12 kr.
Mads Chr. Madsen, Løvstrupgaard	20,00 kr.
Maler Westergaard, Skjern	2,50 kr.
Bruhn, St. Skindbjerg for lærred	2,00 kr.
Porto	0,50 kr.
Udgifter i alt	318,42 kr.
Overskud:	10,48 kr.

Fra det sted, hvor Dalgas-stenen står, har man – som fra mange andre steder i sognet – en storslået udsigt ud over flere sogne, ud over Ringkøbing fjord til Holmsland klit. Blandt mange andre mindesmærker over Dalgas er Dejbjergs blevet kendt, netop fordi denne udsigt findes.

* * *

Endnu kan nævnes et par mindesmærker inden for sognets rammer. For dem begge gælder, at de står i omgivelser, der – hvis de kunne tale – ville

være i stand til at berette sælsomme historier om det liv, der engang førtes.

Ved sogneskellet ved Kvembjerg står en sten af trekantet form med indskriften: Dejbjerg – Skjern – Stauning. På en mindre sten står: Her lå Kvembjergs indtil 1837.

I Bjørnemose står ligeledes en sten, på hvilken der står: Her boede Mæt Mus og Niels Kvembjerg til 1932.

For disse to mindsten gælder, (det gælder i øvrigt også for stenen over Dejbjerg-vognene) at adgangen til dem er bestemt af lokalkendskab, samt af om man er villig til at forcere et temmelig vildsomt terræn.

Størrelse og terræn:

Dejbjerg sogns område udgør 6710 td. land, svarende til ca. 3700 hektar (37 km²).

Terrænet er mest højland, dog findes der fra jernbanen ud mod vest store lave og flade strækninger. Denne uensartethed fremkommer som følge af sognets beliggenhed på overgangen mellem Skovbjerg bakkeø og hedesletten omkring Skjernåen. Den del af sognet, som ligger i bakkerne, hører på den måde til det ældste, vi kan fremvise i Danmark af overfladeforekomster, idet bakkerne er dannet i den næstsidsite istid. Overfladen i sognets lave del er derimod dannet i sidste istid af materiale ført hertil af smeltevandet fra isranden langs den jyske højderyg. Sognets højeste punkt er Bavnhøj – 60 m.

Ved Kvembjerg ses overgangen fra hedeslette til bakkeø tydeligt

Jordbund og plantevækst:

Jordbunden består af sand med et mindre lag muld over. Enkelte steder findes mergel, særlig i Bækbo, hvor man ser en stor mergelgrav. Nogle steder er der også ler i jorden, og før i tiden har man adskillige steder lavet og brændt mursten. Da Alkjærsg teglværk opstod, kunne de mindre dog ikke bestå. Der har endvidere været gravet sten og grus rundt omkring i sognet, og ikke så lidt grus er herfra brugt til vejene – ikke blot i sognet, men også i nabokommunerne – desuden har amtet aftaget meget. I engene mod vest såvel som i Bjørnemose og Lundemose fandtes tidligere en del tørvejord, og mange har her hentet en ekstra hjælp til indtægten; nu er der ikke meget tilbage udover til ejernes eget brug.

Højlandet er delt i hede og plantage (plantagerne omtales senere særskilt). Heden findes især i den nordøstlige del, mens plantagen ligger inde midt i sognet og strækker sig i vest og øst fra Præstegården til Bundsbæk – og i syd nord fra Lyager skole til Rabjerg. De lave strækninger mod vest består mest af eng, hvoraf der dog nu er pløjet en væsentlig del. I de senere år er arealet delvis drænet, og hvor jorden før led på grund af vandtryk fra de højere liggende jorder, er den nu mere værdifuld til dyrkning. Også hedens opdyrkning skrider stærkt frem.

Indbyggerantal og erhverv:

Indbyggerantallet har været godt 700, men er nu gået tilbage til knapt 700.

Som næringsvej har landbruget været og er stadig det alt overvejende. Der har været enkelte store gårde, som nu er udstykket: Dejbjerglund, St. Skindbjerg, Præstegården.

I de senere år er der dog kommet indbyggere til, hvis erhverv er anderledes, således to købmænd, nogle håndværkere, nogle arbejdsmænd og tjene-stemænd. De fleste af disse bor ved kirken eller ved stationen.

Af større virksomheder findes kun teglværket i Alkjærsg. Et par af de største fabrikker „i Lem“, nemlig „Vestas“ og „H. S. Hansen“ ligger imidlertid i virkeligheden i Dejbjerg.

Vej og samfærdsel:

Som allerede nævnt støder man endnu enkelte steder i sognet på spor af den vej, der i længst forsvundne dage gik fra Varde til Ringkøbing. Det var ikke vej, som vi forstår det i vore dage. Blev et spor for dybt eller dårligt, anlagde man blot et nyt ved siden af det første, så der til sidst kunne være en hel række spor ved siden af hinanden. (Resterne af denne vej ses bedst i en hulvej, der ca. en halv kilometer øst for kirken fra Hanningvejen fører

I Ganer står en tilbageet, høj granitsten med et indbugget 3-tal. Det er den gamle markpæl, som angiver tre mil fra Ringkøbing; den har vel stået her sine 250 år.

mod syd til Gl. Dejbjerg - også på heden vest for Dalgasstenen ses de gamle spor endnu).

Efterhånden som befolkningen tog til og trafikken ligeså, kunne det ikke blive ved at gå på den måde, og en ny vej blev anlagt, nemlig den vi nu kalder „den gamle landevej“.

Denne vej kom gennem Skjern, hvor en gade endnu hedder Kongevej. (Kongeveje var oprindelig betegnelse for veje, som kun kongen og hans mænd måtte benytte - senere blev det almindeligt brugt om de store hovedlandeveje). Fra viadukten i Ganer og et stykke op i Dejbjerg er det endnu muligt at befærde den. Efter fra Ganer så nogenlunde at have fulgt samme foring som den nuværende landevej, bøjede den i plantagen mod nordvest og gik gennem Uglbjerg og derefter lige mod vest, passerede syd om den nuværende Lem by og tog retning mod Ringkøbing.

(Inden vi slipper den gamle vej, fristes vi til at nævne noget med tilknytning til den, selv om det ikke direkte handler om Dejbjerg. På kongeligt bud af Kristian den Femte udførte den udmærkede astronom og matematiker, Ole Romer, fra år 1681 til 1688 som bekendt et lige så vigtigt som kæmpemæssigt arbejde med at foretage den store landmåling og udføre den første matrikel for hele landet, hartkornsansættelse, indførelse af ens mål og vægt, forbedring af befordringsvæsenet og ikke mindst indgroftninger, regu-

lering af og anbringelse af milepæle langs de på den tid vigtigste hovedfærdselsårer. På en mils strækning stod fire stenpæle, en for hver fjerdingvej. Der var indhugget henholdsvis een, to og tre prikker på tre mindre sten og tallet for hver fulde mil på den større milepæl.

Tomilepælen stod i Runddal, men er nu borte. Efter at have passeret Røde kro og Vennergaard må vi før Venner bro lette på hatten for den gamle milepæl, som melder een mil fra Ringkøbing. Det er den eneste af vejstenene foruden tremile-stenen ved Ganer, der er tilbage på sit oprindelige sted, de andre er skånselsløst fjernet. Foran Venner bro, kommende sydfra, forer den gamle drivvej fra Skjern gennem Stauning sig med kongevejen.

Ca. en fjerdingvej sønden ude i Velling mærsk på et ophøjet punkt lå i sin tid Tændpibe kro, kun en smugkro og efter fortællinger at dømme til tider berygtet. Lidt nord for Venner bro lå et hus, benævnt „Vennerbro“, hvor der i ældre tid var lidt skænkeri. Omtrent en fjerdingvej nord for Velling kirke lå „Klokmosehuse“, et langt, lavt og gammelt hus; også her gik det livligt til med drikkeri. Når de stauningbønder drog hjem fra købstaden, bakkende på piberne, var det passende at bede de forskellige skænkesteder. Klokmosehuse hed da „Kratsud“ – Vennerbro „Stapom“ og Tændpibe „Tændpiif“. (Afsnittet i parantesen er delvis citat efter E. Bloch – her taget fra Hards. årbog bind 34).

Den nuværende landevej blev antagelig færdigbygget i 1847–48, efter at arbejdet havde været udbudt til licitation i 1846. Til denne vej flyttedes nu sognets to kroer. Kroen i Sortekro flyttedes dog måske kun fra den ene side af ejendommen til den anden, mens den i nordsognet blev flyttet fra Uglbjerg til Rabjerg. (Da banen senere kom, fortælles der, blev bevillingen til kroholdet i Sortekro flyttet til Skjern kro, (Centralhotellet), der blev opført over for den nye jernbanestation i Skjern. Ligeså gik den til Rabjerg kro hørende bevilling til Lem kro). I 1956 blev vejens kørebanelægning udvidet fra 4,7 m til 7 m.

Hvad vejene angår, var de i øvrigt ikke gode førhen; men man kom da rundt fra sted til sted på dem. Her medtages et vidnesbyrd fra 1874 om tilstanden på kommunens første vej på bivejsfortegnelsen – den fra Stauning forbi kirken og videre til Hanning, kaldet „æ præstes vej“. Efterfølgende citat stammer fra Ringkøbing Amts Dagblad: Fra by og egn i gamle dage:

„Dejbjerg–Hanning Sogne- eller Præstevej har længe været paa det sorte Brædt, og der har før været klaget over dens daarlige Tilstand. Med Glæde erfarede jeg derfor i Sommer, at man endelig havde besluttet at tage fat paa Vejens Forbedring. Man gjorde uvægerlig ogsaa noget ved Vejen, men dette har vist sig aldeles utilstrækkeligt. I Vejens Lavninger er der ikke sørget for ordentligt Afløb, hvoraf følger, at Vandet samler sig, og baade i Tø og Frost er det

utaaleligt at færdes der med Hest og Vogn. Ler og Grus er vist heller ikke paakjort i tilstrækkelig Mængde. Jeg skal i den Anledning tillade mig at anmode de vedkommende ærede Autoriteter om at besøge denne Vej til Vogns, hvad enten den ved Frosten er bleven saa knudret, at den er som Pløjeland at kjøre over, eller Regnen har forvandlet flere Partier af den til Moradser, og jeg er vis paa, at man vil gjøre den Erfaring, som jeg gjør flere Gange ugentlig, at denne Tur hører til de lidet lystelige, og derfor ogsaa maa komme til samme Resultat som jeg, at „noget maa der gøres“.

Dejbjerg Præstegaard i November 1874.

J. E. VIBERG.

Af tilbageværende særegne vejstykker må nævnes hulvejen i skellet mellem Stauning og Dejbjerg, kaldet „Vognbjerghul“ eller „Undbjærhwoll“. Denne vej slynger sig af sted imellem skrænter og er indtil 15 m bred foroven og 4 – 5 m dyb.

Dertil kommer Helmisdalen, hvor vejen ligeledes går mellem stejle sider. Helmisdalen findes knapt en kilometer øst for landevejen – nord for vejen til Hanning. Her er samtidig en plantevækst, som ikke er almindelig i Vestjylland. Muligvis er denne vej nu totalt spærret. (Militært område).

Noget sent fik vi begyndt med at grundforbedre vore veje, men i nogle år er det gået godt fremad, så nu er vel $\frac{2}{3}$ af kommunens veje færdigbe-

Undbjærhwoll

handlede, ja, selv de længe savnede vejskilte er nu en realitet, og nu glider her i Dejbjerg som andre steder gummihjul på asfaltens jævne flade.

* * *

Jernbanestrækningen Skjern – Ringkøbing er åbnet den 8. august 1875. Det var først tanken at føre den i lige linie fra Skjern mod Ringkøbing, hvad der ville have betydet en føring i nærheden af Dejbjerg kirke, men en nærmere undersøgelse og flere overvejelser resulterede i, at man valgte at lade den gå i en bue uden om Vognbjerg banker for at undgå de værste uregelmæssigheder i terrænet.

Det var meningen, at der skulle have været en station i Dejbjerg – vistnok i Sandager – men da man var bange for, hvad dette kunne føre med sig af skade for sogn og folk, blev der taget et arbejde op for at afværge faren. I spidsen for forsvaret gik Poul Sandager og Th. Jørgensen Zacho, St. Skindbjerg. Det lykkedes at opnå, at stationen blev rykket så langt mod nord, at den kom uden for Dejbjerg, men kun så langt, at stationspladsen i Lem ligger i Dejbjerg. Om dette var det rigtige, får stå hen.

Da der nu var blevet stor afstand mellem stationerne, blev der i 1881 oprettet billetsalgssted i Dejbjerg og sådan gik det til efter første verdenskrig. Det viste sig nu, at statsbanerne omgikkes med planer om at anlægge krydsningsspor i Dejbjerg og Velling. Særlig godsmængden var stor; lange godstog slæbte sig frem og tilbage, og da der var langt mellem stationerne, måtte togene holde og vente på at komme forbi hinanden, hvilket afstedkom stadige forsinkelser.

Nu vågnede min gamle drøm om en station i Dejbjerg, og en ansøgning om sammen med krydssporet at få anlagt et lossespør blev hurtigst muligt indsendt.

Statsbanerne gik ind på at efterkomme andragendet, mod at beboerne afgav det nødvendige areal til udvidelsen samt betalte 22000 kr. til anlæg af adgangsvejen fra vogterhuset til stationen. Dette som noget ligt et kølleslag, og mange erklærede sagen for værende „uladesiggørlig“ – men vi kunne ikke slippe den uden sværdslag, og der blev snakket og skiftet ord, så snart nogle kom sammen.

Resultatet blev en henvendelse til Statsbanerne. Henvendelsen drejede sig om, hvorvidt det kunne tillades, at vi selv udførte arbejdet med vejen, idet vi mente det muligt at gøre det til en pris væsentlig under de 22000 kr. Til-ladelsen kom.

Der skulle graves grøfter og påføres mange hundrede læs jord, og vejba-nen skulle have et godt gruslag. Når arbejdet var færdigt, skulle det i sin helhed godkendes af Statsbanerne.

Der blev så lavet et overslag over, hvor mange læs det måtte tilkomme

hver af de interesserede beboere at skaffe bragt på plads. Den nødvendige ligning var fra først af lavet af Peder Ganer, Skydstofte, og Julius Hansen, Bækbogaard, og blev revideret og endelig godkendt ved et møde i Stampen d. 18.-3.-1920.

LIGNINGSLISTE:

St. Skindbjerg	300 Læs	(945,00 Kr.)
Dejbjerglund	350 Læs	(1092,50 Kr.)
Boile Overgaard	50 Læs	(157,50 Kr.)
Julius Christensen	50 Læs	(157,50 Kr.)
Mads Plauborg	25 Læs	(78,75 Kr.)
Hans Lunde	30 Læs	(94,50 Kr.)
M. Madsen	5 Læs	(15,75 Kr.)
Chr. Jensen	25 Læs	(78,75 Kr.)
Mads Andersen	45 Læs	(141,75 Kr.)
Otto Kristensen	30 Læs	(94,50 Kr.)
Karl Johansen	30 Læs	(94,50 Kr.)
Hans P. Jensen	75 Læs	(236,25 Kr.)
P. Andersen	65 Læs	(204,75 Kr.)
Mads Plauborg	10 Læs	(31,50 Kr.)
Kr. Bro	10 Læs	(31,50 Kr.)
l. Skindbjerg	90 Læs	(283,50 Kr.)
b. Skindbjerg	35 Læs	(100,25 Kr.)
Kr. Astrup	60 Læs	(189,00 Kr.)
Jørgen Hansen	70 Læs	(220,50 Kr.)
Hans Esmark	15 Læs	(47,25 Kr.)
Peder Sandager	45 Læs	(141,75 Kr.)
Jens P. Pedersen	25 Læs	(78,75 Kr.)
Jens Stensig	55 Læs	(173,25 Kr.)
Hans Chr. Christensen	30 Læs	(94,50 Kr.)
Niels Chr. Nielsen	10 Læs	(31,50 Kr.)
Lars Esmark	100 Læs	(315,00 Kr.)
Lars Mikkelsen	25 Læs	(78,75 Kr.)
St. Skindbjerg	15 Læs	(47,25 Kr.)
Dejbjerglund	15 Læs	(47,25 Kr.)

Stampen d. 18.-3. 1920

CHRISTEN SØRENSEN HANS P. JENSEN
MADS PLAUBORG P. N. THORNBJERG
KARL JOHANSEN

(Tallene i parentes angiver en senere tilføjet omregning fra læs til kontante beløb).

Det gik ret godt med at få forslaget godkendt, kun Lars Esmark klagede og fik nedsættelse med 30 læs, der fordeltes mellem Dejbjerglund og St. Skindbjerg med 15 læs til hver.

Samtidig med dette førtes der forhandling med Stauning ved Ole Bjerregaard og Jeppe Søgaard. Forhandlingerne førte til et løfte fra beboerne der om at bidrage med $\frac{1}{3}$ af udgifterne.

Nu blev der spyttet i næverne og taget fat med kørsel af jord. – Men ak – „hvor længe var Adam i Paradiset?“. En mand toner frem med dystert ansigt: „Hvem holder kontrol med, hvor mange læs hver kører?“ „Er det ligemeget om læssene er små eller store???“ Ja, der stod jeg, og der var andre spørgsmål, jeg havde tumlet med: En mand skulle køre to, en anden fire læs grus, men hvem skulle finde dette grus og harpe det? hvem skulle grave grøfter og give vejen det rette anlæg? Her var nok at spekulere på, og den plan, der i teorien havde været så ligetil, viste sig nu i praksis at være umulig.

Samtidig kom P. Birkkjær, der netop havde solgt Dejbjerglund, men ikke var flyttet fra egnen og tilbød at udføre arbejdet for 10000 kr. Stauning havde tilbudt at tage $\frac{1}{3}$, og Dejbjergs part til beboerne at betale blev 5750 kr. + kommunens tilskud på 1200 kr. og Hedeselskabets på 400 kr.

Alle interesserede blev indbudt til et møde i Stampen, og her blev forhandlet og røget og røget og forhandlet, og ud af røgen og „den megen kjævearbejde“ kom der et antageligt resultat, som følger:

LEJEKONTRAKT:

„Undertegnede erkjender herved at Intresenterne i Vejarbejdet ved Dejbjerg ny Station har lejet P. Birkkjær til at udføre Arbejdet ved Vejanlægget ved Stationn for den Sum 5750 Kr. deri er indbefattet alle Udgifter ved ovennævnte Arbejde samt til Betaling af den Jordareal som Lars Esmark skal afstaa til Stationen samt til Fraskillen af nævnte Jordareal.

Præstegaarden er ikke indbefattet i denne Kontrakt. Pengene for dette Arbejde skal først udbetales til P. Birkkjær naar Arbejdet er færdig og antaget af Statsbanerne. Dog kan der udbetales Forskud efter Bestyrelsens Skøn.

Stampen d. 19.-2. 1921

P. BIRKKJÆR HANS P. JENSEN CHRISTEN SØRENSEN
P. N. THORBJERG

Nu måtte så den ligning over arbejdet, der hidtil havde regnet med læs, overføres til kontante beløb. (Se ligningslisten – tallene i parantes). Beløbene synes måske ikke store, men den gang kunne de være store nok.

Så gik tiden. Birkkjær arbejdede, og jeg kradsede så godt som muligt ind af pengene. Birkkjær fik arbejdet godkendt af Statsbanerne, og vi fik stationen i 1923.

Når enden er god er alting godt, siges der, og resultatet forekom os godt. I nogle år kom der en hel del mergel, nogen kalk og kunstgødning m. m. hertil – men udviklingen gled på transportens område hurtigt fra banerne

Billetsalgssted til 1923 - - - trinbræt fra 1962

over til lastbilerne. Vi havde dog postekspeditionen til 1962, da Statsbanerne nedlagde stationen i Dejbjerg, og nu har vi - - - - et trinbræt.

Plantagerne i Dejbjerg.

Det, der har forandret sognet mest og givet det et nyt fysiognomi, er så ubestridt det arbejde, Hedeselskabet har udført med at forvandle den mørke hede til skov.

Det var i 1895, at selskabet købte Letagergaard med omliggende hedearealer, i alt 680 tdr. land, for 8530 kr. Der blev nu taget fat på beplantningen, ikke blot af Dejbjerg plantage, men også af Dejbjerglund og Sandager plantager; disse er efter opgivelse anlagt i 1895. Senere kom i 1908 Rabjerg Interessentskab.

Til fremme af beplantningen lykkedes det fra 1903 til 1914 at få en fangekoloni fra Horsens tugthus herover til gravning af plantehuller og ditto render. Der blev nord for Troldbanke opført et hus til fangerne at bo i, kaldet „Bukkehuset“ – til forskel fra to lignende kolonier her i Jylland, som kaldtes „Gedhuset“ og „Kidhuset“.

Dejbjerg plantage omfatter nu 766 ha. eller 1380 td. land, idet der i 1942–43 blev tilkøbt ca. 700 td. land hede og plantage (Rabjerg plantage).

Dejbjerglund plantage omfatter 68,4 ha. eller ca. 122 td. land. Den blev

af Dejbjerglunds ejer fra 1902–1905, Niels Chr. Nielsen, solgt fra gården, og den er for ikke så længe siden solgt til A/S Løvstrup Plantage.

Plantagerne har været hjemsøgt af nogle brande – den første vistnok i 1927. 2. påskedag 1932 brændte ca. 100 td. land af Dejbjerg plantage; men værst gik det i 1947, da der brændte i alt omkring 240 td. land (ca. 150 td. land af Dejbjerg pltg. og ca. 90 td. land af Dejbjerglund pltg.). Harm i sind så vi i lange tider på de forkullede rester af den grønne skov, og ikke med det bedste sind tænkte vi på dem, der i letsindighed måske havde været skyld i ødelæggelsen. Men nu gror den nye skov, og vi håber, at den bliver både kønnere og af større værdi, end den vi mistede.

Efterhånden som folk så, at træerne kunne trives også her, blev der taget fat på at plante ved hus og hjem samt på at anlægge hegn og læbælter, hvilket ganske har forandret landskabets udseende.

* * *

Nord for Sorte Kro vest for landevejen er i 1924–26 af etatsråd Alf. Sørensen anlagt og beplantet en mindelund, kaldet „Egelund“ (4,4 ha.). Her er rejst nogle sten med indskrift til minde om bl. a. Carit Etlar og St. St. Blicher. På det sted, hvor det første missionshus lå, er her dannet en høj med en stendysse på.

* * *

I skoven øst for præstegården, det gamle Dejbjerglund, ved siden af den før nævnte hulvej fra Hanningvejen til Gl. Dejbjerg, findes en af de fårevolde, hvoraf der før i tiden sås nogle her og der, men som nu næsten alle er forsvundet. Den her omtalte er tydelig endnu og er afsat på målebordsbladet over Dejbjerg.

Dejbjerg Kirke

Den ældste bygning i sognet er kirken, som stammer fra det 12. århundrede, omkring 1150. Hvorvidt kirken, som nogle mener, er bygget på et sted, hvor der i Arildstid fandtes et gudehov, skal være usagt, men urimeligt at antage er det vel ikke.

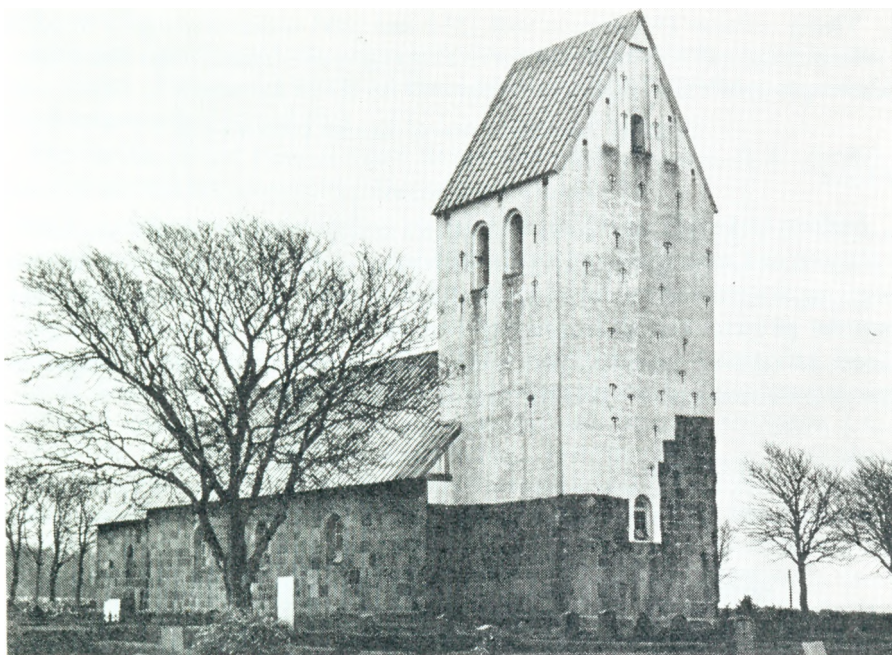
Kirken består af kor, skib, tårn og våbenhus. Koret og den østlige del af skibet er fra romansk tid og både ud- og indvendig bygget af granitkvadre på sokkel med skrånkant. Senere er skibet forlænget et kort stykke. I den senere middelalder byggedes tårn og våbenhus; hertil brugtes kvadre fra Finderup kirke, som da var øde.

Koret.

Såvel kor som skib har bjælkeloft. Altertavlen er et ganske rigt renæssancearbejde fra begyndelsen af det 17. århundrede. Foruden alteret findes i koret gotisk præste- og degnestol. I degnestolen står indskåret: HH.N.D.AAR 1602. Degne eller kordrenge har i tidens løb indridset deres initialer i stolen, og sågar et lille møllespil er blevet indskåret. I loftet hænger en lille klokke – et levn fra katolsk tid. Nordvinduet er originalt, mens kirkens øvrige vinduer alle er udvidede. I korets sydvindue findes et glasmaleri, skænket til kirken 1962 af Adamine Hansen, Skjern, tidligere Dejbjerg.

Skibet.

Mellem kor og skib findes en særdeles smuk triumfbue med ornamenterede kragsten. Over korbuen hænger et mindre senkatolsk krucifiks. Prædikestolen er som altertavlen i renæssancestil. På denne ser man de fire evangelister med symboler, derunder Fugl Fønix, der brænder på sin rede, samt en pelikan, der tager sit eget blod til ungerne. På de øverste stole er anbragt endestykker fra de gamle herskabsstole fra Dejbjerglund, bærende Anders Skrams og Mette Fastis våben (som på prædikestolen) og årstallet 1614. Desuden står: SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS. (Er Gud for os, hvem er da mod os).

Dejbjerg kirke

Over for prædikestolen står en romansk døbefont. Kummen (stammer muligvis fra Finderup kirke) er prydet med to englehoveder, og på fodens fire hjørner findes ligeledes hoveder, mens dens sider er prydet med dyreskikkelser. Over midtergangen hænger en kirkeskude. På den nordre væg et epitafium med indskriften:

LYKKELIG DEN SLÆGT – SOM VANDRER
 I HERRENS SPOR
 Til Minde om Slægten Krarups Stamforældre.
Christian Krarup

til Dejbjerglund født 1699 død 1769 – Søn af Hans Thomassen Tange til Vor-
 mar:gaard og Inger Hansdatter Krarup – en Datter af Hans Lauridsen Krarup
 – der skal være falden som Oberst i Slaget ved Cholin 1673 – faa Aar efter
 hendes Fødsel – hvorfor hendes Farbroder Christen Lauridsen Krarup til Mul-
 lerup og Vindumovergaard antog sig hende – hvis Sønner som Erkendtlighed
 antog Slægtsnavnet Krarup.

Og hans Hustru
Constance Bingom

født 1707 død 1766 – Datter af Niels Bingom til Viumgaard og Maren Thu-
 resdatter – hvis Moders Farfaders Forældre var Biskop i Aalborg – Jacob Jen-

sen Holm og Else Pedersdatter Løvenbalk. Denne sidstes Fader var Biskop i Viborg – Peder Thøgersen – født 1532 død 1595 – Søn af tidligere Munk -- Læsemester ved Viborg Domkirke – Thøger Jensen – født c. 1480 død 1538 – som paa Spindesiden skal have nedstammet fra Ætten Løvenbalk.

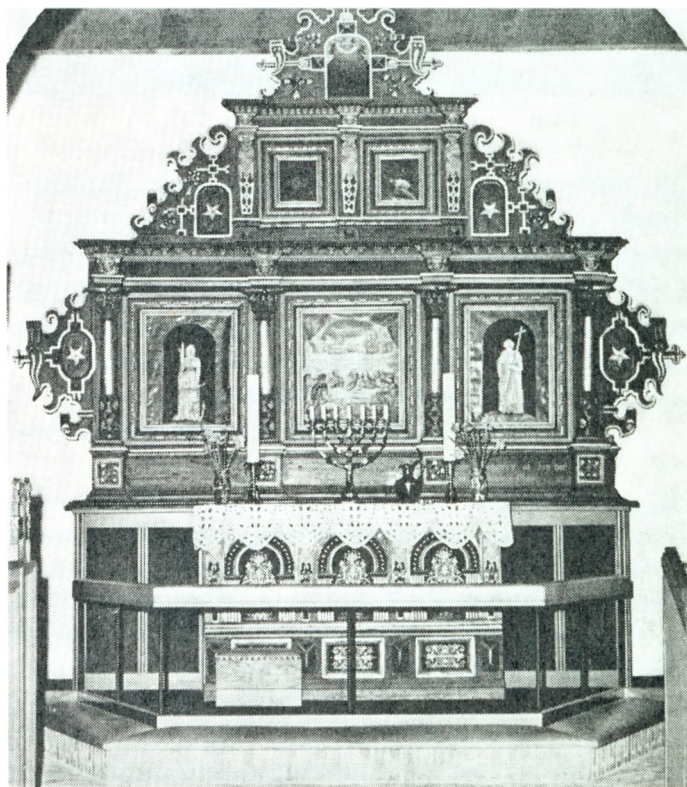
Opsat af Apotheker Arnold Krarup i Aaret 1928.

Tårnet.

Mellem kirkeskib og tårnrum findes en godt bevaret romansk bue. Loftet i tårnrummet udgøres af en krydshvælving. I selve rummet findes kirkens orgel og resterne af en del af kirkens gamle rakkerstole; disse sidste er her omtrent på deres originale plads, idet rakkerne i sin tid måtte opholde sig i tårnet, såfremt de ønskede at overvære gudstjenesten. På væggene hænger en præstetavle med gamle ligkistebeslag, som omtales nedenfor.

Tidligere gravkammer.

Under koret har der tidligere været et gravkammer. Der har ofte været talt

Altartavlen i Dejbjerg kirke

om en underjordisk gang fra Dejbjerglund til dette kammer; gangen er dog aldrig fundet.

Ifølge Ringkjøbing Amts Dagblad: „Fra by og egn i gamle dage“ bestemtes i 1860: „Den under Choret i Deibjerg Kirke i Bølling Herred værende Begravelsesplads skal opfyldes . . .“

Men bedst vil det være at citere daværende præst i sognet, A. C. Jungeren: (Efter: Kirkehistoriske Samlinger, Femte Række IV)

„Under Koret i Deibjerg Kirke i Bølling Herred, Ringkøbing Amt, fandtes hidtil (Febr. 1861) en aaben Begravelse, hvori henlaa Liig af Personer, hørende til Familier, som have boet paa Dejbjerglund, og af Præster i Deibjerg. Lys og Luft fik den igjennem 2 smaa Aabninger, en ved den nordre og en ved den søndre Del, brudte igjennem Kirkens Fod i lige Linie med Kjelderens Loft og med Kirkegaardens Overflade, medens Nedgangen var i Chorsdøren ad en Trappe med hugne Sten med en svær Trælem over. Men da der opkom Liiglugt om Sommeren og Træk om Vinteren, bestemte Synet, at Begravelsen skulde opfyldes. Efter at den fornødne Bekendtgjørelse var indrykket i Aviserne, skred man til Værket i Begyndelsen af November 1860. Først blev der gravet en stor Grav paa Kirkegården, bestemt til at modtage alle Kisterne, og dertil udtoges en Plads, hvor der i Mands Minde ingen Grav var gravet. Derefter ryddedes Gravkjeldereren. Den var ikke hvælvet, men havde Bjælkeloft, saa at man havde Grund til at formode, at den engang i Tiden vilde være styrtet sammen, maaske midt under Gudstjenesten, som det skete i Ringkjøbing for noget over en halv Snes Aar siden, da Gulvet i Kirken pludselig sank midt under Altergangen. Kisterne vare stablede ovenpaa hverandre, saa at de næsten udfyldte Rummet fra Gulvet til Loftet i den lave Gravkjelder, hvori et voxent Menneske ikke kunde gaa opreist. De bares op een for een og hensattes først paa Kirkegården for at undersøges, og det afgav et underligt Skue at see de hvide Trækister spredte over de sunkne Grave, medens Arbeidsfolkene bragte det ene Stykke efter det andet op fra Kjeldereren og ud af Kirken og lagde det paa Græsset. Af hele Kister fandtes 19 af forskjellig Størrelse deels til Voxne deels til Børn. De vare af Fyrretræ, nogle af dem aabne med løst Laag eller uden saadant, men de fleste dobbelte og den inderste Kiste næsten i dem alle fuldkommen stærk. Den yderste var derimod i mindre god Stand. De havde været betrukne med et Overtræk af Læder og Klæde, men det hang nu i Pjalter, deels fortæret af Tidens Tand, deels sønderrevet af Ildere, som havde deres Ophold i Begravelsen, og om hvis Nærværelse adskillige i de aabne Kister liggende Æggeskaller og Fjer vidnede. Kun een Dobbeltkiste kom heel ud, paa de øvrige adskiltes Yderkisterne, medens de inderste forbleve hele. De fleste af disse vare fast sammenslaaede, men aabnedes for at eftersee deres Indhold og lægge Mærke til, i hvilken Ende Hovedet var, men der toges intet fra de Døde. Nogle vare begede indeni, hvoraf Arbeidsfolkene sluttede, at de deri liggende Personer vare døde af smitsom Sygdom. Ligene fandtes liggende i Humle og Malurt, nogle temmelig velbevarede, paa Fruentimmerligene fandtes Kapper og Tøibloomster. Et Liig, som laa i en Kiste nedenfor Nedgangstrappen, en lang

Mand med en stor Pibekrave om Halsen, var ifølge den paa Stedet levende Tradition Præsten Jørgen Langg, død 1755. Af Indskrifter paa Kisterne fandtes kun 2 paa tvende Metalplader, den ene over Jmf. Adelheid Paalen, saalydende:

„Herunder hviler ærlig og welb. Jomfru Aldheid Paalen af Waldbierrig, som er fød paa Waldbierrig 1614, død paa Deibierglund 1668 imellem den 18 og 19 Aprili udi hendes Alders 67 Aar. Gud gifue hinder med alle tro Christene en glædelig og ærefuld Opstandelse paa den yderste Dommegdag med alle Guds Udvalde til ævig tid“.

(Føroven et Timeglas, fornedet et Dødningehoved).

Den anden er over Henrik Lange, fordum Herre til Deibjerglund og Oldager, saalydende:

„Her ligger begraffven ærlig og wb. Mand Henrich Langhe til Oldagger, Domprovist og Cannicke udi Ribe, som er barnefødt paa Braming af ærlig og wb. Forældre, hans Fader wb. Christen Lange til Braming, fordum Channicke i Ribe, hans Moder wb. Fru Barbra Wind, Aar 1574 den 8 Aprilis, som døde paa hans Gaard Deibierglund Juledag imellem 11 oc 12 Slet Anno 1650 i sin Alders 77 Aar. Gud giffve hannem en ærefuld Opstandelse met alle Guds Børn. Ammen“.

(Føroven et Englehoved, Igesaa fornedet).

Hørskåbstolen

Dobefonten

Foruden disse Metalplader, af hvilke den første var løs, den anden fastslaaet paa Kisten, fandtes 6 mindre, dels faste, dels liggende løse i Begravelsen. Paa de 3 af disse fandtes adelige Vaabener, nemlig paa den ene et Hestehoved, saavidt vides Familien Vind, paa den anden en Stige, formentlig Slægten Fasties, paa den tredie 3 Roser, Familien Lange. Paa de to andre findes Billeder af Evangelisterne Lucas og Johannes, hiin med Oxen, denne med Ørnen; den 6te er et stort Englehoved med udbredte Vinger. Disse Plader aftoges, forsaavidt de vare faste, og henlagdes indtil videre i det i Degnestolen værende Skab, derimod lod man nogle Dødningehoveder af Metal blive siddende paa Kisterne. Af disse var Henrik Langes formentlig den ældste, da den stod under de andre ved en Side, og har han, som byggede Deibjerglund, vist nok ladet Gravkapellet indrette. Han laa heel i Kisten med en rød broderet Fløielshue paa Hovedet, og der fandtes endnu en tynd Haarvækst paa samme. Da Kisterne vare udbaarne, fandtes adskillige Dødningehoveder og Menneskeben adspredte paa Gulvet, desuden ogsaa nogle Harebeen, hidrørende fra en eiendommelig Jagt paa Harer, som for nogle Aar siden fandt Sted i Deibjerg. En Vinter, da der var

falden en usædvanlig Mængde Snee, forenede adskillige raske Karle sig om at løbe dem trætte, hvorefter de toge dem med Hænderne. Nogle Harer søgte da at undslippe deres Forfølgere ved at springe igjennem de aabne Lufthuller ned i Begravelsen. Nogle grebes derved, hvilket gav Anledning til, at Ligkisterne væltede og kastedes mellem hverandre, andre bleve og døde paa Stedet fordi de ikke kunde komme op igjen. De adspredte Menneskebeen samledes og bares op i en tom Barnekiste, der blev heelt fuld af dem. Derpaa nedsattes Kisterne i den kastede Grav med Hovedet i Vest og Benene i Øst i 2 Rader ovenpaa hverandre. Ved Siden af lagdes Dødningebenene fra Kapellet samt de af Graven opkastede Menneskebeen, som efter deres Tilstand maatte have ligget saare længe i Jorden. Derovenpaa lagdes samtlige løse Brædder af Yderkisterne, hvorefter Graven tilkastedes. Den er kjendelig ved sin Størrelse og befinder sig lige ud for den søndre Side af Kirkens Chor. Endelig opfyldtes Begravelsen med Jord, Grus, Steen og Murbrokker fra Kirkegaarden. Saaledes ville de Døde ikke længere som før være til Besvær for de Levende, ei heller disse forstyrre hines Ro.

Deibjerg Præsteg., d. 9. Sept. 1861.

A. C. JUNGENSEN.“

Skønt pastor Jungersen skriver, at graven er let kendelig, er det længe siden, nogen har kunnet udpege stedet – men ved en begravelse i 1960 – altså hundrede år efter den omtalte tildragelse – kom man ned til det, som endnu var tilbage af disse gamle adelsslægter.

Våbenhuset.

I våbenhuset er der i muren indsat tre gravsten over to præster i Dejbjerg og den enes hustru. Indskriften, der er i tidligere tids svulmende stil, er let læselig på den ene af stenene, mens den på de to andre er delvis ulæselig. (Disse sten er her ikke på deres oprindelige plads).

Første sten:

DET DØDELIGE GIEMES HER
AF
VELÆRVÆRDIGE OG HØYLÆRDE NU HOS GUD SALIGE
Hr JØRGEN HANSEN BANG
FØD I NØRRE WILSTRUP PRÆSTEGAARD Ao 1693
AF FORÆLDRE
Hr HANS BANG OG MAD:KIERSTINE POVELSDATTER
KALDET TIL PRÆST FOR BRESTEN MEENIGHED Ao 1724
KOM I EGTESKAB FØRST MED
JOMFRUE ANNE HØYER Ao 1725
MED HENDE HAN AVLEDE 17 BØRN AF HVILKE
ENDNU 5 SØNER OG EEN DATTER ER I LIVE
ANDEN GANG GIFT MED

JOMFRUE MAREN KOLLERUP 1755
 AF HVILKET ÆGTESKAB
 HAN FORUDEN EEN SØN OG EEN DATTER DØDF
 EFTERLADER 1 SØN OG 3 DØTTRE
 BLEF PROVST OVER TYRRILD HERRET 1750
 OG Ao 1755 FORFLYTTET¹ OG KALDET TIL SOGNEPRÆST
 FOR DEIBERG OG HERNING MENIGHEDER
 HVOR HAN EFTER AT HAVE SOM LÆRER
 TIENDTE HERREN TROE MED SIT PUND I 57 AAR
 VÆRET BEBYRDET MED PROVSTEEMBEDET
 I TYRRILD HERRET 5 AAR
 LEVÉT DET KIERLIGSTE ÆGTESKAB
 MED SIN FØRSTE HUSTRUE 23 AAR
 OG MED SIN NU DYBTSØRGENDE ENKE ET I LIGE MAADE
 SÆR KIERLIG OG FORNØYELIG ÆGTESKAB I 26 AAR
 GAMEL OG MÆT AF DAGE I SIT 89 ALDERS AAR
 INDGIK I SIN HERRES GLÆDE D. 11 AUGUSTUS 1781
 DA HAN VAR SINE TVENDE ÆGTEFÆLLERS ELSKENDE MAND
 SINE BØRNS ØME FADER
 SINE MENIGHEDERS IVRIGE OG TROE SIÆLESØRGER
 SINE MEDMENNISKERS SANDE VEN
 DE FATTIGES VELGØRER ENKERS FORSVAR
 DE FORTRYKTES BESKYTTER ARME FORLATTES FADER
 INGENS FIENDE HVAD UNDER DA
 AT HANS TAB SKIØNDT LÆNGE BEFRYGTET BEGRÆDES
 AF DEN DYBTSØRGENDE ENKE AF EN TALRIG AFKOM
 AF HANS MENIGHEDER AF ALLE RETSINDIGE
 OG AT ALLENE EEGENNYTTE VOLD OG UNDERTRYKKELSE
 GLÆDE SIG OVER HANS DØD
 SOM HER I LIVE MED EN UEGENNYTTIG NIDKIERHED
 OG MENNISKEKIERLIG MEDLIDENHED
 SATTE SIG MANDIG MEN TILLIGE MED VIIS SAGTMODIGHED
 MOD ALDT DET
 DER STRIDER IMOD BILLIGHEDS OG RETFÆRDIGHEDS
 HAM ALTIID HELLIGE LOVE.

Anden sten:

Herunder gemmes det dødelige af velærværdige og højlerde Hr. Jens Bang.
 Fød i Balle Præstegaard 1736. Kaldet til Capelan for Dejbjerg og Hanning
 Menigheder Ao 1777. Samme Sted kaldet til Sognepræst 1781. Kom i Ægte-
 stand med Jomfru Anne Hedvig Holm 1784 levede et kært Ægteskab
 17 Aar. Han døde i Dejbjerg Præstegaard Ao 1801. Enhver af hans Paarø-
 rende og Bekendte (har her) sagt han var en Mand hvis Lige (ikke
 findes baade af Lærdom og Omgang med alle).

Tredje sten:

Dette Minde bedækker Støvet af salig Provstinde Maren Bang. Fød i Kollerup 1727 2den Marts. Kom i Ægteskab med Provst Jørgen Bang, som i hende vandt den kærligste Ægtemage, den ømmeste Moder for 17 Børn af hans Ægteskab selv fødte hun ham 2 Sønner og 4 Døtre. Blev Enke 1781. Mæt af Dage indgik hun i 1809 i sit 83 Aar til sin Herres var hendes Liv(ende) Mindet vil hædres af Efterslægten. Saalænge uskrømtet Forkærlighed og Dyd, Gavn og Virksomhed uden (Bramstræng) huld fornøftig Moder i Kærligheds Ægteskab.

* * *

Kirkens ydre.

I soklen på våbenhusets vestside sidder en sten, hvis form og udsmykning efter sagkyndiges mening viser, at den engang har siddet over en præsteindgang. Om den har noget at gøre med den indgang, som man kan se spor efter omtrent under vinduet i korets sydside, vides ikke. Over våbenhusets dør findes kirkens eneste gotiske bue, og over denne sidder et sandstens-solur. På nordsiden af koret findes rester af førømtalte rister til det opfyldte gravkammer. På kirkeskibets nordside ses, hvor kvindernes indgangsdør i svundne tider fandtes. En af granitkvadrene lidt vest for denne tidligere dør og noget højere ser ud, som om der i den har været indhugget et tegn (er det muligvis et kors eller et gammelt soltegn?). I soklen på nordsiden viser forskelligartede byggemåder sandsynligvis det sted, hvor der i sidste omgang blev bygget til kirken. Hele kirken er dækket med blytag. I et af glughullerne i nordsiden af tårnet hænger kirkens klokke. Den er ikke særlig stor og bærer følgende inskription:

TIL GVDS ÆRE OG DEJBERG KIRKES BRUG HAVER
ACHTBAR OC WELFORNEHMME MANDS: RVDOLPH
BOLDEWIN KIRCKENS PATRON OC HANS KIERE
HVSTRVE CHRISTINA FVNCK LADET MIG OMSTØBE
1694 JEG SOM OPRETTETER ER DØDSENS VISSE BRØ-
DER MIN LIVD GAAR KLINGER DOG BEBLANT MED
SØRGENODER LIVD TIL DV DØDE LIG VEL HER MIN
LIVDEND KLANG SAA SKAL DV LEFVENDIS DER
HØRE HIMMELANG.

P. N. SOGINSHMS

BENEDICTUS TRANBERGIUS PATOR DEJBERGENSIS.

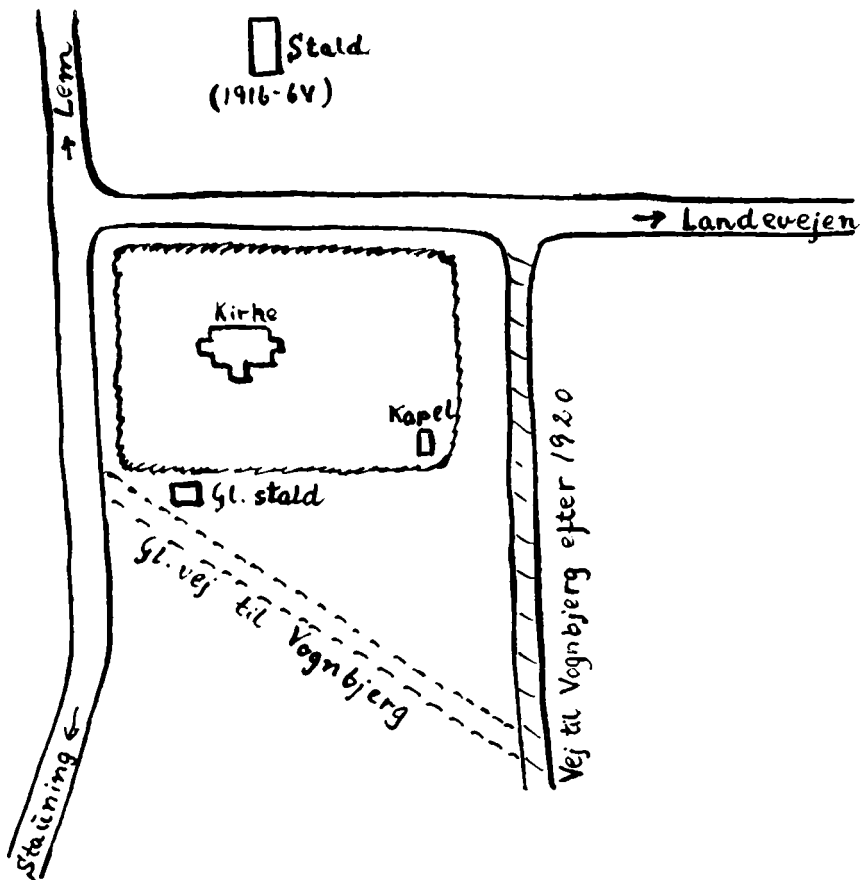
* * *

Kirkegården.

Selve kirkegården er omgivet af et kampestensdige. Den udviser en næsten bemærkelsesværdig mangel på minder fra de to hovedgårde Dejbjerglund

og Store Skindbjerg. I det nordvestlige hjørne langs vestdiget findes tre familiegavsteder for præster i Dejbjerg. Fra nord ses pastor Faurschous gravsted, hvor han selv og hans hustru og to børn er begravet. Så kommer et gravsted, hvor fru pastor Balslev og to børn hviler. Lidt længere henne langs diget ligger pastor Norup og frue, født Tranberg, begravet. Mellem Balslevs og Norups grave ses i græsset en gravsten over fru Buchwald, Dejbjerglund. Denne grav stammer fra 1889, hvor fru Buchwald døde, efter selv at have plejet en syg tjenestekarl under en tyfusepidemi.

I det sydvestlige hjørne ser man en jordhøj, der er opstået af overflødig jord som følge af regulering af kirkegården kort efter sidste århundredskifte. På højen ligger en romansk gravsten. (Efter nogles mening er det overliggeren fra en oldtidsgrav). Til stenen knytter sig et sagn: Herremanden på Dejbjerglund lod stenen hente til herregården for at udhule den til svinetrug; imidlertid nåede man den første dag kun at hugge en fure hele

vejen rundt i stenen, og næste dag, da man ville fortsætte arbejdet, viste det sig, at stenen om natten selv var gået tilbage til sit oprindelige sted på kirkegården.

Mod sydøst er der i 1963–64 bygget et kapel, og ved denne lejlighed gennembrødes diget, og der lavedes en ny ligport. Umiddelbart i nærheden er der rejst en kampesten til minde over otte allierede flyvere fra Royal Air Force og Royal Canadian Air Force. Flyverne mistede livet, da deres maskine den 30. august 1944 styrtede ned i nærheden af Dejbjerg Kjærgaard. (I første omgang begravede tyskerne dem på nedstyrtningsstedet. Behjertede folk sørgede dog for, at de flyttedes til kirkegården. Begravelsen foregik med hjælp fra C.B.-folk og under stor deltagelse fra den lokale befolknings side). I samme hjørne af kirkegården findes den eneste virkelige grav fra Dejbjerglund, et beskedent gravsted, omgivet af sten og jernlænker. Som epitafiet i kirken minder graven om Christian Krarup og Constance Bingom.

Et enkelt minde endnu fra Dejbjerglund ses mellem de gamle gravsten, der er samlet i nordøsthjørnet. Her står en plade over Mad. Karen Glerup Kaeyen, f. Ramsing (f. 1784 – d. 1818). I dette hjørne ligger stadig en del af kirkegården dækket af grønsvær, hvorunder mange af Dejbjerg-rakkerne har fundet deres sidste hvilested.

* * *

Om kirkegården kan siges, at den i de senere år har undergået væsentlige forandringer, således at den nu er et tiltalende sted uden det præg af skummelhed, der før i tiden fandtes.

* * *

Syd for kirkegårdens sydvestlige hjørne lå førhen en gammel stald, som hørte under kirken. Da stalden faldt sammen, opførte man i stedet nord for kirken en større stald. Denne sidste byggedes i 1916 og stod til 1964, da den solgtes til nedrivning.

* * *

Hvor har det været et kæmpearbejde for vore forfædre at bygge kirken. De følgende slægter har gennem tiderne søgt at gøre den mere hyggelig og tiltalende, og også i dette århundrede er der sket store fremskridt ved anskaffelse af orgel, varmeapparat og elektrisk lys.

For få år siden (1958–59) er der foretaget en hovedreparation. Der kom nyt tag på store dele af kirken, der kom ny alterskranke, nyt gulv og til dels nye stole samt elektrisk varmeanlæg. Kirken blev malet over det hele. Ved arbejdet viste det sig, at der er kalkmalerier på alle fire vægge i skibet; men da der ikke var større interesse for dem, hverken i Nationalmuseet eller hos

de stedlige kirkelige autoriteter, blev de atter tildækket. Udgifterne ved restaureringen beløb sig til ca. 150.000 kr.

Elektrisk lys og varme . ! orgel og nyt gulv . . ! ja . . .

Ved en visitats i Stauning kirke spurgte tidligere biskop i Ribe, V. Gøtzsche – ham med det mægtige hoved –: „Hvorfor er dette rum en kirke? er det fordi her er højt til loftet?“ – Vi svarede nej. – „Er det fordi her kan være mange mennesker?“ – Nej. – „Er det fordi her er en prædikestol?“ – En enkelt forsøgte et lille ja; men så sagde biskoppen selv: „Det er fordi her er en døbefont og et alter.“

Vi venter og ønsker at efterlade kirken til vore efterkommere, så de kan være glade for den og stadig arbejde på at gøre den skønnere. Her er de forrige slægter kommet i glæde og fest, her er de kommet i sorg og savn, her er de kommet med deres tungeste byrde, synden.

*Til syndesuk og angersord
Han bøjer selv sit øre;
Han kommer til sit alterbord,
og synderen får høre
Hans vældes bud: stat op og gå!
Hvad Jordens konger ej formå,
kan Jesus Kristus gøre.*

(C. I. BOYE)

Blade af Dejbjerg Kirkes synsprotokol

Som et kuriosum i tilknytning til kapitlet om kirken medtages nogle uddrag af kirkens synsprotokol.

SIDE 1:

Denne gennemdragne af 284 Blade bestaaende og med Stiftets Segl forsynede Bog autoriseres til Kirkeprotokol for Dejbjerg Kirke i Henhold til Lov af 19de Febr. 1861, § 2.

Ribe Stiftsøvrighed 24de Febr. 1862.

H. NIELSEN

DAMGAARD

SIDE 2:

Register.

I	Tiendeliste	Fol.	3
II	Fortegnelse over Kirkens liggende Ejendomme	„	50
III	Kirkens Capitalformue, Gjæld samt Assurancesum	„	60
IV	Beskrivelse af Kirken	„	80
V	Inventarliste	„	110
VI	De aarlige Kirkesyn	„	140
VII	Kirkens Arkiv	„	112

SIDE 3:

Over Dejbjerg Kirkes Tiende for Aarene 1862, 1863, 1864, 1865 og 1866, ifølge Forening og Tiendecommissionens Kendelse af 11. Marts 1812.

Tiendeyderne.

A. Efter Foreningen.

	Rug Skp. Fdk.	Byg Skp. Fdk.
1 Krarup, Store Skindbjerg	20	12
2 Ole Chr. Pedersen, Lille Skindbjerg	9	
3 Peder Christensen, Lille Kjærgaard	1	1
4a Bundsbæk Møller		
b Hans Pedersen, Rækkegaards Mark, Hanning		
c Villads Sørensen, Sandager		

	Rug Skp. Fdk.	Byg Skp. Fdk.
d Christen Astrup Sørensen	14	2
e Jens Chr. Sørensen, Hanning Kirkeg.		
f Sognefoged Niels Bentsen, Hanning		
g Jens Bjerregaard		
h Jens Peter Petersen, Marup i Skjern		
5 Anders Svendsen, Rundahl	1	
6 Dito af Kirkejorden		2
7 Laust Christensens Enke, Vesterager	7	2
8 Hans Madsen	7	
9 Christen Ibsen, Vesterager	8	3
10a Jens Chr. Christensen Rahbæk, Uglbj.		
b Iver Laugesen, Uglbjergmark		
c Mads Pallesen, „		
d Villads Jensen, „		
e ? Jepsen i Stauning		
f Mikkel Chr. Laugesen, Uglbjerghus		
g P. Degnbols Enke, Uglbjergmark		
h Jens Pedersen Degnbol, „		
i Bodild Nørgaard, „	16	6
k Poul Andersen Johnsen, Bekbo		
l Søren Kjufling		
m Jens Smed, Rabjerg		
n Jacob Madsen, Bakkehus		
o Mourids Johnsen, Lemb Bekbo		
p Jens Chr. Christensen Rahbæk, Uglbj.		
q Jens Bjerg, Lemb		
r Niels Chr. Graversen, Karsbæk		
11 Jacob Madsen, Bakkehus	1	
12 Poul Andersen Johnsen, Bekbo	5	2
13 Christen Jensen, „	4	3
14 Knud Bentsen, „	3	8
15 Gravers Andersen, Hedegaard	10	4
16a Niels Thomsen, Rabjerg	2	
b Henning Lauridsen, Kolstrup Lemb		
17 Niels Bentsen, Rabjerg	3	
18 Laust Jensen, „	10	4
19 Jens Ibsen, „	3	1
20 Jens Jensen Smed, „	10	2
21 Søren Christensen, Rabjerg	9	2
22 Frederik Henriksen, „	1	
23 Niels Jensens Enke, „	1	
24 Niels Chr. Pedersen, Rabjerg Kro	6	

	Rug Skp. Fdk.	Byg Skp. Fdk.
25 Christen Jensen, Øster Rabjerg	9 2	
26 Nicolai Christensens Enke	2	
27 Poul Mikkelsen, Letager	5	4
28 Mads Andersen, Ledding	6	
29 Niels Jespersen, „	6	
30 Jens Christian Jensen	3	
31 Eske Pedersen, Alkjærstig	3	2
32a Jens Peder Larsen, Lyager		
b Andreas Wulff Meiner Rindom, S. Kro	11	4
c Thue Bentsen, Lyagerhus		
33 Mads Pedersen, Skydstofte	6	4
34 Christen Pedersen, Nørmark	2 2	
35 Kongsholm Møller	5	
36 Jacob Nielsen, Kongensholm	6	
37 Morten Thomsen, Kongensholmmark	5	
38 Jens Peder Christensen, „	5 2	
39 Peder Tang Nielsen, „	3	
40 Søren Pedersen, Vognbjerg	5	3
41 Christen Thomsen, „	7 2	
42 Thomas Christensen, „	6	2
43 Anders Jensen, „	6	
44 Bertel Christensen, Kongensholmmark	3	
45 Ib Jensen, Vognbjerg		2
46 Jens Peter Andersen, Vognbjerg	2	
47a Eske Offersen, „	2 ³ / ₄	1 ³ / ₈
b Jens Bratbjerg, „	1 1 ¹ / ₄	2 ⁵ / ₈
48 Jens Jensen, Olesgaard	2	
48 Laust Mikkelsen, Terning		9
50 Jens Poulsen, „		5
51 Christen Olesen, Gl. Dejbjerg	2	2
52 Knud Bentsen, Bekbo	1	
53 Jens Nielsen, Ledding	3 1	
B. Efter Kendelsen.		
54 Baden, Kjærgaard	8	26
55 Peder Markussen, S. Sandager	10	
56 Poul Andersen, „	15	
57 Niels P. Nielsen, Nr. „	14	
58 Peder Willum Christensen, Gammelg.	9	
59 Niels Andersen, „	9	
60 Chr. Kirk, Vesterager	8	3
61 Chr. Jensen, Bekbo	6	5
62 Jacob Pedersen, Nisgaard	6	
63 Morten Jepsen, Ledding	6	

	Rug Skp. Fdk.	Byg Skp. Fdk.
64 Christen Laust Olesen, Alkjærsg	12	8
65 Eske Pedersen, „	6	3
66 P. Jessen og Morten Bør, Stauning		1
67 Chr. Smeds Enke, Hede Stauning		1½
68 Niels Nielsen, Andrup Stauning	1	2
69 Søren Kjær, Aarup Hanning		2
70 Hans Ebbesen, Ganer Mølle Skjern		1
71 Jeppe Christensen, Marup Skjern		3
Summa	387	1½ 126 - 2

SIDE 10:

Tienden er af Tiendekommissionen opgivet til 48 Tdr. 3 Skp. 1½ Fdk. Rug og 15½ Td. Byg, hvilket efter Ringkøbing Amts Kapiteltakst for 1892–1901 har udgjort 628 Kr. 64 Øre, kapitaliseret 15716 Kr.

Kirken ejer en Kapital under Stiftsmidlerne paa 255 Kr. 40 Øre, men ellers intet.

Kommissionen foretog en Beregning over Indtægter og Udgifter for Kirken og skønnede, at den i Stiftsmidlerne staaende Sum maatte suppleres op, saa der kom til at staa 18000 Kr. paa Post I, II og III tilsammen; for at dette kunde ske, maatte der saaledes af Tienden baandlægges 15443 Kr.

SIDE 60:

I 1926 indestaar i Stiftsmidlerne:

Post I – til den alm. Vedligeholdelse og Drift	7442,60 Kr.
„ II – bestemte Arbejder	5547,49 „
„ III – Hovedstandsættelser	5015,49 „
	Kr. 18005,46

Kirken blev i 1863 assureret i den alm. Brandforsikring for Landbygninger for en Sum af 16.088 Rd.

I 1926 var Assurancesummen 62.000 Kr.

I 1945 var Assurancesummen for Kirken 77.400 Kr.

I 1945 var Assurancesummen for Invent. 61.920 „ 139.320 Kr.

Kirkens Formue 31. Marts 1945: Post I 7442,60 Kr.

„ II 17713,52 Kr. 25156,12 Kr.

Anden Kapital 2739,07 Kr.

Kirken har ingen Gæld.

(De sidste citater fra synsprotokollen stammer alle fra afsnittet, indeholdende referater fra de årlige kirkesyn.)

Kirkesyn den 8. juni 1885.

Blandt andet: „Fra 117 Beboere var der fremkommet et Andragende om at faa

Kirken opvarmet, og da Sognepræsten har erklæret, at dette Antal er over Halvdelen af Familiefædre og andre Personer med Husstand i Dejbjerg Sogn, samt at der er tegnet 70 Kr. i aarlige frivillige Bidrag i de første 5 Aar til Anskaffelse af Brændsel, fandt Synet, at Andragendet burde fremmes

VILSTRUP A. JENSEN B. HANSEN.“

Kirkesynd den 10. juni 1895.

Blandt andet: „Fra 39 Beboere forelaa en Begæring om flere Karme Vinduer, da Kirken til sine Tider er saa mørk, at ældre Folk ikke kunne se i Salmebøgerne. Synet erkendte, at det var mørkt, navnlig i den vestlige Halvdel af Mandfolkestolene, men det ønsker, at Ministeriet vil lade Kirkens Lysforhold undersøge og lade gøre et Forslag til deres Forbedring

VILSTRUP A. JENSEN B. HANSEN.“

Kirkesynd den 8. juni 1896.

Blandt andet: „Med Hensyn til en Forbedring af Lysforholdene vedtog Synet i Overensstemmelse med Bygningsinspektørens Erklæring af 25. Okt. 1895, som Ministeriet under 4. Devbr. s. A. havde fremsendt, at der til næste Aar maatte fremlægges Forslag dertil for Synet af en kyndig Arkitekt

VILSTRUP A. JENSEN B. HANSEN.“

Kirkesynd den 21. juni 1897.

Blandt andet: „Der var endnu ikke fremkommet noget Forslag til Forbedring af Lysforholdene, idet den Arkitekt, til hvem Tiendeyderne havde henvendt sig, Gustav Jensen i Ribe, var bleven syg og ikke havde kunnet faae Arbejdet fuldført, hvorom Erklæring fra Arkitekten forelaa. Med Bemærkning, at Arbejdet maa fuldføres hurtigere, naar det først bliver begyndt, mente Synet, at det kunde vente med Forslagets Fremlægning til næste Aars Syn

VILSTRUP A. JENSEN B. HANSEN.“

Kirkesynd den 6. juni 1898.

Blandt andet: „Fra Arkitekt Hagerup i Kolding forelaa et Forslag til Forbedring af Lysforholdene i Kirken, hvormed Kirkevængerne vare tilfredse Synet havde intet at erindre imod Forslaget

VILSTRUP A. JENSEN B. HANSEN.“

Aflæveringsseftersynd 6. april 1915.

„Da Dejbjerg Kirke fra 1. Januar 1913 overgaar til at være selvejende i Henhold til Lov af 15. Maj 1903 afholdtes i Henhold til Ministeriets Skrivelse af 8. Feb. d. A. en Afleveringsforretning den 6. April d. A. i Overensstemmelse med Ministeriets Circulære af 4. April 1908, jfr. Lov om Menighedsraad af 10. Maj 1912 § 31. Kirkeejerne – Kirkevængerne og hele Menighedsraadet vare mødte.

Udskrift af den i 1905 23. Marts afholdte Kommissionsforretning forelaa.
Der var ikke i den stillet særlig Krav om Arbejders Udførelse inden Tien-
dens Afløsning.

Kirken fandtes i synsforsvarlig Stand, naar de ved Synet den 8. Juni f. A. udsatte Mangler afhjælpes, som beløb sig til 180 Kr. *med Undtagelse* af nogle Blyplader paa Taarnets Sydside, som trænger til Fornyelse. En Fortegnelse over Kirkens Inventar, se Side 110 i Kirkens Protokol, blev gennemgaaet og fandtes saaledes som optegnet. Ligeledes Kirkens Arkiv, se Side 112 i Kirkens Proto- kol. Der fandtes ved Kirkens Overdragelse en Kassebeholdning 232 Kr. Efter Udgifterne fra 1. Januar d. A. til Dato ere fradragne med Undtagelse af 1) forskellige Udsættelser fra forrige Aar 2) og nu ved Overtagelsen af Kirken ovenanførte Blypladers Fornyelse, hvilket menes at kunne dækkes af oven- nævnte Kassebeholdning – stillede Menighedsraadet intet Krav – udover dette – men overtog Kirken fra Dags Dato – og paatager sig derefter Kirkens Ved- ligeholdelse og Drift.

O. BOECK

S. P. PETERSEN RIIS

H. A. BOILESEN

Menighedsraadet

PHILIP BOECK

CHR. KIRK

JESPER BECK

NIELS MADSEN

LARS MIKKELSEN

Kirkeværgerne

JESPER BECK

JENS STENSIG

Kirkeejerne

JENS PETER CHRISTENSEN

ANE GRØNLUND.

Fra kommunionbogen

Kommunionbogen for Dejbjerg sogn er begyndt i 1877. Det var da skik, at man „tegnede sig“, d.v.s. man meldte det nogle dage i forvejen, når man agtede at deltage i altergangen. Degnen eller læreren fik besked derom, og han indførte så navnene i kommunionbogen.

Sikkert var dette fra først af ment som en art kontrol; dels kunne der være personer, som ikke kunne få adgang til altergangen, dels kunne man føre regnskab med, at folk kom til alters de to gange om året (forår og sommer), som man anså for at være det rigtige.

Tal fra kommunionbogens første fem år:

1877:	forår	376	–	efterår	395	=	771
1878:	„	390	–	„	407	=	797
1879:	„	388	–	„	379	=	767
1880:	„	396	–	„	388	=	784
1881:	„	398	–	„	406	=	804

Fra forårsaltergangen 1882:

28. MARTS

Johannes Pedersen og Hustru, Vognbjerg	2
Frederik P. Christensen og Hustru, Vognbjerg	2
Niels Grave, Rabjerg	1
Morten Hedegaard, Vognbjerg	1
Christen Lauridsen og Hustru, Nysted	2
Christen Hansen og Hustru, Nysted	2
Hans Chr. A. Lunde, Bjørnemose	1
Niels Kjærs Enke, Bjørnemose,	1
Jens P. Sørensen og Hustru, Stamp	2
Jens Kirk og Hustru, Vesterager	2
Peder Bjergs Enke og Karl, Gammelgaard	2
Morten Pedersen og Forlovede	2

Jens Nielsen, Hustru og Fader	3
Niels Peder Nielsen og Hustru, Sandager	2
Peder Hjøllund og Hustru, Bjørnemose	2

27

Mødt 29

LANGFREDAG

Johannes Larsen og Hustru	2
Niels Chr. Nielsen, Uglbjerg	1
Chr. Jensen og Hustru, Vesterager	2
Jens Kirks Karl og Pige, Vesterager	2
Morten Nørgaards Enke	1
Thue Andersens Enke, Vognbjerg	1
Morten Hedegaard, Vognbjerg	1
Peder Chr. Iversen og Hustru	2
Eske Houlesen og Hustru	2
Peder Grimstrup og Hustru	2
Ane Katrine Letager	1
Ane Kirstine, Tanning	1
Jeppe Skindbjerg og Hustru og Søn	3
Gravers Lauridsens Pige	1
Niels Mikkelsen og Hustru, Leding	2
Mads Andersens Enke	1
Jesper Sandagers Datter	1
Chr. Jensens Enke, Bækbo	1
Jakob Pedersen og Hustru, L. Kjærgaard	2
Thue Bendtsens Enke	1
Jens Højbjerg og Hustru, Leding	2

32

Mødt 31

3. SØNDAG EFTER PAASKE

Petrine Pedersen, Uglbjerg Mark	1
Jesper Jensen og Hustru, Bækbo	2
Christen Thomsen og Hustru, Bækbo	2
Niels Chr. Nielsen, Uglbjerg	1
Niels Poulsen og Hustru, Vognbjerg	2
Christen Nielsen og Hustru, Vognbjerg	2
Niels Christensen og Hustru, Vognbjerg	2
Mikkel Troelsens Datter, Rabjerg	1
Jens Graversen, Vesterager	1
Niels Chr. Andersen og Hustru, Nysted	2
Jens Christiansen og Hustru, Gl. Dejbjerg	2
Peder Lildbek og Hustru	2
Chr. Olesen og Datter, Alkjærsg	2
Poul Letagers Døtre	2

Anders Mejnert og Hustru
 Anders Nielsen og Hustru, Leding
 Anders Mortensen og Hustru, Kongensholm
 Sognefogeden og Hustru
 Jakob Madsens Søn og Datter, Uglbjerg
 Boje Bekbos Søn, Jens
 Christen Astrup, Hustru, Søn og Datter
 Markus Christensen, Runddal
 Schøнемann, Hustru og 3 Sønner
 Jens Smed og Hustru
 Christen Mortensen og Hustru, Vognbjerg
 Mikkel Chr. Laugesen og Hustru, Uglbjerg

4. SØNDAG

Chr. Olesens Søn, Datter og Pige
 Kongensholms Møllers Karl og Pige
 Chr. Jensen og Hustru, Kongsh. Mark
 Hans Madsen og Hustru, Leding
 Anders Hansens Datter
 Eske Offersen og Hustru, Vognbjerg
 Søren Graversen og Hustru, Uglbjerg
 Anders Chr. Iversen og Hustru, Hedegaard
 Jakob Nisgaard og Hustru
 Morten Leding og Hustru
 Niels Jensen og Hustru, Vognbjerg
 Poulina Poulsen, Lyager
 Laurids Jensen og Hustru, Rabjerg
 Frederik Jensen og Hustru, Rabjerg
 Chr. Stinus Pedersen og Hustru, Leding
 Ane Fjand, Uglbjerg
 Chr. Thomsen og Hustru, Vognbjerg
 Ledvogter P. Jørgensen og Hustru
 Peder Chr. Jensen og Hustru, Sandager
 Anders Mejnerts Søn og Datter
 Niels Bork Lauridsen og Hustru
 Morten Thomsen og Hustru
 Chr. Lildbek og Hustru, Leding
 Jens P. Kristensen, Hustru og Aftægtsmand, Kongensholm
 Kjeld Villadsen
 Peder Kjeldsens Enke, Leding
 Laust Alkjærsgs Datter
 Chr. Jensen og Hustru, Rabjerg
 Chr. Kirk, Vesterager

Gravers Lauridsens Hustru, Vesterager	1
Oteto Rasmussen og Hustru, Sortekro	2
P. Grimstrups Datter	1
Bertel Christensen og Hustru, Kongsh. Mark	2
Niels Bendtsen i Lem	1
Chr. Pedersen og Hustru	2
Andreas Baden og Hustru	2
Klaus Adamsens Karl og Pige	2
	66
	Mødt 76

KRISTI HIMMELFARTSDAG

Ib Jensen og Hustru, Nysted	2
Jakob Madsens Sønner, Uglbjerg	2
Jens Nielsen, Hustru og Fader, Gammelgaard	3
Anders Runddal og Hustru	2
Christen Hansen og Hustru, Gl. Dejbj.	2
Mads Toft, Hustru, Datter og Karl	4
Henrik Olesen, Hustru og Kirsten	3
Otto Rasmussens Pige, Sortekro	1
Christen Pedersen og Pige, Sandager	2
Eske Alkjærsigs Døtre og Karl	3
Bertel Mikkelsen og Hustru, Stamp Bjerg	2
Ole Sandager og Pige	2
Anders Chr. Iversen og Hustru, Hedeg. Mark	2
Diderik Lauridsen og Hustru, Leding	2
Iver Rabjerg og Hustru	2
Markus Nielsen og Hustru, Vognbjerg	2
Chr. Nørmarks Forældre og Søn	3
Laurids Alkjærsig og Hustru	2
Jakob Nisgaards Søn	1
Laust Chr. Lyager og Hustru, Leding	
Mikkel Nielsens Søn Christen	1
Peder Tang og Hustru, Kongensholm	2
Jens Korsholm og Hustru, Rabjerg	2
Hans Madsens Søn og Datter	2
Niels Peders Sønner og Pige	3
Peder Kjeldsens Datter, Leding	1
Chr. Stinus Pedersens Pige	1
Søren Ribers Enke, Vognbjerg	1
Jens Smeds Døtre og Broder	3
Kjærgaards Piger	2
Frederiks Datter, Rabjerg	1
Niels Bøndergaard, Søster, Maren Nybo, Fattiggaard	3
Cecilie Poulsen, Stamp	1

Mads Morten Pedersen og Hustru, Leding
 P. Bjergs Søn og Martha Mortensen, Gammelgaard
 Boje Jensens Sønner, Rabjerg
 Staukepigen og Malkepigen, Dejbjerglund
 Niels Andersen, Hustru og Søster, Bækbo
 Peder Grimstrups Karl
 Anders Hansens Enke, Gl. Dejbj.
 Christen Mortensens Broder
 Poul Jørgensen og Hustru, Uglbjerg
 Niels Villumsens Søn, Hedegaard

TREFOLDIGHEDS SØNDAG

Laurids Dideriksen og Hustru, Leding
 Laurids Chr. Lyager, Hustru og Aftægtskone
 Sidsel Engsig, Sortekro
 Thomas P. Jakobsen og Hustru, Leding
 Eske Bjerg og Hustru, Rabjerg
 Peder Christensen og Hustru, L. Kjærgaard
 Henrik Tannings Søn og Datter
 Eske Alkjærsig og Hustru
 Mette Katrine og Marie Plauborg
 Anders Gammelgaards Børn
 Boje Jensens Søn og Datter
 Jakob Madsen og Hustru, Uglbjerg
 Boje Bekbo og Hustru
 Ole Lauridsen og Hustru, Leding
 Milter Uglbjerg og Hustru
 Thomas Christensen og Hustru, Vognbjerg
 Peder Justesens Enke
 Forpagterens Karl og Dreng
 Jens Nielsens Pige, Gammelgaard
 Jesper Sandager og Hustru
 Christen Jensens Karl, Vesterager
 Mikkel Troelsens Søn og Datter
 Christen Nørmark, Hustru og Søster
 Hans Chr. Alsindes Søster
 Niels Chr. Jensen og Hustru, Fattiggaard.
 Jens Smeds Datter
 Mads Tofts Karl og Pige
 Dejbjerglunds Karle
 Jens Kvembjergs Enke

2. SØNDAG EFTER TRINITATIS

Hans Madsen, Hustru og Aftægtskone, Vesterager	3
Jens Lauridsen og Hustru, Alkjærsig	2
Jens Nielsen og Hustru, Leding	2
Bertel Mikkelsen og Hustru, Stampebjerg	2
Anders Gammelgaard og Hustru	2
Eske Alkjærsig, Hustru og Karl	3
Christen Olesen	1
Sidsel Engsig, Alkjærs. Mrk.	1
Bertal Christensens Søn og Pige	2
Christen Ibsen og Hustru, Vesterager	2
Laurids Chr. Lyagers Datter, Leding Mark	1
Mikkel Troelsen og Hustru og Datter, Rabjerg	3
	24
	Mødt 27

4. JULI

Sognefogeden og Hustru	2
Bertel Christensens Søn	1
Jens Chr. Rahbek og Hustru	2
Johs. Pedersen, Hustru og Datter An Katrin, Vognbjerg	3
	8
	Mødt 14

Sammenlagt for foråret 1882 377

Efteråret 1882: 1. gang	24
2. „	21
3. „	109
4. „	121
5. „	76
6. „	22
7. „	16

Sammenlagt for efteråret 1882 389

Kommunikanter i alt i 1882 766

Forholdet med at gå til alters to gange årlig forandrede sig noget efter vækkelsen i 1897, idet der fra de nyomvendtes side blev hævdet, at altergangen ikke skulle rette sig efter skik og brug eller vane, men efter trang og tilskyndelse, og at man som følge deraf kunne og måtte gå oftere – ja, for nogles vedkommende endda ret hyppigt.

Vi ser, at det nu mere og mere går af brug at melde sig forud, således at, medens der før kun var nogle enkelte, der kom uden at være tegnet, så bliver det efterhånden den mindste part af altergæsterne, der tegner sig i forvejen.

I 1906 har vi de sidste navne på tegnede altergæster. Det var til 2. søndag efter Trinitatis:

Ane og Johanne Mortensen, Overgaard, Vognbjerg	2
Ane Enevoldsen, Stamp	1
C. C. Clausen og Hustru, Gl. Dejbj.	2
	5
	+ 27
I alt	32

Altergæsternes antal steg en del og var i 1898 og 1899 mellem 900 og 1000. I 1900 gik det op til 1055. Det højeste antal findes i 1902 med 1115 og i 1905 med 1121. I 1906: 1038 – i 1907: 1106 – i 1908: 686 – i 1909: 1020.

Derefter går linien nedad, og tallet var i 1916 nede på 342. En række år bevæger tallene sig mellem 400 og 600, indtil en foreløbig bundrekord i 1938 nås med tallet 301. I 1945 nåedes op på 630 som følge af, at der afholdtes både sommer- og vinterlejr i sognet.

I 1953 taltes 297 og i 1954 291. Skulle dette mon ikke være bunden? – i hvert fald talte 1955 i alt 320.

* * *

Det fremgår, at der i 1921 har været samfundsmøde med 120 altergæster, og i 1923 ligeledes samfundsmøde med 156 til alters. I 1927 var der den 20. marts sølvbryllup med 30 – og den 30. juni samfundsmøde med 112 altergæster.

* * *

En bemærkning fra 1930: Lærer Bækgaard skriver: „Nye Lys i de store Stager 21/9“.

Nogle blade af Dejbjerg Kirkes tillysningsbog

(påbegyndt 14. søndag efter Trin. 1908)

14. S. e. Trin. (1908).

- 1) Næste Søndag Sidsttjeneste Kl. 2½.
- 2) Lyses til Ægteskab 1ste Gang for Ungkarl Diderik Dideriksen og Pige Kirsten Andersen, begge af Dejbjerg.
Paa Grund af Messesfald blev der lyst 3die Gang i Hanning Kirke 16. S. e. Trin.

3. S. e. Paaske. 1909).

St. Bededag Førsttjeneste Kl. 9½ – Skriftemaal Kl. 9.
Lyses til Ægteskab 1ste Gang for Ungkarl Laurids Peder Lauridsen af Herning og Pige Edel Marie Christensen af Vognbjerg.

1ste S. e. Paaske. (1910).

Næste Søndag Gudstjeneste Kl. 9½ – Skriftemaal Kl. 9.
Der lyses til Ægteskab 3die Gang for Ungkarl Gaardmand Jens Smed Jensen og Pige Nielsine Nielsen, begge af Dejbjerg.
2den Gang for Husmand Hans Kristiansen og Pige Ane Iversen, begge af Dejbjerg.

1911.

(Det fremgår ikke af bogen, hvornår pastor Søby har holdt afskedsprædiken, men så vidt det kan skønnes, har det været Palmesøndag).

Skærtorsdag var der Messesfald.

Langfredag prædikede Pastor Andersen, Skjern, i Kirken.

1ste Paaskedag Messesfald.

2den Paaskedag Gudstjeneste Kl. 10 ved Pastor Sandvad, Stauning.

1ste Søndag efter Paaske Pastor Føns-Jørgensen, Hanning.

2den Søndag efter Paaske Pastor Christoffersen, Bølling.

3die Søndag efter Paaske Pastor Sørensen, Lem.

Store Bededag Gudstjeneste ved Pastor Tonsgaard, København, med Optagelse af Collect til Københavns Kirkesag.

4de Søndag efter Paaske Provst Helms, Borris.

5te Søndag efter Paaske Pastor Eller, Nr. Vium–Herborg.

Kristi Himmelfartsdag Messefald.

6te Søndag efter Paaske Pastor Nielsen, Vorgod.

1ste Pinsedag Messefald, og derefter begyndtes paa anden Omgang med Pastor Andersen, Skjern, anden Pinsedag.

8ende Søndag efter Trinitatis blev Pastor Vegel indsat i Embedet af Provst Boeck, Lønborg.

16. *S. e. Trin. (1911).*

- 1) Næste Søndag Messefald.
- 2) Næste Fredag Kl. 10 Gudstjeneste her i Kirken ved Pastor Asschenfeldt-Hansen.
- 3) Onsdag d. 11. Gudstjeneste med Altergang Kl. 3 i Stedet for paa Søndag. Pastor Løgstrup prædiker.
- 4) Den nye Skole i Hanning indvies d. 9. Oktober Kl. 2 ved Provst Boeck og Pastor Føns-Jørgensen.
- 5) Konemøde paa Tirsdag hos Jens Vognbjerg.
- 6) En Tak fra Pastor Dalhoff.

1. *S. e. Trin. (1912).*

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste ved Pastor Smidt, om Eftermiddagen Møde i Præstegaardshaven Kl. 3 ved Hans Nielsen, Langaa, og A. Chr. Annebjerg og om Mandagen Børnegudstjeneste ved A. Chr. Annebjerg Kl. 2 og Møde Kl. 3½ ved Pastor Johs. Olsen, Fredericia, ligeledes i Præstegaardens Have.
- 2) Bekendtgørelse om Oprettelse af Menighedsraad.
- 3) Torsdag Kl. 4 Møde her i Kirken for Hedningemissionen ved Missionspræst Christensen fra Cina.
- 4) Pastor Rasmussens Møde paa Tirsdag aflyses paa Grund af Bispevisitats i Tersløse.

9. *S. e. Trin. (1912).*

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste. Afskedsprædiken.
- 2) I Dag Kl. 3½ Møde i Missionshuset ved Missionær Kornerup-Bang fra Hjerm.
- 3) I Dag Kl. 2 Børnegudstjeneste i Rabjerg.
- 4) Torsdag Eftermiddag Kl. 4 Møde i Rabjerg Skole angaaende Dannelse af et Udvalg til Indstilling af 3 Ansøgere til det ledige Præsteembede.
- 5) Næste Søndag Indsamling til Israelsmissionen.
- 6) I Vakancetiden bliver Gudstjenesten Kl. 10 – Skriftemaalet Kl. 9¾.
- 7) Konfirmanderne henvises til Pastor Føns-Jørgensen eller til den Præst, som Forældrene ønsker.

(Da pastor Vegel var rejst efter et års præstegerning, kom nabopræsterne atter på omgang).

24. *S. e. Trin. (1912).*

- 1) Næste Søndag Kl. 10½ vil den nye Præst, Pastor Boeck, blive indsat af Provst Boeck.
- 2) Der lyses til Ægteskab 3. Gang for Ungkarl Laurids Dideriksen og Pige Jensine Christensen Engbjerg.
- 3) I Morgen Eftermiddag Kl. 4 afholdes Prøvevalg til Menighedsraadet i Rabjerg Skole.

Septuagesima (1913).

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste Kl. 10.
- 2) I Dag Kl. 3 Ynglingemøde i Rabjerg.
- 3) I Dag Kl. 2 Børnegudstjeneste i Rabjerg Skole.
- 4) Missionsuge:
Mandag Kl. 5 Provst Helms.
Tirsdag Kl. 5 Pastor Skov.
Onsdag Kl. 5 Miss. Jespersen.
Torsdag Kl. 5 Stud. theol. Bækbo.
Fredag Kl. 5 Provst Boeck.
Lørdag Kl. 4 Distriktslæge Busch.
- 5) Fastelavnsmandag Ungdomsmøde i Missionshuset Kl. 2 ved Pastor Vestergaard og Sognepræsten.

Nytaarsdag (1914).

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste Kl. 10 – Skriftemaal Kl. 9½.
- 2) I Dag Ofring til Bibelselskabet.
- 3) I Morgen Kl. 4½ Juletræ i Rabjerg Skole for Blaa Kors.
- 4) Søndag Aften Kl. 7 Møde i Rabjerg Skole for Ældsteafdelingen.
- 5) Bedeugen:
Mandag hos Niels Madsen.
Tirsdag i Missionshuset.
Onsdag hos Ole Poulsen.
Torsdag hos Chr. Kirk.
Fredag i Rabjerg Skole.
Lørdag i Præstegaarden.

14. *S. e. Trin. (1915).*

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste Kl. 9.
- 2) I Dag Kl. 2 Børnefest i Præstegaardshaven – Brød og Fløde.
- 3) Skolen i Lyager begynder Onsdag d. 8. September.
- 4) Onsdag Aften Kl. 7½ Møde i Rabjerg Skole for Ældsteafdelingen.
- 5) Fredag, Missionær Pedersen, Bangbostrand, Kl. 7 i Kirken.
- 6) Mandag d. 13. Dr. Nielsen fra China i Kirken Kl. 7.
- 7) Fredag d. 24. ds. Provst Løbner.

- 8) Der lyses til Ægteskab 2den Gang for Ungkarl Julius Christian Christensen og Pige Othea Christiansen, begge af Dejbjerg.
- 9) De gamle indbydes til Præstegaarden Onsdag Kl. 2.
- 10) Lærer Bendix indsættes næste Søndag, om alt gaar vel.

Palmesøndag (1916).

- 1) Skærtorsdag Gudstjeneste Kl. 10 med Altergang.
- 2) Langfredag Gudstjeneste Kl. 10.
- 3) I Dag Kl. 2 Børnegudstjeneste i Rabjerg Skole.
- 4) I Dag Kl. 4 Blaa-Kors Møde i Rabjerg Skole. Pastor Lauridsen, Aadum, og Sognepræsten.
- 5) Skærtorsdag Samtalemøde hos Ole Poulsen Kl. 7.
- 6) Der lyses til Ægteskab 3die Gang for Ungkarl Niels Kjelstrup Jessen af Faster og Pige Kirsten Marie Poller af Dejbjerg.
Ligeledes 3die Gang for Ungkarl Ingvard Christen Astrup og Pige Katrine Nielsen Beck, begge af Dejbjerg.
1ste Gang for Ungkarl Niels Peder Sandager Nielsen af Dejbjerg og Pige Inger Mortensen af Ringkøbing.
- 7) Menighedsraadet bedes blive tilbage.

13. S. e. Trin. (1916).

- 1) Næste Søndag ingen Gudstjeneste.
- 2) Søndag d. 1. Oktober Høstprædiken.
- 3) Søndag d. 8. Oktober Konfirmation Kl. 10.
- 4) Førstkommende Tirsdag Kl. 5 Møde i Kirken. Pastor Løgstrup, Nyborg, prædiker. Indsamling til D. M. S.
- 5) Førstkommende Onsdag Kl. 5 Møde i Rabjerg Skole. D. M. S.'s Udsending Frk. Thomsen og Missionær Anneberg, Holstebro, taler.
- 6) Torsdag Kl. 7 Møde i Lyager Skole, hvor Frk. Thomsen taler.
- 7) Samme Dag Ungdomsmøde i Tarm for 26. Kreds.
- 8) Mandag d. 25. September Kl. 7 Ungdomsmøde i Rabjerg Skole. Lærer Toftemark fra Tommerup taler.
- 9) Mandag d. 2. Oktober indvies Missionshuset. Provst Boeck, Pastor Andersen og Missionær Axel Nielsen taler.
- 10) Kredsforbundsmøde i Herning d. 5. Oktober.
- 11) Missionsudstillingen i Esbjerg fra 8.–15. Oktober bedes erindret.
- 12) Indre Missions Efteraarsmøde i Tarm. (se Kortet).
- 13) I Dag Indsamling til Diakonissestiftelsen.
- 14) Der lyses til Ægteskab 2den Gang for Ungkarl Bojle Jens Christian Overgaard af Dejbjerg og Pige Hansine Peterea Hansen af Skjern.
- 15) Pastor Søby prædiker her i Kirken d. 26. Sept. Kl. 3.

Søndag d. 19. Juli 1925 holdt Pastor Boeck Afskedsgudstjeneste i Dejbjerg Kirke:

- 1) Næste Søndag ingen Gudstjeneste. Søndag d. 2. August Gudstjeneste Kl. 10 ved Provst Andersen.
- 2) I Dag Kl. 4 Konemøde i Præstegaarden.
- 3) I Morgen Kl. 7 Ungdomsmøde i Præstegaarden.
- 4) Onsdag Menighedsraadmøde Kl. 6.
- 5) Torsdag Samtalemøde hos Jens Stensig.
- 6) Børnegudstjeneste i Rabjerg i Dag aflyses.

19. S. e. Trin. – 18. Okt. 1925 holdt Pastor Pedersen første Gang Gudstjeneste i Dejbjerg Kirke:

- 1) Næste Søndag Gudstjeneste ved Provst Andersen Kl. 2.
- 2) I Aften Kl. 7 Ungdomsmøde i Rabjerg Skole. Sekretær Nielsen fra Vejen taler.
- 3) Førstkommende Onsdag bliver der Udsalg i Rabjerg Skole af Børneforeningens og K.F.U.K.'s Haandarbejde til Fordel for D.M.S.
Kl. 2½ Børnegudstjeneste ved Lærer Poulsen, Stenderup.
Kl. 6 taler Pastor Pedersen fra Esbjerg.
Gaver til Udsalget modtages med Tak i Skolen og bedes indleveret inden Tirsdag Aften.
- 4) Ungdomsmøde i Dejbjerg Missionshus Torsdag Aften Kl. 7 ved Missionær Herlufsen, Grenaa.

Menighedsrådene

Det første menighedsråd valgtes i 1903. Her følger et udskrift af menighedsrådets forhandlingsprotokol:

„Møde til prøvelse af begæringerne til optagelse på valglisten til menighedsrådet i Dejbjerg afholdtes i Dejbjerg præstegård d. 17. september 1903. Der var indkommen 152 begæring, hvoraf kasseredes 4. De to vare for unge. Een opholdt sig i Tarm. Een kasseredes p. gr. af drukkenskab.

C. Søbye, sognepr., P. Jensen, lærer, Jesper Nielsen Bech, gårdejer.

2. møde af valgbestyrelsen afholdtes d. 29. sept. 1903, hvor valglisten, der efter valgbestyrelsens vedtagelse var udarbejdet af lærer Jensen i Rabjerg for 5 øre for hvert nummer på valglisten, blev gennemgået.

Valglisten fandtes at være i orden og blev undertegnet af valgbestyrelsen.

C. Søbye, Jesper Nielsen Bech, P. Jensen.

Valget til menighedsrådet i Dejbjerg sogn fandt sted d. 17. dec. 1903 i Dejbjerg præstegård. Der var kun indkommet nedenstående kandidatliste:

Nr. 1 gdr. Jesper Nielsen, Ledding.

Nr. 2 forpagter Jacob Pedersen, præstegården.

Nr. 3 gdr. Erik Graversen, Vesterager.

Nr. 4 gdr. Iver Christensen, Rabjerg.

Og som suppleanter:

Nr. 1 gdr. Niels Madsen, Bækbo.

Nr. 2 gdr. Hans Peder Madsen, Vesterager.

På denne liste afgaves 18 stemmer, og disse mænd ere derefter at betragte som valgte henholdsvis til menighedsrådet i Dejbjerg sogn og til suppleanter.

Dejbjerg præstegård, 17/12 – 1903.

C. Søbye, P. Jensen, Jesper Nielsen Bech.“

Fra 1909 til 1912 var der intet menighedsråd.

Valget 1912: Chr. Kirk, Jesper Bech, Chr. Thomsen og Lars Mikkelsen. Sup-

pleanter: Peder Ganer, Hans P. Madsen, Niels Madsen, Frk. Karen Bruhn. Menighedsrådet valgte pastor Boeck til formand, Chr. Kirk til næstformand og Chr. Thomsen til kasserer. (Ved Chr. Thomsens død i 1915 rykkede Niels Madsen ind i rådet og ved Chr. Kirks død i 1916 ligeledes Peder Ganer).

Valget 1916: genvalgt: Lars Mikkelsen, Jesper Beck, Niels Madsen, Peder Ganer.

Valget 1920: alle genvalgt. Siden 1916 var Lars Mikkelsen kirkeværge. Efter de nye kirkelove af 1922 skulle der vælges 6 medlemmer til menighedsrådet, og efter valget dette år bestod rådet af følgende: genvalgt: Peder Ganer, Lars Mikkelsen, Niels Madsen; nyvalgt: Hans P. Jensen, Niels Kjærgaard, Hans P. Madsen. Lars Mikkelsen genvalgtes til kirkeværge.

Valget 1926: genvalgt: Peder Ganer, Lars Mikkelsen, Niels Madsen, Niels Kjærgaard; nyvalgt: Niels Gammelgaard, Jens Stensig. Lars Mikkelsen blev atter kirkeværge. Ved Peder Ganers bortrejse fra sognet indtrådte Søren Jørgensen, Alkjærsg, i hans sted.

Valget 1930: alle genvalgt, og Lars Mikkelsen fortsatte som kirkeværge. Ved Niels Kjærgaards død i 1931 indtrådte Peder Krejbjerg, Nisgaard, i rådet.

Valget 1934: genvalgt: Niels Gammelgaard, Søren Jørgensen, Peder Krejbjerg; nyvalgt: Jens Smed, Rabjerg, Hans P. Jensen, Stampen, Peder Sandager, Gl. Dejbjerg. Til kirkeværge valgtes Niels Gammelgaard. I 1935 døde Jens Smed, og i hans sted indtrådte Chr. Mulbjerg, Ledding.

Valget 1938: genvalgt: Hans P. Jensen, Peder Sandager; nyvalgt: Laurids Sandager, Kr. Krejbjerg, Nisgaard, Jens Chr. Jensen, Remmergaard, Anthon Pedersen, Lyagergaard. Kirkeværge blev Hans P. Jensen.

Da det valg, der skulle have været afholdt 1942, blev udsat år efter år, fungerede menighedsrådet stadig i samme sammensætning, indtil der i 1945 blev afholdt valg. Ved dette fik rådet følgende sammensætning: genvalgt: Jens Chr. Jensen; nyvalgt: Henrik Keseler, lærer Bakbo, Jeppe Kongensholm, købmand Bech Jørgensen, Chr. Pedersen, Ledding. Købmand Jørgensen blev kirkeværge, og lærer Bakbo valgtes til værge for kirkegården. Ved sidstes bortrejse i 1948 indtrådte lærer Bendix i rådet.

Valget 1949: genvalgt: købmand Jørgensen, Jeppe Kongensholm, Henrik

Keseler, lærer Bendix, Chr. Pedersen; nyvalgt: Jørgen Lauridsen, Rabjerg. Kirkevænge blev atter Bech Jørgensen, og kirkegårdsværge Henrik Keseler.

Valget 1953: genvalgt: Jørgen Lauridsen; nyvalgt: Peder Høj, Gerhardt Mortensen, Johannes Ladekjær, Clement Lauridsen, Ejner Krejbjerg. Gerhardt Mortensen blev kirkeværge og Jørgen Lauridsen fik kirkegården.

Valget: 1957: alle genvalgt, og rådet fungerede i samme sammensætning.

Valget 1961: helt nyt menighedsråd: Ernst Sandager (kirkeværge), Mads Aage Østergaard (kirkegården), Jens Frandsen, Herluf Thygesen, Johs. Storgaard, Søren Kaspersen.

Præster i Dejbjerg

EFTER REFORMATIONEN

(Efter præstetaulen i kirkens tårnrum).

*

	Aar
1. Niels Ibsen	1540
2. Jens Hansen	1614
3. Enevold Gregersen Hemmeth	1642
4. Nikolaj Jørgensen Engom	1651
5. Peder Andersen Hjerm	1660
6. Jesper Thomsen Hvidding	1680
7. Bent Jørgensen Tranberg	1690
8. Jørgen Knudsen Lang	1717–1755
9. Jørgen Hansen Bang	1755–1781
10. Jens Bang	1781–1801
11. Niels Grave	1801–1806
12. Hans Christian Jespersen	1806–1824
13. Poul Brynjolfson Petersen	1824–1829
14. Thomas Nikolaj Nielsen	1829–1836
15. Severin Clemens Langøe	1836–1850
16. Anders Chr. Jungersen	1851–1864
17. Anders Faurschou	1864–1871
18. Johannes Emil Viberg	1871–1880
19. Sofus Theodor Balslev	1880–1892
20. Wilhelm Carl Marius Norup	1892–1900
21. Søren Chr. Christensen Søbye	1900–1911
22. Niels Peter Vegel	1911–1912
23. Philip L. v. Beck Boeck	1912–1925

Præster i Dejbjerg

Af præstetavlen i kirken fremgår det, at den første præst i Dejbjerg efter reformationen, Niels Ibsen, kom hertil i 1540; den næste kom i 1614. Det synes ikke meget sandsynligt, at Niels Ibsen skulle have været her i 74 år; måske har der været en længere vakance. På den anden side kan man ikke sige, det er umuligt, at han var her så længe. Var han 26 år gammel, da han kom, og blev han 100 år, inden han døde, kan han have siddet i embedet al den tid ved hjælp af kapellan, hvilket var almindeligt før i tiden. Der var dengang ingen aldersgrænse.

Om den anden præst efter reformationen, Jens Hansen, fortælles, at han skal have haft rettergang med en bonde fra Skindbjerg om et stykke jord, og da han kørte hjem fra tinge, lå han død i vognen. Andre steder siges, at han levede en tid efter, men en aften, da han gik gennem sin port, faldt et stykke træ ned fra taget og slog ham ihjel på stedet.

En gravsten, som blev fundet på kirkegården, var et minde over den tredje præst i rækken, Enevold Gregersen. Stenen var forvitret og mange ord udslettet, men følgende kunne tydes „Her . . . hæderlige . . . nu salige . . . Gregersen, Præst i Dejbjerg och Herning . . . i 25 Aar, som salig hensov i Herren den 29. Juni Anno 1651 i hans Alders 48. Aar, i hans Ægteskabs 24. Aar, og efterlader sig 3 Sønner og 4 Døtre. 2. Tim. 4, 7: „Jeg har stridt den gode Strid, iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt til mig“.

Herefter: Nikolaj Jørgensen Engom 1651 – Peder Andersen Hjerm 1660 – Jesper Thomsen Hvidding 1680 – Bent Jørgensen Tranbjerg 1690.

Jørgen Knudsen Lang var præst fra 1717 til 1755. Lang hed han, og lang var hans præstetid her – 38 år. Var han en efterkommer af slægten Lange på Dejbjerglund? Herpå kunne tyde, at hans kiste ifølge traditionen var blandt dem, der blev taget op fra gravkammeret under koret sammen med Skram- og Langeslægternes.

Jørgen Hansen Bang, der fulgte, var 1724 kaldet til præst for Bresten menighed og blev 1750 provst over Tyrrild Herred, hvorefter han i 1755 blev kaldet til sognepræst i Dejbjerg. Når han undertiden omtales som præsten med de mange børn, er det ikke uden grund, idet han sammen med sine to hustruer havde 23 børn. Af det lidet, der kendes til hans embedsførelse, samt med hensyn til, hvad hans gravsten beretter*, må han vistnok kaldes både en god og dygtig præst.

Efterfølgeren, sønnen Jens Bang, der først var lærer, var præst fra 1781 til 1801 efter i nogle år at have været i tjeneste som kapellan hos faderen.

Derefter fulgte Niels Grave, som kun var her i fem år, fra 1801 til 1806. Han er den første, der omtales som formand for „Sognekommisionen for de fattiges Forplejning i Dejbjerg–Hanning kommune“.

Om den næste præst, Hans Chr. Jespersen (1806–1824), skriver lokalhistorikeren Peder Jensen i Ringkjøbing Amts Dagblad under overskriften: Mærkelige præster:

„Han tog ofte til Ringkøbing, hvor han sad og spillede kort, og først søndag morgen tog han hjem igen. En gang kom han på denne måde til Dejbjerg kirke og spurgte degnen, hvad der var at forrette i dag. Jo, der var jo den altergang, og så var der den unge mand, der skulle begraves. Det kunne Jespersen ikke huske noget om, og degnen måtte fortælle ham, hvem det var. Ja, det var jo meget kedeligt. „Nå, De mener, det var slemt, han sådan døde fra sine forældre,“ sagde degnen. – „Nej“, svarede præsten, „jeg mener, at det var kedeligt, vi har den forretning i dag“.

Ved begravelsen holdt han en tale, der selvfølgelig blev derefter, og ved jordpåkastelsen udtalte han de sædvanlige vendinger, blot kom han for skade til sidst at sige: „På 3. dag skal du igen opstå,“ hvortil en gammel kone, der stod nær ved graven, straks bemærkede: „Er det ikke vel tidlig, wo Faaer“.“

Ja, det var jo ikke så godt, men måske var manden bedre end sit rygte, og vi synger i en salme: „Godt og ondt og lys og mørke, sandt og løgn og liv og død – i hvert hjerte prøver styrke, farligt er det sammenstød“.

Poul Brynjolfson Petersen var i embedet fra 1824 til 1829. Da han sidste gang var til møde i fattigkommissionen, rettede han „en erkendtlig tak til medlemmerne for god hjælp og kærlighed“.

Efter ham kom Thomas Nikolaj Nielsen, 1829–1836. Som formand for fattigkommissionen, førte han netop i de år en tung og opslidende kamp

* Se under kirken (våbenhuset).

for, som han skrev, „om muligt at skaffe dette forarmede fattigdistrikt letelse i de byrder, de sukkede under“. Skrivelse efter skrivelse blev sendt til Skjern og Stauning sogne, til amtet, til herredskontoret, før der, som et sidste forsøg, blev rettet henvendelse til „Det Høj-Kgl. Cancellie“. Men gang på gang brast håbet; resultatet stod i ringe forhold til anstrengelserne.

1836 kom da en ny præst, Severin Clemens Langøe, hvis tjeneste blev dobbelt så lang som den forrige, idet han blev til 1850. Han er den første af præsterne her i Dejbjerg, som nogen, der har kendt ham, har omtalt over for mig. Min bedstefader, der er født 1828 i Gammelgaard, og hvem Langøe har konfirmeret, har talt om ham.

Anders Chr. Jungersen var her fra 1851 til 1864. Pastor Jungersen, som også var provst, har uden tvivl været en dygtig præst og embedsmand. I den tid, han var i Dejbjerg, blev kirken sat i meget bedre stand. Der fortælles, at præsten i Lønborg klagede til provsten over sin forpagter. Præsten sagde, at forpagteren gjorde ham uret, og at han, præsten, ikke kunne være bekendt at lade sig behandle således. Til det skal provst Jungersen havde svaret: „Man kan altid være bekendt at lide uret“.

Hans afskedsprædiken (findes andet steds i bogen) er holdt den 17. april 1864. Den vidner om en god og dygtig prædikant. Han siger deri, at det var hensyn til hans helbred og familiens forsørgelse, der var årsag til, at han søgte bort. Han befandt sig ellers så godt her, at han tænkte „her skal du blive alle dine dage, her skal du leve, og her skal du dø“.

Efter Jungersens bortrejse blev hidtilværende catechet og førstelærer ved Lemvig borgerskole, Anders Faurshou, kaldet til sognepræst for Dejbjerg og Hanning menigheder. Han var kun præst her fra 1864 til 1871. Faurshou var 50 år, da han døde. Han ligger begravet i det nordvestlige hjørne af kirkegården sammen med hustru og to børn. På graven ligger en sten med hans navn, og endvidere står: f. 1819 – d. 1871, samt de to børns navne. Nederst på stenen står: Sognemænd lagde denne sten. På hustruens grav er en sten med indskriften: Elenora Nancy, født Marolly, f. 1819 – d. 1889.

Den efterfølgende præst var Johannes Emil Viberg, der beklædte embedet fra 1871 til 1880. Viberg var en alvorlig og noget tung natur. Der gik før i tiden flere fortællinger om, hvordan det var, når han blev vred, og i konfirmandstuen kunne der godt falde en velrettet lussing. Han er den første af sognets præster, der ikke havde med det kommunale arbejde at gøre. Derimod ser vi ham i en skrivelse til amtet klage over sognerådets forsømmelighed med hensyn til vedligeholdelse af veje, og dette skønt hans kirkesanger, lærer Plauborg, var formand i sognerådet.

Sofus Theodor Balslev kom hertil 1880 og blev til 1892. I hans tid blev Dejbjergvognene fundet i præstegårdens mose. Ved afsløringen af stenen, der er rejst i mosen, var pastor Balslev til stede. Han fortalte om, hvorledes der blev raget rundt med de bare hænder i dyndet for at finde og fremdrage de enkelte stykker.

I 1886 valgtes Balslev ind i sognerådet og blev formand for det; men ved rådets møde den 27. august 1888 trak han sig tilbage fra pladsen som formand, fordi han var blevet valgt ind i amtsrådet. Hans hustru Nana Ingeborg Balslev, født Birkedal, døde 1886, og hun er sammen med to af deres børn begravet på kirkegården her. På hendes gravsten skrev Balslev følgende smukke vers:

*Du dyre Hustru lille i Drottens Haand sov sødt.
Han gør mig Sorgen stille, nu har ham selv du mødt.
Jeg under dig den Lykke og kommer selv engang,
hvor ingen Torne trykke, at trøstes ved din Sang.*

I 1892 kom pastor Norup til Dejbjerg. Fuld af brændende nidkærhed, utrættelig i arbejdet, sled han sig på få år op i gerningen i det store pastorate med to kirker, med bibellæsninger i fire skoler. Også udefra kaldtes der på ham. Alle vegne ville man gerne høre ham tale, og han sparede ikke sig selv. Et træk kan belyse dette: En aften skulle der være bibellæsning i Finderup skole, men om eftermiddagen blev det er voldsomt snevejr, og forpagteren Jacob Pedersen og sønnen Jens Peder, senere Jens P. Pedersen, Gl. Dejbjerg, var enige om, at der blev ingen køren til Finderup i det vejr, hvorfor de fortsatte med at tærskes. Men da det nærmede sig tiden, der skulle køres, kom pastor Norup ud til dem i laden og sagde: „Ja, så skal vi vel tænke på snart at komme af sted“. – „Ikke i det vejr“, svarede forpagteren, „det er ikke til at køre!“ – „Nej, det er det vel ikke“, svarede præsten og tilføjede, „men jeg kan vel også løbe“ – hvorefter han gik ind. Men der var nogle, der fik travlt, og kort efter holdt vognen for døren. De nåede igennem til Finderup skole, og den aften begyndte en vækkelse deroppe.

Efter vækkelsen i 1897 fik Norup om muligt endnu mere travlt; nu deltog han også i samtalemøder rundt i hjemmene. Til at begynde med ønskede folk, at han ville indlede ved møderne, men for at undgå dette ventede han med at komme, til man var i gang; når han kom, satte han sig så i en krog og hørte på samtalen, og først mod slutningen af mødet sagde han noget med tilknytning til det, der var samtalen om.

Når der blev klaget over, at så mange ikke ville høre og følge kaldet, sagde pastor Norup, at man skulle se på den enkelte og glæde sig over een, som omvendte sig.

En gang fortalte han: „Det er mange gange, når jeg er færdig til at gå på vognen, at jeg bliver bange og må ind på mine knæ, at ikke jeg, som prædiker for andre, selv skal blive forskudt“. Da Jacob Forpagter hørte det, sagde han: „Jeg skal aldrig mere blive vanskelig over at måtte vente på ham!“

Den sidste gang, han var ude, var til bibellæsning i Rabjerg. Han var syg, men sagde, at han skulle af sted. Der blev da også almindeligt røre og vækkelse den aften. Da Norup kom hjem, kunne han ikke mere. Han havde en heftig lungebetændelse, og tilstanden var straks alvorlig. Der gik bud efter hans gode ven, dr. Busch fra Bøvling, men der var ingen hjælp mulig. Norup lå meget af tiden hen uden bevidsthed; en tid gentog han atter og atter: „Har jeg gjort dem uret?“ – Der gættedes på, at det måske var „Bornholmerne“*, han tænkte på. – Det var dage med angstfyldt spænding for mange hjem, og ingen, som ikke har oplevet det, kan forestille sig de alvorlige ansigter og ængstelige stemmer, når der spurgtes og hørtes om det sidste nyt fra Dejbjerg præstegård. Så – efter ti døgn – den 26. januar 1900 brede budskabet sig: „Vor ven er sovet hen“. Det var for de mange ufatteligt, at denne mand, der altid var så fuld af liv, ikke var mere.

Begravelsen foregik den 2. februar. Den blev velsagtens den største begravelse, der nogensinde har været i Dejbjerg. Kisten blev sat ud i gården, og efter at man havde sunget: „Vor Gud, Han er så fast en borg“, talte den afdødes svoger, sognepræst Helms fra Janderup og derefter indremissionær Anders Stubkjær fra Holstebro. Under afsyngelse af „Her kommer, Jesus, dine små“ satte det store ligtog sig i bevægelse mod Dejbjerg kirke.

Forrest kom to alterlys, båret af nogle af de unge, fra hvem de var en gave; derefter fulgte over 20 præster, bagved dem kom bærerne med kisten og endelig det store følge. Syngende forskellige salmer gik toget op til kirken, der ikke kunne rumme alle, så en del måtte stå udenfor. Efter salmen „Krist stod op af døde“ talte provst Vilstrup og dernæst sognepræst Dahl fra Vindum, gift med afdødes søster. Næste taler var sognepræst O. Moe, Skjern; efter ham talte sognepræst O. Boeck fra Lønborg og til sidst sognepræst A. Busch fra Bøvling.

PASTOR NORUPS MINDE

- 1. Fra Dejbjerg Præstegaard vi fik
et Sørgebudskab nys, somi gik
saa mange nær til Hjerte.
Ej blot de nærmeste paa Stand,
men mange trindt om i vort Land
vil savne ham med Smerte.*

* Se Barndoms minder fra Dejbjergegnen.

2. Paa dette sted, han nu forlod,
en Menighed der om ham stod –
vel ung, men skøn og herlig;
ja, ved sin Færd og ved sit Ord
udi den store Mesters Spor
han leder den saa kærlig.
3. Og i hans gamle Menighed
i Felding–Tvis jeg sikkert ved,
at mange ham vil savne,
og saniles her en Mindekrans,
da vil man ikke glemme hans
iblandt de kære Navne.
4. I Gud hans Gerning her blev gjort,
for ham var Jesusnavnet stort,
det kunde han ej dølge;
saa mild og yndig var hans Træk,
det kendtes selv, naar han drog væk,
at Fred var i hans Følge.
5. Fra Ribe og helt op til Thy
hans Navn var kendt paa Land i By,
det lifligt monne klinge;
i Herrens Gerning stod han fast,
han vidste Kongens Bud har Hast,
og det han vilde bringe,
6. Han talte klart om Syndens Nød,
men og om Jesu Blod og Død,
som kan vor Synd udslette;
Guds Naades Evangelium
han vidned om, hvorhen han kom,
Gud giv det Frugt maa sætte.
7. Hans Navn skal blandt Guds Folk ej dø,
for ham var Jesus A og Ø,
den første og den sidste,
og at det gik mod Fredens Havn,
da Døden tog ham i sin Favn –
ja, det han klarlig vidste.

8. *Fra Dejbjerg–Hanning, Felding–Tvis
en Venneflok paa kærlig Vis
ham Hjertens Tak vil sige;
selv de, hvis Modstand her han bar,
dog vist maa sande, at han var
en Helt i Herrens Krige.*

9. *Tak, store Gud, for hver en Helt
Du sender til din Kirkes Felt,
der for din Sag vil stride;
o, send Du altid fler og fler
og lys for dem, saa klart de ser.
Du staar ved deres Side.*

N. P. LARSEN,
Tvis.

I den tid pastor Søbye var præst her, blev Finderup kirke bygget, og Hanning–Finderup blev et selvstændigt pastorat, udskilt fra Dejbjerg. Pastor Søbye var en alvorlig og meget dygtig prædikant, der samlede en stor tilhørerskare under sin prædikestol. Kirken var så godt som altid fyldt, og ofte – selv på almindelige søndage – stod der nogle op, fordi der ikke var siddepladser nok. Fra Stauning sogn gik en del flittigt i kirke i Dejbjerg hos pastor Søbye; også fra Lem kom en del, ja, selv fra Velling kom der enkelte. Pastor Søbye giftede sig, mens han var præst i Dejbjerg.

Pastor Vegel var kun et år her i sognet. Han kunne ikke falde til herovre, hvorfor han snarest søgte bort.

Nu fulgte i embedet pastor Boeck, som tværtimod var glad for at være i Dejbjerg. Han var ugift, da han kom, men i 1923 blev han gift. Indtil den tid bestyrede hans søster, frk. Boeck, huset for ham. Pastor Boeck udtalte ofte efter Paulus: „Jeg agter mig ikke at vide noget iblandt eder uden Jesus Kristus og ham korsfæstet“, og selv om han ofte blev optaget af noget nyt, glemte han aldrig, hvad der for ham var hovedsagen, nemlig vidnesbyrdet om hans og alle synderes frelser.

Pastor Hans Pedersen har nu været præst i Dejbjerg i 40 år. Hans kærlige og venlige væsen skaffede ham straks mange venner. Da han havde været her en række år, fulgte han sine forgængeres eksempel og giftede sig. (Se endvidere under kirkebyen).

Degne, lærere og skoler i Dejbjerg

Kilderne er både uklare og usikre, når man søger efter de første spor af degne, lærere og skoler her i sognet. Efter de første opgivelser (ca. 1700) lå degnebolet i Gl. Dejbjerg, og det havde da Htk. = 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. og tilhørte kgl. Majestæt. Her oprettedes Dejbjergs første skole (i det flg. benævnt hovedskolen). Degneboligen og med den skolen lå på det sted i Gl. Dejbjerg, hvor nu Gerhard Mortensen bor.

Omkring 1615 døde degnen i Dejbjerg-Hanning sogne, den gamle Jens Degn, som muligvis boede i Gl. Dejbjerg, muligvis i en anden del af de to sogne. Endskønt Dejbjerg-Hannings kirker lå uden for den fastsatte 2-mils grænse, gjorde Ringkøbing skole nu fordring på degnekaldet.

Biskoppen i Ribe, Iver Iversen Hemmet, gav skolen medhold i dens fordringer og skrev til herremændene Anders Skram, Dejbjerglund, og Frants Juel, Rekkergaard i Hanning, at en såkaldt løbedegn fra Ringkøbing skole herefter skulle besørge degnetjenesten.

Sognemændene i Dejbjerg-Hanning skrev da 1616 følgende brev til biskoppen:

“Eftersom vi af de gode Mænd Anders Skram til Dejbjerglund og Frants Juel til Rekkergaard have erfaret, at I paa alles vores bedste have dem tilskrevet om en løbendes Degn af Ringkøbing Skole, som vi til vor Degn skulde annamme, hvilket os fattige Folk synes os og vore fattige smaa Børn til største Ulejlighed at kunne geraade, thi vi bekende en 60 Aar og mere altid at have haft bosiddende Degn, som vore Børn har udi Læsen og Skrivelse med Flid forfordret, undtagen at vi for Nødens Skyld har bevilget en af Ringkøbing, som kunde holde Tjeneste, indtil vi kunde bekomme en bosiddende Degn igen, og efterdi vi fattige folk ikke en Part ere saa ved Formue, at vi vor Børn udi Købstæderne kunne holde ved Skolen, men ved slige Middel dem at lade forfremme har hidindtil været os fattige Folk bedst gavnligt, og dersom vi ikke maa nyde vor gamle Frihed, maaske at mange fattige Børn deres Velfærd, Lærdom og Disciplin i slige Maader kunde fratages“.

Men bøndernes klagemål over tabet af deres gamle frihed hjalp ikke noget; de måtte finde sig i, at en pebling fra Ringkøbing skole overtog degnetjenersten. At denne ikke er blevet udført særlig godt, fremgår med stor tydelighed af en skrivelse, der tre år senere sendtes fra herremanden Frants Juel til biskop Iver Hemmet. Af det meget lange brev, skrevet på Rekkergaard den 22. juni 1619, gengives nogle uddrag:

„Biskop Iver!

Endskønt jeg har tilforn skrevet eder til udi Anders Skrams Velmagt, at jeg var tilfreds, hvad for en Degn I forordnede, først han sit Embede og Kald efter Ordinansen kunde og vilde fuldgøre, hvilket ingen af de tre, I os paa 2 Aars Tid en efter anden paatrukket har, nu har villet eller kunnet fuldgøre. Thi den første, som var Hans Hører, tilspurgte Hr. Jens, mange Sognemænd og jeg, om han vilde være vor Degn og selv betjene Kirken og os efter Ordinansen og ikke fremskikke en liden „Pussil“ i sit Sted og dog selv oppebære Degnerenten, da svarede han nej, at det var hans Reputats altfor nær at bisse herop tre store Mil. Den anden kunde hverken synge Officia eller Halleluja eller bestaa sit Kald, som det sig burde . . .“

Om den tredje skrives i brevet:

„Denne liden løgnagtig And, I os nu tilskikket har, begyndte nu om Sommeren, Dagene er længst, undertiden at komme midt under Prædiken, undertiden efter Prædiken, og undertiden bliver han slet borte, -- --“

Efter en lang forklaring om degnens umulighed på denne hans plads, slutter brevet således:

„-- -- efter saadanne Begyndelser maa jo uden Tvivl blive en driftig og mærkelig Ringkøbings Mand af Barnet; men vi maa retteligen sige en Lejesvend og udygtig Arbejder at være indtrædet udi Sl. Jens Degns Sted, han som selv er blind og dog skulde være de blindes Ledsager, ja han maa vel kaldes en sovende Hund, mens vaagen nok udi Løgn; thi naar Præsten gaar i Prædikestolen, saa lægger den fine fattige Barn sig i Degnestolen langs ad Bænken og snorker, indtil han bliver af Præsten eller af dem, noget af Prædikestolen vil lade forkynde, efter Prædiken opvakt; men jeg haaber, at denne fine Ringkøbing Skolebarn skal, naar han er vaad til Knæerne, blive endda mere søvnagtig, saa han skal blive saa ked af os, som vi af ham“.

Som det af brevet fremgår havde man i Dejbjerg-Hanning haft tre løbedegne i mindre end tre år. Trods al umage fik man næppe en sognedegn straks, men måtte vente indtil 50 år på at få dette ønske opfyldt.

Når en ansøger til gerningen som lærer var taget god af provsten, sognepræsten og sognemændene, skulle vedkommende aflægge sin embedsed hos biskoppen og her modtage sit kaldsbrev. Den 1. april 1676 blev omtalte ed aflagt af Daniel Pedersen, og han var herefter degn og lærer i Dejbjerg-

Hanning til 1726. Om ham ved vi med sikkerhed, at han boede i Gl. Dejbjerg. I Hardsyssels Degnehistorie oplyses bl. a. om ham: „ . . . 1683 er han ugift, men har Tjenestepige og en Ko“ – senere blev han gift.

Fra 1726 til 1743 beklædtes embedet af Peder Winther, som af samme kilde kaldes: „En ret hæderlig og vellærd Mand“.

(En degn var i hine tider en kirkens mand, der havde sin gerning ved kirken at passe; ved siden af skulle han også undervise børnene. Skoler fandtes ikke, lige så lidt som planer for undervisning, mangler, som gjorde hele arbejdet svævende og planløst. Ganske vist havde her i sognet fra pastor Jørgen Langs side været luftet en plan om at bygge to skoler, een ved hver af kirkerne i Dejbjerg og Hanning; men hvad skulle man i disse fattige tider med slig flothed. Forældrene kunne alligevel ikke undvære børnene i hjemmet til at hjælpe med arbejdet. Der kunne kun være tale om skolegang i tiden mellem Martini og Gregorius, altså Mortensdag den 11. november til Graversdag den 12. marts. Den øvrige del af året ville skolerne komme til at stå tomme. Pastor Langs forslag stammede fra 1735, og i 1741 fulgte et nyt forslag til løsning af sagen:

„3. Marts 1741: Efter Sognemændenes Deklaration og vores Skønsomhed er-
agtes saavel tjenligt som gjørligt, at den hele Sogns Ungdom søger Skole hos
Degnen udi Degneboligen. For Skole at holde er Degnen foruden 2 a 3 Fags
Huses Opbyggelse tillagt aarlig i Løn i rede Penge 8 Rdlr. og et Læs Tørv af
hver Mand, som haver Hest og Vogn, uden videre Tillæg.“.)

Den næste degn i rækken var Frands Bollerup, 1743–1776. Han havde i 1749 i indkomst 20 Rdl. Endvidere vides det om ham, at han i 1769 var ude for, at nogle beboere klagede over ham, medens andre skrev til hans fordel.

I 1776 blev Jens Bang degn i Dejbjerg. Han var desuden kapellan hos faderen, pastor Jørgen Hansen Bang, og holdt substitut i degneembedet.

År 1781 afløstes han af Jens Christensen Aaby. Denne havde været op-
varter eller tjener hos fru von Albertin, Brejninggaard, der gav ham kalds-
brev, ligesom hun 1807 kaldede pastor Jespersen til præst, da hun ejede
Dejbjerg kirke.

Aabys søn, Peder Brorstrup Aaby, fulgte 1803 sin fader i embedet. Han var kun otte dage på Borris seminarium, hvorefter han blev degn og var det til sin død i 1857. Om ham hedder det „med nogen Vejledning vilde han kunne blive ret duelig Skoleholder“.

Andreas Tjellesen, 1857–60, foretog, mens han sad i embedet, folketælling i et af sognets distrikter. Det er måske værd at bemærke, at han skriver sig som „skolelærer, kirkesanger og husfader“. Rækkefølgen kunne tyde på, at skolearbejdet nu ansås for det væsentlige. Betegnelsen „degn“ er erstattet af kirkesanger. Det kan være tilfældigt; men det kan også forstås derhen, at de kirkelige forpligtelser er blevet færre.

Titlen degn holdt sig dog til efterfølgeren, Gjøde Jensen Plauborg, der i 1860 kom til sognet som lærer ved skolen i Gl. Dejbjerg og som kirkesanger. Han var født i Tistrup i 1837. Hans hustru Else Plauborg var født Rahbek.

Plauborg øvede sin gerning ved skolen med troskab og dygtighed og drev ved siden af den til embedet hørende jordlod med godt udbytte. Ved valg til sognerådet i 1871 blev han valgt til medlem og formand; ved valget i 1874 genvalgtes han, og også i denne periode var han formand. I kirken har han set tre, i nogle tilfælde fire slægtled komme og gå. Hvor er de mange, de kirkelige handlinger, han har medvirket i fra dåb til begravelse. Han sagde, at den første grav, han havde sunget over, var min bedstefaders, Hans Peder Christensen, Vesterager.

Plauborg havde lune og var en god fortæller, så det hjørne af et selskab, hvor han var til stede, kunne ikke kaldes kedeligt.

I 1898 døde „Madam Plauborg“, som man dengang sagde. Plauborg blev i arbejdet til 1905. Han levede til 1922.

Skolen var i brug et år efter Plauborgs afsked; derefter blev den gamle hovedskole nedlagt. Det sidste år virkede lærer C. C. Clausen ved skolen.

* * *

Som det af det foregående ses, har de indtil nu omtalte haft flere forskellige titler: degn, kirkesanger, lærer. Gennem tiden har det været forskelligt, på hvilke af disse titler man skulle lægge hovedvægten. For begge Aaby'er gjaldt, at de i hvert fald delvis brugte at antage hjælpelærere og selv leve som degne og landmænd. (Ved folketællingen i 1787 (under J. C. Aaby) levede der i Tanning en mand, som på tællingslisten opførtes som skoleholder; i 1801 var han der stadig, nu benævnt „Skoleholder og Gaardbeboer“. Ved tællingen i 1834 (under P. A. Aaby) boede i et hus i Lyager en Anders Poulsen, der kaldtes „Substitut ved Hovedskolen“).

* * *

Som tiden gik oprettedes der biskoler i Rabjerg og Leding. Det vil sikkert være umuligt nøjagtigt at sige hvilke og hvor mange lærere, der i alt i tidens løb har arbejdet ved disse skoler. I Hardsyssels Degnehistorie nævnes en række skoleholdere og biskolelærere. For nogles vedkommende gøres ikke

rede for, ved hvilken skole de virkede. De medtages her, direkte efter kilden, idet der i forvejen gøres opmærksom på, at når såvel udtrykket nordre som vestre biskole anvendes, er begge disse betegnelser brugt om biskolen i Rabjerg.

Skolelærere og Biskolelærere:

Andreas Cøbner, kom senere til Ribe, hvor han var 1784.

Anders Jensen, nævnes 1787 og 1801, sidste gang tillige gårdmand.

P. J. Reffstrup, 1827–30, østre distrikt.

Anders Poulsen, 1834.

Laurids Lauridsen Korsholm, gdm. og biskolel., boede i v. Rabjerg.

Niels Jensen Sønderby, 1841–49.

Jens Bjerg Rindom, til 1844.

Jens Chr. Sønderby, 1850.

Husm. Laurids L. Korsholm, kom 1851 fra Foersom, se ovenfor.

Christen Henriksen, kom 1855.

J. Christensen, 1855, i østre og vestre biskoler.

M. Lauridsen, død 1856.

Thomas Nielsen, ca. 1856–57.

(senere: Leder af Hammerum højskole, Leder af Herning realskole, Folketingsmand i Vejlekredsen, Landstingsmand, Stifter af Vejle Amts Folkeblad).

John Mortensen, 1860, i østre skole.

Chr. Krogsgaards Andersen, fra 1860 i Dejbjerg nordre biskole.

(senere: Gårdmand i Dejbjerg).

Niels Andersen, 1870, i vestre biskole.

N. Madsen Vorgod.

Kristen Jensen Elkjær, 1901, ueks.

Nogle af ovennævnte har, som det fremgår, virket ved østre andre ved nordre biskole, nogle har været begge steder og endelig har enkelte været skoleholdere for degnen i hovedskolen i Gl. Dejbjerg.

* * *

Skolen i Rabjerg

I Rabjerg var skole i lejet lokale, hvor man kunne få det billigst, og skolen flyttede næsten hver vinter, indtil 1872, da sognerådet formåede Mikkell Truelsen (i 1964 Herman Mikkelsens gård) i Rabjerg til at bygge nogle fag til sit hus. Her var skole til 1886, da den første skole byggedes; denne udvidedes i 1901 og 1919 (fik gymnastiksal 1908). Den nye skole lå omtrent ved siden af den gamle i Rabjerg by. (Her bor i 1964 Chr. Bjerg).

Om skolen i Mikkell Truelsens gård fortæller lærer i Stauning gennem mange år N. J. Nielsen følgende:

„Min første lærerplads fik jeg i Dejbjerg. Der skulle oprettes et embede i Rabjerg og bygges en ny skole. Foreløbig havde man indrettet en skolestue i en gammel ladebygning. Det hele var ret primitivt. Der var lergulv, de ujævne vægge var klinede og overkalkede, der var indsat tre små vinduer ved hver side, inventaret var nogle udrangerede borde fra hovedskolen, og ved siden af indgangsdøren stod en gammel bilæggerovn, støbt i Norge i 1789. Børnetallet var ca. 50 i alle aldre fra syv til fjorten“.

Sådan var forholdene i 1884–85.

Fra det øjeblik da skolen fik fast opholdssted i 1872, kan det lade sig gøre at følge lærerne. Her medtages navnene på vinterlærerne i Rabjerg fra dette årstal. At de kun er vinterlærere skal ses i forbindelse med, at skolen i Gl. Dejbjerg stadig var hovedskolen. Oplysningerne om lærerne synes noget tilfældige og spredte, men de medtages direkte efter kilden (Hardsyssels Degnehist.), idet der findes et par guldkorn imellem.

Vinterlærere i Rabjerg:

1. Anders Poulsen, 1872–74.
2. Enevold Chr. Jensen, husmand i Dejbjerg, 1874–76.
3. P. Hundstofte, fik 70 kr. + kosten, 1876–77.
4. Jens Larsen Remme, 1877–78.
5. J. P. Hansen, fra Holsted, 1878–81.
6. Villads Nielsen, fra Skjern, 1881–82.
7. Anton Sørensen, fra Vorbasse, 1882–83, g. m. Abelone Truelsen, Rabjerg.
8. Jens Graahede, fra Aadum, 1883–84, g. m. en datter af lærer Plauborg, Dejbjerg.
9. N. J. Nielsen, senere Stauning, 1884–85 (fortæller om skolen, se ovenfor).
10. J. N. Gammelgaard, 1885–88.
11. Jørgen Jørgensen, 1888–90.
12. Chr. Sørensen, 1890–91.
13. Evald Tang Sand, 1891–92.
14. A. Chr. Lauridsen, 1892–93.
15. Bertel Pedersen, 1893–94.
16. J. P. Pedersen, 1894–95.
17. Peder Kristensen, fra Korsør, 1895–96.
18. N. Gammelgaard, senere inspektør i Gentofte, 1896–97.
19. Joh. Sørensen Mosdal, 1897–98.
20. Jens Jensen, fra Silkeborg, 1898–99.
21. Jens P. Pedersen, 1899–1900.
22. Peder N. Pedersen, senere Kolding, 1900–02.

De første fem var ueksaminerede. Resten var seminarister. Fra 1878 var lønnen 300 kr.

Efter 1902 virkede en lærer Peder Jensen, som døde i embedet 1905, 50 år

gammel. Han efterfulgtes af lærer Chr. Christensen, der dog næste år flyttede til det nyoprettede embede i Lyager.

Fra 1906 blev Rabjerg iflg. Hards. Degnehist. sognets hovedskole, og lærerembedet blev nu beklædt af lærer A. M. Bækgaard, som flyttede til sognet med sin hustru Karen Bækgaard, født Sørensen. Lærer Bækgaards arbejde som lærer i skolen og som kirkesanger samt hans færd i sogn og samfund skaffede ham, som tiden gik, respekt og sympati fra alle sider. Der holdtes i skolen mange møder, som Bækgaard skaffede talere til.

En årligt tilbagevendende fest var „juletræt“, hvortil alle børn, unge og ældre var indbudt, og som år efter år samlede fuldt hus. Kun een gang fik festen et mindre rart efterslæt, nemlig i Den spanske Syges tid. Der havde været festedeltagere med sygdommen i kroppen, og smitten bredte sig med stor voldsomhed i den tætpakkede forsamling, så at der et par dage senere var syge i en mængde hjem, ja, nogle steder lå alle folkene i huset til sengs.

Efter at lærer Bækgaard havde været i Rabjerg i 25 år, holdtes der en større fest, hvorved mange tidligere elever takkede for, hvad de gennem hans undervisning havde modtaget.

Efter Bækgaards afsked indbød menighedsrådet til fest for ham i Dejbjerglund skoles gymnastiksal. Her samledes så mange, som salen kunne rumme. Der blev overrakt gaver, og fra mange sider udtaltes tak for Bækgaards arbejde i kirke og skole, i samfund og menighed. Skolen blev nedlagt 1935, og Bækgaard købte den og boede her til 1948.

Vinterlærerinder i Rabjerg: (Efter Hards. Degnehist.)

1. Sidsel Marie Jensen, 1890–93.
2. H. C. Graversen, 1893–94.
3. N. Nielsen, 1894–95.
4. Hanne Elvira Krogh, 1895–98.
5. Semine Jørgensen, 1898–99.
6. Ane Andersen, 1899–1902.
7. Sine Slot, 1902–06.
8. Kirsten Laurine Mortensen, 1906–14. (g. m. Jens Guldager Pedersen i 1914).
9. Johanne Bækgaard, 1914–18.
10. Agnes Kirk, 1918–19.
11. Maren Kristensen, 1919–21.
12. Kathrine Bækgaard, 1921–30.

Efter mundtlige kilder skal endvidere i Rabjerg skole have virket en lærerinde ved navn Stokholm og to lærere, Degnbol og Søgaard. Da der intet skriftligt foreligger, kan det tænkes, at de kun har arbejdet i kort tid, eventuelt som vikarer. Til listen over lærerinder skal endelig føjes Jenny Bækgaards navn.

Skolen i Leding

Medens det ved undersøgelsen af forholdene omkring skolen i Rabjerg efterhånden lykkedes at få et nogenlunde præcist billede frem, viste det sig adskilligt vanskeligere med hensyn til skolen i Leding. Imidlertid har det vel også kun ringe interesse at nævne alle de gamle navne på lærere, der i mange tilfælde kun var i sognet et enkelt år eller måske endog kun en vinter.

Før skolen opførtes (i 1964 Chr. Pedersens ejendom), holdtes der skole rundt i forskellige hjem, hvor anvendelige lokaler fandtes.

Af lærere omtales to Jensener, store og lille Jensen, lærer Elkjær og til sidst „gammel Jørn“. Disse må vel formodes at have været særlig karakteristiske på godt eller ondt, siden de huskes bedre end mange andre.

Da lærerne i de fleste tilfælde som omtalt kun var her en vinter, blev de til en lang række. Ja, selv i det enkelte barns skoletid kunne det blive en broget samling. Ofte var der tale om ganske unge mennesker, som efter nogle måneder „på Staby“ blev sendt ud som lærere, og det kneb med disciplinen. Der skulle så prøves med en ældre, og det blev førnævnte „gammel Jørn“, som var 68 år. Åbenbart var det for meget til den anden side, i hvert fald gik det ikke bedre. Der fortælles, at når eleverne syntes, det kunne være rart med en pause, sagde de „di grød svies“, og så måtte han ind for at køkserere, alt imens de inde i skolestuen vendte op og ned på sagerne.

* * *

Skolen på Bøgholt

I foråret 1928 begyndte skolen på Bøgholt med frøken Jensine Thomsen som lærerinde.

Dene skoles forhistorie var meget lang. Efter nedlæggelsen af skolen i Gl. Dejbjerg var der nogle børn, der havde for langt til skole, og der var til stadighed uro om sagen. Dertil kom chancen for mere byggeri ved den nye station, og det besluttedes da i 1920, at der skulle bygges en skole på Stampebjerg. Sognerådet trak det ud med byggeriet, og omsider tabte man inde i ministeriet tålmodigheden og anmodede amtsrådet om at sætte sognerådet under dagmulket. Dette var man ked af i amtsrådet, og der blev nu forsøgt fra den side at finde en løsning. Resultatet blev den midlertidige skole på Bøgholt, indtil en endelig løsning kunne findes.

Under frk. Thomsens dygtige ledelse gik skolen godt, med tilfredshed både hos elever og forældre. Da hun i 1934 flyttede til Hjerem, blev hun ved en fest takket fra alle sider.

Efter hende kom frøken A. Vestergaard fra Hemmet. Hun flyttede året efter, da skolen flyttede til Dejbjerglund skole, med derop.

* * *

Lyager Skole

Det første faste lærerembede i Lyager blev oprettet i 1906. Som tidligere nævnt blev det besat af lærer Chr. Christensen, der havde været et år i Råbjerg.

Ved hans bortrejse i 1911 kom lærer Jens Fr. Jensen Bundgaard. Bundgaard var i Dejbjerg i fire år og efterfulgtes i 1915 af lærer Joh. Chr. Bendix.

Han var søn af den bekendte lærer Bendix i Overlade i Himmerland, og hans hustru er også derfra. Bendix var i alle årene her organist i Dejbjerg kirke. Hans rolige, stilfærdige fremtræden gjorde ham vellidt overalt. Desværre døjede han en tid med mindre godt helbred; dette bedredes dog atter. I 1940, da han havde været her i 25 år, afholdtes en fest, ved hvilken han blev takket af gamle elever og mange andre. Ved lærer Bakbos bortrejse i 1948 indtrådte Bendix i hans sted i menighedsrådet; han genvalgtes i 1949. I 1955 søgte og fik Bendix sin afsked, hvorefter han flyttede til Skjern, men allerede i 1959 fik sygdommen magt over ham; han døde og blev begravet på kirkegården her i sognet. Da Bendix og fru Bendix flyttede fra Dejbjerg, blev der afholdt en stor afskedsfest på Skjern missionshotel. Her hylledes lærer Bendix hjerteligt af gamle elever og andre, desuden fik lærerparret overrakt gaver.

I 1955 kom lærer Otto Jensen til Lyager, hvor han er endnu. I skolen har lærer Jensen haft et stort arbejde med at få indført en nyordning, så den nye skolelovs krav imødekommes. Også uden for skolen har lærer Jensen udført et betydningsfuldt arbejde på sin plads som sognerådsformand, en post han har beklædt siden han i 1958 valgtes ind i sognerådet.

Hvad angår lærerinder i Lyager, forholder det sig sådan, at de første af dem er vanskelige at efterspore og tidsfæste.

Muligvis var den første fru Chr. Christensen. Mundtlige kilder taler meget om en vis Dagmar. En tid har der været en Jensine Baden fra Tim. Den senere landssekretær i KFUK og forstanderinde for Skovtofte-hjemmet, Laura Madsen, er også blandt lærerinderne i Lyager. Det samme gælder en frk. Knudsen.

Gennem 17 år varetog frøken Marie Bendix hvervet, indtil hun i 1944 flyttede til Dejbjerglund skole. Derefter fulgte i tre vintre frk. Elisabeth Mortensen, Skjern. Fru K. Bendix overtog derefter arbejdet, til hun i 1955 sammen med sin mand forlod sognet. Siden da har fru Inga M. Jensen været skolens lærerinde; sammen med dette arbejde arvede hun et andet fra sine forgængere i Lyager, nemlig organiststillingen ved kirken. (Da frk. Bendix i 1938–39 var borte fra skolen, erstattedes hun af Ellen Thomsen).

Dejbjerglund Skole

Dejbjerglund skole indviedes om efteråret 1935, og til at virke som førstelærer fra 1. januar 1936 kaldedes lærer H. Bakbo. Han og hans hustru Meta Mary Bakbo, f. Poulsen, stammer begge fra Skjern. (I perioden indtil Bakbos tiltræden virkede lærer Simmelgaard).

Ved den før omtalte afskedsfest for lærer Bækgaard var de nye lærerfolk til stede, og de blev budt velkommen med ønsker om alt godt i gerningen. Fra een side blev det udtrykt således: „Skolen her ligger højt i forhold til omgivelserne, så de fleste af os siger „op til skolen“ – der er vist ingen, der siger „ned“ – – – må da det arbejde, der her skal gøres, blive sådan, at vi alle kan se op til det og agte det højt“.

Foruden at gøre sin gerning i skolen tog Bakbo arbejdet op blandt de unge, ligesom han levede med i alle samfundets kald. I 1944 døde fru Bakbo; hendes grav findes her på kirkegården. I 1945 blev lærer Bakbo valgt ind i menighedsrådet. Tre år senere flyttede han til Ikast, og efter nogle år der rejste han til Nykøbing Mors, hvor han nu er stadsskoleinspektør. Før han rejste fra Dejbjerg, blev han i 1947 gift med frk. Jenny Jensen fra Remmergaard.

I en kort periode efter Bakbos afrejse vikarierede lærer T. Søb, og derpå kom i efteråret 1948 lærer J. Holst til Dejbjerglund skole. Han var en meget dygtig og ihærdig husflidslærer, og ikke blot i Dejbjerg, men som formand for Ringkøbing Amts Husflidskreds udførte han et stort arbejde. Efter at han er flyttet til Løgumkloster, er han valgt til formand og kasserer for Tønder Amts Husflidskreds. Lærer Holsts vilje til at yde hjælp, hvor det tiltrængtes, gav sig mange udslag – her skal blot nævnes et enkelt område. Da Holst fik bil, hvad der dengang ikke var så mange, der havde, sørgede han for at tage andre op at køre, for, som han sagde, „når vi kører alligevel, kan vi lige så godt have bilen fuld“. Ved den fest, som afholdtes ved familiens afrejse fra Dejbjerg, blev denne side af Holsts hjælpsomhed af en nabo omtalt således: „Ja, nu har i rigdom vi drevet det vidt, vor nabo har bil, og vi kører frit“. Holst flyttede i 1956 til Løgumkloster, hvor han stadig virker som overlærer.

Efter Holst kom i få måneder en lærer Jørgensen, hvorefter den nuværende lærer, S. Aa. Stadel Pedersen, fulgte. Allerede i 1963 fulgte mange fra sognet med vemod fru Stadel Pedersen til hendes sidste hvilested på Dejbjerg kirkegård. Sammen med lærer Jensen i Lyager har Stadel Pedersen været med til at indføre nyordningen i kommunens skolevæsen. Foruden ved sin lærergerning har han som kirkesanger glædet mange med sin sang.

Af faste lærerinder i Dejbjerglund skole har der været: A. Vestergaard, 1935–36. Kathrine Poulsen, 1936–44. Marie Bendix fra 1944. Nu virker desuden fru E. M. Clemmensen. Endvidere i kortere perioder: Ella Christensen, Krista Thomsen, fru K. Bendix og fru I. M. Jensen, Remmergaard.

Til Dejbjerglund skole er foruden de allerede nævnte en lang række navne på vinterlærere knyttet:

Søren Christensen, 1936–38 (senere årsvikar for Bendix i Lyager).

Henry Chr. Sørensen, 1938–39.

Johannes Knudsen, 1939–40.

Otto Jensen, 1940–42 (nu Lyager).

Niels Hove Jacobsen, 1942–43.

Holger Ploug Jørgensen, 1943–44.

Evald Winkler, 1944–45.

Pauli Kidmose, 1945–46.

Kirsten Guldager, 1946–47.

Egon Krogshede, 1947–48.

Mogens Friis Theisen, 1948–49.

Louis Korstof, 1949–50.

Helene Jensen, 1950–51.

Kaj Julius Hansen, 1951–52.

Magnus P. Nielsen, 1952–53.

Niels Leth Svendsen, 1953–54.

Magnus P. Nielsen, 1954–55.

Formod Degnbøl, 1955–56.

Benny Sørensen, 1956–57.

Jacob Jacobsen, 1957–58.

Benny Sørensen, 1958–59.

* * *

Efter nyordningen af skolevæsenet omkring 1960 undervises de yngste år-
gange fra hele kommunen i Lyager, mens de ældste elever til og med syvende
årgang undervises i Dejbjerglund skole. Såfremt elever ønsker at fortsætte
skolegangen ud over de syv lovbefalede skoleår, sendes de til Skjern.

* * *

Skolekommissionen

I tilknytning til afsnittet om skolerne medtages her navnene på medlem-
merne af skolekommissionen fra 1898.

I 1898 valgtes Chr. Thomsen, Bækbo, til medlem af skolekommissionen;
han genvalgtes i 1901 som medlem uden for sognerådet og blev atter gen-
valgt i 1904.

I 1907 valgtes Lars Mikkelsen, Rabjerg, og han genvalgtes i 1909. Som
medlem uden for sognerådet valgtes Jesper Beck, Leding.

I 1913 valgtes Niels Madsen, Bækbo, i stedet for Lars Mikkelsen; Jesper Beck fortsatte.

I 1917 valgtes af sognerådet Jens Smed, Rabjerg, og uden for sognerådet Jesper Beck. De genvalgtes begge i 1921 og i 1925. Ved Jesper Becks død i 1928 indvalgtes Søren Jørgensen, Alkjærsg.

I 1929 Jens Smed Jensen, Vesterager, og Søren Jørgensen.

I 1933 Jeppe Kongensholm og Kirsten Guldager Pedersen.

I 1934 pastor Pedersen, Chr. Mulbjerg, Jeppe Kongensholm og Kirsten Guldager Pedersen.

I 1937 pastor Pedersen, Kirsten Guldager Pedersen, Michael Keseler, Jens Kirk.

I 1943 pastor Pedersen, Jens Kirk, Kirsten Høj Lauridsen, Bækbo, Kr. Krejbjerg.

I 1944 pastor Pedersen, Jens Kirk, Kr. Krejbjerg, Kirsten Høj Lauridsen, Johanne Lauridsen, Leding.

I 1950 pastor Pedersen, Chr. Larsen, Kirstine Keseler, Ida Mølby, Chr. Mulbjerg.

I 1952 afløser Johs. Larsen pastor Pedersen.

I 1954 Erhardt Larsen, Thorvald Pedersen, Johs. Larsen, Dorteia Pedersen, Ingeborg Møller Jensen.

I 1958 Jørgen Lauridsen, Grethe Nørremark.

I 1960 afløser Ernst Sandager Ingeborg Møller Jensen.

I 1962 Julius Mortensen, Villiam Lauridsen, Alfred Olesen, Jørgen Lauridsen, Sidsel Krejbjerg.

Kommunale forhold

I kommunal henseende var forholdet tidligere det, at Dejbjerg og Hanning sogne udgjorde een kommune.* Der påstås, at Hanning sogn i sin tid blev lagt sammen med Dejbjerg, på grund af at Hanning var for svag til at udgøre en selvstændig kommune. I tidens løb forandrede forholdene sig, således at Hanning blev den økonomisk stærkeste part, og da der – navnlig fra den side – fremsattes ønske om deling, lykkedes det fra 1. april 1944 at få oprettet to kommuner, benævnt Hanning-Finderup og Dejbjerg.

Selv om det ikke altid har været let for to – eller rettere tre – sogne at arbejde sammen, synes det dog i det store og hele at være gået uden større vanskeligheder. Samarbejdet har især fundet sted gennem sognerådet, eller som det gennem mange år hed: sogneforstanderskabet.

Det fremgår af gamle forhandlingsprotokoller, at de skiftende præster gennem forrige århundrede har udført et både stort og sikkert nyttigt arbejde.

År 1803 den 10. december var sognekommissionen for de fattiges forplejning i Dejbjerg og Hanning sogne forsamlet i Dejbjerg præstegård, nemlig: sognepræst N. Grave, politimester, by- og herredsfoged Borse, største lodsejer Ramsing af Dejbjerglund og de udnævnte mænd, af Dejbjerg Laurids Sandager, af Hanning Mads Hansen i Øster Finderup og Jens Pedersen af Hanning Kirkegaard. Det blev afgjort, hvem der behøvede offentlig understøttelse, hvor meget og hvad, de kunne tilkomme, samt hvad enhver af sognets beboere dertil burde bidrage for hele året 1804. De fattige, som fandtes værdige til almisse for året 1804, var for Dejbjerg sogn fem i 1ste klasse og for Hanning sogn tre i 2den klasse.

„De fem fra Dejbjerg vare følgende:

- 1) Else Letager, en gammel Pige, omtrent 60 Aar, har Mangel paa Begreb, hun opholder sig hos hendes Søster i Jens Kjærs Hus i gl. Dejbjerg, kan ikke fortiene ald Føden, er fød her i Sognet.

* Dejbjerg sogn havde tidligere Hanning sogn til anneks, men dette blev 1908 eget præstekald.

- 2) Mette Strandsdatter, er Enke efter Jens Strangesen, om 70 Aar gl., har boet her i Sognet i mange Aar, er svag paa Kræfter, kan spinde og binde lidet, men ei fortiene Føden alt, hun opholder sig i Lildbec.
- 3) Kiersten Andersdatter i Rabjerg, en Kone paa omtrent 50 Aar, skilt fra hendes Mand for 2 a 3 Aar siden, har været længe i Sognet, er kommen til Skade og Holdet desværre arm, saa hun ei kan fortiene Føden alt.
- 4) Niels Dejgaard, et Menneske paa 29 Aar, har Mangel paa Begreb, er fød i Sognet, opholder sig hos Forældrene, der selv ere gamle og uformuende, han kan ei fortiene Føden.
- 5) Jens Jensen, en gl. Mand paa 70 Aar, har tient paa Dejbjerglund i 30 Aar, er der endnu, har forhen boet i Raunbjerg i Brejning, men er nu saa svagelig, at han ei kan fortiene Føden“.

I 1807 ser vi den ny præst, H. C. Jespersen, som medlem af og formand for kommissionen; denne stilling havde han i hele sin præstetid i Dejbjerg. Sidste gang, han deltog i møde i kommissionen, var den 15. juni 1824. Den 17. oktober samme år underskrev den i vakancen fungerende sognepræst, Jordan. Ved fattigkommissionens næste møde den 6. december 1824 i Hanning Hedegaard står den nye præst, P. B. Petersen, som underskriver, og hans navn findes frem til år 1829 den 19. september, hvor han slutter med „erkjendtlig Tak til Medlemmerne for god Hjælp og Kærlighed“. Næste møde var 5. december 1829, hvor pastor Jordan atter fungerede i vakancen.

Den 10. februar 1830 var igen en ny præst med. Denne gang var det F. N. Nielsen. De trængendes antal var da vokset meget, og kommissionen kæmpede med underskud og ekstra ligning. Når man ser, hvor børn bortliciteredes til de lavest bydende, og voksne mennesker bortlejedes til at gå på omgang, virker sådan læsning trist og nedslående.

Nogle år frem til 1842 har det ikke været muligt at følge, og herefter er der ikke længere tale om kommission – men om sogneforstanderskab.

Det er atter sognepræsten (S. C. Langøe), der skriver, men nu er protokollen ikke længere underskrevet – kun een gang finder vi præstens navn og da alene.

Fra 1851 er pastor A. C. Jungersen formand for sogneforstanderskabet. Af andre medlemmer fra Dejbjerg kan nævnes: W. Dresler, Dejbjerglund, og Anders Meiner Rindom (måske var der flere; medlemmernes navne er opført, men det fremgår ikke hvem af dem, der var fra Dejbjerg).

Ved et møde 30. januar 1856 forelå en skrivelse fra amtet, hvorved de nye sogneforstandervalg approberedes. Til formand valgte man præsten (Jungersen); andre fra Dejbjerg: Poul Sandager, Hans P. Christensen, Vesterager, og Morten Thomsen fra Kongsholm. Ved provst Jungersens

bortrejse valgtes Poul Sandager til formand, en post han dog kun beklædte, indtil Faurschou, den næste præst, ankom.

1865 var følgende medlemmer fra Dejbjerg: Faurschou (formand), Poul Sandager, Anders Meiner Rindom, Niels Jespersen, Christen Olesen.

Valget 1868: genvalgt: Faurschou (formand), Christen Olesen, Niels Jespersen; nyvalgt: Peder Grimstrup. – Sidstnævnte fungerede under Faurschous sygdom i 1870 som formand.

Valget 1871: genvalgt: Peder Grimstrup; nyvalgt: lærer Plauborg (formand), Jens Jensen Smed, Rabjerg, Eske Pedersen, Alkjærsgig, Mads Pedersen (Toft).

Valget 1874: genvalgt: lærer Plauborg (formand), Eske Pedersen, Jens Jensen Smed; nyvalgt: A. L. Andreasen, Rabjerg, Jesper Christiansen, Sandager.

Valget 1877: genvalgt: A. L. Andreasen, Jesper Christiansen; nyvalgt: Iver Christensen, Christen Christensen (Nørmark). Formand var A. L. Andreasen; han var gårdejer i Rabjerg og således den første landmand, der blev valgt til at bestride denne post.

Valget 1880: genvalgt: Iver Christensen, Chr. Christensen; nyvalgt: Peder Grimstrup, J. C. Kirk, Vesterager, Jens Christensen, Mads Pedersen (formand).

Valget 1883: genvalgt: Mads Pedersen, Peder Grimstrup, J. C. Kirk, Jens Christensen; nyvalgt: (Johannes Larsen – måske fra Hanning). Til formand valgtes J. C. Sørensen, Hanning, altså den første fra Hanning, der var formand.

Valget 1886: pastor S. T. Balslev (formand), Christen Thomsen, Ole Poulsen, (Jesper Jensen, Jens Lauridsen – Hanning?). I sognerådets møde den 27. august 1888 trak Balslev sig tilbage fra pladsen som formand, fordi han var blevet valgt ind i amtsrådet; i hans sted blev Ole Poulsen formand, medens Balslev dog vedblev at være medlem af rådet.

Valget 1889: genvalgt: Balslev, Ole Poulsen, Jens Lauridsen, Jesper Jensen; nyvalgt: V. Bruhn, St. Skindbjerg, Niels Villumsen, Dejbjerg Hede-gaard. Ved sognerådets møde 8. jan. 1890 valgtes Balslev til formand og V. Bruhn til kasserer.

Valget 1892: genvalgt: V. Bruhn (kasserer), Niels Villumsen; nyvalgt: Mads Pedersen, Skydstoft, (formand), Erik Graversen, Vesterager, Anders Mortensen, Kongsholm. I 1893 gik Mads Pedersen af på grund af sygdom, og N. Chr. Nielsen, Gl. Dejbjerg, erstattede ham. Herefter blev V. Bruhn formand, og E. Graversen overtog arbejdet som kasserer.

Valget 1895: genvalgt: V. Bruhn (formand), Erik Graversen (kasserer), Anders Mortensen, Niels Chr. Nielsen; nyvalgt: Chr. Thomsen, Bækbo.

Valget 1898: genvalgt: V. Bruhn, Chr. Thomsen; nyvalgt: Chr. Mikkelsen, Alkjærsg, Hans Andersen, Vognbjerg. Formand blev Jens Nygaard, Finderup. Ved et møde 4. juni 1898 afgik V. Bruhn, St. Skindbjerg, som medlem af sognerådet; som grund hertil fremførtes tunghørighed. I hans sted valgtes Laurids Korsholm, Rabjerg. I 1899 solgte Hans Andersen, Vognbjerg, ejendommen og flyttede til Skjern, hvor han senere blev sognefoged. Som medlem af sognerådet i hans sted valgtes den daværende sognefoged, J. Christensen, Vognbjerg.

Valget 1901: genvalgt: Laurids Korsholm, Chr. Mikkelsen, Jens Christensen; nyvalgt: Iver Christensen, Rabjerg, Hans P. Madsen, Vesterager. Jens Moesgaard, Finderup, var formand. Da Chr. Mikkelsen i 1902 flyttede fra kommunen, indtrådte Anton Poller, Alkjærsg teglværk, i hans sted.

Valget 1904: genvalgt: Laurids Korsholm, Iver Christensen, Hans P. Madsen, Anton Poller. Til formand valgtes Jens Langtind, Hanning.

Valget 1907: genvalgt: A. Poller; nyvalgt: Lars Mikkelsen, Rabjerg, Chr. Overgaard, Vognbjerg, samt Chr. Mikkelsen, der atter var flyttet til kommunen, nemlig til Dejbjerg Hedegaard. I denne periode var Jens Nygaard, Finderup, formand.

Valget 1909: genvalgt: Chr. Mikkelsen, Chr. Overgaard, Lars Mikkelsen; nyvalgt: Niels Kjærgaard Nielsen, Alkjærsg. Til formand genvalgtes Jens Nygaard, men ved mødet den 29. marts 1910 overtog Chr. Mikkelsen formandsposten, da Jens Nygaard udtrådte af rådet. Allerede den 1. juli 1910 skiftede sognerådet imidlertid igen formand. Chr. Mikkelsen rejste påny bort fra kommunen, og i hans sted indtrådte Niels Madsen, Bækbo, i sognerådet, og samtidig valgtes Niels Pedersen, Hanning, til formand.

Valget 1913: genvalgt: Niels Madsen; nyvalgt: Anders Grimstrup, Rabjerg, Mads Andersen, Vognbjerg, Peder Ganer, Skydstoft. Som formand fortsatte Niels Pedersen, Hanning. Da Anders Grimstrup kort efter valget fraflyttede sognet, indtrådte Jens Stensig, Gl. Dejbjerg, i rådet.

Valget 1917: genvalgt: Peder Ganer, Jens Stensig; nyvalgt: Jens Smed, Rabjerg, Niels Gammelgaard, Gammelgaard. Formand var Niels Tylvad, Hanning.

Valget 1921: genvalgt: Jens Smed (formand og kasserer), Niels Gammelgaard; nyvalgt: Hans P. Jensen, Niels Kjærgaard, Alkjærsg.

Valget 1925: genvalgt: Jens Smed (formand og kasserer), Hans P. Jensen (kasserer de sidste to år af perioden), Niels Kjærgaard, nyvalgt: Jens Smed Jensen, Vesterager.

Valget 1929: genvalgt: Jens Smed Jensen; nyvalgt: Jeppe Kongensholm, Margrethelund, Chr. Bro, Hedegaard, Chr. Mulbjerg, Ledding. Formand blev Jens Dalgaard, Finderup.

Valget 1933: genvalgt: Jeppe Kongensholm, Chr. Bro; nyvalgt: Laurids Sandager. Ved dette valg fik Dejbjerg kun tre repræsentanter i sognerådet. Da formanden, Jens Dalgaard, Finderup, døde, valgtes Jeppe Kongensholm til formand.

Valget 1937: genvalgt: Jeppe Kongensholm (formand), Laurids Sandager; nyvalgt: Chr. Mulbjerg, Ledding, Michael Keseler, Vognbjerg.

På grund af forholdene blev det valg, der skulle have været afholdt i 1941, udsat og fandt først sted i 1943. I efteråret 1942 afgik Michael Keseler ved døden, og Søren Jørgensen, Alkjærsgig, indtrådte i hans sted.

Valget 1943: genvalgt: Jeppe Kongensholm (formand), Laurids Sandager, Chr. Mulbjerg; nyvalgt: Chr. Larsen, Nysted.

Ved kommunens deling fra 1. april 1944 blev det nødvendigt at afholde valg igen. Der skulle vælges fem medlemmer til det ny sogneråd, og følgende valgtes: Chr. Mulbjerg (formand), Chr. Larsen (begge genvalg); nyvalgt: Chr. Bro, Hedegaard, Jens Kirk, Bøgholt, (kasserer), Marius Nielsen, Skydstofte.

Valget 1946: samtlige medlemmer genvalgtes, og rådet fungerede videre i samme sammensætning som før valget.

Valget 1950: genvalgt: Chr. Mulbjerg (formand), Jens Kirk (kasserer), Marius Nielsen, Chr. Bro; nyvalgt: Eskild Bollerup. I 1953 døde Jens Kirk, og suppleanten Peder Høj, Bækbo, indtrådte i sognerådet. Marius Nielsen overtog hvervet som kasserer.

Valget 1954: genvalgt: Chr. Mulbjerg (formand), Peder Høj, Eskild Bollerup; nyvalgt: Johs. Ladekjær, Erhardt Larsen (kasserer).

Valget 1958: genvalgt: Peder Høj, Erhardt Larsen (kasserer), Johs. Ladekjær; nyvalgt: Otto Jensen (formand), Jens Frandsen.

Valget 1962: genvalgt: Otto Jensen (formand), Erhardt Larsen (kasserer), Jens Frandsen; nyvalgt: Ernst Sandager, Jørgen Lauridsen.

Sognefogeder i Dejbjerg

Mads Jensen, Uglbjerg, nævntes ved tællingen i 1801 som gårdmand, sognefoged og lægdsmand.

I 1834 kaldtes Jens Madsen, Uglbjerg mark, husmand og sognefoged. Han var stadig sognefoged i 1845-60 og 70.

Chr. Jensen (Kræ Mulbjerg) var sognefoged i 1880. Han døde i 1885.

Derefter fulgte Jens Kristensen, kaldet Kroer, boende i Vognbjerg; han beholdt dette arbejde også efter, at han i 1905 var flyttet til Uglbjerg.

I 1915 udnævntes Jens Smed, Rabjerg, til sognefoged, og han fungerede som sådan til sin død i 1935.

Så udnævntes fra 1. januar 1936 Laurids Sandager. Denne opnåede at holde 25 års jubilæum den 1. januar 1961, men døde inden årets udgang. Som hans efterfølger udnævntes nuværende sognefoged, Ernst Sandager.

Spredte træk fra sognets liv

Hvad angår det åndelige liv i Dejbjerg før i tiden, er det ikke meget man ved.

Medens der fra Skjern og Stauning berettes om vækkelser og et rigt tros-liv for et par hundrede år siden, høres der ikke om noget lignende herfra. Det må dog forventes, at der også i denne menighed – selv i de mørkeste tider – altid har været levende kristendom at finde, ligesom der også sikkert har været en del gammel fromhed og gudsfrygt rundt omkring.

Det første levende og arbejdende menighedsliv, man har kendskab til, er fra slutningen af forrige århundrede – til gengæld brød det frem med en kraft og varme, så det formåede at sætte sit præg på sognet for lange tider.

De første familier, som ikke havde nok i det sædvanlige verdslige liv, men som samledes om Guds ord og søgte samfund med ligesindede, stod i tilknytning til Luthersk Missionsforening (Bornholmere).

Denne missionsforening, som havde mange tilhængere i Skjern, deltes på den tid i to, og herved fremkom en ny forening – Evgl.-luth. Missionsforening – og det var vist særlig den sidste, der længst vedblev at have tilslutning i Dejbjerg.

I Vognbjerg var der således to familier, Chr. Overgaard og Thomas Christensen (Vognbjerg), der tilsluttede sig sidstnævnte forening og deltog i de møder, den afholdt, ligesom de afholdt forsamlinger i deres hjem. Thomas Vognbjerg holdt i mange år søndagsskole i sit hjem, og deri deltog ikke blot børn fra Dejbjerg Sydsogn, men også fra Østersognet kom en del; det vides, at den senere missionær i Indien, Agathe Poulsen, blandt andre har gået i søndagsskole hos Th. Vognbjerg.

Fra Østersognet haves kendskab om andre tilhængere, således Mads Pedersen (Toft) i Skydstofte, Line Mikkelsen i Letager, Marius Henriksen i Sorte Kro og Anton Poller, Alkjærsg teglværk.

Der afholdtes her forsamlinger i Marius Henriksens hjem, og han brugtes endvidere som taler ved mindre møder, ligesom han virkede som bogsælger. Anton Poller blev meget brugt som taler i Luthersk Missionsforening.

Også i Nordsognet var der nogle af de gamle vakte, bl. a. Jens Nielsen i Gammelgaard. Chr. Astrup har fortalt, at medens han var ung, tiggede Jens Nielsen en dag ham og hans søster Maren om at tage med til møde i Skjern. Dertil svarede Chr. Astrup, at han syntes, der var for langt at gå. Nu tilbød Jens Nielsen at køre, dersom de ville tage med. Det ville de dog ikke, men Chr. Astrup sagde senere: „Det gjorde ikke så lidt indtryk på mig – for han var ellers så nænsom over sine heste“.

En søster til nævnte ejer af Gammelgaard var gift med Erik Graversen i Vesterager, og de hørte til Luthersk Missionsforening. Erik Graversen har således været medlem af bestyrelsen for foreningen. Hans hustru, Johanne Graversen (Johanne til Jerriks), holdt i mange år søndagsskole i hjemmet. Hun var en dyb og kristelig natur, og hun havde sjældent gode evner til at tale med børnene.

Efter vækkelsen ved Indre Mission i 1897 oprettede man søndagsskoler i Lem og Dejbjerg missionshuse, hvorved børnene toges bort fra de to ovenfor nævnte søndagsskoler, og der blev sikkert i uforstand og streng retningsiver begået stor uret mod de to gamle søndagsskolelærere. Hvad den gerning, de i stor troskab har øvet gennem mange år, har betydet for troslivets fremvækst og senere udvikling i Dejbjerg, kender kun Gud.

Efter vækkelsen i 1897 sluttede nogle af „Bornholmerne“ sig til det nye samfundsliv i sognet og deltog deri, og arbejdet ud fra de Lutherske Missionsforeninger ophørte.

Blandt de første, som omvendte sig ved pastor Norups gerning, kan nævnes Chr. Homann og hans hustru Kristiane i Sorte Kro. De blev omvendt i 1893, og det synes som om flere koner også kom med, således Chr. Thomsens hustru, Marie, i Bækbo, Hans P. Madsens hustru, Kirsten, i Vesterager og flere andre. Da Jacob Pedersen i 1894 flyttede til præstegården som forpagter, var både han og hans hustru, Else Marie, omvendte.

Så kom da det nye år 1897, og pastor Norup indbød til bedemøde i præstegården. Ved dette – eller ved disse, måske var der flere – brød vækkelsen ud, og den begrænsedes ikke til sognet, men bredte sig til mange steder i Vestjylland.

Nogle af de første, der kom med, var Hans P. Madsen i Vesterager, Niels Chr. Nielsen i Sandager, P. J. Poulsen i Gammelgaard og Chr. Thomsen i Bækbo. Der fortælles, at en broder til Ole Poulsen, Sandager, bad ham omvende sig, men Ole svarede, at han syntes „æ gammel facon“ var god nok. Det blev den dog ikke ved med at være for ham, og både han og hans kone Ane Kirstine kom med.

Fra Østersognet kom Jesper Bech, Ledding, Chr. Mikkelsen, Alkjærsgig, Jens Lauridsen (Lyager), Morten Ledding, der var over 80 år gammel, og

flere. Der kunne nævnes mange flere navne, men disse må være nok; mange både unge og ældre vendte om til et nyt liv, og der begyndte et helt nyt menigheds- og samfundsliv.

Liv er vel ofte usynligt, men den store forskel mellem liv og død giver sig til kende på mangfoldig vis. Et særligt kendetegn på livet er bevægelse – alt liv bevæger sig – hvorimod dødens tilstand kendetegnes ved stivhed og ubevægelighed. En underlig og uforklarlig tilstand er søvnen – den er en tilværelse, hvor livet ganske vist er til stede, men hvor bevægelsen er nedsat til det mindst mulige. Fra denne søvntilstand kan et menneske vågne eller vækkes, og det begynder da straks at røre sig.

Dette gælder også åndeligt liv. Hvor Gud skaber og kalder åndeligt liv frem, bliver der røre og bevægelse – man kalder det en vækkelse.

I begyndelsen efter en vækkelse rører det nyvakte og nyskabte liv stærkt på sig og giver sig mange udslag. Vil nogen eller noget søge at dæmme op for det frembrusende liv, samler dette kun deraf ny kraft og presser på til modstanden brydes, og det, som spærrede, rives med; det, som var tænkt som noget, der skulle standse strømmen, bliver tværtimod en hjælp til videre fremgang.

Når en tid er gået, bliver bevægelsen mere rolig, og mangan gang går det sådan, at efter nogle snese af år findes næsten ingen bevægelse eller andet livstegn. Tilstanden ligner mest søvn, og skal livet ikke ganske svinde bort og dø, må der en ny vækkelse til.

Efter vækkelsen i 1897 gav det nye åndelige liv sig mange udslag. Før den tid hørte brændevin mange steder med til det daglige brød, og i hvert fald kom den på bordet, når der kom fremmede. Så snart en fremmed mand var kommet til sæde, skulle han have en bid brød med en dram eller to; værten gjorde ham selvfølgelig selskab. Blev der drukket kaffe, skulle man have en kaffepuns, nogle steder skulle man have flere. Når man kom til byen og traf hinanden, skulle man lige om på kroen og have „en lille swot“ at varme sig på. Var selskabet på tre eller fire, og skulle der en eller to omgange til, blev resultatet, at man forlod kroen mere eller mindre beruset. Det tog en god del af dagen, ja, for nogles vedkommende tog det hele dagen. Mangan kone sukkede dybt, når manden endelig kom hjem, og hun så hvilken tilstand, han var i, og nogle af de så hårdt tiltrængte penge var borte.

Et enkelt eksempel på, hvor drikkeskikken eller -uskikken var almindelig, skal berettes:

Efter gudstjenesten i Dejbjerg kirke Juledags eftermiddag 188? fulgtes tre mænd hjemad. De blev enige om at gå ind for at ønske glædelig jul et sted, de skulle forbi. Da det var overstået, og de dertil hørende kaffepunse var gledet ned, overtalte de manden, de havde været hos, til at gå med, og

de gik nu til den første af de kirkesøgendes hjem. Også her var de inde for at ønske glædelig jul, og efter at have fået et par dramme fortsatte de til den næstes hjem. Der var konen ikke hjemme, og de satte sig til at spille kort efter først at have smagt på brændevinen. Under kortspillet blev de tørstige, og manden i huset hentede øl. Til alt uheld fik han ikke hanen sat fast i ølankeret, og da ny forsyning skulle hentes, lå alt det gode juleøl på gulvet. Konen var vist ikke særlig blid, da hun kom hjem og opdagede, hvordan det var gået med juleøllet.

En følge af vækkelsen blev, at dette fylderier hørte op; langt de fleste hjem i Dejbjerg blev tørlagt for brændevin. Det at drikke sig beruset blev ikke længere betragtet som noget stort, man pralede med, men som noget simpelt, man så vidt muligt søgte at skjule.

I 1909 blev der oprettet en lokalforening af den kristelige afholdsforening „Det blå Kors“. Denne forening i Dejbjerg var en overgang oppe på ca. 130 medlemmer, og der ydedes fra dens side en indsats, da kroerne i Skjern og Lem blev købt og omdannet til missionshoteller. Før dette skete, var der – især lørdag og søndag aftener ved lukketid – her et farligt leben med skrål og kævl og slagsmål, så at mange, navnlig kvinder, næppe turde passere disse steder.

Efter at de to udskænkingssteder for spiritus var blevet udrenset, mærkede man i en årrække meget lidt til drikkeriet. Det var næsten kun ved Boris (Dalager) Marked, man så det sjældne, men triste syn af fulde mænd, der stavrede omkring som narre.

På et andet område bragte vækkelsen store ændringer med sig, nemlig med hensyn til kortspil. Med undtagelse af de få hjem, hvor beboerne sluttede sig til Luthersk Missionsforening, fandtes der i hvert hjem et eller flere spil kort. Der anskaffedes gerne et nyt spil hvert år til jul, og mange steder fik børnene de gamle, slidte kort til at spille med. Kortspillet brugtes særlig fra jul til hen mod foråret; mange var lidenskabelige spillere.

Det var forbavsende at se den forandring, der kunne foregå med folk. Medens de talte sammen, før de begyndte at spille, var de sindige, rolige og stille talende, men deres adfærd blev en helt anden, når først kortene kom på bordet. Stemmerne blev højere; der kom større armbevægelser og undertiden et slag i bordet; øjnene fik glans. Nogle var som forvandlede. Jeg tror, at de betragtede en aften i selskab uden kortspil som forfejlet.

Det kneb tit med at få tid til at drikke kaffe, og der blev straks taget fat igen med spillet bagefter. Bestod selskabet kun af mænd, fortsattes der mangel gang, til klokken var to eller tre om natten. Det var vel ikke altid så godt, når manden kom hjem, og konen havde ventet på ham i flere timer. En mand fortalte efter sin omvendelse, at han ofte, når han først var kom-

met på hjemvejen efter kortspil, ligefrem løb, fordi han var ilde til mode ved at lade sin kone vente så længe på sig, skønt hun aldrig bebrejdede ham.

Kortspillet i hjemmene foregik vistnok mest for spillers skyld, fordi man gerne spillede kort, men man spillede dog altid om penge. Indsatsen var i reglen så lille, at det hele kun drejede sig om få øre eller højst en eller to kroner for en aften. For andres vedkommende formede kortspillet sig imidlertid ganske anderledes, idet de ikke bare spillede, når de kom sammen, men de kom sammen for at spille, både privat og på beværtninger.

En mand her fra sognet fortalte mig om engang, da han spillede kort på Lem kro med to mænd fra Lem. Med eet rejste den ene af dem sig op og sagde: „Nu har jeg tabt det, jeg fik for to køer, jeg leverede i går“, og så gik han sin vej. Manden, som fortalte det, sagde: „Jeg blev ikke glad ved at høre det!“ Resultatet var altså, at han som vandt ikke var glad, og han som tabte var sikkert meget dårlig tilpas.

Der kendes også eksempler her fra sognet på mænd, der har tabt så meget i kortspil, at det har taget en hest eller en stud, for at spillegælden kunne betales; ja, selv mark og eng er gået samme vej.

Fra et nabosogn fortælles der om en mand, som skulle til Ringkøbing for at betale renter til Kreditforeningen. Der skete nu det, at da han kom til Skjern og skulle med toget, mødte han en dreven kortspiller, der spillede pengene fra ham. Manden måtte da rejse hjem med uforrettet sag; men pengene skulle jo betales, og han lånte beløbet af en svoger og tiltrådte påny rejsen til Ringkøbing. Men atter lykkedes det kortspilleren at få ham til at spille, og det gik ikke bedre end første gang, igen tabte vor mand pengene, og atter måtte han vende om, uden at renterne var betalt. Igen måtte manden til svogeren; denne erklærede sig også villig til at hjælpe endnu en gang, men stillede som betingelse, at han selv foretog rejsen.

Dette med det overdrevne kortspil fik ved vækkelsen sit grundskud her i sognet, og da der senere kom forbud mod kortspil i offentlige bevertningslokaler, mærkede vi ikke meget til det mere. I en mængde hjem i Dejbjerg er der ikke siden spillet kort.

Også over for dansen kom en ny indstilling frem. Før vækkelsen var det almindeligt, at der var musik og dans ved gilder og sammenkomster; nu blev det betragtet som værende af det onde, og dansen afskaffedes ved de fleste fester.

Noget, der medførte, at modsætningerne kom til at stå skarpt over for hinanden, var spørgsmålet om, hvorvidt der skulle leveres mælk til mejeriet om søndagen eller ikke. Da jeg i 1913 blev leverandør til Kjærgaard mejeri, var der søndagskørsel i sommerhalvåret, mens mejeriet stod stille om søn-

dagen i vinterhalvåret. Ved generalforsamlingen i 1913 var der forslag fra ti leverandører om, at mejeriet skulle gå om søndagen hele året rundt. Efter at forslaget var anbefalet af forslagsstillere, begrundede Chr. Kirk i Vesterager modstanden imod det, og han endte med at tage sin lommebibel op og læse et stykke fra Det gamle Testamente, et stykke, der handlede om det gode ved ikke at arbejde på hviledagen. Forslaget blev ikke vedtaget denne gang; men senere er indstillingen over for dette forhold ændret, og nu leverer vist alle deres mælk til mejeriet om søndagen.

De her anførte forandringer i liv og levned må ingenlunde forveksles med det egentlige åndelige liv, sådan som det vistnok ofte er tilfældet. De er udslag af dette liv – noget, der fulgte i vækkelsens spor. Det nye liv, der ved Guds Ånds gerning i menneskers indre, brød frem, og som kendes ved, at den af Gud givne menneskeånd står i stadig inderlig og levende forbindelse eller samfund med den treenige Gud, viste sig som en indre kraft, der ganske forandrede mennesker og bevirkede, at alt blev nyt.

Til bevarelse og mulig videre udbredelse af det nyvakte liv blev der taget et arbejde op på forskellige områder. Det vigtigste og det, som har betydet mest, blev samtalemøderne.

I Nordsognet begyndte disse møder allerede i 1897, og de har været i gang hele tiden siden og er det stadig. Møderne blev til at begynde med afholdt hos Chr. Thomsen og Niels Madsen i Bækbo, Mads P. Madsen (Bjerg) i Rabjerg, Hans P. Madsen i Vesterager, Niels Chr. Nielsen og Ole Poulsen i Sandager og Peder J. Poulsen i Gammelgaard. Senere kom der flere til, bl. a. kan nævnes Kr. Knudsen, Sandager, lærer Bækgaard, Rabjerg, Jens Chr. Jensen, Remmergaard, Chr. Kirk og Jens Smed Jensen, Vesterager, Niels Gammelgaard og Jens Guldager, Bækbo.

I 60 år har der altså været afholdt møder af denne slags i Nordsognet, og igennem mange år var de vel det bærende midtpunkt for samfundslivet her i sognet. Nu er de borte, de mænd og kvinder, der i deres modnere alder med et afgørende brud vendte om fra deres forrige omgængelse til et nyt liv, de, som ved deres afgjorthed satte deres særlige præg på samtalemøderne. Men nye medlemmer har sluttet op om samfundet – og stadig er der trang til stede til at samles om det bedste og største og til at være hinanden til hjælp og støtte.

Der har gennem alle disse år også været afholdt bedemøder i den årlige bedeuge.

I Østersognet afholdtes de første samtalemøder i Chr. Homanns værksted i Sorte Kro, hos Henrik Boilesen i Ledding og hos P. Grimstrup i Gl. Dej-

bjerg. Efter at missionshuset var blevet bygget oppe på bakken, blev møderne henlagt dertil, og der er hele tiden fortsat med dem, også efter at huset er blevet flyttet til sin nuværende plads.

Det var ikke så lille en flok, der i begyndelsen samledes til møder i bedeugen og til samtalemøder i missionshuset; men da der begyndtes med lignende møder i Sydsognet, svandt antallet af deltagere noget ind. De, der var med fra begyndelsen, er enten døde eller bortrejste, så tilslutningen har til tider været forholdsvis ringe.

Møderne har dog haft og har stadig deres betydning og berettigelse. Det er ikke antallet af deltagere, der er ene betydende, men også den troskab, hvorved tjenesten ydes.

I Sydsognet var der gjort et par forsøg med samtalemøder, men de kunne ikke rigtig komme i gang.

Jeg havde talt en del om, at der burde forsøges endnu en gang, og mente, at det nok kunne lade sig gøre; men da det kom til stykket, var jeg betænkelig og mest tilbøjelig til at udsætte det. Det blev da Olga, der tog sagen op, og som ikke gav mig ro, før jeg fik det bestemt og tillyst.

Det var den 30. november 1916, der blev indbudt til møde i Stampen. Der var god tilslutning til dette første samtalemøde, og det blev bestemt, at man skulle fortsætte. Den første tid var der ingen fast plan for mødernes afholdelse, hvilket ikke i længden var så godt. Der blev da udformet en plan, som viste sig at være god. Rækkefølgen blev sådan: Boile Overgaard, Jens Stensig, Julius Christensen, Jens P. Pedersen, Chr. Jensen, Peder Sandager, Mads Madsen, Jørgen Hansen og Hans P. Jensen.

Fra mange andre hjem deltog man mere eller mindre regelmæssigt i møderne, uden at man dog havde dem i eget hjem. Dog kom stadig nye beboere, som ønskede at have møderne, således bl. a. Jens Madsen, Øster Skindbjerg, Michael Keseler og Henrik Keseler.

I 40 år har disse møder, der vel med rette kaldes samfundslivets hjerteslag, været afholdt i Dejbjerg Sydsogn. I samme årrække har der været holdt bedemøder i Evangelisk Alliances bedeuge, og disse møder har undertiden været besøgt af indtil nogle og tredive deltagere. Vi er endnu nogle, som har været med fra begyndelsen, men de fleste er kommet med i tidens løb. Vi har haft et godt samfundsliv med hinanden, og vi har været og er glade og taknemmelige for at måtte være med deri.

Hvad møderne har betydet, kendes ikke af mennesker, men der kan siges om dem, hvad pastor Bartholdy engang har skrevet: „Hvor folk samles om Guds ord, der er måske Kristi kirke, måske ikke. Men hvor der ingen samles, der er Kristi kirke ikke. Hvor Jesu navn nævnes, der er muligvis troende mennesker, men det er ikke sikkert; også hyklere kan nævne det navn. Men

hvor Jesu navn aldrig nævnes, hvor der aldrig er bøn og lovsang, der er ingen troende mennesker“.

Mens de oprettede samtalekredse betragtedes som en hjælp for det nye trosliv i sognet, vågnede der samtidig også en trang og længsel efter at være med i arbejdet for at bringe evangeliet ud til dem, for hvem det var fremmed og ukendt.

Der er derfor under D. M. S. oprettet tre fælleskredse, omfattende såvel mænd som kvinder.

Den først oprettede var Nr. 703 Dejbjerg I, der til at begynde med havde sine medlemmer over hele sognet – nu er kredsens område Nordsognet. I mange år var lærer Bækgaard formand.

Senere blev der i Østersognet stiftet en kreds, som fra først af også havde en del medlemmer fra Sydsognet. Denne kreds fik Nr. 1133 Dejbjerg II. Dens første formand blev Niels Kjærsgaard, Alkjærsgig. Han var formand til sin død 1931.

Ved et samtalemøde hos pastor Boeck i Dejbjerg præstegård d. 28. november 1918 blev der oprettet endnu en kreds under D. M. S., denne for Dejbjerg sydsogn. Kredsens betegnelse blev Nr. 1433 Dejbjerg III. Foreningens medlemmer var: Boile Overgaard og hustru, Julius Christensen og hustru, Chr. Jensen og hustru, Jens Gammelgaard, Kathrine Jensen, Hans P. Jensen, Kirstine Jensen, Jørgen Hansen og hustru, Jens Madsen og hustru, Jens Grimstrup og hustru, pastor Boeck, Peder Sandager og hustru, Mads Plauborg og hustru, Hans Christiansen og hustru, Jens Stensig og hustru, Else Marie Pedersen og Jens P. Pedersen og hustru. Til formand valgtes Hans P. Jensen, og han fortsatte dermed til 1936, hvor han afløstes af P. Sandager.

En senere medlemsliste ser således ud: Jeppe Kongensholm og hustru, Johannes Ladekjær og hustru, Hans P. Jensen og hustru, Jens Kirk, Mads Plauborg og hustru, Henrik Keseler og hustru, Laurids Nielsen og hustru, Thorvald Pedersen og hustru, Jens Krejbjerg og hustru, Boile Overgaard og hustru, Clement Lauridsen og hustru, Morten Mortensen og hustru, Karl Keseler og hustru, Peder Madsen og hustru, Jens Stensig og hustru, smed Olsen og hustru, lærer Bakbo, Peder Sandager og hustru.

Det spørgsmål melder sig: hvilken betydning har disse kredse, og hvilken har de haft, og hvem kan svare derpå? Det er dog en kendsgerning, at D. M. S.'s store arbejde væsentligt bæres af de under virksomheden hørende ca. 2300 kredse. Arbejdet i Kina, Indien, Arabien og herhjemme omfatter mange mennesker, og det årlige budget nærmer sig de tre millioner.

At den levende menighed gennem Guds ord er bundet til hedningemissionen, kommer man ikke uden om, og på dette område kan den ikke svigte uden risiko for sit eget liv, men herfra og til at udfylde opgaven på bedste måde kan der være langt.

Arbejdet inden for kredsene udføres i stor skrøbelighed og ufuldkommenhed, men der arbejdes dog. Man forsøger at bibringe hinanden den interesse og det kendskab, der er nødvendige, skal kærlighed til gerningen bevares og give sig udslag i bøn og offer. Kredsenes arbejde vidner om, at det åndelige liv stadig rører på sig, og at der trods alt findes ansvar for Guds riges udbredelse. Gennem kredsene udgår et kald til hver enkelt i lighed med, hvad Chr. Richardt har skrevet:

*I, Herrens vingårds-svende, de sidste med de første,
Hvor er der mange ranker, som efter næving tørste!
Der er så mange vildskud, som ædle safter tære!
Mangen gold og tørret krist, som druer kunne bære!*

*Der er så mange sjæle, som mellem torne hildes,
Der er så mange vunder, som trænger til at stilles.
Der er så mange småfolk, som trænger til at støttes,
Og så mange brudte bånd, der trænger til at knyttes.*

*Har Herren ikke sat os til rankerne at passe
Og rakt os lugekniven i lovens ord, det hvasse,
Og vist os livets kilde til tørre skud at kvæge
Og bragt os kærlighedens bånd til brud og brist at læge?*

*Til arbejld, Herrens svende, til arbejld med at grave
Og vande og beskære og binde op Hans have!
Til arbejld i at elske med mer end ord og tunge –
Hører I, Han kalder lydt på gamle som på unge!*

*Når skyggerne da falde, og kniv og hakke lægges,
Og trætte hænder hviler, mens nadverbordet dækkes,
Da kommer vingårdsherren og rører aftenklokken –
Herre, tag da med til bords os små i arbejldsflokken.*

Hvornår den første kvindekreds i Dejbjerg er oprettet vides ikke bestemt – men det er sket mellem 1910 og 1915. Ligesom altid dengang var det Nordsognet, der gik i spidsen. Den første medlemsliste, som findes, omfatter følgende navne: Mette Thomsen, Ane Kathrine Madsen og Kirsten Marie Faurby, Bækbo, Ane Pedersen og Ane Smed, Rabjerg, Kathrine Poulsen og Sine Gammelgaard, Gammelgaard, Else Marie Pedersen, Gl. Dejbjerg, Kir-

sten Madsen og Johanne Kirk, Vesterager, Sine Knudsen, Marie Sandager, Ane Kirstine Poulsen, Karen Pedersen og Kirstine Astrup, Sandager, og Kathrine Jacobsen, Uglbjerg.

Johanne Kirk var formand fra begyndelsen til 1916, senere kom Karen Bækgaard, Rabjerg, Jenny Nielsen, Uglbjerg, og Johanne Ladekjær, Vesterager.

En senere medlemsliste, der dog nu er nogle år gammel, ser sådan ud: Kirstine Guldager Pedersen, Ingeborg Thomsen og Kirsten Høj, Bækbo, Sine Thomsen, Johanne Lauridsen og Karen Bækgaard, Rabjerg, Sine Smed Jensen, Enna Ølgaard og Johanne Ladekjær, Vesterager, Ellen Nielsen og Anna Lauridsen, Sandager, Kirstine Degnbol, Jenny Nielsen, Karen Jensen og Laura Lunde, Uglbjerg.

I 1909 oprettedes – som tidligere nævnt – en lokalforening af „Det blå Kors“ i Dejbjerg. Den første formand var Hans P. Madsen, Vesterager; han efterfulgtes 1917 af Anton Ganer, Alkjærsg. Senere formænd var: 1921–23 Jens Kirk, 1923–27 Hans P. Jensen, 1927–31 Boile Overgaard, 1931–35 Anthon Pedersen, 1935–38 Jens Kirk, 1938–42 Anthon Pedersen, 1942–45 Henrik Keseler, 1945–48 Jens Chr. Jensen.

Det er allerede nævnt, at foreningen var med i arbejdet for at få kroerne i Lem og Skjern omdannet til missionshoteller. Af andre opgaver, der er arbejdet med, må her nævnes forsøg med afholdelse af grundlovsfest i sognet. Man var inden for bestyrelsen af den formening, at der var grundlag for afholdelse af en større fest, som skulle modvirke ungdommens tilstrømning til de steder og fester, hvor de spirituøse drikke flød.

Forsøget blev mødt med megen skepsis, og mange tænkte i lighed med, hvad en ung mand sagde: „Der kommer kun gamle mænd og store drenge“. Alligevel lykkedes det så godt, at der måtte fortsættes, og i de følgende år voksede besøget, så det var nær ved at tage vejret fra festudvalget. De år, deltagerne antal var størst, anslog man, at der var ca. 2500.

Der var altid to talere til festen, og af dem var den ene som regel en højskoleforstander, således har forstander Sandbæk fra Tommerup talt flere gange, forstander Ingemann Herskind fra Rønde har været her to gange, og forstander Dam fra Børkop har talt en gang. Af andre talere kan nævnes forfatteren, daværende folketingsmand Carlsen-Skjødt. Omtalte talere var her i de første 7–8 år, mens festerne var i Jens Stensigs krat i Gl. Dejbjerg, og mens Blå Kors arrangerede dem.

Fra 1928 har grundlovsfesterne i Dejbjerg været henlagt til præstegårdshaven. Også efter flytningen har der været flere højskoleforstandere som talere, bl. a. forstander Kildeby fra Hoptrup, forstander Thorlø fra Haslev og forstander Pagh Petersen fra Haslev udvidede Højskole. Af andre talere

må nævnes pastor Kaj Munk fra Vedersø. Festerne samler stadig stor tilslutning.

A-propos Kaj Munk – Der er skrevet mange bøger om Kaj Munk, men vi i Dejbjerg lærte ham en gang at kende fra en side, som ikke bør glemmes over alt det andet, som kan siges om ham.

Det var i 1942. Da talerlisten for missionsugen kom frem, stod Kaj Munk opført som taler for een af dagene. Ja, hvem ville ikke gerne høre Kaj Munk holde foredrag, men – som taler i missionsugen!? – dog, der skulle nok komme folk i kirke den dag.

Der er jo imidlertid noget, der hedder vejr og vind, og netop i den uge blev vi mindet om den side af tilværelsen – og på en sær indtrængende måde.

Det var en af de hårdeste vintre at komme igennem, som nogen af os kan huske, og den dag Kaj Munk skulle tale her, lå sneen i drive efter drive, og en bidende østenvind strøg over landet, så al færdsel var meget vanskelig. Pastor Pedersen modtog da også først på dagen et telegram: Alle sunde lukket. Kan umuligt komme. Kaj Munk.

Pastor Pedersen ringede straks til Kaj Munk, men telefonledningen til Vedersø præstegård var afbrudt af snevejret, så der kom ingen forbindelse i stand. Gode råd var nu dyre. Pastor Pedersen kom i forbindelse med en nabo til Munk – og denne lovede, skønt han boede et godt stykke vej fra præstegården, at gå over med den besked, at Kaj Munk skulle komme. Kort efter kom han selv til telefonen. Han anså det ikke for muligt at komme igennem, men resultatet blev, at han ville gøre, hvad der stod i hans magt for at komme.

Så begyndte en vandring, mere udmattende, mere møjsommeligt, end vi ret er i stand til at fatte. Drive op og drive ned – igen og igen – og med den indtrængende frostvind lige imod. Kilometer efter kilometer sled den bøjede skikkelse sig frem, og hvad var det, det drejede sig om? – det var ikke digteren, den store forfatter, der skulle holde et glimrende foredrag for tusinder af mennesker, men det var en Guds tjener, der gik med det gamle budskab om synd og nåde, som skulle bringes til en lille forsamling i en missionsuge.

Som kulden og trætheden sneg sig over ham, har fristeren meldt sig med sit: Kan det betale sig at blive ved? – mon der kommer et tog? – måske når du ikke stationen, før toget er gået! – er det anstrengelsen værd? – mon – mon?

Her kendtes det også, at en anden gik med, nemlig ham mesteren, i hvis fodspor enhver ret Herrens tjener gerne vil følge, om end det koster møje og strid. Og er det ikke den gerning, der øves under offer, der velsignes og bærer de skønneste frugter?

Så gik da tiden – mange kilometer var tilbage, stadig gik det op og ned, men den endnu mere bøjede skikkelse asede sig fremdeles fremad. Endelig var stationsbyen ikke så langt borte – om lidt ville husene yde nogen beskyttelse mod blæsten. Der var dog ingen tid til at tage det mere med ro, thi vejen havde taget længere tid end beregnet, og hvad med toget? – derfor bestandig fremad.

Omsider nåede den udmattede mand ind på perronen, men i det samme kørte toget ud fra stationspladsen – for sent!!

Han gik nu ud på landevejen mod Ringkøbing, og det lykkedes ham at komme med en lastbil til Ringkøbing. Her fik han en bil, og nu gik det så nogenlunde til Højmark, men her sad de fast i sneen uden mulighed for at komme videre.

Men i det samme kom en tysk bil og stoppede op lige bag dem. Ud af denne bil steg en tysk officer og flere soldater, og da de havde skovle med, lykkedes det ved forenede kræfter at få ryddet så meget, at der var mulighed for at komme frem. Officeren var meget forstående og høflig. Da chaufføren ville starte og for at få bilen løs af sneen ville bakke vognen, holdt han døren på klem for at kunne se. Officeren stod ved siden af og så til. Bilen startede med et ryk og fór tilbage, så døren ramte officeren, og han tumlede om i sneen. Det tør nok antydes, at høfligheden blev lagt på hylden, men bilen kom igennem og nåede til Dejbjerg.

Da det fastsatte tidspunkt for gudstjenestens begyndelse nærmede sig, var Dejbjerg kirke fyldt med forventningsfulde mennesker, hvoraf nogle var fra nabosognene. Pastor Pedersen indfandt sig og meddelte, at Kaj Munk var undervejs, men om det ville lykkes ham at nå frem stod endnu i det uvisse – i hvert fald ville det blive noget over tiden. Han foreslog at forkorte tiden med at synge, og en time gik nu med at synge en række salmer.

Ventetiden begyndte at blive lang, og endelig meddelte pastor Pedersen, at efter endnu en salme ville han prædike, dersom Kaj Munk ikke var kommet. „Men“, føjede han til, „jeg skal gå ned, dersom Kaj Munk kommer“.

Salmen blev sunget, og pastor Pedersen gik på prædikestolen og læste en tekst op. Han var just færdig dermed, da døren gik op, og en skikkelse stille gled ind. Der gik som et stød gennem forsamlingen – Det er Kaj Munk!

Ja, det var virkelig ham, og pastor Pedersen forlod i en fart prædikestolen. Det blev meddelt, at efter salme nr. 207 „Hil dig, Frelser og Forsoner“, ville pastor Munk tale.

Da han under salmens sidste vers gik på prædikestolen, og tilhørerne efter menighedens skik rejste sig, sagde Munk stille, men dog så højt at de nærmest stående hørte det: „Det er en smuk skik at rejse sig for Guds ord“.

Hvad talte han om? – Det var det gamle budskab om syndens underlige magt over os mennesker, selv de bedste, og om vor dybe afmagt over for

synden og syndens følger, men han viste også hen til ham, der ene kan hjælpe og frelse et menneske.

Det var jævne, stilfærdige ord, men de fandt vej til mange hjerter. Stille blev der lyttet til ordet, mange var dybt grebne, og i dybe tanker forlod tilhørerne kirken.

Uden for kirken sagde en mand: „Jeg har fået et andet syn på Kaj Munk“, det var, hvad de fleste af os følte. Vi mødte noget hos den mand, der længe efter virkede opløftende og ansporende på os. Vi fik et minde, vi sent vil glemme.

Dejbjerg Sygekasse

År 1901 den første marts oprettedes Dejbjerg sygekasse med 100 medlemmer og med Erik Graversen, Vesterager, som formand. Den stiftende generalforsamling afholdtes i Gl. Dejbjerg skole.

Til den første bestyrelse valgtes: Jens Kristensen, Vognbjerg, Erik Graversen, Vesterager, Lars Mikkelsen, Rabjerg, Niels Chr. Nielsen, Gl. Dejbjerg, og Laurids Pedersen, Gammelgaard.

I 1928 var medlemstallet steget til 375, og stigningen fortsatte til 1950, hvor der var 404 medlemmer.

Erik Graversen var kun formand i nogle få måneder. Han afløstes af sognefoged Jens Kristensen, Vognbjerg, der var formand til 1910. Næste formand var Anders Jensen, Rabjerg, til 1912. Så fulgte sognefoged Jens Smed, Rabjerg, der beklædte posten til sin død 1935. Siden da har købmand P. Bech Jørgensen været formand.

Dejbjerg Husflidsforening

Dejbjerg husflidsforening – eller, som den til at begynde med hed, Rabjerg husflidsforening, blev startet i 1904 i aftægtslejligheden i Gammelgaard. Den flyttede senere til et hus i Uglbjerg og derefter til Rabjerg skole, hvor den var til 1935; herfra flyttede den til Dejbjerglund skole, hvor den stadig har til huse.

Den fjerde november 1910 afholdt foreningen generalforsamling i Rabjerg skole. Her blev vedtaget love og valgt bestyrelse, og denne fik følgende medlemmer: Anders Jensen og Jens Smed, Rabjerg, Hans P. Madsen og Chr. Kirk, Vesterager, samt lærer A. M. Bækgaard, Rabjerg.

Lærer Bækgaard valgtes til formand og var det til 1916. Derefter var Jens Smed formand til sin død 1935. Han underskrev for sidste gang protokollen den 25. oktober dette år. Nu underskrev lærer Bækgaard atter som formand, men den 8. december 1936 valgtes lærer Bakbo til formand, og efter hans bortrejse i 1948 overtoges arbejdet af lærer Holst. Da denne rejste i 1956

valgtes Jens Heldgaard til formand, og han afløstes af den nuværende indehaver af hvervet, Plauborg Smed.

Som lærere ved undervisningen har virket: Niels Gammelgaard, Jens Smed, Rabjerg, Chr. Nielsen og Jesper Nielsen, Uglbjerg, tømrer Julius Astrup, Herman Mikkelsen, lærer Bakbo, lærer Holst og nu sidst Søren Madsen og Marius Graversgaard.

* * *

Jesper Nielsen, Uglbjerg, valgtes ind i bestyrelsen i 1921 og var der til 1954. Ved sin afgang valgtes han til æresmedlem.

Peder Sandager var medlem af bestyrelsen 1931 til 1949.

* * *

I 1954 fejrede foreningen 50 års jubilæum – blandt udstillerne var Peder Sandager, der også var med første år.

I 1964 afholdtes jubilæumsudstilling – der havde denne vinter været 40 elever.

* * *

I 1908 er følgende elever nævnt: Niels Graversen, Poul Poulsen, Jens Madsen, Jens Vig, Peder Sandager, Søren Sandager, Søren Vognbjerg, Jens Laurids Jensen, Jens Bjerg, Laurids Sandager, Laurids –, Johannes – og Kristen Mikkelsen, Julius Astrup, Chr. Christensen, Niels Dahl og Anders Grimstrup.

I 1948 er følgende elever nævnt: Søren Madsen, Jens Ladekjær, Aage Madsen, Jens Vagn Jensen, Peder Kragh, Krista Ladekjær, Egon Krogshede, Johanne M. Kirk, Bent Bakbo, Svend Aage Kirk, M. Graversgaard, Eigil Keseler, Sita Sandager, Stinne Øllgaard, E. Bollerup, Vilhelm Homann, Johs. Jensen, Martha Esbensen, Niels Bro, Svend Homann, Maren Kristensen, Kristian Larsen, Jens Chr. Kirk, Karl Mathiasen, Henry Bojsen, Laurids Hansen, Gunhardt Keseler og Jens Kr. Kragh.

* * *

Mange er de, som her har lært at bruge værktøj til gavn og glæde for sig selv og andre.

Mange er de møbler rundt i hjemmene, som folk har glæde af selv at have tilvirket.

Og mange er de fritimer, som her er tilbragt på en god og nyttig måde.

Missionshusene i Dejbjerg

Det første missionshus i Dejbjerg lå på Sorte Kro bakke inde på det område, der nu kaldes Egelund.

Nedenstående afskrift er taget efter den skrivelse, som fandtes i missionshusets grundsten, da huset blev flyttet:

„Aar 1897 c. 19. Juli nedlagde den daværende Sognepræst til Dejbjerg og Hanning, Vilhelm Carl Marius Norup, Grundstenen til dette Hus.

Herren har været god imod os, Han har ikke bortkastet os fra sit Ansigt uagtet alle vore Synder; men Han har givet os sit Ords Lys over vore Hjerter, at vi skulde kende os selv som Syndere og søge til Jesu Kors, hvor al Synd er betalt. Dog det var kun hidtil tilsyneladende faa iblandt os, der gjorde Alvor af at tage imod Herrens Frelsestilbud, indtil Herren i den forløbne Vinter besøgte os med et særlig stærkt Aandens Vejr, som bøjede mange Sjæle ned til Korsets Fod, hvor de blev oprejste til et nyt og lykkeligt Liv i Tro paa Jesu fulde Naade, der gør Syndere hellige. Ja, lovet være Herren for det! Nu er vi en ikke lille Skare unge og ældre, som priser Herren for denne Naade, som han har ladet os blive til Del. Maatte saa ogsaa enhver, som har begyndt i Aanden, ogsaa blive bevarede ved Aanden i den samme Frelsens Naade, og maatte endnu flere lægges til Menigheden og lade sig frelse!

Som en Medvirkning til at dette kunne naaes have vi følt Trang til at bygge dette Hus til Herrens Ære, at det helst i Forening med Kirken og i Tilslutning til samme maa bidrage til, at Sandhedsordets Sæd udsaaes rigeligt, og tillige blive et Samlingssted for de forskellige Virksomheder, der gjerne skulde udgaa fra Guds Menighed paa ethvert Sted.

Vi agter at overdrage det fuldførte Missionshus til Kirkelig Forening for Indre-Mission i Danmark.

Maatte dette Hus blive et Redskab i Herrens Haand til mange Sjæles evige Frelse baade i denne og de kommende Slægter; det er vort Haab og inderlige Bøn!

„Herren har gjort store Ting imod os, vi bleve glade“. Salme 126“.

I 1916 rejstes spørgsmålet om at flytte missionshuset enten til kirken eller til Lyager skole. Grunden var, at en del af de møder, der med rette skulle have været afholdt i missionshuset, i tidens løb var blevet henlagt til kirken, hvortil der ikke var så langt fra Dejbjerg holdeplads og fra præstegården. Med hensyn til navnlig mindre møder for Østersognet lå huset heller ikke særlig bekvemt. Fra Nordsognet blev ønsket om at få flyttet huset til kirken ikke fastholdt, vel særlig fordi man derfra benyttede den lette adgang til at følge mange møder i Lem.

Den 3. april 1916 nedlagdes grundstenen til det nuværende missionshus, altså ved Lyager skole. Der nedlagdes en skrivelse af følgende indhold:

„I det Herrens Aar 1916 den 3. April – medens Biskop G. Koch var Biskop over Ribe Stift og Provst O. Boeck var Provst i Bølling Herred – blev Grundstenen nedlagt til det ny Missionshus af Sognepræst for Dejbjerg Sogn, Phillip Levin von Beck Boeck.

Dette nye Missionshus blev opført ved Lyager Skole, medens det gamle Mis-

sionshus, hvortil Sognepræst Norup nedlagde Grundstenen, laa paa Sortekro Bakke og blev nedbrudt.

Vi agter at overdrage det til Kirkelig Forening for Indre-Mission i Danmark. Det er vor Bøn til Gud, at dette Hus maa blive til Guds Ære og til Forherligelse af Jesu dyrebare Navn, og at Guds Aand maa vejlede mange Sjæle til Sandheden og til at gaa ind i Guds Rige som frelst Sjæle. Maatte Guds Aand falde over alt Kød og fylde Huset med Guds Herlighed – og dette Ord blive prædiket og levet: 1. Kor. 2, 2 Jeg agtede ikke at vide noget iblandt eder uden Jesus og ham korsfæstet“.

Omkring 1. juli 1916 afholdtes et møde, hvor der valgtes bestyrelse. Valgt blev: Peder Ganer, Skydstofte, Niels Kjærgaard, Alkjærsgig, Peder Krejbjerg, Nisgaard, Laurids Lauridsen, Lyager, og Hans P. Jensen, Stampen. P. Ganer valgtes til formand og Niels Kjærgaard til kasserer.

Den 2. oktober 1916 indviedes missionshuset af provst Boeck, Lønborg.

I ti år skete der ingen forandring i bestyrelsens sammensætning, men i 1926 døde Laurids Lauridsen, og i hans sted indvalgte lærer Bendix.

Ved Peder Ganers bortrejse fra sognet blev Anthon Pedersen, Lyagergaard, valgt ind i bestyrelsen, og lærer Bendix overtog formandsposten.

Ved Niels Kjærgaards død i 1931 blev Boile Overgaard, Vognbjerg, valgt i hans sted, og Anthon Pedersen fik hvervet som kasserer.

I 1938 ønskede P. Krejbjerg at udtræde af bestyrelsen, og Søren Jørgensen valgtes. Året efter erstattedes lærer Bendix af Kr. Krejbjerg. Herved blev Søren Jørgensen formand.

Den 14. oktober 1941 afholdtes 25 års jubilæum i missionshuset, som nu var blevet malet og sat i god stand. Ved den lejlighed talte folketingsmand Vesterager og medlem af landstinget, lærer P. Poulsen. Hans P. Jensen fremkom efter aftale med en oversigt over de forløbne 25 år samt mindedes med forsamlingens tilslutning de venner, som ikke mere var blandt os.

I 1965 er det meningen at sælge missionshuset i Lyager og opføre et nyt ved Dejbjerg kirke.

Der er gået 60 år og mere, siden vækkelsen gik over Dejbjerg, og så meget blev forandret. I et sogns historie er det ingen lang tid, men i det enkelte slægtleds historie bliver tidsrummet afgørende.

Af de beboere i sognet, som oplevede disse begivenheder og måske selv blev forandrede derved, er der kun få tilbage. De fleste er kaldt bort og er ikke mere iblandt os.

Spørger nogen nu: blev disse mennesker, efter at de var vakte og omvendte, bedre, end de var før, eller blev de bedre end andre mennesker? bliver svaret ikke nemt at give.

Spurgte man dem selv, tror jeg, de ville sige nej.

Vil man forandre spørgsmålet derhen: havde de det bedre end andre? må svaret sikkert blive et ja.

Menneskeåndens liv og samfund med den levende Gud fører vel med sig kamp og strid, og tit og ofte er livet, som vi synger: „Nu i sorrig, nu i glæde, nu i fald og nu i sæde“ – men den, der havde troen i eje på, at hans synd var udslettet, og at han var fri for anklage og dom, han var alle kampe til trods et lykkeligt menneske, og vi har set mange gå herfra med glæde og frimodighed. Men – her er et men – troen er det første, men dersom troen ikke bliver omsat i tjeneste og ikke viser sig virksom i kærlighed, bliver det vanskeligt – måske umuligt – at bevare troens frimodighed og glæden i Gud, og følgen af at unddrage sig tjenesten bliver tvivl og frygt, og glæden i Gud forsvinder fra menneskets liv.

Derimod viser erfaringen, at det menneske, der i tro tog imod Guds nåde i Jesus Kristus og derefter omsatte denne tro i tjenende virksomhed, trods alt, hvad han måtte kæmpe imod, blev et lykkeligt menneske. Han har gang på gang erfaret sandheden af de ord, vi synger i en salme: „Mens dage komme, dage fly, Guds nåde dog hver morgen ny“.

Så er de svundne, de stærkt bevægede tider – nu er de borte, de mænd og kvinder, der satte præget på Dejbjerg sogn for lange tider. Nu er det os, det gælder, vor tro og vor tjeneste, der er brug for og spørges om, og her er det vi så ofte klager over, at det kun går småt, og at det er de ringe tings dage.

Men er vi, vor tro og vor tjeneste ringe, så er dog Gud den samme som i vore fædres dage. Lad os da gå til ham og få samme hjælp og frelse som de.

*Herre, vær os evig nær!
Vær os nær, når sol oprinder,
Og når sol og stjerneskær
I den dybe nat forsvinder!
Lad din And ej fra os vige,
Til vi ser dig i dit rige!*

(B. S. INGEMANN)

Dejbjerg-rakkerne

Her skal ikke skrives rakkernes historie som sådan; det har andre arbejdet med – især vel nok H. P. Hansen. Størstedelen af følgende er hentet fra hans bog: Natmændsfolk og Kjæltringer II.

Her medtages kun det, der angår de mere fastboende eller dem, som i nogen grad har præget sognebilledet. Det må straks indskydes, at rakkernes historie ikke – sådan som nogle synes at mene – er identisk med Dejbjergs historie, men kun en parentes i denne, et indslag, som tilmed i mange måder var ilde set. De blev for det fattige sogn en økonomisk byrde, som trykkede knugende og tungt i tider, da næsten alle havde mere end nok med at klare dagen og vejen for deres eget vedkommende.

Hvor har de skiftende præster i deres egenskab af formænd for fattigkommissionen slidt og slæbt med skrivelser til Skjern og Stauning, til amtet og til herredskontoret, før de – som et sidste forsøg – har rettet en henvendelse til „Det Høj Kgl. Cancellie“.

Pastor T. N. Nielsen indsendte således i 1833 en længere skrivelse til cancelliet:

„Paa Deiberg–Hanning Fattig Commissions Vegne vover undertegnede Sognepræst underdanigst at andrage følgende for det høie Collegium . . .“

nu følger en længere redegørelse om sagen, og senere i skrivelser fortsættes:

„Da jeg finder det at være Embedspligt at forsøge den sidste Udvej til om muligt at skaffe dette forarmede Fattigdistrict Lettelse i de Byrder, Quembjerg Huset allerede nu, og end mere i Eftertiden . . .“

Det, der var årsag til, at nærværende andragende indsendtes, var amtets resolution, der bestemte, at „ . . . de til offentlig Understøttelse trængende Personer fra Qvembjergghus allene bør forsørges af Skjern og Dejbjerg Fattig-districter og Stauning at være fri for at betale til omtalte“.

Præsten slutter således:

„I det Haab, at det Høj Kgl. Cancellie vil indsee, at jeg ingen ubillig eller ugrundet Fordring gjør, henstiller jeg til naadigst Resolution. Fejler jeg i min Anskuelse i denne Sag, maa det undskyldes mig, at det er min virkelige, inderlige Overbevisning, jeg udtaler, naar jeg andrager paa ovenstaaende Alternativ

som billigt og retmæssigt, hvad jeg har gjort i den bedste Mening, som et Forsøg til mine fattige Sognes Fordel“.

Pastor Niensens håb blev dog beskæmmet. Cancelliresolutionen af 8. marts 1834 gav amtet medhold. „ . . . de i Qvembjerg forsørgelsesberettigede skulle forsørges af Skjern og Dejbjerg i Forening“.

* * *

Som prøve på, hvor hårdt natmændsfolkene tyngede på Dejbjerg-Hannings budget, gengives her et uddrag af disse to sognes forsørgelsesplan 1836. Den samlede budgetterede udgift til fattigvæsnet var nævnte år: 140 Potter sød Mælk, 21 Td. 6 Skp. Rug, 16 Td. 5½ Skp. Byg, 88 Pd. Smør og 30 Rdl. Courant.

II Klasse:

4. Peder Pedersen Kjær, et fader- og moderløst Barn, 14 Aar, kan ved Sommertjenesten tjene Vinterføden. I Kost indtil Mikkelsdag hos Niels Jensen Kjerkegaard.
5. Christen Pedersen Kjær, den forriges Broder, 11 Aar, indlejet hos Hans Christensen paa Dejbjærglund for 6 Skp. Rug og 4 Skp. Byg.
6. Ane Cathrine Pederdtts. uægte Barn, 8 Aar gl., indlejet hos Christen Jensen paa Uglbjerg Mark for 6 Skp. Rug og 5½ Skp. Byg.
7. Sammes andet uægte Barn, 6 Aar gl., hos Laust Gjødese i Bølling, der tillige klæder det, for 1 Td. 4 Skp. Rug og 1 Td. 3 Skp. Byg.
8. Sammes tredie uægte Barn, 1¾ Aar, indlejet hos Morten Kjeldstrup, der tillige skal klæde det, for 1 Td. 2 Skp. Rug og 6 Skp. Byg.
9. Mette Marie Pedersdatters uægte Barn, 6 Aar, indlejet hos Christen Elkjær, der tillige skal klæde det, for 1 Td. ½ Skp. Rug og 1 Td. ½ Skp. Byg.
10. Jørgen Chr. Andersen Qvembjerg, Moderen klæder det, for 6 Skp. Rug og 2 Skp. Byg.
11. Sammes ¾ Aar gl. Barn, indlejet hos samme Mand, Moderen klæder det, for 1 Td. 4 Skp. Rug og 6 Skp. Byg.
14. Laust Tambours Christen, 16½ Aar, confirmeret, forsørges i Vinter ved Omgang.
15. Anders Qvembjergs Niels Christian, 13 Aar, forsørges ved Omgang.

III Klasse:

20. Laust Tambours Enke, 53 Aar, har et Barn at forsørge, kan tjene lidt ved Binden og Spinden, faaer til Hjælp til Føden 5 Skp. Rug, 4 Skp. Byg og 6 Pd. Smør.
22. Else Sophie Jensdatter Qvembjerg, 65 Aar, har god Helbred efter sin Alder, faaer til Hjælp 3 Skp. Rug, 3 Skp. Byg og 4 Pd. Smør.
24. Anders Jensen Qvembjerg, 61 Aar gl., har Kone og 1 Barn hjemme, faaer til Hjælp 1 Td. 4 Skp. Rug, 4 Skp. Byg og 8 Pd. Smør.
26. Jens Andersen Qvembjerg, 31 Aar, er vel tillige med Kone raske og arbejdsfør, men har 3 Børn, faaer i Aar paa Grund af den dyre Tid til Hjælp til Føden 4 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 2 Pd. Smør.

Dette var de af natmandsfolkene trængende. Vi ser af de manglende numre, at der jo også var andre trængende. Når dertil kommer, at førstnævnte gruppe formeredes med stigende fart, aner vi nogle af pastor Nielsens bekymringer.

* * *

Kvembjerg-folkene.

De første rakkere, der er omtalt i Dejbjerg, er Niels Clemmensen og dennes søn, Jens Nielsen. Der nævnes noget om, at de boede i Leding by, Dejbjerg sogn.

Den næste i natmandseembedet er Jørgen Christensen (Jørgen Loddel). Om ham ved vi med sikkerhed, at han har boet i Kvembjerg-huset; derimod bliver det nok vanskeligt med sikkerhed at fastslå, om han var dets første beboer, da de forskellige kilder ikke stemmer overens. Meget taler imidlertid for, at han var den første.

Jørgen Christensen rømmede fra krigstjeneste, og næsten indhentet af sine forfølgere, søgte han på vejen mellem Borriss og Skjern hjælp hos en rækker, der stod og flåede en helmis nær ved Kjelstrup. Da nu forfølgerne så Jørgen i gang med rækkerarbejde, ville de ikke have noget med ham at gøre. Dermed var han fri for militæret, men samtidig var han som uren sat uden for omgang med ordentlige folk.

Han fik nu bygget et hus på skellet mellem Skjern, Dejbjerg og Stauning og nedsatte sig som rækker for de tre sogne; derpå fik han oprettet en akkord med beboerne, hvorefter han fra hver gård skulle have: $\frac{1}{4}$ skp. rug, et brød, et stk. kød, to lys og $\frac{1}{2}$ pægl brændevin samt fast betaling for at flå selvdøde dyr, feje skorsten o. l.

(Det var en ganske god stilling – bedre end degneembederne. Men som tiden gik, og stadig flere af beboerne gik over til at udføre natmandsarbejdet og derfor ophævede akkorden med rækkeren, forringedes dennes indtægt. Det lykkedes til gengæld efterhånden at få så megen jord opdyrket, at der i Kvembjerg kunne holdes to heste og tre køer).

Ifølge H. P. Hansen giver Dejbjerg kirkebog følgende oplysninger om Jørgen Christensens familieforhold:

„1732 d. 18. Maj blev døbt i Deiberg Kierke Jorgen Christensen af Qvemberg hans Drengbarn og blev kaldt Niels. Fremstillet til Daaben af dend gamle Kone i Qvemberg, navnlig Johanne. Faddere, Monsieur Krarup paa Deiberglund, min Kone, Sophie Povelsdatter, ærbaarne Jomfru Marie Stauning, Degnen Peder Winther“.

Ved næste barnedåb får man indtryk af, at der har været vanskeligheder med at skaffe faddere, eftersom det i kirkebogen hedder:

„1734 d: 8: Dec: blef Jørgen Christensøns Søn af Qvemberg hjemmedøbt med Navn Jens fræmstillet derefter i Deiberg Kirke Dm: p: Circumcision: Christi.

Faddere var de som af Menigheden offentlig kunde formaaes at fremtræde. En af Moderens Paarørende bar Barnet“.

Det var med andre ord en rigtig rakkerbarnedåb, ikke engang navnet på den kvinde, som bar barnet, blev indført i kirkebogen. Jørgens omdømme synes ikke at have været rigtig godt.

Den næste rakker, vi træffer i Kvembjerg, er Jørgens søn, Jens Jørgensen (J. Kvembjerg – J. Rakker), der blev født i 1734. Han omtales som en flittig og ærlig mand. Der fortælles følgende træk om ham: Han kom en morgen ind til C. Hahnes i Hee (Stauning). „Du er tidlig på færde“. – „Da kom jeg ellers sildig nok hjem fra Brejning i aftes. Der tog jeg huden af atten helmoser, åd atten melmader og drak atten dram“.

Jens blev gift med Mette Andersdatter af Hedehus, Bryndum sogn ved Varde. Parret fik en mængde børn – der var vistnok tale om nitten i alt.

Omkring 1795 druknede Jens Rakker i Vonå mellem Ringkøbing og Holmsland. Mette Andersdatter giftede sig atter, denne gang med en Anders Chr. Andersen. Hun døde 1810.

En søn af omtalte Jens og Mette, Niels Jensen (N. Kvembjerg), fik nu Kvembjergshuset. Ved folketællingen i 1834 er han opført som husmand og glarmester; hans kone Christiane Jørgensdatter er 47 år, og de har følgende børn hjemme: Jens Nielsen, 17 år, Mette Nielsdatter, 15 år, og Mette Kirstine Nielsdatter, 13 år.

Mindestenen ved Kvembjerg

I 1837 tilbød Niels Jensen at ville sælge ejendommen til Dejbjerg og Skjern kommuner. Prisen, han forlangte, var langt over værdien; men her var en lejlighed til at blive fri for uvæsnet med natmændene, og så købte man huset og lod det nedbryde.

Niels Kvembjerg flyttede derefter rundt. Pengene slap op, og den 18. oktober 1841 hængte han sig i et hus i Skjern, 59 år gammel.

Jens Nielsen eller Jens Kvembjerg blev født i Kvembjergshuset den 16.3. 1817. Efter mange genvordigheder lykkedes det ham at blive gift med Christine Andersdatter, f. d. 6.5. 1820. De blev viede i Dejbjerg kirke i 1853 og boede på Stampe mark, hvor de havde lejet et hus.

Jens var en god skytte og gik meget på jagt. En dag kom han ind i Røgind kro; han fik noget at spise, hvorefter han lagde hovedet ned i hænderne. Da man senere så til ham, var han død.

Hans enke Stine Kvembjerg har jeg set flere gange, og jeg husker det måske mest, fordi hun snusede tobak i stor stil. Hun døde i Dejbjerg fattiggård i 1898.

Af deres børn må nævnes Niels Kristian Jensen, født d. 15.2. 1844. I 1870 blev han gift med „Mæt Mari Mus“, en datter af Johannes Mus og Else Cathrine Andersdatter. De fik mange børn, af hvilke nogle rejste til Amerika, da de var blevet voksne. Parret har boet forskellige steder i Dejbjerg, og på deres gamle dage boede de i et hus i Bjørnemose.

Mindestenen i Bjørnemose

Deres guldbryllup blev fejret ved en fest i missionshuset. Achton Friis' beskrivelse heraf i „De Jyders Land“, hvori han beretter, at sognepræsten åbnede dansen med at byde guldruden op, må dog betragtes som fri fantasi. Mæt Mari døde i 1933 – Niels i 1934. Deres gravsted findes på Dejbjerg kirkegård.

En broder til Niels Chr. Jensen var Jørgen Christian Jensen, kaldet Christian Kvembjerg. Han var en stor spilopmager, altid rede til at lave kunster. Han var forfalden til drik – og han gik så vidt muligt uden om arbejde. Der går en mængde historier om ham; her skal medtages et par af de små af dem:

En dag kom han ind til købmand Lauridsen i Skjern og bad denne om at skrive et brev for sig. Der skulle stå: „Det ka gåt væer, a kommer i måen – o det ka osse gåt væer, a kommer et“. Nedenunder kunne købmanden skrive: „Jørgen Kresten Jensen i røg o damp“ – – – Der boede en mand i Dejbjerg, man kaldte for Niels Vi'f (Vibe). En aften bankede Christian Kvembjerg på hans vindue. Niels råbte: „Hwa vel du? – og Christian svarede: „Åh, a vild lig sæj te dæ, te i måen ska du håld dæ ind, få da vel a o vi'f-jawt!“

Da han blev ældre, giftede han sig med en stor og grim kvinde, Inger Marie Jakobsen, som han kaldte „Spar Dame“. De fik ingen børn. Christian døde i 1898 på Ringkøbing sygehus, ødelagt af drik og udsvævelse, og ikke længe efter døde Inger Marie på fattiggården. „Spar Dame“ var i Ringkøbing til mandens begravelse, og provsten viste sin deltagelse ved at stikke hende en tokrone. Naturligvis købte hun brændevin for pengene, og da hun steg af toget ved Dejbjerg holdeplads, var hun så fuld, at hun „Kist káll“. Stine Kvembjerg var også til sønnens begravelse, og bagefter fortalte hun om denne store oplevelse: „Kresten fik en bow'n begrawels. Han bløw kjour i den ståseste vogn (en ligvogn), æ præst tål øwer ham en hal klåk'stå'nd, o han bløw lå mæld ståse graw' – så hwis et' Kresten blywer salig, så ve'r a et', hwem dæ blywer de“.

* * *

En anden af Jens Rakkers børn hed Anders Chr. Jensen eller Anders Kvembjerg – også kaldet „Gluend Anders“ (se oversigt nedenfor). Han blev født i Kvembjerg i 1771. Anders blev gift med Mette Marie Jørgensdatter fra Ryde. Han og Mette Marie fik mange børn. Den yngste, Else Cathrine Andersdatter, blev gift med Johannes Mus.

Den ældste, Jens Andersen, var gift et par gange og efterlod sig mange børn, og sogneforstanderskabet havde idelig besvær og bryderi med disse mennesker.

Af omtalte børn fik tre tilnavnet Bjødstrup efter en gård ved Hammerum, hvor de tjente. En af dem, Anders Chr. Jensen Bjødstrup, blev aldrig gift. Han levede sammen med Caspar Hojes kone, „Mæt Kløwtjanne“. Der siges, at Anders hvert år måtte betale Casper 3 mark for at have Mette – det var vel nærmest en slags landgilde – og om det passer, vides ikke. „Mæt Kløwtjanne“ blev hos Anders Bjødstrup, med hvem hun delte bord og seng i 30 år.

En broder til Anders blev kaldt Kræ Bjødstrup. Han blev gift med Ingeborg Madsen – Ingeborg Mæster – datter af Kræ Mæster og An Mari i Rind. De boede i en årrække i Bjørnemose.

* * *

Balther-familien.

Af andre familier inden for dette samfund kan nævnes Kaaenbjerg, som ikke voldte noget besvær, hvorimod familien Balther satte de styrende grå hår i hovedet.

Frands Balther eller Balthersen var fra Snejbjerg, og hans forældre var skikkelige og flittige folk. Han blev i 1808 gift med Jens Rakker i Kvembjergs datter, Sofie Jensdatter; de skulle da have det tredie uægte barn. Efter at Frands var blevet gift, blev han indkaldt til soldatertjeneste i København.

Her lå han i omkring fem år. På vejen hjem blev han kærest med en pige fra Erritsø, og ved hjælp af en falsk attest lykkedes det ham at blive gift med hende i 1814. Det varede ikke længe, før sandheden om hans to koner kom for dagen, og ved Elbo, Brusik og Holmanns herreders ekstraret den 27.12. 1815 blev Frands dømt. At dommen blev så hård, som tilfældet var, skyldes, at forseelsen var så grov, som den efter den tids opfattelse vel kunne være. Dommen lød:

„Tiltalte Arrestant Frantz Baltzersen bør at bøde sine 3 Marks infame Bøder, og bør han dernæst miste sit Hoved med en Øxe, og Legemet, som uærligt, at nedgraves paa Retterstedet, saa bør han og at udrede . . .“

Såvel ved Viborg overret som ved højesteret blev denne dom stadfæstet; men ved kgl. resolution af 19.6. samme år blev han „hensat i Viborg Tugt- og Forbedringshus paa Hans Majestæt Kongens Naade“.

I 1824 slap Frands dog ud af tugthuset på betingelse af, at han uden videre atter måtte indsættes der, hvis han gjorde sig skyldig i nogen forbrydelse. Hans kone, Sofie, var blevet løst fra sin forpligtelse over for ham og gift med en anden.

Frands indledte nu et forhold til hendes søster, Else Jensdatter. Her henvises til en skrivelse af 22.4. 1826 fra pastor P. B. Petersen i Dejbjerg til Ringkøbing amt:

„Da den ugifte Kvindeperson Else Jensdatter af Natmands Slægten, der for det meste har opholdt sig i Dejbjerg, har havt til Daaben det 6te uægte Barn og desuden udlagt til dette sidste Barns Fader, den for Bigami afstraffede og be-naadede Frans Baltersen, som først var gift med bemeldte Qvindes Søster, Sophie Jensdatter Qvembjerg, saa har jeg, efter at have raadført mig med ved-kommende Provst, forment, ikke at burde undlade ærbødigst at indmelde dette for det høje Amt, da dette tilfælde synes i høj Grad at opvække Forargelse iblandt Meenigheden – og saaledes overlade denne Sag til Amtets højvise og bedste Foranstaltning“.

Efter et nyt ophold i tugthuset lykkedes det Frands i 1836 at blive gift med Else. Hun døde i Timring fattighus 1860, og Frands døde i Nøvling sogn 1871.

Af Frands' børn skal vi kun omtale Anders Chr. Frandsen (Balther). Ved folketællingen i 1860 boede han i et hus, som lå i Bjørnemose, og familien var: A. Chr. Frandsen, 53 år, gift, født her i sognet, almisselem. Maren Hansdatter, 45 år, født i Sommersted ved Haderslev, hans kone. Frands Andersen, 15 år, ugift, født her i sognet. Thomassine, 13 år, ugift, født her i sognet. Mette Andersen, 10 år, født i Hanning. Ane Andersen, 7 år, født i Hanning. Sophia Andersen, 1 år, født her i sognet.

Anders gjorde i bliktoj, klinkede og satte ruder ind – og han var for resten også med Johannes Mus og Jens Kvembjerg på jagt engang imellem, uden at han dog havde noget begreb om denne idræt. En gang, han var med dem på gåsejagt, kom Jens Kvembjerg et vældigt pulver i kanonen og fik så Anders anbragt på en malkestol inde mellem rørene. Nogen tid efter kom en flok vilgæs – Anders brændte løs og steglede bagover, da skudet gik. – – „Hvor mange blev der?“ råbte han til Jens. „Der faldt tre,“ lød svaret. „Vorherre ske tak – så skidt med, at jeg blev våd – – men hvor er gæssene?“ „Gæssene – de flyver jo der,“ svarede Jens. „Ja, men de tre, der faldt?“ „Åh,“ svarede Jens, „det var dig, bøssen og malkestolen!“

Om Anders Balthers børn skal medtages et par ord. En søn Frands Andersen (Balther) levede en tid sammen med Karen Thomasdatter; de boede i Bjørnemose. Frands rejste imidlertid fra hende, og hun døde siden på fattiggården. Selv fik han fat i en anden kvinde og flakkede rundt med hende. De fik ni børn med hinanden uden for ægteskabet – men så blev de gift og kom til at bo i Thorstrup sogn, og Frands kunne med stolthed notere, at deres tiende barn dog var ægte.

En anden søn, Hans Frandsen (Balther), boede i forældrenes hus og arvede forretningen, men fik dog stadig hjælp fra sognet. Når det kneb hårdt, gik han ud i dagleje, men han var meget forfalden til drikkeri og gruelig doven. Han døde på fattiggården.

En gang fortalte han, at han som dreng havde været i Slesvig sammen med sin far. Ved den lejlighed lå de en nat på en gård i samme stue, hvor man havde lagt et lig med benene sammenbundne på en vognfjæl. Ud på natten vågnede Hans pludselig ved, at snoren sprang, og liget rejste sig og blev siddende oprejst på fjælen. Med et brøl sprang Hans op og ud ad døren; men det blæste noget, og døren smækkede i om hans flagrende skjorte. Han brølte nu op af fuld hals; thi han troede, det var den døde, der holdt ham i skjorten. Men så kom manden og fik drengen befriet.

* * *

Kjær-familien.

I Gl. Dejbjerg boede en husmand, Jens Jensen „Kjær“. Han blev gift anden gang med Mette Pedersdatter „Lind“, kaldet Mæt Lind. Efter at Jens Kjær var død i 1831, blev hans hus overtaget af kommunen.

En søn, Niels Kjær, blev gift med Christine Christensdatter, der var datter af Kræ Mæster. I 1861 kom han med familien fra Rind til Dejbjerg. De kom til at bo i Anders Frandsens lejlighed. Den 24.11 1877 døde Niels Jensen Kjær, 50 år gammel, i Bjørnemose; han kaldtes da fæstehusmand. Parret havde flere børn, men deres efterkommere er forlængst gået op i befolkningen.

* * *

Laust Nielsens familie.

En anden familie er Laust Nielsens. Karen Margrethe Nielsen, eller som hun kaldtes Karen Thygesen, var født i Vorgod, men boede i mange år sammen med sin mand Laust Nielsen i Bjørnemose. Laust lejede et stykke jord af Morten Bjerg i Rabjerg, og her gravede de sig ind i en bakkeside. Forsiden blev opført af tørv med en dør og et lille vindue. Udefra sås intet til huset, kun skorstenen ragede op. Hjemmet var meget fattigt.

En del børn voksede op i hjemmet. Af dem skal blot nævnes Hans, der blev gift med Niels Kvembjergs datter, og den yngste, Niels Chr., der meget af tiden rejste rundt i landet som sliber og senere sang og spillede på gaderne. Efter en tur af den slags strømmede regningerne ind til kommunen fra steder, han havde meldt sig trængende for et eller andet nødvendigt.

* * *

Riber-folkene.

Lidt nord for Kvembjerg lå et hus, hvor der boede en mand, som hed Søren Jespersen, men som blev kaldt Søren Riber. Dette navn kom af, at han havde opholdt sig nogle år i Ribe, og der var han blevet gift. Af fødsel var Søren ikke kjæltring – hermed gik det således til:

En dag stjal han et lommeur fra en mand og et par sølvspænder fra en anden. Tyveriet blev opdaget, og synderen kom for Ribe ret, hvor han blev idømt ni måneders ophold i Viborg tugthus.

Efter at have været i tugthuset slog Søren sig ned i Dejbjerg. På ejendommen havde han en ged og et par får; til livets ophold tjente han desuden ved at feje skorstene, lave blikkøj og sætte ruder ind for folk. Da Søren kom i tugthuset, blev han skilt fra sin kone, men da han havde været nogle år i Dejbjerg, blev han gift med Ane Kirstine Jørgensdatter, en datter af natmand Jørgen Mæster i Mørup, Rind sogn. Ved dette ægteskab blev Søren optaget i kjæltringstanden.

Ane Kirstine (Stine River) var nok ikke af de bedste, men får betegnelsen „en slemme jen“. Hun døde 1840 i Vognbjerg, 59 år gammel. Ikke længe efter blev Søren gift (for tredje gang) med Inger Madsdatter fra Stauning, og efter Ingers død knælede han fjerde gang på brudeskamlen i 1855. Selv var han da 63½ år gammel, og bruden, Mette Margrethe Nielsdatter, 38 år.

Ved det sidste ægteskab steg Søren Rivers aktier en hel del. Mæt River var af god familie. Hendes fader hed Niels Jensen og var fra Bøndergaard på Holmsland. Mette var en både skikkelig og god kvinde, men som pige var hun kommet galt af sted, og Søren fik derfor et otte års pigebarn, Peter-sine Kirstine Jensen, med i købet. Desuden var svigermoderen, Maren Bøndergaard, også hos dem, efter at hun var blevet enke. Sidstnævnte døde og blev begravet i Dejbjerg den 22.10. 1884, 99 år gammel. Søren River døde den 22.8. 1861.

Så boede da Mette og datteren Stine River i mange år i huset. Mette gav en hjælpende hånd, hvor det tiltrængtes. Hun arbejdede med spinden og binden og var vellidt, hvor hun kom.

Stine var vidtløftig og levede ikke noget eksemplarisk liv. Ved egnens markeder var hun en kendt gæst, når det om aftenen gik løs med dans og leben. Hun fik nogle børn, som alle døde. I den anledning sagde Jens Kvembjergs kone, at Stine River altid havde haft „en gryw held, for hun havde fået syv børn, og de døde alle syv“. Det gav anledning til en del skumlerier. Når Mette på sine gamle dage klagede over gigten, som rev i lemmerne, sagde Stine afvisende: „Å, I fornemmer osse aal de, I skaær“.

Da tiden kom, de ikke længere kunne begå sig i huset, flyttede de ind på fattiggården, hvor Mette døde et par uger efter. Stine levede der godt et halvt år, så kom døden også til hende. Da de var flyttet bort fra huset, solgte sognerådet det til nedbrydning for 40 kr.

* * *

Muse-slægten.

Om museslægtens ældre historie har der gået en mængde sagn. Med en Abraham Musen som hovedfigur er der fortalt og skrevet mange ting om „Abrahams Kjel“, hvorfra navnet stammer, og hvor der skulle være foregået hårrejsende begivenheder, som: en mand slået ihjel og liget kastet i kilden – en mand levende begravet – en kvinde, Laang Margret, dræbt syv af sine børn og puttet dem i „æ kjel“.

Jo, der er blevet talt og skrevet – digt og virkelighed imellem hinanden; blandt andre har Carit Etlar skrevet om disse mennesker og begivenheder. (Abraham Musen og hans Sønner).

Tager vi de mere faktiske forhold, standser vi ved en omvandrende natmand, Peder Carlsen, også kaldet Pæ Mus. Denne var gift med Jens Rakker i Kvembjergs datter, Mette Marie Jensdatter. På deres omvandring fik dette par flere børn, af hvilke to blev født, før forældrene blev gift.

I Bølling-Nr. herreds politiret blev der afholdt forhør for at få fastslået, hvor natmand Peder Carlsen var forsørgelsesberettiget. Det oplystes her bl. a., „at han i 40 år har rejst omkring, mest i Ringkøbing amt, og han siger, at han ikke har opholdt sig en måned uafbrudt noget sted. Han og hans kone har i de sidste seks år ikke været til alters, da man alle steder har været bange for, at de skulle falde sognene til byrde“.

Deres søn Johannes Pedersen eller Johannes Mus blev født i Dejbjerg den 6.1. 1818.

Da Johannes var blevet konfirmeret, varede det ikke længe, inden han foretrak driverlivet frem for at tjene hos egnens bønder, og han blev flere gange tiltalt for løsgængeri og afsonede flere domme herfor. Han var ikke gift, men levede sammen med Anders Jensen Kvembjergs datter, Else Cathrine. Det gik så pø om pø og ikke altid, som det skulle. En gang sad de begge i Viborg tugthus, og den 25.5 1851 fik Else Cathrine datteren, Mette Marie Sophie Johansen, i tugthuset.

Den 17.11. 1856 behandlede fattigkommissionen i Dejbjerg et andragende fra Johannes Pedersen Mus om at måtte ægte Else Cathrine Andersdatter, der opholdt sig hos ham. Kommissionen gav sit samtykke, og den 21.12 1856 blev ungkarl Johannes Pedersen Mus, 39 år, på Vognbjerg hede, viet til pige Else Cathrine Andersdatter, 32 $\frac{1}{4}$ år gammel, i Dejbjerg kirke.

Johannes Mus boede i et hus lidt nordvest for Riverhus, og huset kaldtes Musereden. Han gik på jagt og fiskeri, lavede blikkøjtøj og klinkede for folk, og Else Cathrine tiggede. Det hændte, at Else Mus og Stine Kvembjerg fulgtes ad, når de var på tiggeri. Munden og strikkepindene gik da i vældig fart, og så snuste de og nøs, så det skingrede.

Johannes Mus var en noget særpræget skikkelse inden for sin stand. Han drak og bandede ikke, som skik var mellem de folk. Derimod rejste han ud i flere sogne og talte ved religiøse møder. At han ikke tog let på det med religionen, tyder det følgende på:

Det var skik og brug, at man før i tiden skulle gå til alters to gange om året, hvorfor der holdtes altergang en række søndage om foråret og ligeså om efteråret. Man tegnede sig nogle dage i forvejen hos degnen, og denne skrev navnene i kommunionbogen.

Ved forårsaltergangen i Dejbjerg i 1882, der begyndte søndag den 28. marts, er de første på listen Johannes Pedersen og hustru, Vognbjerg – og søndag den 4. juli sluttedes med altergang, og som de sidste på listen i kommunionbogen står: Johannes Pedersen, hustru og datter An Katrin. Det viser os noget i disse tider ualmindeligt.

Omkring 1890 flyttede familien fra huset i Vognbjerg til fattighuset, og efter et ophold der flyttede den til Rondalhus ved Rabjerg. Johannes og Else Cathrine havde nogle børn – vistnok alle piger. En af døtrene, An Catrin, boede hos forældrene.

Efter at Johannes Mus var død i 1905, flyttede Ane Cathrine til Varde, mens enken, Else Cathrine, kom til sin datter og Niels Kvembjerg i Bjørnemose. Her døde hun den 31.1. 1915, 92 år gammel. Da hun var død, gik Niels Kvembjerg til et sognerådsmedlem og spurgte om, hvad kommunen gav i begravelseshjælp. Han fik svaret 15 kr. Da sagde Niels med eftertryk: „Så blywer hun stå'en!“ På en eller anden måde kom et forlig i stand, og Else Cathrine blev begravet.

* * *

Casper Hodde.

Skønt her kun skulle omtales nogle af sognets fastboende rakkere, er der blandt de omstrefjende kjæltringer, der tid efter anden kom på besøg, et par navne, som skal medtages, da de længe vil leve i traditionen, nemlig Casper Hodde og An Mari Grønning.

Casper Hodde var søn af natmand Niels Outrup og Anna Kjerstine Caspersdatter. (Sidstnævnte var den navnkundige „Kjælle Casper“s faster. De to Caspere var således fætre).

Casper Hodde og An Mari Grønning strejfede ustandselig om, tiggede og drak, stjal og sloges. I sommeren 1882 besøgte de Kræ Bjødstrup og Ingeborg Mæster i Bjørnemose. (Ingeborg var Kjælle Caspers søster og altså Casper Hoddes kusine). Den 21. og 22. juni drak de, ind imellem at mændene var ude at stange ål. Næste morgen drog Casper og An Mari nordpå op i heden. Ved en lille høj øst for Dejbjerg Hedegaard lagde de sig til at sove.

Da An Mari vågnede, lagde hun en sten i en pose, hvorpå hun slog Casper tre gange i hovedet med den. Bagefter dækkede hun ham til med lyngtørv og gik videre. Seks dage efter arresteredes hun, og en måned senere dømtes hun til døden. Imidlertid blev hun benådet og sad 14 år i fængsel. Da hun slap ud, kom hun til Herningegn, hvor hun fortsatte sit rå liv, indtil hun en morgen blev fundet liggende uden for sin seng, død af drik. Det var den 15. maj 1901.

Om Casper er videre at fortælle: I sommeren 1882 blev der bygget et nyt stuehus ved Dejbjerg fattiggård, og ved arbejdet deltog Kjeld Nielsen, som var i tømrerlære.

En dag fortalte man, at der var fundet et lig oppe i heden, og at det skulle føres til fattiggården. Da Kjeld den næste morgen kom ind i laden, lå liget der; det var bundet til en dør, hvorpå man havde kørt det til gården. Kjeld kom forbi liget, men blev så ræd, at han krøb ud ad en luge, da han ikke turde gå samme vej tilbage.

Senere kom læge Kampmann og to andre læger fra Ringkøbing; Caspers lig blev båret ud vest for gården og undersøgt, og så blev det lagt i en sort kiste, over hvilken man lagde en møgkjæl. Og der blev Casper liggende! Det var sidst i juni, varmen var voldsom, og der blev snart en frygtelig stank. Resultatet blev, at kisten revnede, og Kjeld blev sat til at lægge et jernbånd om. Efter arbejdet blev han voldsomt syg, og stiftfysikus Holst konstaterede, at han havde tyfus. – „Men hvor har du fået det?“ spurgte han. Kjeld fortalte nu om Casper og kisten. – „Hvad! det er jo seks uger siden, man fandt ham – er han ikke begravet?“ råbte Holst. – – Nej, han lå da uden for porten.

Det kan nok være, at Holst blev gal. Han ringede til politiet i Skjernbro og forlangte at få Casper jordet straks. Imidlertid var dette lettere sagt end gjort, thi ingen ville bære kisten. Endelig fik man fat i nogle kjæltringer, som hver fik to kroner for at transportere Casper til kirkegården, og om den tur siges – men der siges jo så meget – altså, der siges, at der var det største ligfølge, der er set i Dejbjerg. Følget bestod af – fluer!!! Den sølle Kjeld lå syg i ni uger, inden han kom sig.

Oversigt over de i denne skildring nævnte rakkere

(Tallene angiver fødselsår, hvor intet andet anføres).

KVEMBJERG-FOLKENE

Niels Clemmensen

Jens Nielsen

} omtalt 1745 i retssag

Jørgen Christensen (Loddel)

måske g. m. Niels Clemmensens datter

} sikkert de første i Kvembjerghuset

Jens Jørgensen (J. Kvembjerg – J. Rakker), 1734

g. m. Mette Andersdatter

Niels Jensen (N. Kvembjerg), 1780

g. m. Christiane Jørgensdatter

} de sidste i Kvembjerg-
huset

Jens Nielsen (J. Kvembjerg), 1817

g. m. Christine Andersdatter (Stine Kvembjerg)

Niels Christian Jensen, 1844

g. m. Mæt Mari Mus

Jørgen Chr. Jensen (Chr. Kvembjerg), 1850

g. m. Inger Marie Jacobsen (Spar Dame)

Anders Christian Jensen (A. Kvembjerg – Gluend Anders), 1771

g. m. Mette Marie Jørgensdatter

Jens Andersen, 1804

gift to gange

Else Cathrine Andersdatter, 1823

Anders Chr. Jensen Bjødstrup, 1826
levede sammen med „Mæt Kløwtjanne“

Kræ Bjødstrup, 1828
g. m. Ingeborg Madsen (I. Mæster)

BALTHER-FAMILIEN

Frands Balther (Balthersen), omk. 1780

g. m. Sophie Jensdatter

g. anden gang m. Else Jensdatter

↓

Anders Christian Frandsen (A. Balther), 1808

g. m. Maren Hansdatter

↓

Frands Andersen (Balther) 1844

levede sammen med Karen Thomasdatter

↓

Hans Frandsen

KJÆR-FAMILIEN

Jens Jensen Kjær, død 1831

g. anden gang m. Mette Pedersdatter (Lind)

↓

Niels Kjær, død 1877

g. m. Christine Christensdatter

LAUST NIELSENS FAMILIE

Laust Nielsen, død 1906

g. m. Karen Margrethe Nielsen (Karen Thygesen)

↓

Hans

g. m. Niels Kvembjergs datter

↓

Niels Chr.

RIBER-FOLKENE

Søren Jespersen (S. River), 1794

g. 2. gang m. Ane Kirstine Jørgensdatter (Stine River)

g. 3. gang m. Inger Madsdatter

g. 4. gang m. Mette Margr. Nielsdatter (Mæt River)

↓

Stine River

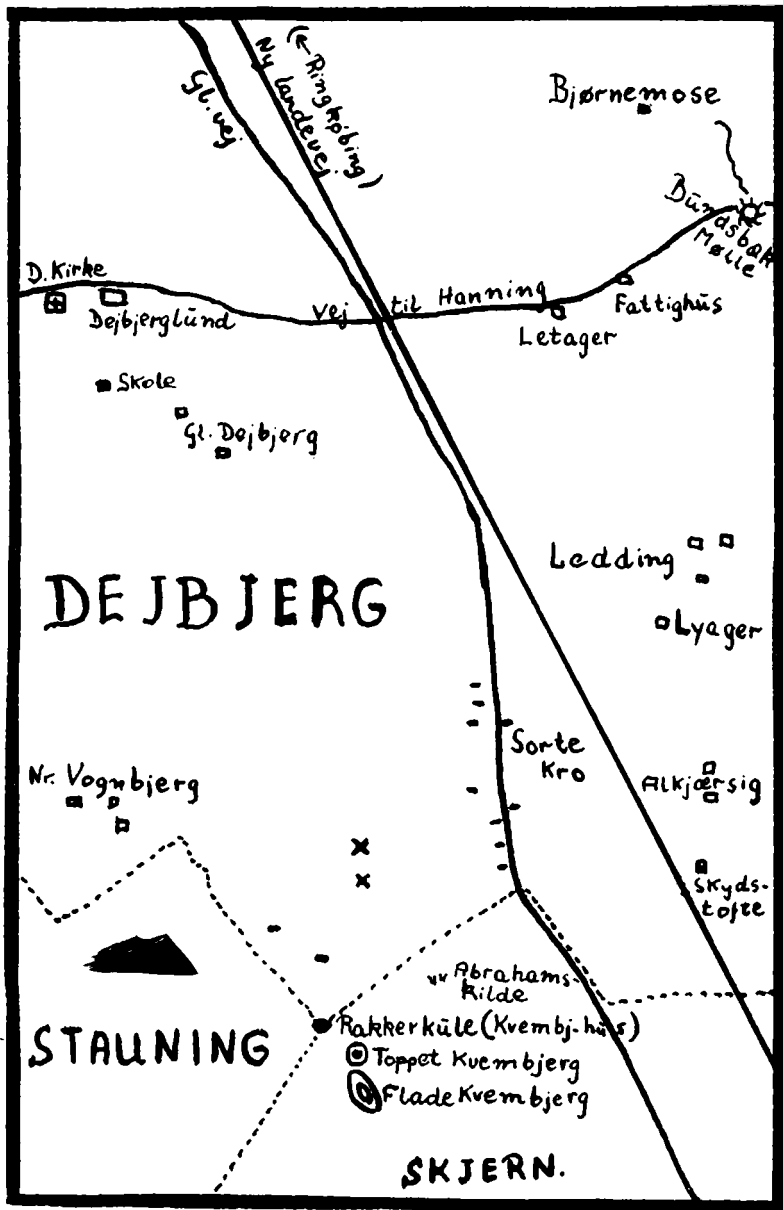
MUSE-SLÆGTEN

Peder Carlsen (Pæ Mus), 1760
g. m. Mette Marie Jensdatter

Johannes Pedersen (J. Mus), 1818
g. m. Else Cathrine Andersdatter

⋮
Ane Cathrine

Del af DEJBJERG (omk. 1850).

Afskedsprædiken

i Dejbjerg og Hanning kirker

d. 17. april 1864

af A. C. Jungersen, provst og sognepræst

3. SØNDAG EFTER PAASKE

Ev. Joh. 16, 16–23.

Om en liden Stund skulle I ikke see mig;

og atter om en liden Stund skulle I see mig . . .

Timen er kommen, da jeg skal nedlægge min Gjerning paa dette Sted og sige Farvel til denne Menighed, til hvilken jeg har været knyttet ved saa mange og saa stærke Baand. Mit Hjerte er stærkt bevæget ved at skilles fra dem, med hvem jeg har følt mig forbunden i Kjærlighed, og jeg har kunnet mærke paa Eder, at I ogsaa have mig kjær og gerne vilde have beholdt mig iblandt Eder.

Min sidste Prædiken her bliver over Herrens Ord til hans Disciple, da han skulde skilles fra dem, da han mindede dem om Prøvelsens korte Stund og den Glæde, der skulde følge derpaa, som Ingen skulde tage fra dem. Vel tør vi ikke sammenligne os med dem, men ligesom vi altid, naar vi samles i Guds Hus, skulle benytte Herrens Ord til vor Belæring, Trøst og Paamindelse, saaledes ville vi ogsaa i Dag anvende det paa samme Maade.

Dersom jeg taler mere om mig selv, end jeg plejer, da er det ikke, fordi jeg vil rose mig selv – jeg har Intet at rose mig af – men fordi jeg vil prise Guds Naade og aflægge et Slags Regnskab for min Virken her, og fordi Anledningen fører det med sig, at jeg maa sige noget om mit Forhold her.

Herren taler om den liden Stund – saaledes er alt, hvad der sker i Timeligheden noget, der varer en liden Stund. Vel tykkes Menneskelivet langt, naar man seer fremad til den Tid, som kommer, især naar man i Kraftens og Ungdommens Dage tænker paa Livets yderste Grænse, de 80 Aar, som stundom – langtfra altid – naaes af dem, der have megen Styrke, men dog farer det hen som en Damp, der er til Syne en liden Stund og derpaa forsvinder. (Jac. 4, 14).

Vel synes Dagen lang for dem, der bærer dens Byrde, og Natten for dem, som vaage, men engang kommer Hvilens Stund og Vederkvægens Tider. Hvad der gjøres og skeer i Timeligheden, varer en liden Stund, men det bærer Frugter, som blive. Derfor siger Apostlen: „Hvad et Menneske saaer, det skal han og høste. Hvo, som saaer i Kødets, skal høste Fordærvelse af Kødets, men hvo, som saaer i Aanden, skal høste det evige Liv af Aanden“. (Gal. 6, 7–8).

Jeg vil da nu, da et Afsnit af mit Liv og min Gjerning er til Ende, knytte mine Afskedsord til, hvad Herren siger om

Den liden Stund.

1. En liden Stund varer vor Gjerning, da kalder Herren os derfra og sender Andre, som skulle fortsætte den.

En liden Stund har ogsaa min Gjerning varet iblandt Eder, skjøndt man ogsaa menneskeligviis talt, kunde sige, at den var ikke saa kort.

For 13 Aar siden kom jeg til denne Menighed og begyndte her at plante og vande i Herrens Vingaard, lige som mine Forgængere før mig – hvordan, derom maa Herren dømme. Jeg tør kun sige, at jeg, om end i Ringhed og Skrøbelighed, har stræbt at bygge paa den Grundvold, som er lagt, som er Jesus Christus. Thi jeg har ikke lært Eder at stole paa Eders egen Gjerning eller at indbilde Eder, at I ved Eders egen Kraft og Fortjeneste kunne naae Himmeriges Rige. Jeg har peget paa Guds saliggørende Naade, som er aabenbaret for alle Mennesker. (Tit. 1, 11). Jeg har vist hen til Guds eenbaarne Søn, der er kommet til Verden for at gjøre Syndere salige (1. Tim. 1, 15), for at de, som tro, skulle have Livet i ham. Jeg har vist hen til den treenige Gud, til Daaben og til Herrens Bord – jeg har prædiket om, at det gjælder om Troen, der holder sig til Herren og griber hans Naade – men jeg har ogsaa indskjærpet, at Troens Frugt er et helligt Levnet: i Christo Jesu gjælder Troen, som er virksom i Kjærlighed. (Gal. 5, 6).

Jeg har fortrinsvis prædiket Evangeliet – maaskee vil Nogen finde, at jeg for lidet har prædiket Loven, som aabenbarer og straffer Synden. Visselig bør den ikke tilsidesættes, thi den er Spejlet, hvori vi see os selv og lære at erkjende vor Synd, og jeg haaber heller ikke at have tilsidesat den. Men naar Christus har sagt: „Jeg er ikke kommen for at dømme Verden, men for at Verden skal blive salig ved mig“ (Joh. 3, 17), saa maa hans Tjener vel prædike Frelsens Ord mere end Dommens.

Har han budet sine Disciple: „Naar I gaar ind i et Hus, da siger: Fred være med dette Hus, og dersom derinde er et Fredens Barn, da skal Eders Fred komme over ham, men hvis ikke, vender den tilbage over Ederr selv“ (Luc. 10, 15–16 – o, saa maa vi vel komme med Fredens Hilsen.

Har han sagt, da han udsendte sine Disciple: „Gaaer bort i al Verden og prædiker Evangelium for al Skabningen – hvo, som troer og bliver døbt, skal blive salig, men hvo, som ikke troer, han skal fordømmes“ (Marc. 16, 15–16), saa er det jo hans Villie, at det glade Budskab fornemmelig skal bringes.

Det er min Overbevisning, at Ordet om Guds Kjærlighed i Christo har den stærkeste Magt over det menneskelige Hjerte, og at intet Andet saaledes formaaer at overvinde det. Derfor vil jeg prædike om Gud Fader, som skabte os og gjør os godt, om Guds Søn, som gjenløste os, om den Helligaand, som helliggjør os, saalænge jeg kan. Jeg vil vedblive at prædike om Christi Kjærlighed, saalænge jeg lever, og Gud forunder mig Kraft dertil.

Jeg skal nu ikke længere gjøre det paa dette Sted, i dette Hus, hvor jeg har haft saa mange lykkelige Timer. – En Anden skal fortsætte min Gjerning her, jeg beder om, at det maa blive en Mand, som vil fortsætte den i Troens og Kjærlighedens Aand, men med større Dygtighed, større Kraft og større Nidkjerhed.

Hvilken Frugt min Gjerning har baaret her, derom tilkommer det ikke mig at dømme – mig tilkommer det at bede Gud forlade mig, hvad der mangler, og hvad jeg har fejlet – jeg har dog det Haab, at min Gjerning ved Guds Naade ikke har været forgjæves, men at jeg har været et Redskab, om end nok saa ringe, til at vække og bestyrke Tro, Haab og Kjærlighed i Menigheden.

2. En liden Stund vandre Venner sammen, da maa de skilles, thi mødes og skilles er Livets Lod. En liden Stund har jeg vandret sammen med mine Venner her, thi Gud har – det glæder jeg mig over – givet mig mange Venner her. Jeg kom fremmed til Eder for 13 Aar siden, men I modtog mig venligt, og jeg følte mig hjemme iblandt Eder.

Det Hjem, som jeg fik i Eders Kreds, det blev mig snart saa kjært, at jeg stundom tænkte: her skal du blive alle dine Dage, her skal du leve, og her skal du dø.

At jeg forlader Eder, skeer ikke, fordi jeg føler mig misfornøjet iblandt Eder – det være langt fra! – men Hensyn til mit Helbred, der ikke er særlig stærkt, til min Families Forsørgelse og Fremtid, have som I vide, bevæget mig til at søge Forflyttelse.

Vi have deelt saa meget med hverandre, Glæde og Sorg, Medgang og Modgang. Jeg har seet den Strid, som saa mange af Eder have haft at stride, og jeg har ogsaa seet, naar I glædede Eder over de gode og fuldkomne Gaver, der kom ned til Eder herovenfra, fra Lysenes Fader, hos hvem der er ingen Forandring, fra ham, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlen og paa Jorden, der under os Alle godt og ved Alt, hvad han beskikker over os og tilsender os, har til Hensigt at drage os til sig.

Mange er de Børn, som jeg har døbt, mange er de, som jeg har confirmeret – jeg haaber, at de ville bevare mig i venlig Erindring, som jeg mindes dem i Kjærlighed. Mange ere de Brudefolk, hvis Ægteskaber jeg har indviet i Herrens Navn, og over hvem jeg har nedbedt Herrens Velsignelse. Tidt har jeg staaet ved de Syges Leje og ved de Dødes Grave, manges Gang ved Herrens Bord at række Eder det velsignede Brød, som er hans Legems Samfund, og den velsignede Kalk, som er hans Blods Samfund.

Præstens Kald fører det med sig, at han kommer i Berøring med Mennesker i deres Livs vigtigste Øjeblikke, og derved kan der jo danne sig et Baand, som forener dem i Kjærlighed. Jeg glæder mig over, at et saadt Baand har forenet os, at det er sket ved Guds Godhed, at vi har vandret sammen som Venner paa Vejen, og derfor er jeg forvissat om, at I tilgiver mig mine Mangler og Brist. Jeg har hørt saa mangt et kjærligt og opmuntrende Ord iblandt Eder og seet saa mange Beviser paa Eders Velvillie, at jeg aldrig kan glemme disse Steder, hvor Guds Godhed har været ny over mig hver Morgen, og Menneskers Kjærlighed er kommen mig saaledes i Møde, at jeg maa sige, at jeg her har tilbragt nogle af mit Livs lykkeligste Aar.

En liden Stund vandre Venner sammen paa Vejen, og da maa de skilles enten i Livet eller ved Døden. Men det gjælder om at holde os til den bedste Ven, ham, der vandrede med de to Disciple paa Vejen til Emaus, der oplod dem Skriften, saa

at deres Hjerter brændte i dem, ham, hvem de bade: „Bliv hos os, thi det stunder til Aften, og Dagen hælder“ (Luc. 24, 29), ham, som blev kjendt af dem, da han brød Brødet og velsignede det. Holdt vi os til ham af vort Hjerter, bede vi ham blive hos os, da skal Gud Faders Kjærlighed føre os gennem Livet og hans Aand være vor Vejleder, da skulle vi være forenede som de, der have een Herre, een Tro, een Daab og een Gud, som er Alles Fader. (Eph. 4, 5–6), da er Vejen den samme og Maalet det samme, thi da skulle vi engang samles, naar Tiden er omme, i de lyse Sale, som Christus har aabnet, hvor han beder, at de, som Gud har givet ham, skulle være hos ham, der hvor han er, og see den Herlighed, som Faderen har givet ham (Joh. 17, 24) – saa frydelig der til evig Tid med Venner i Lys vi tale.

3. En liden Stund varer Sorgen, men den sande Glæde kan Ingen tage fra os. Verden, det er de Mennesker, som leve hen uden Omvendelse og Tro, har ogsaa sin Glæde, men den er falsk og indbildt, den forsvinder snart og efterlader bittert Nag og varig, ja, evig Qval, dersom de ikke omvender sig, medens det er Tid. Men for en Christen, der i Troen holder sig til Herren, er Sorgen kort og Glæden evig. Det er derom Herren siger til sine Disciple: „I skulle græde og hyle, men Verden skal glæde sig, I skulle være bedrøvede, men Eders Bedrøvelse skal omvendes til Glæde“.

Sorger og Prøvelser komme efter Herrens Villie, Ingen forskaanes ganske derfor. Hvo, som frygter Gud, som tror paa Christum og bekjender ham, vil møde Fristelser, Spot og Modstand i Verden. Og Gud lægger Korset paa os, naar han finder det tjenligt for os, men det gjør han i sin Kjærlighed, og han styrer Alt saaledes, at det maa tjene dem til Gode, som elske ham. Han gjør heller ikke Prøven eller dens Udgang sværere, end vi kunne taale det. Desuden trøster han os med, at Trængslen kun skal vare en liden Stund, da kommer den evige Herlighed.

Herrens Trøst gjør, at Hjertet kan glædes selv i Sorgen, og Øjet smile selv gennem Taarer, og han forvisser os om, naar vi troe paa hans Søn, at han engang vil stille alle vore Sorger og aftørre alle vore Taarer. Det kan synes, som om han skjuler sig for en Tid, men han vil derefter glæde os langt mere: „Jeg vil see Eder igjen, og Eders Hjerter skal glæde sig, og Ingen skal tage Eders Glæde fra Eder“.

En liden Stund varer Sorgen – jeg skal vel ikke tale om store Prøvelser over mig paa dette Sted. Gud har i sin Kjærlighed forskaanet mig derfor her og ført mig mildt og faderligt, han ved, hvad Enhver kan taale; men dog kjender jeg noget til Sorgen, men ved Guds Naade ogsaa til den Glæde, hvorom Apostelen siger: „Som Bedrøvede, men dog altid glade“ (2. Cor. 6, 10).

En liden Stund varer Sorgen – Skilsmisens Sorg; thi det smerter at skilles ad, naar man har vandret sammen i Kjærlighed, men den trofaste Gud vil gjøre det godt baade for Eder – og for mig. Ja, maatte vi blot af Hjertet holde os til ham, som tog os i Favn i Daaben, saa skulle vi have den sande Glæde, som sejrer over Sorgen, den Glæde, som Ingen kan tage fra os, da skal det være med os, som Paulus siger: „Hverken Død eller Liv, hverken Engle eller Fyrstendømmer eller Magter, hverken det Nærværende eller Tilkommende, hverken det Høje eller det Dybe eller nogensomhelst Skabning skal kunne skille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu, vor Herre“ (Rom. 8, 38–39).

Saa siger jeg Eder Farvel, mine kjære Venner, baade Unge og Gamle, Mænd og Qvinder. Jeg takker Eder for al Eders Kjærlighed, for hvert et venligt Ord, for hvert et Beviis paa Velvillie, for hver en Ytring deraf. Jeg beder Gud velsigne Eder til Liv og Sjæl, baade hvad Eders timelige og evige Vel angaaer. Jeg takker mine Naboer, der har viist sig imod mig som gode og trofaste Naboer, jeg takker mine Medarbejdere i Skolen og Kirken for deres venlige Imødekommen, der har gjort det til en Glæde for mig at samvirke med dem, jeg takker Sogneforstanderne og Sognefogederne for den hjælp, jeg har nydt, og for den Beredvillighed, hvormed de har ydet deres Hjælp.

Gud, lad os Alle betænke, hvad der tjener til vor Fred og vandre med Christo, da gaae vi med ham til Faderen!

Herre, velsign disse Menigheder, hver Christen, Mand og Qvinde, o, drag dem til dig og befæst dem i Dit Samfund! Lad dem bo under Din Naades Vinger! og giv dem en trofast Hyrde, der rettelig vil dele Sandheds Ord og sørge for dem i Kjærlighed, den Kjærlighed, som stammer fra Dig, fra Din Helligaand, der virker Alt, hvad der er godt! Amen.

Barndoms minder fra Dejbjergegnen

(*Jobs. Faurschou*)

En søn af pastor Anders Faurschou, sognepræst Johs. Faurschou, Thy, fortæller i Hardsyssels Aarvog XIII barndoms minder her fra egnen. Det følgende er uddrag herfra:

„Fader rejste i forvejen og skulle være en del af nådensåret sammen med formandens, provst Jungersens familie, og når disse kunne komme ind i deres nye hjem, Skjellerup på Fyn, ville moder så følge efter med os børn. Men tidligere end vi havde ventet, kom opbrudet for os, grundet på tyskernes fremrykning i Nørre-Jylland. Skønt kun en syv års dreng, mindes jeg levende, hvorledes en dag konsul Mathias Møller kom farende op til os på borgerskolen og meddelte moder, at fjenden var i anmarch og ville tage de offentlige bygninger i besiddelse. Det blev da bestemt med få timers varsel, at der skulle lejes en vognmand til at befordre moder, os tre børn, en pige samt det nødvendigste tøj til Dejbjerg. Bohavet sørgede konsulen for at få anbragt, til senere forsendelse kunne finde sted. Jeg tror ikke, at fader fik eller kunne få underretning om vort komme.

Det var en mindre hyggelig rejse. På vejen mellem Holstebro og Ringkøbing mødte vi fjendens skarer. Vi børn troede jo, at vort liv havde ende, fordi tyskerne fandt morskab i at true os med bajonetter og sabler. Heller ikke vognmanden var særlig modig og ville helst have vendt om. Vi slap dog igennem trods forskrækkelserne og nåede i god behold til den ensomt liggende præstegård, hvor fader jo blev meget overrasket ved vort uventede komme.

Det var ikke så lige en sag at få en hel familie bragt under tag på stående fod, men ved velvillig imødekommen fra proprietær Krarup på Store Skindbjerg, fik vi overladt en storstue og et par kamre i hovedbygningens vestre del.

I min barndom skete forbindelsen med omverdenen ved diligence, der fulgte landevejen fra Holstebro til Ribe, en køretur på 22 mil, ofte gennem øde strækninger. I den nordlige del af sognet lå Rabjerg kro ret enlig ved chausseen med mørk hede til baggrund. Det hørte til min barndoms få og nøjsomme adspredelser imellem at gå den halve mil derhen, dels for at hente post, som vi ellers kun fik to gange om ugen, dels for at se et glimt af diligencen og dens passagerer. Det var en begivenhed af rang, ligesom et pust fra den store verden; så lidt kunne optage sindene den gang. I disse omgivelser henrandt min barndom.

Min fader fik meget at gøre i de to vidtstrakte sogne, som nu er delt, idet Hanning i tidens løb er skilt fra. Det var lange drøje ture, særlig om vinteren; en mil til Hanning kirke, og ikke sjældent måtte han i forretninger til den lille by Finderup to mil borte, hvor der nu er bygget en kirke. Af og til hændte det, at vognen væltede på de dårlige veje, hvad jeg selv var med til at opleve en vinteraften, og rimeligvis fik fader stødet til sin sygdom ved et sådant uheld, så han tidlig gik bort omkring 50 års alderen.

Til det øvrige arbejde havde han det brydsomme hverv at være sognerådsformand, hvad præsterne dengang ofte var, men ikke altid blot til lyst. Jeg mindes, at møderne af og til afholdtes i præstegården, hvilket medførte en større beværtning, og vi børn ville gerne have en passiar med sognets kårne mænd, af hvilke flere var venlige og snaksomme.

Menigheden var, om jeg dømmer ret, præget af den gammeldags hengivenhed og ærbødighed for kirke og præst og omfattede dennes gerning med kærlighed og interesse. Desværre har jeg glemt mange navne, men nogle lever dog i min erindring, bl. a. den gamle sognefoged i Hanning, Niels Bendsen, der gennem en svær prøvelsestid i sit hjem var stærkt knyttet til fader.

Så vidt jeg kan dømme, var der dengang i Dejbjerg og omegn ikke stærk åndelig bevægelse i nogen retning, således som tilfældet er blevet i de forløbne år – dog begyndte der at røre sig forskellige strømninger. Der var god kirkegang – trods de kolde kirker og de lange veje. Med pietet hang man ved Kingos salmebog, og først efter faders død blev Conventssalmebogen indført, vist ikke uden modstand. – Det var skønt at se de ældre kvinder komme med den gammeldags salmebog med spænder, svøbt ind i lommetørklædet sammen med en ambra-dusk. De kom gerne i god tid og satte sig stille og andagtsfulde på deres pladser.

Indre Mission var ikke ret begyndt, men dens forløbere var der, idet enkelte sluttede sig til de gudelige forsamlings folk, der vist havde fået det første stød fra hernhutterne i Christiansfeld, og der blev af og til holdt møder af omreisende kolportører i private hjem. Jeg mindes, at en af disse, den senere ret kendte lægprædikant Julius Dahlstrøm, var særlig yndet og samlede mange om sin forkyndelse. Man kaldte dem pietister, men de stod i venligt forhold til kirken og min fader, skønt han nærmest var grundtvigsk påvirket. En bevægelse, der også begyndte at komme frem, og som har fundet stor tilslutning på egnen, særlig i Skjern, var de såkaldte „bornholmere“ eller „møllerianere“, kaldet således efter den begavede prædikant Møller, som stammede fra Bornholm. Partiets egentlige navn er „Den evangelisk-lutherske Frimenighed“, og der er mange tilhængere rundt omkring i landet.

„Pietisterne“ sluttede sig til dem, således en af disses betydeligste mænd, gård-ejer Jeppe Bank i Finderup, med hvem min fader havde en del at gøre.

Dejbjerglund, hvis bygninger var af nyere dato, ejedes i min tid af en ældre proprietær Dresler, præstesøn fra Lolland, der havde den i mange år, til han solgte den og flyttede bort.

Store Skindbjerg, vest for præstegården, ejedes af proprietær Krarup, der var gift med en datter af den i sin tid velkendte justitsråd Kofoed, som havde ejet flere gårde i Hind-Herred, og som døde i en høj alder på Aldershvile ved Ring-

købing. Dennes hustru, som jeg tydeligt mindes fra hendes besøg på Store Skindbjerg, var datter af proprietær Lassen på Aabjerg og var en begavet og åndslivlig kvinde.

Som forhen berørt var det åndelige liv på egnen dengang ikke så stærkt som nu, men det var ved at bryde frem, og det var særlig den grundtvigske bevægelse, der gjorde sig gældende. Der havde tidligere ved præsterne Birkedal i Ringkøbing og Hassenfeld i Velling været gjort et forarbejde, der bl. a. havde fået varm tilslutning hos familien Bruhn på Rydbjerg i Velling.

Da jeg var barn, mindes jeg ikke at have hørt særligt om disses virken, der lå længere tilbage i tiden. Kun husker jeg at have hørt fortælle, at Birkedal, der var katechet og lærer ved borgerskolen, fik det svar af et par drenge, at en helt var en fisk i fjorden, og at Jordan var i Skjern, hvor der dengang var en gammel præst af dette navn. Hvad Birkedal og Hassenfeld i sin tid havde begyndt, blev nu genoptaget og fortsat af den livlige og åndfulde pastor Henrik Beck i Lem-Ølstrup, en fordrevet sønderjysk præst fra Angel. Da han kom til Lem, var der ikke meget liv; de havde i mange år haft en ældre præst – Esmark, som hørte til den gamle skole. Men det kendtes snart, som skrevet står, at „det gamle var forbigangent og alt blevet nyt“. Både i og uden for pastoratet fik Beck vandene rørt; om ham samledes store skarer; han førte ordet i kirke og ved møder.

Den præstefamilie, som jeg ved mine gentagne feriebesøg blev særlig knyttet til, var pastor Cramers i Stauning. Til det hjem står jeg i stor taknemmelighedsgæld fra de henfarne dage, og uforglemmelige er minderne om de mange lyse og glade timer, jeg oplevede der. Pastor Cramer var typen på en værdig præst af den gamle skole, udgået af en præsteslægt. I mange år sad han i Stauning, der var hans andet embede. Ved siden af sin præstegerning var han en meget praktisk og dygtig mand, der selv drev sin gård i mange år og tillige opelskede herlige plantninger om det gamle hjem, der var en sand fryd i den ellers så barske og bare egn. Fru Hanne Cramer, født Wigelsen, øvede en særlig tiltrækning på husets mange gæster, ikke mindst på unge, hvis interesser og spøg hun forstod at gå ind på. Der var hende selv vel ubevidst, en uimodståelig komik i mine, blik, gebærder og tale; alt nævnte hun ved dets rette navn, hvilket fremkaldte mangt et forfærdet „men fru Cramer dog!“ efterfulgt af en lattersalve.

Blandt præsterne på egnen fik Beck i Lem en del at sige; der blev på hans initiativ oprettet et konvent, noget der næppe før var kendt der.

Af de gejstlige, jeg mindes bedst, skal jeg nævne følgende, der nu alle forlængst hviler under mulde:

Provst Kjær fra Skjern, en stille, mild og venlig mand. Førnævnte pastor Cramer i Stauning. Til de ældre præster hørte Molbeck fra Hee, en ejendommelig personlighed. Når jeg tænker på ham, må jeg mindes ordet om „den sidste rest af nordisk heltekraft“. Blandt de yngre elementer vil jeg særlig nævne tre: Vilstrup fra Borris, Renhold Hertel, kapellan i Velling, og Olrik, præst i Bølling.

Af præsterne nordfra husker jeg gamle Østergaard fra Husby, tidligere missionær i Grønland; med ham i følge var hans unge, livlige kapellan, Jacob Hansen, senere præst i Thisted, gift med hans plejedatter. Så var der den forunderligt stilfærdige, ydmyge Plesner fra Vedersø med sine unge sønner; hans hustru var

død. Til slut skal jeg nævne Worsøe fra Stadil og Gjerløff fra Ulfborg, to stille mænd.

Den sidste var gift anden gang med frøken Vilhelmine Bruhn fra Rydbjerg, den ældste af døtrene. Jeg vil derfor i denne sammenhæng gerne minde om dette ejendommelige hjem, der fortjener, at dets historie blev skrevet.

Ensomt og med et vist ærværdigt præg af fortids minder ligger den gamle herregård i det venlige Velling, nær den blånende Ringkøbing Fjord. Gamle adelsslægter havde siddet til huse der i henfarne tider; nu var gården i hr. Thomas Bruhns eje. Bruhn var sønderjyde af fødsel. Han og hans hustru Conradine, født Schonau fra Kølbygaard i Thy, havde tidligt sluttet sig til den åndelige bevægelse, der mødte dem gennem Birkedal og Hassenfeld. Tunge prøvelser var gået hen over hjemmet; flere voksne børn mistede de af brystsyge, deriblandt to håbefulde sønner, begge juridiske kandidater ansatte i ministerier i København.

Nu er de fleste af hele den kreds borte; underligt nok skulle det falde i min lod for få år siden at tale ved en af gamle Bruhns sønnesønners bære, proprietær Bruhn til Boddum Bisgaard i Thy. Der så jeg vel for sidste gang de nulevende repræsentanter af slægten Bruhn fra Rydbjerg, til hvilken jeg var knyttet ved mindernes bånd fra henfarne dage. Da min fader døde i Dejbjerg for de mange år tilbage, stod frøken Frederikke Bruhn (senere fru Vilstrup) ved moders og min side i de så tunge tider“.

Oplysninger om Dejbjerg

fra

TORKILD GRAVLUND:

Af Danskens Historie

Herredsbogen

JYLLAND

Første gang Dejbjerg omtales i ovennævnte værk, kaldes stedet Dybjerg.

Der tales om Kongens Høj på grænsen mellem Lem og Dejbjerg, og om at „Kongen blev jordet i den største Høj og Dronningen i en mindre, dengang Egeskoven gik fra Kongsholm til Dejbjerglund; den blev brændt i Krigen“.

Gården Kongsholm i Hanning ligger ind til Dejbjerg. Om den i historiens morgen har været bolig for en konge, eller om sagnet derom svæver frit i luften, får stå hen; men det berører Dejbjerg derved, at gården har haft en del af sin tilliggende jord i Dejbjerg. Området kaldes i gamle papirer Kongsholm Mark (eller Kongsholm Stederne). Der var også Kongsholm Mølle og Møllegaard. Nu kaldes området mest Kongsholm.

Der tales endvidere om diger ved Dejbjerglund; „Herremanden drev det videre end Peder, der kappedes med Kongen, han væddede mod Fanden sin Sjæl, at Diger skulde rejses om Gaarden, mens Præsten messede. Svin vraadede Diger op. Herren skreg til Præsten om at tie og reddede sig dengang, før Diger blev lukt. Men han farer der som en hovedløs Hest“.

De fleste sogne har sagn om hvide damer og jomfruer. Dejbjerg har sit om jomfruhullet nord for kirken, hvor jomfruen fødte sit barn.

Historien taler

Vi sidder i en god stol, og bordet foran os flyder med papirer en masse.

Er det varmen, der gør det? – eller støvet fra bunken af gulnede blade? – – – sindigt lægger vi pennen og sætter os godt tilbage i stolen og lukker øjnene

Denne skare, der ligesom glider os forbi: hovederne er bøjede, blikket er sænket og kan ikke løftes fra jorden, forekommer det; nogles tøj bærer lap ved lap, andres er laset og pjaltet; der er noget trøstesløst ved hele deres fremtoning. – Vi kommer til at tænke på hoveriets tider.

Der tales om den kummerlige tilværelse, vore forfædre førte. Her ser vi dem i deres boliger. Var det efter vore begreber næppe rigtige hjem, det var dog deres bo, hvor de levede og åndede i sorg og glæde. Hvor er der slidt og stridt for at opretholde og bevare dem – – og er mon nogen kamp mere vigtig og betydningsfuld end den, der føres for hjemmene? – Vi mindes sangens ord: „Hvem ej kan bygge sit eget hus, hvad stort han bygger, går og i grus. Med sejr fra Moskva til Kartagena, han dør dog ensom på Sankt Helena“.

De sank i jorden, slægt efter slægt. Her kommer kørende en fjælevogn med to mand på en sædefjæl og bag i vognen en sort kiste. Efter vognen følger en lille skare af folk. Ind på kirkegården og hen til en lille jordhøj bevæger de sig. Nu lyder en stemme – „af jord er du kommen“ – – og vi sander: her er intet at hovmode sig af; „til jord skal du blive“ – – ja, det gjaldt for de mange slægter, der var før os; men „af jorden skal du igen opstå“, lyder stemmen, og tankerne tager fart. – Hvad var det, vi læste over indgangen til kirkegården i Christiansfeld? – „Det sås i Forkrænkelighed“; men da vi skulle ud derfra, læste vi over udgangen: „Det oprejses i Uforkrænkelighed“. – Har mon også her på kirkegården manges øjne løftet sig mod det blå, mens det klang derinde i sindet: „Hvor troen hviler, hvor håbet smiler, kun evig iler vort Gud ske lov!“

Billedet er skiftet. Det er en landevej, nej, en motorvej, og farten er der-
efter. Men hvad er det? – Der holder en række biler, vogn ved vogn; tre
kilometer lang er køen; med mellemrum rykker man lidt frem, og der kom-
mer ude fra siden ad et hedespor ja, det er virkelig et studekøretøj;
hornene vugger sindigt op og ned, mens det skrider langsomt og støt fremad.
Bagefter kommer en vogn med to gamle øg for; man kan tælle sidebenene
på afstand. Benene er stive og bevægelsen langt fra fejlfri, men fremad går
det. – – Vi er igen ved bilerne, og ser vi nøjere til, opdager vi, at den, der
før holdt bagest, er rykket nogle hundrede meter frem, og nu er der mange
bag den. Vi forsøger at se efter de gamle tiders køretøjer. Hvor er de henne?
– Jo, der langt ude i horisonten, to små prikker og noget som en støvsky.
Der er nok alligevel noget om den gamle snak, at de kommer også frem, de,
der kører med stude.

Så er billedet igen forandret, og en stemme forkynder, at der er udbrudt
revolution med borgerkrig i et land et sted i Sydamerika. To steder i landet
er der kæmpet forbitret i flere dage; der er tusindvis af døde og sårede. Ja,
det var slemt!

Nu fortælles om to passagermaskiner, der, da den ene ville starte, og den
anden lagde an til landing, på helt ubegribelig vis stødte sammen; et øjeblik
efter var der kun et flammende bål at se. Det var trist nok!

Nu dukker en fodboldbane op; her er tilskuere i tusindvis, men hvad er
det for en underlig stemning, der hviler over alt, som var alle lammet til det
inderste? – Jo, der er sket det, at seriens bundhold fra Pærekøbing har vun-
det over topholdet fra hjembyen med 5 mål mod 3. Der lyder en stemme
fra de bageste tilskuere: „Nu står verden ikke længere“. Nej, vi forstår. Vor
gamle Moder Jord har stået for meget: syndflod, jordrystelser og verdens-
krige, men der må være en grænse, og nu er målet fuldt!

Det var et fælt brag her udenfor. Der råbes, at der er stødt to biler sam-
men. En tredie bil kalder hjælp til over radio. Et øjeblik efter hviner brem-
ser. Det er politi og læger, og nu høres ambulancens sirener. Forhåbentlig er
det ikke noget slemt

Men hvad er nu det? Oppe i hovedet, der hvor håret skulle have været, er
der noget, som stikker, og det begyndte vist egentlig for et stykke tid siden.
Det er meget – kan man ikke få fred til at sidde i ro og mag. Man forsøger
med en hånd derop. Ja, det var ganske rigtigt en flue, som voldte forstyrrel-
sen. – Har vi drømt eller set syner? – – var det historiens tale, måske?

Vi tager pennen fat, nu skal der arbejdes!!

DEJBJERGLUND

Dejbjerglund, matr.-nr. 1 a, er en gammel hovedgård og vel nok den bygning i sognet, hvis historie næst efter kirken kan føres længst tilbage.

Omkring år 1500 ejedes gården af den adelige slægt Skram. Den første af slægten var Ove Skram til Hammergaard; derefter fulgte sønnen Christiern Skram til 1532 og hans enke fru Anne Juel til 1537. Gården kom derpå til sønnen Hartvig Skram, som døde ca. 1565, hvorpå den overtoges af hans søn Anders Skram. (Hans og hans hustru Mettes navne står sammen med årstallet 1614 på endestykkerne af de gamle herskabsstole i kirken). Anders Skram døde i 1628.

Hans datter Ellen bragte i 1638 Dejbjerglund på 40 td. hartkorn til sin mand Henrik Lange, som opførte en 4-længet bygning, omgivet af grave, af hvilke der endnu ses rester. Der siges, at han nedbrød sin anden gård, Oldager, og lagde dens jorder ind under Dejbjerglund. Han døde 1650, og efter ham fulgte sønnen Christen Lange, som døde 1677.

Christen Langes enke, Sophie Rostrup, solgte i 1694 ved købekontrakt Dejbjerglund med 200 td. hartkorn gods for 6500 Rd. til oberstløjtnant Georg v. Raben; men handelen må være gået over styr, for 1697 solgte hun ved auktion Dejbjerglund med gods (56 og 205 td. hartkorn) til Jørgen Grubbe Kaas til Rydbjerg.

Dennes søn kommandør Hans Kaas skødede 1724 gården (56 og 213 td. hartk.) til forpagter på Søvig Chr. Krarup, som er født 1699 som søn af Hans Thomassen Tange til Vormarkgaard og Inger Hansdatter Krarup. Det synes at fremgå, at Chr. Krarup, der af nulevende bærere af navnet betragtes som en slags stamfader, har fået dette slægtsnavn fra sin moders efternavn. Han var gift med Constance Bingom, født 1707, datter af Niels Bingom til Viumgaard og Måren Thuresdatter. Hun døde 1766, Chr. Krarup døde i 1769. Deres gravsted findes endnu på kirkegården her, og et epitafium i kirken fortæller om deres stamtavle.

Krarup solgte i 1768 til Laurits Ramsing. Om denne og slægten i øvrigt fortæller en efterkommer V. Halskou Larsen, Søllerød:

„Lauritz Chr. Ramsing er født i 1731 i St. Ramsing i Salling, hvor familien har levet i mange slægtled under navnene Peder Berthelsen og Bertel Pedersen. Han begravdes i Dejbjerg d. 2.4. 1812.

Det hedder i gamle papirer, at Chr. Krarup tilskødede Ramsing Dejbjerglund med St. Oldager i Skjern sogn med afbyggere, gods samt mølleskyld, ialt 279 td. hartkorn. Ramsing var gift med Johanne Marie Møller, født i Valsted – begravet i Dejbjerg d. 7.7. 1807.

Af deres børneflok nævner jeg kun følgende:

1) Karen Glerup Ramsing, f. 9.5. 1784, gift 4.11. 1815 med Chr. Aug. Kay-

sen, en holstener, der var forpagter på Matrup. Hun døde og begravedes i Dejbjerg d. 19.7. 1818.

Datter: Karen Jensine Kaysen, f. 1817.

- 2) Marie Margrethe Ramsing, f. 8.5. 1791, gift med forannævnte Chr. Aug. Kaysen, der havde fået en gård under Dejbjerglund, kaldet efter hustruen: Margrethenlund.

Datter: Johanne Marie Kaysen, f. 24.6. 1820.

(Begge disse døtre var helt eller delvis opdraget hos mosteren mad. Halskou på Skjernbrogaard).

- 3) Johanne Laurentia Ramsing, f. 3.3. 1781, gift den 22.11. 1806 med Peder Halskou, mine oldeforældre, se nedenfor.

Peder Halskou, hvis herkomst desværre er uvis, var ca. 50 år og havde i 25 år været forvalter eller godsforvalter hos Lütichau på Tjele, i hvis yngste datter han skal have været forelsket, da han i 1805 foretrak at søge til andre græsgange, idet han den 10.9. 1805 købte Skjernbrogaard. Han kom ridende hertil på en hest som Lütichau havde foræret ham sammen med andre gaver. Han blev hurtigt gode venner med den tidligere ejer af Skjernbrogaard, en forligskommissær Petersen, der byggede nabogården „Petersminde“, og de to blev gennem alle år meget gode venner.

Skjernbrogaard havde ca. 7 td. hartkorn, med tilhørende rettigheder over 4 broer og færgesteder over Skjern å. Disse brorettigheder har haft betydelig værdi, idet hver person og hvert kreatur, der kom over åen, måtte betale bropenge.

Da Halskou blev gift med Johanne Laurentia Ramsing, der benævntes som Vestjyllands rigeste pige, og yderligere i 1806 fik kroprivilegium og postholderi, må det have været en værdifuld ejendom.

Af Halskous tre døtre døde den ene ung en balnat på Skjernbrogaard. En anden levede ugift; den tredie, Petrea Bartholine, blev i 1833, da mad. Halskou var blevet enke, gift med Casper Georg Stilling. Han forødt i løbet af en kortere årrække hele formuen og endte fattig i Lemvig. Hans ene datter, Johanne, blev gift med sagfører kaptajn Ludvig Hector Kiær. En anden datter blev min moder, så fru Johanne Kiær var min moster“.

Her slutter uddraget af V. Halskou Larsens omtale af familien Ramsing.

I 1791 skødede Ramsing Dejbjerglund for 31.000 Rd. til landvæsenkommissær, kammerråd Peder Chr. Pedersen, der udparcellerede den, frasolgte det meste gods og samme år skødede hovedparcellen for 11.630 Rd. til tidligere ejer Ramsing.

Ved folketællingen 1801 talte gården følgende:

Laurids Ramsing	70 Aar	Husbond, Proprietær
Johanne Møller	56 Aar	hans Kone
Inger Helene Ramsing	28 Aar	deres Datter
Ellen Katrine Ramsing	27 Aar	deres Datter
Marie Margrethe Ramsing	10 Aar	deres Datter
Kirsten Mortensdatter	19 Aar	Stuepige

Maren Pedersdatter	40 Aar	Køkkenpige
Barbara Christensdatter	24 Aar	Bryggerspige
Jens Jensen	68 Aar	Ladefoged, gift
Gravers Christensen	49 Aar	Auflskarl
(Jacop) Henrik Madsen	27 Aar	Kusk
Morten Andersen	21 Aar	Røgter
Anders Andersen	15 Aar	Røgter

Ramsings havde mange børn, 14 i alt. En af sønnerne, Niels Severin, studerede til præst. Han hentæredes imidlertid af svindsot, nåede dog at få embedseksamen og søgte kald som sognepræst. Han nåede at få kaldsbrev, men døde samme aften – nytårsaften 1799 og blev begravet 6. januar 1800. En anden søn, Bertel Johannes, læste også til præst, men han døde den 22. december 1805 som kandidat i sit hjem og stod lig til den 6. januar 1806, da hans moder ville, at han skulle begraves samme dag som broderen. Hun tog sig Bertels død meget nær, skrantede stadig siden og døde året efter.

En datter, Marie Cecillie, ejede en gård i Gl. Dejbjerg. Hun ægtede en aldrende karl fra Lønborg, der hed Peder Pedersen, i daglig tale kaldet „Persille“. Senere solgte de gården til degnen Aaby, men blev som aftægtsfolk i gården, til de døde. En anden datter Inger Helene blev gift med Jens Christensen fra Ørnoved i Tjørring sogn; de overtog efter Ramsings død i 1812 Dejbjerglund for 23.500 Rd.

Ramsings navn findes i en gammel protokol for sognekommisionen for de fattiges forplejning i Dejbjerg-Hanning. Denne kommission afholdt møde den 10. december 1803 i Dejbjerg præstegård, og blandt de tilstedeværende nævnes „største Lodsejer Ramsing af Dejbjerglund“.

I Hardsyssels Aarvog 1945 læses: „I Følge Hoverireglementerne efter Hoverikomm. af 1795: Dejbjerglund havde ca. 56 Tdr. Hartkorn, Sædeland 180 Tdr., inddelt i 14 Marker, hvoraf aarlig 6 Marker tilsaedes, Høavlen ca. 500 Læs. Bøndergodset 206 Tdr. Hartkorn, hvorpaa 44 Bønder og 12 Husmænd, 39 Gaardmænd og 7 Husmænd gjorde Hoveri. Hoveriet opgives ikke til ugentlige Dage, men der bruges Betegnelser $\frac{1}{3}$ Gaards Hoveri, $\frac{1}{2}$ Gaards Hoveri, $\frac{1}{4}$ Gaards Hoveri. Ejeren var tidligere Forvalter Laurits Ramsing“.

Jens Christensen og Inger Helene kunne ikke få det til at gå rundt, og 1821 blev gården stillet til tvangsauktion. Senere blev de separeret, og Inger Helene levede sine sidste år en kummerlig tilværelse i et lille hus på Uglbjerg mark. Af og til ytrede hun trods de trange kår: „Gud være lovet for mit lille hus“.

Ved den nævnte tvangsauktion blev hovedparc. nr. 1 solgt til sognepræst J. Chr. Ramsing (død 1852), der 1822 solgte den til Jens Nielsen Norup. Ved tællingen i 1834 står han som ejer af Dejbjerglund. Foruden ham findes da kun hans kone og fire tjenestefolk på gården.

I 1845 ejedes den af Vilhelm Dresler, der ca. 1850 nedbrød resterne af den gamle gård og købte Margrethelund, hvis bygninger han nedrev og

lagde jorderne sammen med Dejbjerglunds, som derved blev på 19 td. hartkorn. Dresler var en dygtig landmand, som drev gården stærkt frem.

Ved tællingen i 1860 så husstanden således ud:

Wilhelm Dresler	49 Aar	Proprietær, Husfader hans Kone
Ane Dresler, f. Christensen	45 Aar	
Frederik Christian Dresler	13 Aar	} deres Børn
Johanne Marie Dresler	11 Aar	
Peder Dresler	10 Aar	
Johannes Ludvig Dresler	6 Aar	
Ane Wilhelmine Dresler	5 Aar	
Jeppe Pertorius Michael Dresler	3 Aar	
Peder Jeppesen Flak	40 Aar	} Husmænd og daglejere
Jeppe Christensen	48 Aar	
Eskild Christensen	34 Aar	
Martin Andersen	44 Aar	
Christen Jørgensen	38 Aar	} Tjenestefolk
Niels Clausen	22 Aar	
Carl Danielsen	21 Aar	} Tjenestefolk
Iver Jacobsen	19 Aar	
Jens Pedersen	17 Aar	
Jens Peder Jacobsen	15 Aar	
Johanne Marie Hansen	31 Aar	
Sidsel Nielsen	24 Aar	
Ane Madsen	38 Aar	} Almisselem (indtinget)
Karen Marie Andersdatter	40 Aar	

Dresler solgte gården i 1882 for 112.000 kr. til Th. Bruun fra Vendssyssel, der i 1887 solgte den for 72.000 til A. J. Buchvald, fra hvem den i 1900 overtoges af Den vest- og sønderjyske Kreditforening. Foreningen solgte den i 1902 for 47.000 kr. til landbrugskandidat N. Chr. Nielsen, som udstykkede og bortsolgte en del af marken samt en del eng og skov.

I 1905 solgte han gården til K. C. Nielsen Møldrup, og denne overdrog den i 1911 til svigersønnen Chr. J. Aggerbech. 1913 ejedes Dejbjerglund af Lorentz Pedersen, 1914 af Aage Petersen og E. Møller, 1915 af P. L. Birkkjær og 1920 af Laurids Petersen, der samme år solgte den til N. H. Møller.

I 1921 brændte gården undtagen den i 1850 af Dresler opførte hovedbygning. Denne købtes derefter i 1922 for 30.000 kr. af menigheden, der lod den restaurere og indrette til præstebolig.

STORE SKINDBJERG

St. Skindbjerg er en gammel hovedgård, der allerede nævnes i 1416. Senere ejedes den af Las Rød, som i 1487 overdrog den til en søn af samme navn. Denne pantsatte i 1499 gården til rigsråd Niels Clemmentsen, og senere kom den til kronen.

I 1789 ejedes gården med 10½ td. hrtk. af Niels Strandbygaard, og efter hans død i 1831 overtoges den af svigersønnen, Niels Pedersen Skindbjerg.

Ved folketællingen i 1845 taltes følgende:

			Født i:	
Niels Pedersen	51 Aar	gift	Stauning	Gårdmand
Marie Margrethe Strandbygaard	42 Aar	gift	Dejbjerg	hans Kone
Sophie Dorthea Nielsen	20 Aar	ugift	Dejbjerg	} deres Børn
Niels Sstrandbygaard Nielsen	19 Aar	ugift	Dejbjerg	
Mariane Nielsen	15 Aar	ugift	Dejbjerg	
Petrine Nielsen	12 Aar	ugift	Dejbjerg	
Marie Kirstine Nielsen	9 Aar	ugift	Dejbjerg	
Jørgen Bang Nielsen	3 Aar	ugift	Dejbjerg	} Tjenestefolk
Jacob Jensen	29 Aar	ugift	Nr. Felding	
Niels Chr. Nielsen	36 Aar	ugift	Sædding	
Hans Christensen	17 Aar	ugift	Bølling	
Ane Thomasdatter	29 Aar	ugift	Dejbjerg	
Ester Marie Nielsen	36 Aar	ugift	Lem	

1860 ejedes gården af K. D. Krarup, og ved folketællingen dette år så folketallet sådan ud:

			Født i:	
Klaus Dichmann Krarup	34 Aar	gift	Varde	Proprietær
Kamma Petronelle Krarup, f. Kofoed	32 Aar	gift	Tim	hans Kone
Elisabeth Birgitte Krarup	8 Aar	ugift	Ikast	deres
Anne Petrea Tang Krarup	5 Aar	ugift	Ikast	Børn
Ane Cathrine Strandbygaard	25 Aar	ugift	Vedersø	Husjomfru
Christen Hansen Kollage	30 Aar	ugift	Stadil	} Tjenestefolk
Søren Nielsen	35 Aar	ugift	Dejbjerg	
Laust Graversen	15 Aar	ugift	Dejbjerg	
Poul Jørgensen	16 Aar	ugift	Dejbjerg	
Christen Christiansen	20 Aar	ugift	Stauning	
Mette Clausen	38 Aar	ugift	Hanning	} Landvæsens- elever
Bodil Marie Nielsen	18 Aar	ugift	Skarrild	
Henrik Husted	19 Aar	ugift	Ringkøbing	
Edvard Krarup	30 Aar	ugift	Varde	

Samme tælling viser, at der foruden Krarups husstand også findes en anden familie i gården:

			Født i:	
Marie Margr. Pedersen, f. Strandbygaard	57 Aar	enke- madam	Dejbjerg	Aftægtskone
Mariane Pedersen	30 Aar	ugift	Dejbjerg	Husmoder
Kirstine Marie Pedersen	24 Aar	ugift	Dejbjerg	hendes
Ester Marie Nielsen	52 Aar	ugift	Sdr. Lem	Døtre
				Tjenestepige

Krarup solgte i 1869 Skindbjerg til Th. Jørgensen Zacho for 27.000 Rd.; den var da på 111½ td. hartkorn. 1879 solgtes gården på offentlig auktion til A. G. Tranbjerg, Lønborggaard, og han solgte den i 1883 til Viggo Bruhn fra Rydbjerg.

Bruhn var ikke gift – en søster Karen Bruhn bestyrede huset for ham. Ved valget til sognerådet i 1889 blev han valgt ind i rådet og valgtes til kasserer, og ved det næste valg 1892 genvalgtes han. Da formanden året efter gik af på grund af sygdom, blev Viggo Bruhn formand. Ved valget i 1895 genvalgtes han påny og fortsatte som formand. I 1898 valgtes han atter, men ved et møde den 4. juni samme år udtrådte han af sognerådet efter anmodning – som grund fremførtes tunghørighed.

Bruhn solgte i 1914 Skindbjerg til hestehandler Rathmann, som 1916 solgte gården til P. Petersen. Denne solgte den i 1919 til P. N. Tornbjerg, efter hvem han imidlertid igen overtog den i 1924 for i 1929 at overdrage den til sønnen, Carl Petersen.

I 1935 købte P. Roesdal St. Skindbjerg, som han året efter bortbyttede med en gård i Sønderjylland med den nuværende ejer, P. F. Juul, der stammer fra Bjerndrup.

Bygningerne er genopført efter en brand i 1926, og udbygningerne er delvis ombygget igen efter en brand nytårsaftensdag 1954.

P. Juul er gift med Kirstine Eriksen fra Sdr. Jylland. Børn: Helga, gift med Kristian Fryndal Mikkelsen, har en gård i Velling, Edith, gift med Hans Beuchau, har en gård i Alslev v. Varde, Elna, gift med Ernst Bjerregaard, har en gård i Stauning.

PRÆSTEGÅRDEN

Præstegården lå før i tiden der, hvor nu stationsbyen er, og gården havde et stort jordtilliggende. Her lidt vest for den nuværende bane har præsterne da boet.

Efter Jørgen Hansen Bangs død blev sønnen, Jens Bang, i 1781 præst. Ved folketællingen i 1787 (der såvel som tællingen i 1801 blev foretaget af præsten) står der ved præstegården: Jens Jørgensen Bang, Husbond, 52 Aar, gift, Sognepræst; Ane Hedevig Holm, Madmoder, 38 Aar, gift. Der er opført 3 karle og 3 piger, men ingen forpagter, hvilket kunne tyde på, at præsten selv har drevet gården. Under listen fra 1787 står:

Tilsammen i Dejbjerg Sogn 299 (Personer) ?

Saaledes allerunderdanigst forfattet

Dejbjerg Præstegaard 30te Juli 1787

af J. Bang.

I 1801 opgives præstegårdens beboere således:

Hr. Jens Bang, Præst	67 Aar	gift	Sognepræst for Dejbj.-Hanning
Ane Hedevig Holm, hans Kone	51 Aar	gift	
Mette Dorthe Holm	9 Aar	ugift	
Mads Mortensen, Karl	40 Aar	ugift	Auflskarl
Christen Knudsen, Karl	34 Aar	ugift	Recrut
Niels Pedersen, Karl	48 Aar	ugift	3. Karl
Christen Laustsen, Dreng	15 Aar	ugift	
Mette Laustdatter, Pige	27 Aar	ugift	Køkkenpige
Bodil J. Laustdatter, Pige	29 Aar	ugift	Bryggerspige
Anna Jørgensdatter, Pige	57 Aar	ugift	Stuepige
Anne K. Laustdatter, Pige	15 Aar	ugift	

Til Huse

Provstinde Maren Bang 72 Aar Enke Præstens Stifmoder
Zidsel Christensdatter, Pige 45 Aar ugift

Under den samlede optælling står:

Dejbjerg Sogns Beløb = 300. Sognepræsten for Dejbjerg og Hanning Sogne døde under Optællingen d. 6. Febr. Derfor attesteres Rigtigheden af Herreds Provsten. (O. Müller)?

Jens Bangs efterfølger, Niels Grave, var her kun fra 1801 til 1806 og efterfulgtes af Hans Christian Jespersen. I hans tid indtraf den begivenhed, der medførte en ny præstegård på en ny plads. En gammel kilde beretter herom (Ringkjøbing Amts Dagblad – Fra By og Egn i gamle Dage):

„Sidste Mandag den 26de Juli (1819) var for nogle Steder en sørgelig Dag, da ved Middagstid optrak en Torden i Sydøst. Paa denne Dag stødte den i Egnen af Dejbjerg paa en fra Sydvest kommende Torden og forarsagede et skrækkeligt Uvejr. Lynilden slog ned mange Steder, dræbte adskillige Kreaturer, og bedøvede flere Mennesker; i Dejbjerg Præstegaard ned slog den noget over Kl. 3 og lagde indtil Kl. 4 næsten den hele Gaard i Aske. For at standse Ilden, forsøgte man at nedbrække Taget over en Port, som var over 30 Fag fra Stedet, hvor Lynilden først tændte; men forinden 4 Minutter var Luer ogsaa her og gjorde Bygningernes Redning umulig. Man reddede nu af Indboet alt hvad man kunde, og det lykkedes ved de Tililendes Hjælp at faae det meste bierget, undtaget paa Loftet og i Kielderen, hvor Alt, og deriblandt 8 Tdr. Korn, snart opbrændte. Ligeledes brændte en Postvogn, en Kalesche, Plov og Harver, Hestetøi, samt mange af Gaardens Redskaber, som vare i Laden, hvor Ilden tændte. Ved Guds Forsyn reddedes til Forundring Forpagterens Boelig, der kun var 2 Alen fra det brændende Vaaningshus“.

Af foranstående fremgår, at der på dette tidspunkt har været forpagter på gården.

Der gik dengang (som nu) lang tid, både vinter og vår adskillige gange, før man nåede til en løsning af det ved branden opståede præstegårdsspørgsmål. Først i 1828 blev den nye præstegård opført, hvor nu Bøgholt ligger.

Den første præst, der tog den ny bolig i brug, var Poul Brynjolfson Petersen. Allerede året efter, i 1829, blev han imidlertid efterfulgt af Thomas Nikolaj Nielsen.

At den nye gård formåede at være ramme om en større husstand bærer efterfølgende tælling i 1834 vidnesbyrd om.

Thomas Nikolaj Nielsen	30 Aar	gift	Sognepræst
Laurette Severine Wesenberg	27 Aar	gift	hans Kone
Jens Carl Wesenberg Nielsen	2 Aar	}	deres
Jacob Tücho Hoffmand Nielsen	1 Aar		Børn
Christen Madsen	27 Aar	ugift	} Tjeneste- folk
Sidsel Christensdatter	26 Aar		

Mette Christiansdatter	30 Aar	gift		Amme hos Præsten
Niels Madsen Bunde	50 Aar	gift		Forpagter i Præstegaarden
Mariane Laustdatter	41 Aar	gift		hans Kone
Laurids Pedersen	15 Aar			Forpagterens Stedsøn
Mads Nielsen	12 Aar		}	deres Børn
Mariane Nielsdatter	11 Aar			
Ane Nielsdatter	8 Aar			
Ane Kirstine Nielsdatter	5 Aar			
Mette Marie Nielsdatter	3 Aar			
Mette Marie Andersdatter	68 Aar	Enke		Husmoderens Moder, der af dem forsørges
Jens Christian Pedersen	32 Aar	ugift	}	Forpagterens Tjenestefolk
Thue Andersen	37 Aar	ugift		
Else Andersdatter	28 Aar	ugift		

Fra 1836 til 1850 tog pastor Langøe præstegården i besiddelse. Vi tager et blik over husets beboere ved tællingen i 1845: (Stednavne angiver fødested).

Severin Clemens Langøe	52 Aar	gift	København	Sognepræst
Johanne Margrethe Schmidt	38 Aar	gift	Lemvig	hans Kone
Anton Fr. Christian Langøe	14 Aar	gift	Ringkøbing	}
Christine Severine Langøe	12 Aar		Ringkøbing	
Adolph Langøe	11 Aar		Ringkøbing	
Jens Christian Langøe	10 Aar		Ringkøbing	
Jens Peter Houlesen	33 Aar	ugift	Skjern	
Mette Iversdatter	39 Aar	ugift	Skjern	Tjenestekarl
Bodil Pedersdatter	27 Aar	ugift	Stauning	Tjenestepiger
Ole Nielsen	29 Aar	gift	Ny Sogn	Forpagter
Kirsten Marie Knudsdatter	29 Aar	gift	Ny Sogn	hans Kone
Maren Olesen	1 Aar		Dejbjerg	deres Datter
Peder Christensen	39 Aar	gift	Ølstrup	}
Else Marie Nielsdatter	35 Aar	ugift	Hanning	
Jens Axelsen	18 Aar	ugift	Stauning	

Efter pastor Langøes afrejse i 1850 kom i 1851 A. C. Jungersen. At præstegården også i hans tid husede mange mennesker, viser tællingen i 1860.

Niels Andersen	32 Aar	gift	Sdr. Lem	Forpagter
Maren Mikkelsen	28 Aar	gift	Dejbjerg	hans Kone
Else Johanne Nielsen	4 Aar	gift	Dejbjerg	}
Anders Nielsen	2 Aar	gift	Dejbjerg	
Mourids Andersen	22 Aar	ugift	Sdr. Lem	
Niels Peder Mikkelsen	24 Aar	ugift	Vorgod	
Christen Christensen	15 Aar	ugift	Dejbjerg	
Else Marie Nielsen	53 Aar	ugift	Hanning	Tjenestefolk
Mette Stephansen	19 Aar	ugift	Dejbjerg	}
Anders Chr. Jungersen	43 Aar	gift	Brøndum	
Hedevig Ingeborg, f. Bang	39 Aar	gift	Støvring	
Jørgen Bang Jungersen	8 Aar		Dejbjerg	
Hector? Fr. Estrup Jungersen	7 Aar		Dejbjerg	
Ane Kirstine Bang, f. Wogellund	80 Aar	Enke	København	Præsteenke, lever af Pension
C. . . ? B. . . ?	29 Aar	ugift	Slagelse	S. ? a la suite
Mariane Friis	24 Aar	ugift	Ringkøbing	Husjomfru
Ane Kathrine Christensen	24 Aar	ugift	Dejbjerg	}
Margrethe Kirstine Ovesen	27 Aar	ugift	Skjern	
Jepp Christian Jacobsen	31 Aar	ugift	Velling	

I 1864 rejste Jungersen, og Faurschou rykede ind. Det varede dog kun til

1871, og efter at han var død, kom J. E. Viberg. Han boede her til 1880. I Vibergs tid var der en forpagter, der hed Simon Kristensen. Sidste var født i Nr. Bork og hans kone, Elisabeth Jensen Høj, i Outrup.

I 1880 står Klaus Adamsen opført som forpagter; han var født i Sdr. Vium, og hans kone, Abelone Kirstine Nielsen, var fra Hemmet; der var på det tidspunkt fem børn.

Pastor S. T. Balslev flyttede ind i 1880, og nu overtog en Peder Nielsen forpagterhvervet.

1892 kom pastor Norup og i 1894 en ny forpagter, Jacob Pedersen. Han og hans kone, Else Marie, tog helhjertet del i det nye samfundsliv. Jacob blev især brugt i arbejdet blandt de unge mænd, på hvilken plads han var kendt og påskønnet som en drivende og tjenende kraft. Han valgtes i 1903 ind i det nyoprettede menighedsråd. Efter at skolen i Gl. Dejbjerg var nedlagt i 1906, købte Jacob Pedersen ejendommen og flyttede et par år senere dertil. Pastor Søbye, der var kommet i 1900, gav sig efter Jacobs bortrejse selv til at drive præstegården.

Søbye rejste i 1911, og efter at pastor Vegel havde været her et år, kom i 1912 pastor Boeck. Der kom nu atter en forpagter, Jens Sørensen, der efter en kort tid i Rabjerg flyttede til Skjern. En anden, Hans P. Madsen, forpagtede gården en kort tid, ligesom P. Birkkjær; men hermed var linen løbet ud, og ingen ville mere vove sig i gang med gårdens drift. Jorden havde aldrig set mergel – næppe gødning – og lå hen i så ringe stand som vel muligt.

Kirkeministeriet afstod nu gården til det ministerium, under hvilket opdragelsesvæsnet sorterede, og dette søgte at få oprettet et hjem til anbringelse af unge mennesker, der var anbragt under dets forsorg. Pastor Boeck blev forstander, og som bestyrer antoges Chr. Sørensen, Nysted. Heller ikke dette forsøg blev nogen succes, og i 1922 solgtes gården til Jens Kirk fra Vesterager.

I 1924 flyttede pastor Boeck ind i den nyoprettede præstebolig på Dejbjerglund, hvorefter Jens Kirk kaldte den gamle præstegård for Bøgholt. Året efter giftede han sig med Maren Hasager.

1929 brændte stuehuset, som i hundrede år havde været ramme om de mange præsters familieliv.

Man kan vist roligt kalde Jens Kirk en børneven – og dette i forbindelse med flere fortilfælde i familien bevirkede vel, at Jens begyndte en søndagsskole og fortsatte med den, så længe han levede. Han tog med interesse del i, hvad der angik sognets ve og vel. Fra 1944 til sin død var han medlem af sognerådet. Maren døde i 1940. Børn: Jens Chr., gift med Inger Rasmussen, er i Skjern, Erik, gift med Anna Lauridsen, er i Lem ved Skive, Johanne, gift med Bengt Nilson, er i Stockholm, Svend Aage, gift med Karen Laurid-

sen, er i Vodskov. I 1948 giftede Jens Kirk sig med Mette Jensen fra Hee. De fik to børn, Poul og Mary. Jens døde i 1953, hvorefter Mette solgte gården og flyttede til Lønborg.

Den næste og nuværende ejer af Bøgholt, Ejvind Aarup, stammer fra Velling, mens hans kone, Rigmor V. Christoffersen, er fra Fyn. De har seks børn, Knud, Inger, gift med Jørgen Larsen, Stauning, Gunnar, Anker, Sv. Erik, Anton.

Når vi tænker på gårdens tilstand, før den solgtes til privat eje, og sammenligner med situationen nu, må vi ved tanken på de to mænd, der har været på den, sige, at der er gjort et godt stykke arbejde.

KJÆRGAARD

I 1787 er der ved folketællingen ikke nævnt nogen ejer af Kjærgaard, men den første på listen er en ung pige på 20 år, Lisbeth Madsdatter, der betegnes „Ejeren af Kjærgaard hans Datter“. Der er to karle og en pige. Den ældste af karlene hedder Hans Christensen og er 38 år. I gården har der været to lejligheder, for der nævnes endnu en husstand, bestående af: Ane Michelsdatter, husmoder, 57 år, enke, og hendes moder Mette Jensdatter, 81 år, enke, (nyder ophold hos datteren) samt en pige på 21 år.

1801 hedder ejeren Hans Christensen, gårdmand og bonde; hans kone er Elisabeth Madsdatter. Lisbeth er altså blevet gift med den før nævnte Hans, og de har gården. Der er fire børn, en søn og tre døtre, fra 9 til 2 år, desuden 1 karl, 1 dreng og to piger. Til sidst står „til Huse Ane Michelsdatter, uden Familie, 70 Aar, Enke, nyder Ophold af Gaarden“.

Vi kommer til næste tælling 1834, og da hedder manden Jens Christensen. Hans kone er datter af den forrige ejer, hun er 39 år og har været gift før med en mand, der havde navnet Niels, hvilket vi ved deraf, at hun med ind i ægteskabet bragte syv børn med efternavnet Nielsen. Der var to karle og en pige, Maren Hansdatter, husmoderens søster, 37 år. I den anden lejlighed boede Gravers Jensen, 32 år, indsidder og daglejer, Mariane Jensdatter, 33 år, hans kone, og Jens Graversen, 1 år, deres barn.

Det er ganske andre folk, vi finder i 1860: Jacob Christian Baden, 50 år, landvæsenskommissær, Charlotte Louise Heide, 47 år, hans kone, f. i Frederiksborg, Jens Christian Baden, 23 år, deres søn, f. i Timring, og Christiane Baden, 19 år, deres datter, f. i Ølstrup. Desuden to karle og en pige.

Kommen frem til 1860 finder vi, at Jens Christian Baden står som gårdbestyrer. Hans kone, Sidsel Jensen, er 28 år og født i Velling. Der er to børn, Charlotte Louise og Jacobine, på 4 og 2 år (begge bedsteforældrene er altså opnævnt). Endvidere træffer vi en ung mand på 29 år, Bendix

Andreas Heide Baden, født i Ølstrup. Også nu er der to karle og en pige.

I 1870 er Jens Chr. Baden ikke længere i Kjærgaard, men vi finder ham på en gård i Bækbo. Nu er Bendix Andreas Heide Baden opført som Kjærgaards ejer. Han er 39 år og ugift. Vi ser ham imidlertid igen i 1880 ligeledes som ejer, men nu med kone og tre børn. Konen hedder Hansine Kirstine Kristiansen og er tyve år yngre end han. Børnenes navne er Anne Marie, Christian Peder og Jacob.

1890 står Chr. Pedersen, f. i Velling, som gårdens ejer. Hans kone Kirstine Kristensen er født i Lem, og der er 3 børn, Anders Chr., Peder og Bodil Marie. Senere kom der flere børn til, Johanens, Harald og Viggo, der alle rejste til Amerika. Konen døde omkring 1900, og i 1914 solgte Chr. Pedersen gården til Julius Sørensen, Skjern.

Denne bortsolgte foruden en del eng og kjær jorden øst for banen, det sidste til Peder og Poul Poulsen, Bork. Derefter solgte han i 1914 gården til Ole Chr. Laugesen fra Ikast. Hans kone, Maren Jensen, var født i Sunds. De solgte i 1944 gården til Eli Christensen fra Ikast. Han boede der ikke selv, men drev den med forskellige bestyrere. Ole og Maren flyttede til Skjern, hvor de siden begge er døde. Børn i deres ægteskab: Marthe, gift, bor i Ølgod, Anders, gift, bor i Stampen, Bernhard, gift, bor i Fiskbæk, Jens, bor i Velling, Ellen Jensine, var gift, boede i København, døde i 1962, Laurids Kjærgaard, gift, bor i Kolding, Jenny Kjærgaard, gift, bor i Dejbjerg, Margrethe Kjærgaard, gift, bor i Skjern.

Den nuværende ejer af Kjærgaard, Svend Aage Nielsen, er født i Aadum, og hans kone, Doris Knudsen, ligeså. Af børn har de syv, fem piger og to drenge: Ingrid, Aase, Kirsten, Britta, Frederik, Agnethe og Søren.

Vi slutter disse spredte træk fra Kjærgaard med at minde om, hvorledes slægternes skæbne slynger sig ind i hinanden. Den nuværende ejer af Kjærgaard stammer på moderens side fra Stampen. Den nuværende ejer af Stampen stammer fra Kjærgaard. Vi begyndte disse optegnelser i 1787 med Lisbeth Madsdatter. Hun var da en ung pige på 20 år, senere var hun husmoder i Kjærgaard i mange år. En af hendes døtre, Maren Hansdatter, er i 1845 opført som husmoder i Stampen, og her møder vi Lisbeth for sidste gang, idet der står: Elisabeth Madsdatter, 78 år, nyder aftægt fra Kjærgaard. Også en anden af Stampens ejere, Jens P. Sørensen, stammer på mødrene side fra Kjærgaard.

Lille Kjærgaard

Ejendommen af ovennævnte navn lå øst for jernbanen, ikke langt fra Kjærgaard vogterhus (nr. 69).

Den første ejer, som kendes, er Jens Christensen. Han kaldes (1789)

bonde og husmand. Konen hed Ane Nielsdatter; der var en søn, Niels Jensen.

Samme familie bor på ejendommen i 1801. Mand og kone er nu 70 og 71 år gamle. Sønnen Niels er 27 og ugift, og om ham står, at han „gaar om i Sognet og faar Føden“. Der er denne gang også en dreng på seks år, Jens Christensen, benævnt sønnesøn.

Vi træffer i 1834 en ny ejer, Christen Nielsen. Konen hedder Margrethe Christensdatter, og der er seks børn i hjemmet. 1845 bor Christen her stadig, nu 67 år gammel og enkemand; der er tre af børnene hjemme hos ham.

I 1860 finder vi en ny familie: Peder Christensen, 50 år, f. i Ølstrup, Ane Else Jacobsdatter, 52 år, hans kone, f. i Bølling, og Jacob Pedersen, 7 år, deres søn. Det viser sig desuden, at Christen Nielsen, der nu er 82 år, stadig bor på ejendommen, han kaldes aftægtsmand. Videre findes Bodil Kirsten Hansdatter, 75 år, f. i Sædding, aftægtsmandens kone.

Ved tællingen 1880 står Jacob Pedersen som husfader. Hans kone, Else Marie Jensen, er fra Lønborg. Der er to sønner, Jens Peder og Anton. Husfaderens forældre er stadig på ejendommen.

Ejeren i 1890 hedder Ole Peder Eskildsen. Hans kone, Else Mortensen, er født i Bølling, og der er to børn, Kristiane og Karen Martine Eskildsen. Ole Eskildsen solgte få år senere ejendommen til N. Chr. Nielsen, som lagde jorden ind under sin gård og lejede huset ud til enken, Ellen Marie Pedersen. Under første verdenskrig antændte toget huset, der nedbrændte. Ellen Marie flyttede til Lem, og dermed var Lille Kjærgaard ikke mere.

* * *

Efter at Chr. Astrups ny gård i Sandager var brændt 1901, byggede han en ny vest for banen. Denne solgte han vistnok i 1908 til Mads Christian Madsen Nygaard fra Stauning. Denne var gift med Ane Dorthea Jørgensen fra Lønborg. Da Lille Kjærgaard var forsvundet, gik navnet over på her-værende ejendom, som nu går under navnet Lille Kjærgaard. Her opnåede Ane og Mads Chr. Nygaard at holde guldbryllup. Mads Chr. døde i 1959, Ane i 1960. Deres børn: Karoline Marie, g. m. Niels Nielsen, gdm. i Stauning, Niels Marius, ejer af hjemmet sammen med Svend, Mary Magdalene, g. m. A. P. Chr. Pedersen, Egvad, Harry, g. m. Anna Krogsgaard, Velling, Aksel, g. m. A. Marg. Nielsen, Tarm, Svend, medejer af hjemmet.

Kjærgaard Vogterhus (nr. 69)

I 1880 var her en ledvogter ved navn Christen Nielsen; konen hed Ane Kathrine Christensen, og der var fem børn. 1890 hed manden Peder Chr. Nielsen, konen Mette Kathrine Jensen. Der var 8 børn.

Derefter kom Peder Nielsen og Madsine (f. Pedersen, fra Estvad). Af deres børn kan nævnes: Christen, Vilhelm, Alfred, Anton, Kirstine og Ane, måske var der flere. Vilhelm blev gift med Andrea Caroline fra Vesterager; de har boet i København. Ane blev sygeplejerske. Om de andre vides intet. Madsine døde 1906. Efter at P. Nielsen er flyttet bort, har der været forskellige beboere, først som ledvogtere senere som lejere af huset.

SANDAGERGAARD

Den første ejer af Sandagergaard, vi kender, er Laust Jensen, som omtales i 1801. Han er da 67 år, gift anden gang, og hans kone, Ane Catrine Nielsdatter, er 35 år. De har to døtre, Johanne og Zidsel Laustdatter på 4 og 2 år. I „Sognecommissionen for de fattiges Forsørgelse“s protokol for 1803 finder vi en Laurids Sandager blandt de af sognet valgte mænd; denne kan kun være den i Sandagergaard nævnte Laust Jensen.

Ved at besøge gården igen i 1834 ser vi, at Sidsel Lauridsdatter (bemærk den mere moderne stavemåde) nu er gift med Ole Christensen og kone på gården. De havde tre børn, Kirsten Olesdatter og Christen og Laurids Olesen. Christens skæbne er ukendt; Laurids blev gift og levede på en gård i Knudgaard i Stauning; Kirsten blev gift med Jens Jensen fra Gammelgaard og kom også til at bo i Knudgaard.

Kort efter 1834 dør Sidsel, og Ole gifter sig igen – denne gang med Ane Marie Marcusdatter. I dette ægteskab var der to børn, Marcus og Sidsel Olesen. Om Marcus vides intet, men Sidsel blev gift med Jens Jensen Smed i Rabjerg.

Da Ole derefter ender sine dage, gifter Ane Marie sig med Poul Andersen fra Gammelgaard. Poul og Ane Marie fik to børn, tvillingbrødrene Anders og Ole Poulsen. Anders kom til Nr. Bork at bo, mens Ole fik gården efter faderen.

Der var altså hele tre kuld børn i hjemmet, og ved folketællingen i 1845 ser nu stillingen sådan ud:

Poul Andersen	31 Aar	}	Gaardmand og Sogneforstander
Ane Marie Marcusdatter	47 Aar		hans Kone
Kirsten Olesdatter	17 Aar	}	Oles og Sidsels Børn
Christen Olesen	15 Aar		
Laurids Olesen	12 Aar		
Marcus Olesen	7 Aar	}	Oles og Ane Maries Børn
Sidsel Olesen	6 Aar		
Ole Poulsen	2 Aar		
Anders Poulsen	2 Aar	}	Pouls og Ane Maries Børn

Ane Marie Marcusdatter dør 1872 og Poul Sandager (Andersen) 1881.

Efter at Ole Poulsen har overtaget gården, gifter han sig med Ane Kirstine Lauridsen, født her i sognet. Der var tre børn. Poul Sandager Poulsen har i mange år praktiseret som læge i Herning. Datteren Marie blev gift med pastor Jeppesen fra Skjern. De har været flere steder som præstefolk og bor nu i Løsning. Den yngste, Laurids Sandager, fik gården.

Ole Poulsen var i sognerådet 1886–92. Han døde 1925 og Ane Kirstine 1926.

Sønnen, Laurids Sandager, som altså nu fik gården, interesserede sig stærkt for hesteavl og deltog i indkøb af hingste til hesteavlsforeningen, ligesom han fulgte skuer og kåringer over store dele af Jylland. Han var i sognerådet 1933–44 og i menighedsrådet 1938–45. Laurids nåede at holde 25 års jubilæum som sognefoged, idet han havde hvervet fra 1936 til sin død 1961.

I 1954 nedbrændte gården, og efter at den i nogle år havde ligget i ruiner, fik han den opført på ny, men kom ikke til at bo der lang tid. Laurids Sandager blev ikke gift. I cirka 30 år var Kirstine Jensen husholderske for ham.

Efter Laurids Sandagers død blev gården solgt til Jens Bjerregaard fra Stauning. Han er gift med Kirsten Frost fra København, og de bor fremdeles på Sandagergaard.

* * *

Folketællingen i 1801 viser, at der på den tid var to gårde i „Synder Sandager“. Den anden gård lå ved siden af og vest for Sandagergaard. Mens den sidste havde stuehuset mod syd, havde gård nr. 2 stuehuset mod nord, og de to stuehuse lå omtrent på linie. Der fortælles, at når man gik ud ad bryggersdøren på den ene gård og over en mødding, kom man ind ad den anden gårds bryggersdør. Nå – der har vel nok været andre og mere brugte veje til gensidige besøg.

Det var i 1801 vi begyndte, og da står Chr. Nielsen opført som gårdbeboer; konen hed Kirsten Olesdatter, og endvidere var der en søn på 2 år, Niels Christensen.

Kommet længere frem i tiden finder vi Johanne Lauridsdatter fra nabogården som kone i gården. Hendes mand hed Christian Christiansen.

I 1845 var her syv børn: Jens Peder, Jens Chr., Jesper, Christiane, Ane Marie, Ane og Johanne, alle med efternavnet Christiansen.

1860 hed manden Peder Marcussen, og konens navn var Bodil Madsdatter. De to yngste af ovennævnte børn, Ane og Johanne, var stadig i hjemmet, benævnt stedbørn.

Jesper Kristiansen står opført som ejer i 1870, og Peder Marcussen som aftægtsmand. Jesper blev gift med Birthe Marie Frandsen, født i Vejrum. Han var medlem af sognerådet 1874–80.

Gårdens beboere opførtes i 1890 således: Jesper Kristiansen, husfader Birthe Marie Frandsen, husmoder, Alfred Rasmussen og Iversine F. Rasmussen samt de tre døtre Ane, Kirstine Frederikke og Karen, alle med Kristiansen til efternavn.

I 1901 nedbrændte gården, og det sørgelige skete, at konen, Birthe Marie, indebrændte. Gården blev ikke genopført efter branden, men jorden udskiftedes. To af døtrene døde i ung alder. Alfred blev gift med en datter fra Gammelgaard; de havde i mange år en slagterforretning i Borris.

SANDAGER

Ved vejen fra kirken til Sandager lå der før to mindre ejendomme. De første beboere, vi kender på den ejendom, der lå vestligst, var Jeppe Christensen, daglejer, og hans kone, Juliane Marie Korsholm, der var født i Ølstrup. De havde på det tidspunkt, 1845, en datter på to år, Marie Kirstine Jepsen.

I 1860 hed ejeren Peder Christian Jensen. Han var født i Hanning, mens konen, Ane Marie Christensen, var fra Staby. De havde to børn, Jens og Karen Pedersen, og senere kom der to til, Lise og Christen.

Jens Pedersen, kaldet Jens P. Christen, har overtaget ejendommen i 1890, han og hans moder er ene til huse. Jens blev senere gift. Hans kone hed Karen og var fra No. De havde selv ingen børn, men en feriepige, Ellen, fra København blev plejedatter hos dem. I 1922 købte Jens gården af Christen Astrup og flyttede derind. Jordene lagdes sammen, og ejendommen her var ikke mere.

* * *

På ejendommen ved siden af boede en aftægtskone og enke, Karen Thomasdatter, og endvidere Stephan Christensen, daglejer og indsidder, og hans kone, Johanne Andreasdatter. Der var tre børn: Karen Madsen, 12 år, Christen Stephansen, 8 år, og Mette Stephansen, 4 år.

Ved besøg på stedet i 1860 finder vi Chr. Astrup Sørensen (Kræ Astrup), husmand og muremester, født i Velling, og konen, Inger Christensdatter, født samme sted. Der er en lille pige på et år, Maren Christensen.

Vi går 30 år frem til 1890 og ser, at Inger og Chr. Astrup stadig er her, ligeså Maren, og denne gang desuden sønnen, Christen Sørensen Christensen (Christen Astrup), 25 år og murer. (En anden søn kom til Østerby i Stauning, hvor han drev en mindre ejendom ved siden af murerhåndværket. Hans navn var Søren Astrup). Inger Astrup døde i 1913 og Chr. Astrup i 1916.

Deres søn Christen Astrup kom i 1908 hjem og fik ejendommen, efter at han havde solgt Lille Kjærgaard. Hans kone var Kirstine Holgersen fra Ringkøbing. Han udvidede og byggede en helt ny gård op. Her havde parret den tunge oplevelse, at deres ældste søn, Søren, i 1915 mistede livet, ved at en aksel fra motoren tog ham. I 1922 solgtes gården til „Jens P. Christen“, og vi vil senere støde på Christen Astrup og kone under Kirkebyen. Deres børn: Søren Nikolaj, død 1915, Ingvar Chr., se under Kirkebyen, Julius Holger, se under Kirkebyen, Johs. Fjord, se under Margrethelund, Ricart, se under Kirkebyen, Johanne, se under Tanning.

Jens P. Christen døde 1923 og Karen 1936. Det blev plejedatteren, Ellen, gift med Chr. Nielsen fra Leding, der nu boede på gården, som efter sam-

menlægning af de to brug omfattede et temmelig stort areal. Der var fire børn: Karen, Anna Gudrun, Ester og Svend.

I 1945 flyttede Chr. Nielsen til Bølling. De nye ejere, Peder Lillelund og hans kone Margrethe, kom fra Møborg. De flyttede i 1952 til Kirkebyen, hvor vi siden møder dem.

Den ny og nuværende ejer af gården, Jens Gadegaard Frandsen, er fra Nr. Nissum, og hans kone Ruth er fra Fyn. Jens blev i henholdsvis 1958 og 1961 medlem af sognerådet og menighedsrådet. Der er fire børn: Anders, Benta, Ulla og Per.

* * *

På sidst omtalte gårds mark, vest for den nuværende Dejbjerglund skole, byggede Christen Astrup i 1899 en ny gård. Natten mellem 10. og 11. august 1901 nedbrændte den ved lynnedslag. Herved blev hele familien bedøvet, men det lykkedes ejeren at redde familien, mens hele besætningen, bl. a. to heste og otte køer, indebrændte. Gården blev ikke genopført.

* * *

Lidt øst for Chr. Niensens gård og på jord fra denne byggede Niels Chr. Sandager i 1929 en ny gård. Allerede i 1931 døde imidlertid Niels Chr., og derefter solgte Marie Sandager stedet og flyttede igen til Skjern, hvor hun levede til 1946.

Den nye ejer, Peder Østergaard, var ligesom konen, Dinna Vig, fra Bølling. De havde tre børn.

Peder Østergaard solgte til Mads Sørensen og købte selv en gård i Fiskbæk. Mads Sørensen, der havde en søn og to døtre, af hvilke vi møder den ene i Gl. Dejbjerg, var her et par år.

Efter ham fulgte Arthur Jensen.

I 1944 købte Alfred Clausen gården af denne, og her bor Alfred og konen Anna Madsen fra Lille Hedegaard stadig. De har tre døtre: Karen, g. m. Arnold Jensen, bor i Jernvedlund, Ragnhild, g. m. Kaj Hansen, bor i København, og Jenny, g. m. Poul Høj, bor på Forsumløved ved Ølgod.

RUNDAL

I 1787 og 1801 nævnes i Rundal en Jørgen Pedersen, husmand med jord. Han og konen, Kathrine Svendsdatter, har blandt andre børn en søn, Svend Jørgensen, der senere får ejendommen. Han bliver gift med Mette Lauridsdatter, og af deres børn overtager en søn, Anders Svendsen, gift med Maren Nielsen, hjemmet. Om Anders' og Marens mange børn vides, at en søn, Svend Andersen, havde en ejendom i Hanning, en anden, Niels, kom

til Holmsland, og en tredje af sønnerne kom til Velling; de øvriges skæbne er ukendt. Maren døde 1888 og Anders i 1893, og derefter forsvandt dette beboede sted.

* * *

1801 omtales et andet hus i Rundal. Manden hed Søren Gjødesen, konen Laura Pedersdatter, og der siges, han havde lidt jord. I 1834 var her Gregers Andersen, fæstehusmand og daglejer, og konen, Kirsten Jacobsdatter. I lang tid høres intet til huset – det stod måske ubeboet hen; men i 1870 dukker en familie op på stedet, hvad enten den så boede i det samme hus eller et nyt, nemlig Jens Mathiasen og Sidsel Christensen; de havde en søn, Martinus Mathiasen. Ti år efter i 1880 boede her Markus Christensen, husejer, 48 år, ugift. Her boede senere familien Johannes Pedersen, kaldet Mus, og da han var død i 1905, forsvandt også dette beboede sted.

* * *

Ved vejen fra Rundal til Gammelgaard har der været endnu en ejendom. Den var opført af Laurids Pedersen, kaldet Bjerg, der var født på den vestligste gård i Gammelgaard. 1890 var han endnu i Gammelgaard hos moderen, der var aftægtskone. Han kaldtes da tømrer. Snart efter byggede han ovennævnte hus og giftede sig. Konen hed Johanne; de havde ingen børn, men en plejedatter. Laurids døde i 1907. Johanne solgte til Niels Gammelgaard og flyttede til Skjern. Hun døde 1925. Ejendommen er nedlagt.

GAMMELGAARD

Mod slutningen af 1700-tallet boede der i Gammelgaard en mand ved navn Poul Andersen, og det formodes, at hans fader, Anders Poulsen, boede der før ham. Pouls kone hed Anne Mikkelsdatter. De havde tre sønner, Anders, Mikkal og Jens, samt en datter, Abigael Poulsdatter; måske har der været flere børn.

Omkring 1810 overtog sønnen, Anders Poulsen, gården. Han blev gift med Malene Nielsdatter fra Bækbo. De fik tre børn, Niels Andersen, Ane Katrine Andersdatter og Poul Andersen. (Den sidste, født 1814, blev senere gift med enken på Sandagergaard og kendt under navnet Poul Sandager).

Nu døde imidlertid Anders Poulsen, og Malene giftede sig med Jens Poulsen, broder til hendes første mand. I 1817 fik de sønnen Anders Jensen, der blev gift med Ane Katrine Nielsen fra Kjærgaard. (De kom til at bo i Vognbjerg, og han kaldtes Anders Gammelgaard). Siden fik Jens og Malene flere børn, Laust, Christen og Bodil Marie Jensen. I 1826 døde Jens Poulsen, og Malene var atter enke, og kort efter fik hun sønnen Jens Jen-

sen. (Han blev gift med Kirsten Olesdatter fra Sandagergaard og kom til at bo i Knudgaard i Stauning). 1834 opførtes Malene stadig som ejer af gården, men om sønnen, Niels Andersen, anførtes, at han drev moderens gård.

I 1845 var Niels Andersen ejer af Gammelgaard. (Malene var ikke på gården; hun var først en tid hos sønnen, Anders, i Vognbjerg og til sidst hos sønnen, Jens, i Knudgaard, og her døde hun). Niels Andersen var gift med Ane Catrine Christiansdatter. Deres børn: Anders, Mette Kirstine, g. m. Jens Christensen Kirk, Vesterager, Malene, g. m. Jens P. Nielsen fra Velling. (Boede først i Velling, men overtog efter broderens død Gammelg.), Johanne, g. m. Erik Graversen fra Borris. (Boede først i Borris, men overtog efter svogerens, Jens Christensen Kirk, død gården i Vesterager), Jens, overtog gården.

Som det ses ovenfor, overtog Niels Andersens søn, Jens Nielsen, gården. Han blev gift med Karen Lauridsen fra Faster. De havde to børn, Niels Nielsen, der blev skoleinspektør i omegnen af København, og Ane Katrine Nielsen, gift med pastor Olsen fra Ølgod.

Jens Nielsen døde 1892, hvorefter enken solgte gården til J. P. Nielsen og Malene, se ovenfor. Disse to levede i Gammelgaard indtil 1919, det år da begge døde. Der var i ægteskabet fire døtre og en søn: Katrine, g. m. Alfred Rasmussen, se under Sandager, Abelone, g. m. Jens Kristensen, kaldet Nielsen, Nørby, Velling, Laura, g. m. Chr. Nielsen, smedemester, Lem, Sine, g. m. Jens Smed Jensen, se under Vesterager, Niels, overtog gården.

Allerede nogle år før forældrene døde havde Niels overtaget gården. Han blev gift i 1911 med Hansine Mortensen fra Holmsland. Han var medlem af sognerådet 1917–25 og af menighedsrådet 1926–38. De sidste fire år var han kirkeværge. I 1940 døde Sine og i 1950 Niels Gammelgaard.

Deres søn Niels Peder har nu gården; han er gift med Nielsine Kristensen fra Hygum ved Lemvig.

* * *

Den anden gård på Gammelgaard mark, som ligger lidt mod vest for selve gården, kaldes i almindelighed ved samme navn.

I 1787 boede to søskende på stedet, Niels Jensen og Mette Jensdatter. De var henholdsvis 40 og 37 år. Nu giftede Niels sig, og i 1801 hed konen på gården Maren Nielsdatter. Der var fire børn, Karen Nielsdatter, 12 år, Niels Nielsen, 11 år, Jens Nielsen, 9 år, og Ole Nielsen, 2 år.

Af tællingen i 1834 ses, at sønnen Niels Nielsen nu havde overtaget gården sammen med sin kone, Ane Katrine Simonsdatter. Deres børn: Maren, Mariane, Kirsten og Marie Nielsdatter samt sønnerne Niels og Simon Nielsen.

I 1860 fandtes følgende husstand:

		Født i	
Peder Villum Christensen . . .	43 Aar	Lem	Jordbruger
Maren Elisabeth Mortensen . .	40 Aar	Dejbjerg	hans Kone
Maren Jensen	19 Aar	Dejbjerg	} Husfaders Steddøtre
Mariane Jensen	15 Aar	Dejbjerg	
Christen Pedersen	12 Aar	Dejbjerg	} deres Børn
Karen Pedersen	10 Aar	Dejbjerg	
Jens Chr. Pedersen	7 Aar	Dejbjerg	
Mads Morten Pedersen	4 Aar	Dejbjerg	
Morten Pedersen	2 Aar	Dejbjerg	
Niels Nielsen	70 Aar	Dejbjerg	Husfader, Aftægtsmand
Kirsten Katrine Pedersen . . .	70 Aar	Vind	hans Kone
Simon Nielsen	27 Aar	Dejbjerg	Snedker

Peder Villum og hans kone fik året efter endnu en søn, Laurids Pedersen. Vi vil senere møde flere af disse børn på vor runde i sognet. I 1890 var der tilbage på gården kun Maren Elisabeth Mortensen, nu aftægtsnyder, og sønnen, Laurids Pedersen (Bjerg), tømrer.

Den ny ejer var Peder John Poulsen fra Bækbo; hans kone var Mette Kathrine Terkildsen fra Vorgod. De havde to børn, Maren Poulsen, f. 1890, uddannet som sygeplejerske, død 1921, og Poul A. Poulsen, lærer i mange år ved Krogager skole i Stenderup sogn, medlem af landstinget i dettes sidste periode, medlem af Ribe amtsråd og ridder af Danebrog. Kathrine og Peder John Poulsen døde begge i 1945.

Derefter havde Johs. Poulsen, en sønnesøn, gården i en årrække. Han er gift med Tove Ladekjær fra Tistrup. De har fire børn, tre sønner og en datter. I 1963 rejste de fra sognet, og der har ikke siden boet nogen ejer på gården.

* * *

Nørre Sandagergaarde lå før side om side med kun en vej mellem stuehusene.

Den første ejer, vi kender, var Christen Sørensen. Han var enkemand og havde i hjemmet to døtre, Bodil Marie og Maren Christensdatter.

I 1834 var Bodil Marie gift med Niels Nielsen og kone i gården. De havde tre døtre, Mette Marie, Ane Kirstine og Ane Nielsdatter samt en søn Søren Nielsen.

Kommet frem til 1845 hedder manden Niels Peder Nielsen, født i Haning, og konen Ane Nielsdatter, se ovenfor. Bodil Marie Christensdatter er nu enke og aftægtskone, og sønnen Søren er hos hende.

Nu går der mange år uden større forandring, og først i 1890 finder vi, at Niels P. Nielsen og Ane er aftægtsfolk, mens deres søn Niels Chr. Nielsen, der er gift med Jacobine Marie Christensen fra Velling, ejer gården. Niels Chr. flyttede gården, som nu byggedes op vest for vejen. Der var seks børn: Niels P. Sandager, se under Gl. Dejbjerg, Søren Sandager, fik gården, Kir-

stine, se under Kirkebyen, Karen, bor i Skjern, Bodil Marie, bor i Skjern, Anne, bor i Søndervig.

Søren Sandager fik som ovenfor skrevet gården; dette skete i 1927. (Efter at Niels Chr. og Marie havde afstået den, flyttede de til Skjern, men de kom siden igen til Dejbjerg. Vi har allerede mødt dem i Sandager (Alfred Clausens gård)). Søren Sandager var gift med Karen Jensen fra Alkjærsgig. Der er tre døtre, af hvilke Poula og Eva bor i Lem og Sitta i Hoven, og en søn, Niels Chr., som er hjemme. Søren døde i 1948. Karen driver nu gården ved sønnens hjælp.

* * *

På den anden af gårdene, den, der lå for østen, skiftede beboerne hurtigt. Den første kendte ejer hed Jens Pedersen, konen Karen Pedersdatter. De næste på gården var Niels Christensen og Maren Lauridsdatter. Derefter kom Jeppe Andersen, født i Velling, og Johanne Andersdatter, født i Stauning; på gården var der da også en tjenestepige.

I 1860 hed ejeren Villads Sørensen. Han var kommet hertil fra Stauning, mens konen, Mette Marie Nielsen, var født i Gl. Sogn. Der var to børn, Søren og Ane Kirstine Villadsen, begge født i Stauning, henholdsvis 32 og 26 år, og om dem står, at „de tjener faderen“.

Tyve år efter står ovennævnte Ane Kirstine Villadsen samt hendes mand, Niels Kristensen fra Lem, som ejere. De har da to børn: Niels Marius og Ane Marie.

Kommet frem til 1890 finder vi atter nye folk, idet Bendix Andreas Heide Baden fra Kjærgaard har byttet gård med Chr. Pedersen, der da boede her. Baden havde med sig tre børn, Ane Marie, 12 år, og tvillingerne Chr. Peder og Jacob, der var 10 år. Moderen må formodes at være død.

Omkring 1899 kom Chr. Knudsen til stedet, mens Baden flyttede til Stauning, hvor han endte sine dage i et lille hus ved præstegården. Knud Chr. Christensen, eller som han altid blev kaldt Chr. Knudsen og Sine havde to døtre, Maren og Karen; de blev begge gift og flyttede bort fra sognet.

I 1935 solgte Chr. Knudsen gården til Anders Lauridsen fra Lyager og flyttede til Lem, hvor både han og Sine siden er døde. Anders Lauridsen, der stadig bor på gården, er gift med Anna Nørremark. Ægteparret har tre børn: Anker, Elisabeth og Kirsten.

VESTERAGER

Når vi kommer med vejen fra Sandager mod Vesterager, er den første gård, vi kommer til, den, der ligger i svinget, hvor vejen støder til jernbanen.

Her boede i begyndelsen af forrige århundrede en enke, Maren Laustdatter, og hendes stiftsøn Kristen Lauridsen.

I 1834 var beboerne Gravers Mogensen og hans kone Kirsten Marie Lauridsdatter. Nogle år senere solgte de til Laurids Christensen og Ane Jensdatter; selv gik de på aftægt.

Vi kommer frem til 1860. Ane var nu enke, idet Laurids var død kort forinden. I hjemmet havde Ane fire børn: Christiane, 16, Gravers 14, Ane Kirstine, 8, og Jens, 2 år – alle med efternavnet Lauridsen. Endnu engang møder vi Gravers Mogensen og Kirsten Marie Lauridsdatter. De er nu 84 og 83 år gamle. I en bemærkning tilføjes: hendes mands stedfader og hans kone, der af hende forsørges.

I 1880 er Ane gået på aftægt, og sønnen Gravers Lauridsen har gården. Han er gift med Ane Kirstine Justesen fra Skydstofte. De flyttede snart til Rabjerg, var derpå en kort tid i Vognbjerg og flyttede derfra til Lem, hvor Gravers døde i 1906, mens Ane Kirstine døde i 1934 i Lykkeby i Hanning. Deres børn: To drenge døde som mindreårige, Ane Laurence, f. 1888 – d. 1936, ugift, Laura Jensine, f. 1891 – d. 1913, ugift, Sidsel Johanne, f. 1879, g. m. Peder Jeppesen, Aanum, Skjern, Just Chr. Lauridsen og Jens Lauridsen møder vi senere.

Den nye ejer, der kom snart efter 1880, var Thomas Chr. Pedersen, kaldet Degnbol, født 1849. Hans kone, Else Marie Pedersen, var født 1852. 1905 solgte de gården og flyttede til Lem, og her døde Thomas i 1918 og Else Marie i 1920. Deres børn: Marie, g. m. Anton Madsen fra Stauning, havde møbel- og snedkerforretning i Lem, den næstældste datter blev gift med Hans P. Lauridsen fra Stauning, de havde en snedkerforretning i Stauning, Johanne, g. m. Niels Blok, havde en gård i Stauning, Peder blev gift og havde en ejendom i Aadum.

Den nye ejer, Ole Chr. Madsen, solgte 1910 til Jens Smed Jensen fra Bækbo, født 1877. Han giftede sig med Nielsine Nielsen fra Gammelgaard, født 1883. Fra 1925 til 1933 var Jens Smed medlem af sognerådet. Han døde 1937. Sine levede til 1956. De fik to børn, Jesper Smed, som i mange år har boet i København, og Ane Kathrine, der er gift med Oluf Sandager Jeppesen fra Løsning.

De sidste overtog ejendommen omkring 1950, og de driver den stadig. Der er fem børn: Inger Marie, Jens Jørgen, Viggo, Signe og Poul, alle med navnene Sandager Jeppesen.

* * *

Hvad angår den næste gård i byen, den, der ligger i midten, er forholdene til at begynde med noget uklare. Der tales ganske vist om en Lars Iversen med kone Maren Jensdatter og en datter, Kirsten Larsdatter, men derudover ved vi intet om den.

I 1834 var gårdens ejer Jens Eskild Pedersen, født i Rudkøbing. Hans kone, Inger Marie Jespersdatter, var fra Velling. Foruden mandens stiftsøn, Jesper Chr. Nielsen, havde ægteparret tre sønner, Jens Peder, 10, Knud, 7, Anders Peder, 2 år – alle med navn Jensen.

Næste ejer var Hans Peder Christensen, født i Ølstrup. Konen, Else Kathrine Andersdatter, stammede fra Faster; hun blev født i 1821. De havde i 1860 fire børn: Karen, 10, Jens, 6, Jensine, 4, Sidsel, 1 år – alle hed Hansen til efternavn. Hans Peder var i to perioder medlem af Dejbjerg-Hanning sogneråd. Han døde 44 år gammel, og i 1863 giftede Else Kathrine sig igen. Hendes anden mand var Hans Madsen, født i Vorgod 1830. De fik i 1865 sønnen Hans Peder Madsen. Af børnene udvandrede Jens og Sidsel til Amerika; Karen blev gift og boede i Vognbjerg, og Jensine blev ligeledes gift og flyttede til Vorgod.

I 1886 overtog Hans Peder Madsen gården og Hans og Trine gik på af-tægt. De blev gamle – Trine døde 1914 og Hans 1924. Hans P. Madsen blev 1886 gift med Kirsten Marie Jensen, født 1861 i Rindum. De tog efter vækkelsen sidst i forrige århundrede levende del i det ny samfundsliv, bl. a. var Hans Peder søndagsskolelærer fra den tid og til sin død. Han var medlem af sognerådet 1901–07 og af menighedsrådet 1922–26. Kirsten døde 1925, Hans Peder 1937. Deres børn: To døde i børnealderen. Hans, f. 1887, g. m. Karen Ertbølle Kristensen, f. 1884 i Overlade, kom til Ll. Hedegaard, hvor vi senere træffer dem, Olga, f. 1889, g. m. Hans P. Jensen, f. 1885 i Vognbjerg, kom til Stampen, hvor vi senere møder dem, Jens, f. 1893, g. m. Marie Hansen, f. 1891 i Farsø, har Missionshotellet i Kolding, Anders, f. 1896, er i Dejbjerg, har arbejdet med forskelligt, Søren, f. 1898, g. m. Anna Jensen, f. 1895 i Vendsyssel, er i Brande, Kathrine, f. 1901, g. m. Arne Pedersen, f. 1902 i Ryde, har en gård i Stenderup.

Efter Hans P. Madsens død i 1937 flyttede Hans Madsen og Karen fra Lille Hedegaard til hjemmet i Vesterager. Deres ene datter, Anna, gift med Alfred Clausen i Sandager, har vi truffet, Sønnen, Søren Ertbølle, overtog Lille Hedegaard, og datteren Marie er hos forældrene i Vesterager.

Hans og Karen har nu solgt gården til Bjarne Møller Jensen, men de bor stadig i det gamle hjem.

* * *

Ganske nær ved sidst omtalte gård lå den tredje gård i Vesterager. Her hed ejeren Jesper Nielsen og konen ? Jørgensdatter, og de havde en søn og en datter, Jens Jespersen og Else Kirstine.

Jens Jespersen havde i 1834 overtaget gården. Han var gift med Mariane Christensdatter, og der var tre døtre, Ane, Marie Kirstine og Christiane.

I 1845 var der en ny ejer, Lyder Andersen, som sammen med en tjenestepige gik alene på gården.

1860 hed ejeren Christen Ibsen. Han var fra Thim, og hans kone, Kjerstine Jacobsen, var fra Hee. De havde tre børn, som alle er født i Hanning, Ane Marie, Sidsel Marie og Niels, alle med efternavnet Christensen. Kirstine Jacobsen døde 1888 og Chr. Ibsen 1901.

Ved tællingerne 1880 og 1890 finder vi datteren Ane Marie som husmoder på gården. Hun er gift med Chr. Jensen fra Uglbjerg. Der var ni børn: Kirstine, gift, flyttede til Henne, Peder Krejbjerg, møder vi i Nisgaard, Christen, rejste til Amerika, Ane, gift, bor i Outrup, Andrea, gift, bor i København, Jens Chr., se nedenfor, Vilhelm, gift, har i mange år ejet gården Kolstrup i Lem, Ane Marie, gift, har boet i Sædding, Maren, gift, i Hammel. Ane Marie døde 1897 og Chr. Jensen 1916.

Jens Chr. Jensen overtog gården, som blev flyttet over på den anden side af banen og fik navnet Remmergaard. I 1907 blev Jens Chr. gift med Enna Øllgaard, født i Strellev 1885. Deres børn: Hans Øllgaard, gift, bor i Skovlund, Chr. Øllgaard, g. m. Astrid Larsen, Alkjærsgig, bor i Lem, fabrikant, Aage Øllgaard, g. m. Hilda Bendix, Lyager, bor i Lem, fabrikant, Holger Øllgaard, slagter, Holstebro, Marie Øllgaard, g. m. Henrik Kirkegaard, Ringkøbing, Stine Øllgaard, er i Holstebro, Line Øllgaard, g. m. Sv. Aa. Christiansen, gdr., Langerdal, Jenny Øllgaard, g. m. H. Bakbo, stadsskoleinspektør, Nykøbing M., Karl Møller, se nedenfor.

Jens Chr. og Enna levede mange år på Remmergaard, og under deres dygtige hænder groede det og udviklede sig både ude og inde. Jens Chr. var i menighedsrådet 1938–49. Efter at de i 1954 havde afstået gården, flyttede de til Lem, og her døde Jens Chr. i 1958.

Sønnen Karl Møller, gift med Ingeborg Bro fra Hedegaard, bor nu på gården. Foruden at bestride arbejdet som gårdmandskone har Ingeborg kunnet gøre brug af sin uddannelse som lærerinde, idet hun har vikarieret ved skolevæsenet. I ægteskabet er der fire piger og en søn. Aase og Barbara er gift og bor i Aarhus. Enna, Eva og Bjarne er hjemme.

* * *

Der blev opført et hus på marken lidt øst for gården. Her fandt vi 1845 Jens Jespersen med kone og en datter; han kaldtes aftægtsmand. I 1860 omtales hans kone, Mariane Christensdatter, som enke og væverske. Datteren, der også væver, er stadig hos hende, og desuden er der en dreng på 11 år, Jesper Poulsen, kaldet husmoderens dattersøn.

Der var siden forskellige lejere, således levede Chr. Ibsen de sidste af sine år her, og efter hans død i 1901 blev huset revet ned.

* * *

Den fjerde gård i Vesterager er familien Kirks slægtsgård. Den første ejer, vi hører om, er Laust Jensen (omk. 1800).

Derefter kommer sønnen Jens Lauridsen og hans kone, Mette Katrine Christensdatter. Sidstnævnte levede mange år på gården efter at der var kommet nye ejere. (Et af deres børn synes opkaldt efter hende – der kan således måske have været tale om slægtskab?).

Den nye ejer skrives for Christen Jensen Kirk. Han er født i Hanning og kaldes i 1845 sogneforstander. Hans kone, Charlotte Helene Andersdatter, er født i Aulum. På det tidspunkt er der syv børn, alle med navnet Christensen: Anders, 15, Mette, 13, Ane Katrine, 10, Karen, 7, Jens Laurids, 5, Jens, 3, Mette, 1; en senere tælling viser endnu en søn, Laurids Christian, der er to år yngre end Mette Catrine. Charlotte Helene døde 1866 og Chr. Jensen Kirk 1882.

Sønnen Jens Christensen Kirk havde da haft gården en tid, hvilket vi ser deraf, at han i 1870 er opført som husfader. Han blev gift med Mette Kirstine Nielsen, født 1848, fra Gammelgaard. I 1880 valgtes Jens Kirk ind i sognerådet, og han genvalgtes 1883, men allerede 1884 døde han. Mette Kirstine døde 1889. Af deres børn, tre døtre og fire sønner, døde den yngste datter samme år som faderen, og de to andre døtre døde i 1891 og 1894; de blev begge 14 år. Det vil altså sige, at fra 1882 til 1894 døde bedstefaderen, begge forældre og alle tre døtre. Sønnerne: Kristen boede i København, Niels havde forretning i Ringkøbing, Laurids rejste til Amerika, og Kristian møder vi senere her på gården.

Efter mandens død i 1884 solgte Mette Kirstine gården til sin søsters mand, Erik Graversen fra Borris. Nedenstående viser, at vi, skønt vi har forladt herregårdene, kan mønstre husstande af anseeligt format (tællingen 1890):

Erik Graversen	43	Aar	gift	Borris	Husfader	
Johanne Nielsen	43	Aar	gift	Dejbjerg	Husmoder	
Ane Katrine Graversen	18	Aar	ugift	Borris	} Børn	
Johanne Graversen	17	Aar	ugift	Borris		
Gravers Chr. Graversen	14	Aar	ugift	Borris		
Karen Kirstine Graversen	12	Aar	ugift	Borris		
Nielsine Graversen	9	Aar	ugift	Borris		
Mathea Elisabeth Graversen	7	Aar	ugift	Borris		
Jens Kirk Graversen	4	Aar	ugift	Borris		
Niels Otto Graversen	1	Aar	ugift	Dejbjerg		
Jens Laurids Christensen	14	Aar	ugift	Dejbjerg		} Pleje- børn
Charlotte Helene Christensen	12	Aar	ugift	Dejbjerg		
Morten Andersen	19	Aar	ugift	Nysogn	Tjenestekarl	
Gravers Jensen	74	Aar	gift	Borris	Logerende, Aftægtsnyder	
Johanne Poulsen	80	Aar	gift	Faster	Logerende, Aftægtsnyder	
Christen Christensen	19	Aar	ugift	Dejbjerg	Logerende, Tømrer	

Erik Graversen var med i arbejdet inden for Luthersk Missionsforening, bl. a. som bestyrelsesmedlem. Johanne holdt søndagsskole i hjemmet. Fra 1892 til -98 var Erik medlem af sognerådet, og i 1903 blev han valgt ind i det første menighedsråd. Johanne døde i 1904. I 1908 solgte Erik gården til

Kristian Kirk, hvorefter han giftede sig med Maren Christensen Astrup. De flyttede til Lem, og her døde Erik 1929. Maren levede til 1951. Erik Graversens og Johannes børn: Ane Katrine, g. m. Mouridts Kolstrup, havde gården Kolstrup i Lem, Johanne, g. m. Kristian Kirk, se nedenfor, Gravers, landbrugskandidat, gdr. i Dreslette på Fyn, underviste noget på Tommerup højskole, Karen Kirstine, døde i 1902, Nielsine, lærerinde, mange år i Gellerup, Mathea, g. m. Peder Degnbol, lærer i Donnerup ved Give, Jens Kirk, gift, havde en gård på Fyn, Niels Otto, har boet i Vorbasse, Mette Kirstine, bor i Vorbasse, har boghandel og telefoncentral, eneste nulevende af de ni søskende.

I 1908 rykkede Kristian Kirk og Johanne Graversen så ind i det hjem, hvor begges forældre havde levet og virket før dem. Gennem megen sygdom og de dermed følgende byrder havde disse to ligesom samlet et fond af livsvisdom, der bevirkede, at deres ord havde en vis vægt, og der blev lyttet, når de tog ordet ved møder og sammenkomster. Kristian Kirk blev 1912 valgt ind i menighedsrådet, men 1916 døde han, 42 år gammel. Johanne solgte i 1925 til Aksel Ladekjær og byggede selv et hus i Dejbjerg stationsby. Hun flyttede dog snart til det nyopførte Nytoft, hvor hun var hos sønnen, Erik, til sin død i 1937. Johannes og Kristian Kirks børn: Jens, omtalt under præstegården, Kirstine, g. m. Johannes Mikkelsen, bor i Ølstrup, Johanne, g. m. Aksel Ladekjær, se nedenfor, Erik, byggede Nytoft, er nu i Røde Kro i Sønderjylland, Helene, g. m. Alfred Boisen, har en gård på Holmsland, Dagny, g. m. Johannes Risbjerg, har boet i Sdr. Vium, Albert, g. m. Dagny Nielsen fra Leding, bor på O. Skindbjerg.

Aksel Ladekjær og Johanne bor stadig på gården, som de nu har haft i 40 år. Der er fire børn: Marie, g. m. Børge Mikkelsen, har en gård i Albæk i Skjern; Krista var lærerinde og gift med lærer Elius Andersen; Jens, lærer, gift og bor i Skovlund; Henry, gift, læser til lærer i Nr. Nissum.

* * *

Vogterhuset i Vesterager (nr. 70).

Ledvogter Peder Nielsen og hans hustru Ane Marie Frederiksen boede her i 1880 og 1890. Sidstnævnte år var der seks børn: Maren, Frederik, Niels Peder, Jesper, Laura Marie og Jens Peder, og senere kom Julie, Anna, Valdemar og Amalie til.

Maren blev gift med Jens Thomsen, Øster Lem. Frederik blev gift med Sine Sørensen fra Stampen; de havde gården „Præstbro“ i Aadum. Niels Peder var tømrer. Jesper møder vi senere i Uglsbjerg. Jens Peder dyrkede gården „Hedevang“ på Lem hede op. De øvrige har forladt sognet i en tidlig alder.

Omkring 1900 tog Peder Nielsen sin afsked fra statsbanerne og købte ejendommen „Æ Bak“ i Uglbjerg, og her døde han i 1913. Marie levede til 1941.

Af ledvogtere har der siden været: Morten Mortensen, Aakjær, Viktor Nielsen, N. P. Andersen, Gunnar Pedersen og Ejvind Madsen.

UGLBJERG

Når de vejfarende før i tiden kom ad den gamle landevej gennem Rondahl og over Brunebanke kom de til Uglbjerg.

Det ser ud til, at der til at begynde med kun har været en gård her på stedet, og efterhånden som der blev bygget nye ejendomme blev de betegnet som „et hus på Uglbjerg mark“.

Mens der i 1787 og 1801 kun er tale om en beboelse, findes der i 1834 i alt 8 husstande; det er dog muligt, at der sine steder har været to i et hus.

Den første indbygger, som omtales, er bonde og gårdbeboer Christen Jensen; hans kone var Zidse Marcusdatter. Der var 3 sønner, af hvilke den ældste benævnes landsoldat og den yngste krøbling.

I 1801 har vi Mads Jensen, gårdmand, sognefoged og lægdsmand; konen er Marthe Elisabeth Graversdatter.

Derefter kommer i 1834 Wilhelm Ebeler Guldager, der ligesom konen Ane Krejbjerg er født i Varde. Der tales om to børn, Jens Marinus Guldager og Andrea Caroline Guldager.

Sidstnævnte finder vi 1845 som kone i gården; hun er da gift med Jens Chr. Rabech fra Skjern, og han kaldes værtshusholder. Hendes forældre nyder aftægt og er sammen med sønnen Jens M. Guldager stadig på gården. 1860 står Jens Chr. og Andrea opført med 2 børn, Ane Vilhelmine Jensen, 17 år, og Christian Jensen, 15 år.

Der er i 1880 en ny ejer, Milter Chr. Nielsen, født 1843 i FASTER og gift med ovennævnte Ane Vilhelmine. Deres børn: Niels Chr., f. 1866 – d. 1934 i Holstebro, g. m. Mette Marie Nielsen fra Holmsland, Andrea Cecilie, f. 1869, g. m. Lars Mikkelsen, se under Rabjerg, Jens Christian, f. 1871 – d. 1933 i Herning, g. m. Caroline Christensen fra Maarslet, Sidsel, f. 1873, var gift og boede i Varde, Laurids Martinus, f. 1875 – d. 1947 i Herning, gift to gange, Maren, f. 1876 i Dejbjerg (de før nævnte alle født i FASTER), g. m. J. P. Jørgensen, ansat ved DSB, Niels Guldager, f. 1878, ejer af Uglbjerggaard 1902–05, siden gårdejer i Højmark, g. m. Anne Toft fra Lem, Ingvar Andreas, f. 1880 – d. 1941, landmand i Houen, g. m. Maren Jespersen fra Stauning, Christian Wilhelm, f. 1884, har arbejdet som vævermester og

lærer ved væverskole i Svendborg, g. m. Jørgine Maria Katrine Jørgensen fra Kibæk.

Det blev ni børn, og dertil kom at syv eller otte døde som børn eller unge.

Jens Chr. Rabech og hans kone levede på gården som aftægtsfolk til 1893, da de begge døde. Milters første kone, Ane Vilhelmine, døde 1896, og i 1899 giftede han sig igen, denne gang med Kristine Christensen fra Holmsland.

Sønnen Niels Guldager fik gården i 1902. Milter flyttede til Skjern; her døde han 1913; hans anden kone levede til 1939.

I 1905 solgte N. Guldager gården til Jens Kristensen, kaldet Kroer. Han og konen Ane Hansen var begge fra Lønborg, men de kom til Ugblbjerg fra Vognbjerg sammen med sønnen, der var murer. Ane Kroer døde 1914; Jens, der var sognefoged, døde 1922.

Efter dem havde Hans gården indtil sin død i 1955. Marie Steiner bestyrede huset for ham i mere end 25 år.

Da Hans Kroer var død, solgtes gården til Kai Nygaard Jeppesen fra Fyn. Han og hans kone, Anne Marie Larsen fra Stauning, driver den stadig. De har to børn, Inger Lise og Hanne.

Kommer vi nu med den asfalterede vej fra Dejbjerg til Lem, er den første beboelse, som vi møder i Ugblbjerg, et hus på vejens højre side. Det er af nyere dato, og her bor Marius Graversgaard og hans kone Nanna, der er født Nørregaard; hun er fra Rabjerg. Marius er født i Sdr. Lem. Han er vejmand, hjemmeslagter og biavler. I Dejbjerg Husflidsforening har han som bestyrelsesformand udført et stort stykke arbejde, og han har tilvirket møbler en masse. I mange år har han været lærer ved denne gren af foreningens arbejde.

Fra hjemmet kommer seks børn, der alle er gift: Anna Krista, Hee, Elna Marie, København, Jens Nørgaard, Padborg, Solvej Johanne, Tønder, Edith Irene, Herning, Kaj Erling, Australien.

(På dette sted har der før været et hus. Det blev opført af Niels Nielsen Nybo, efter at han var flyttet fra Rabjerg. Huset var primitivt og forsvandt, da Nybo var død).

* * *

Lidt fremad på samme side af vejen har vi en ejendom, hvis bygninger før lå oppe på bakken bagved husets nuværende beliggenhed. Efter sigende var der atten trappetrin fra vejen op til huset, hvorfor det gik under navnet „æ bak“ eller „atten trapper“.

Her boede i første halvdel af forrige århundrede Mads Hansen og hans kone Mette Jensdatter. Der nævnes 8 børn: Kirsten, Jens Chr., Hans, Abalone, Jacob, Stine, Thomas Peder og Karen.

Sønnen Jacob Madsen og hans kone Marie Nielsen er opført som ejere i 1860. 1870 opføres deres børn, alle med efternavnet Jacobsen, således: Karen, Mads, Mette, Niels og Jens. I 1890 var Jacob Madsen og hans kone stadig på ejendommen.

En mand ved navn Jens Chr. Vendelbo siges at have haft ejendommen, og omkring år 1900 har han solgt den til Peder Nielsen, Vesterager. (Om denne og hans familie se under Vesterager). Efter P. Nielsens død hjalp sønnen Jesper Nielsen moderen med bedriften, indtil han selv overtog stedet og giftede sig med Jenny Korsholm. Jesper har ved siden af landbruget arbejdet meget med malerfaget. Jesper og Jenny bor nu i Ringkøbing, og der bor også sønnen Leif, som er uddannet mekaniker.

Ejendommens jord er nu udskiftet og bygningerne solgt til en mand i Lem, og nu bor der ingen mere på dette sted.

* * *

Vi kommer til det næste hus ved samme side af vejen. Stedets første beboer var Lauge Christensen.

I 1860 hed manden Mikkell Chr. Laugesen. Han var født i Ølstrup, og hans kone Inger Kirstine Lauridsen var fra Hanning. Der var 6 eller 7 børn: Lauge, Abelone, Laurids, Else Katrine, Karen Marie og Kirstine Mikkelsen.

Disse ejere var borte i 1890, og manden hed nu Poul Jørgensen og konen Else Katrine Mikkelsen (se ovenfor). Der var 5 børn: Christen, Sine Kirstine, Mathias, Poulina og Karen. Else Katrine døde 1892. Poul levede til 1934.

Efter ham overtog datteren Karen ejendommen; hun giftede sig med Andreas Graversen fra Bølling.

De solgte til Johs. Jensen og dennes hustru Karen, hvorefter de flyttede til Lem.

I 1959 solgte Johs. Jensen til Chr. Pedersen og flyttede til Ringkøbing.

Chr. Pedersen solgte kort efter til en mand fra Lem, og nu bor der heller ikke mere nogen ejer på dette sted.

* * *

Vi fortsætter ad vejen, men snart bøjer en vej fra til venstre, og ved at følge den kommer vi til en anden ejendom.

Her boede i 1834 husmand og teglbrænder Jens Jensen; hans kone, Ellen Marie Pedersdatter, var gjordemoder. Der var 6 børn: Dorthea Marie, Kirsten Marie, Niels, Andreas Vulff Meier, Maren og Mathias; drengene hed til efternavn Jensen og pigerne Jensdatter.

I 1845 var det de samme ejere, men i 1860 var deres datter Dorthea Marie husmoder på stedet, og manden var Iver Larsen. Af børn var der to: Ellen Marie og Jens Laurids Iversen. Ellen Marie Pedersdatter boede endnu på

stedet og benævntes gjordemoder og aftægtskone. Hun nævnes sidste gang i 1870 og er da 81 år.

1880 finder vi nye folk. Husfaderen hedder Johannes Larsen og hans kone Dine Christensen. Iver Larsen og Dorthea Marie er stadig i hjemmet. Johannes Larsen omkommer i 1883 ved et ulykkestilfælde og får på sin gravsten følgende eftermæle „trofast og kærlig var hans vandel – at glæde og gavne var hans lyst“. Dine levede til 1934 – og det blev jo til mange år som enke. Hun blev brugt meget til kogekone, og mange er de bryllupper, begravelser m. m., hvorved hun har været en god medhjælper. Deres børn: Else Johanne, g. m. Knud Jørgensen, Sdr. Felding, Dorthea Marie, g. m. Hans P. Ammitsbøll, Hee, Lars Chr., se nedenfor, Ane Johanne, g. m. Lars Møllerup, Tjerring, Ane Johanne Jacobsen (plejedatter), gift Bjerlev, Jens Ludvig, g. m. Laura Munksgaard, Viborg, Katrine.

I 1904 overtog sønnen Lars Chr. Larsen ejendommen. Han og konen Christine havde 9 børn. L. Chr. Larsen døde 1918 og Christine 1931. Deres børn: Johs. Larsen, se nedenfor, Thomas, er i Skjern, Henrik, er i Guldager, Harald, er i Madum, Iver, er i Horne, Dorthea, er i Jerne, Laurids, er i Guldager, Karl, er i Guldager, Laura, er i Guldager.

Den ældste, Johs. Larsen, bor i hjemmet, som han overtog i 1932. Han har deltaget i arbejdet i husmandsforeningen, været formand for kredsforeningen her i herredet og været leder af en række husmandsrejser. Hans kone Anna Lønne er fra Bryndum. Deres børn: Kristian, er i København, Ella, er i København, Herdis, er i Esbjerg, Bent, er i hjemmet.

* * *

Så går det igen fremad med den vej, vi kom med hertil, og vi finder straks et nyt sted, vi må besøge.

Manden her var i sin tid en ugift daglejer, Jens Jensen, og han havde en tjenestepige, Bodil Marie Jensen. Det gik – som de fleste vel har tænkt sig – sådan, at de blev gift. Efter en ti-tolv år var der 6 børn: Margrethe, Kirsten, Jensine, Jens, Severine og Laust.

Jens Jensen døde, og da vi nogle år efter – i 1880 – atter ser ind, er Bodil Marie gift igen. Manden hedder Boje Bækbo; han er daglejer, 30 år gammel – Bodil Marie er 48.

I-1890 står Bodil Marie som husejer, men siden bliver ejendommen overtaget af datteren Jensine. Hun var kendt under navnet Sine Bojsen og blev som kogekone brugt i flere sogne.

Sine Bojsens datter Bodil Marie blev gift med murer Søren Sørensen. De overtog ejendommen, men solgte i 1931 og flyttede sammen med Sine til Skjern.

Nu kom der forskellige ejere: Ejner Mastrup, E. Rasmussen, Johannes Villadsen og Jensine Borbjerg.

Den nuværende ejer Ernst Villiam Larsen kom i 1950. Han er fra Borris, og konen Sine Juul er fra Stakroge. Deres børn: Anne Marie, Niels Juul, Thora og Lene.

* * *

På det sydvestlige hjørne af Uglbjerg mark ligger en gård, der ligesom har trukket sig tilbage for i ro at kunne leve sit eget liv.

Den første ejer, vi standser op ved, er Peder Pedersen. Denne var fra Lem, mens hans kone, Karen Marie Nielsdatter, stammede fra Nr. Bork. I 1834 var de ene, men i 1845 var der to døtre. Peder (Degnbol) var også ejer af gården i 1860, men denne gang hed konen Mette Catrine Christensen. Hun var 13 år yngre end han; hans første kone derimod var 12 år ældre end han. Mette Catrine var fra Lem. Der var seks børn: Thomas Chr., Karen, Ane, Niels, Christen og Petrine.

1870 opføres Mette Catrine som enke og husmoder, men i 1880 er hun gået på aftægt, og hendes søn Th. Chr. Pedersen står nu som ejer.

Der sker nu det, at Th. Chr. Pedersen (Th. Degnbol) bytter gård med naboen Gravers Lauridsen i Vesterager (begge familier omtalt under Vesterager). Gravers bliver imidlertid ikke længe på gården, men bytter den igen bort, denne gang med Rabjerg kro, der ved den tid ikke længere har krohold.

Fra Rabjerg kommer nu til gården Johan Frederik Schønemann sammen med sin kone, Ane Marie Nielsen. Heller ikke de bliver længe, idet de bytter gård med Chr. Degnbol, der har en gård i Sønderbykær i Stauning.

Chr. Degnbol, som nu blev ejer af gården, hvor han var opvokset, var gift, mens han boede i Stauning, men konen døde. Samtidig med flytningen til Dejbjerg blev han gift med Karen Sofie Hansen fra Stauning; hun døde i 1921, mens Chr. Degnbol levede til 1950. Der var 3 børn i første ægteskab: Peder, g. m. Mathea Graversen fra Vesterager, lærer i Donnerup ved Give, Kathrine, g. m. Chr. Nielsen fra Brejning, ejendom i Uglbjerg, Marie, død 1915.

I sidste ægteskab havde Chr. Degnbol to børn: Kirstine, gift med Henrik Keseler (vi møder dem under Lille Skindbjerg) og Jacob, som i 1922 overtog hjemmet. Han er gift med Kirstine Dahl fra Lem, og der er to børn Karen og Jenny. De er begge gift og bor i Skjern.

* * *

Vi vender tilbage til kommunevejen efter denne lille afstikker til de tre sidste ejendomme, og nu går det igen mod nord. Her er der, som man siger, ikke langt mellem skorstenene, og vi kommer snart til en gård på højre side af vejen.

I 1834 boede her sognefoged Jens Madsen. Hans kone Inger Malene Lauridsdatter var fra Velling. Der var to døtre hjemme, Ane Marie og Benedikte Kirstine. Der har været god plads i huset, idet der udover familiens fire medlemmer er opført seks andre indvånere, og vi må regne med, at der må have været mindst tre husholdninger.

Ved tællingen i 1860 er Morten Andersen ejer af gården. Han er dag-lejer på Dejbjerglund og gift med sognefogedens datter, Sidsel Marie Jensen. Jens Madsen er stadig i hjemmet, men har nu en ny kone, Uskyld Larsdatter fra Stauning. Morten Andersen står i 1880 for sidste gang som ejer. Samtidig tælles indsidder Søren Graversen, der er gift med datter af huset, Bodil Katrine Mortensen.

Nu kommer en ny ejer, Christen Jensen, kaldet Mulbjerg. Denne har hidtil boet i Bækbo, og også han er sognefoged. Han døde på gården i 1885, medens hans kone, Bodil Marie Jensen, levede til 1899.

Den næste ejer var Mads Stengaard Madsen. Han var fra Nysogn og var tømrer. Hans kone, Ane Jepsen, var fra Hee. De solgte efter nogle år og flyttede til Lem.

Derefter kom Mads Jacobsen, kaldet Bak, og hans kone Ane Kathrine Pedersen. Mads Bak var fra Uglbjerg; han døde 1913. Kathrine drev ejendommen nogle år efter hans død.

Senere overlod hun den til datteren Marie og hendes mand Henrik Grath fra Mejrup. Kathrine døde 1928.

I 1933 solgtes ejendommen af Grath til den nuværende ejer Jens Chr. Kragh fra Vejstrup. Hans kone, Karen Sylvestersen, er fra Lem. Deres børn: Peder Sylvestersen Kragh, har en gård i Ølgod, Sven Kragh, har en gård i Leding, Anna Lise Kragh, g. m. Iver Strandsberg, Haunstrup.

* * *

Vi fortsætter et lille stykke mod nord, og nu er der en ejendom på venstre side af vejen. Huset har tidligere ligget inde på marken vest for markvejen.

I 1845 var Mads Pallesen og hans kone Inger Mortensdatter her. Mads var fra Lem; han kaldtes i 1860 for murer, og ved samme tælling opførtes 6 børn: Kirsten, Mette Kirstine, Maren, Malene, Palle og Morten.

Næste ejer var Søren Graversen fra Hedegaard. Vi har allerede mødt ham og Bodil Kathrine Mortensen som indsiddere på den sidst besøgte ejendom. Ved køb af jord fra en gård i Vesterager udvidedes ejendommen, men i 1891 døde Søren Graversen, hvorefter Bodil Kathrine solgte og flyttede til et hus på Hedegaards mark, hvor vi senere møder hende.

Nu kom Mads Chr. Jensen hertil. Hans første kone døde, og derefter blev han gift med Vilhelmine Pedersen. Mads Chr. døde i 1910, Vilhelmine

i 1939. Deres børn: Jens Marius Jensen, vognmandsforretning i Skjern, Jacob Agerbo Jensen, vognmandsforretning i Skjern, Kirstine Jensen, g. m. gdr. Johs. Øllgaard i Strellev.

I 1932 kom Søren Ertbølle til stedet; vi vil senere møde ham og hans familie i Lille Hedegaard.

Han solgte ejendommen i 1937 til Peder Lunde, født i Sdr. Omme. Hans kone Laura Dideriksen er fra Kongsholm. De solgte i 1948 til Chr. Pedersen og flyttede til Borris. Børn: Erik Lunde, læser til præst, Kirsten Lunde, sygeplejerske, Svend Lunde.

Chr. Pedersen solgte i 1954 til Johs. Futtrup Horsager, han og hans kone Elin Damgaard er begge fra Mors, og de bor stadig på ejendommen. Deres børn: Leif, Peder og Ole.

* * *

Omtrent overfor på den anden side af vejen er der atter en gård.

Her var i 1860 Jens Madsen, daglejer, fra Ny Sogn, og konen Bodil Marie Jacobsen fra Lem. Der var fire børn: Mads, Niels Christen, Niels Erik og Maren Kirstine.

1890 bor sønnen Mads Jensen her; konen Nielsine Eriksen er fra FINDERUP. Der er fem børn: Jens Erik, Mariane, Bodil Marie, Niels Erik og Anders.

I 1893 blev ejendommen solgt til Simon Hansen, søn af landmand Hans Peder Ammitzbøll, Voldbjerg Mark i Hee. Han havde nogle år været indremissionær i Skjern; i 1898 solgte han og flyttede til Vamdrup.

Efter ham kom Jens Olesen, der i 1910 solgte og flyttede til Lem.

Det var Chr. Nielsen fra Brejning, gift med Kathrine Degnbol fra Uglbjerg, der nu kom hertil. De var her til 1928, da de flyttede til Lem. Børn: Sigfred og Lilly.

Ejeren, der kom efter, var Chr. Søgaard Rindom fra Stauning. Hans kone, Dinna Søndergaard, er fra Hanning. De var her til 1945, da de solgte og flyttede til Rækkergaard. Deres børn: Jens Haunstrup Rindom, g. m. Ingeborg Christensen, Sædding, har en gård i Andrup i Stauning, Anne Marie Rindom, g. m. Peder Graakjær, Finderup, Bent Rindom, er i Sverrig, Jørgen Rindom, revisor i Ringkøbing.

De nuværende beboere, Julius Mortensen fra Vognbjerg, og Henny Nissen fra Hennegaard, har været her siden 1945. Deres børn: Elisabeth, Ellen, Kristen og Inge.

* * *

Der har været endnu et hus her. Det lå vest for vejen lidt nord for de sidst nævnte. Det har været hjem for flere familier – ofte vel nok især for ældre mennesker.

I 1890 finder vi således Niels Jensen, 69 år, aftægtsmand og bager, kaldet „æ gammel bager“. Hans kone, Ane Marie Laursen, 57 år, er her også. Disse mennesker møder vi senere i Rabjerg, men her forsvinder de, og huset forsvinder også.

BÆKBO

Bækbo har navn efter bækken, der danner grænse mellem Dejbjerg og Lem sogne; navnet kommer af begrebet „at bo ved bækken“, og det dækker bebyggelsen på begge sider af bækken.

Bækbo har ikke altid ført en så tilbagetrukket tilværelse som så mange landsbyer. Dette skyldes vel nok først og fremmest, at der i jorden har været store mængder mergel, og mange er de læs, der ad sandede og krinklede veje er slæbt hjem til kalkfattige jordlodder.

Det var dog først, da der i 1912 blev stiftet et mergelselskab i Hanning og Sædding sogne med det formål for øje at få mergelen fra Bækbo ført så nær som muligt dertil, hvor der var brug for den, at der blev tale om stor-drift. Mange er de tipvognstog, der raslede op over heden og gjorde slæbet på vejene overflødigt. At den lette adgang til mergelen bevirkede, at mange brugte mere end godt var, er en anden historie.

På de marker, hvor mergelen bragtes hen, lå der store stendynger, der var samlet op af jorden, og entreprenøren, der kørte mergelen ud, fandt nu på at tage sten med på tilbagevejen og bringe dem til Lem station. Herfra førtes de videre til Hvide Sande til de store arbejder der med støbning af holværker. Ja, manden kunne selvfølgelig ikke tage stenene uden videre, men måtte købe dem, hvilket i mange tilfælde ikke var vanskeligt, og der er mange måder at handle på. En mand, som havde en stor dyngest, solgte dem på den betingelse, at han skulle have halvdelen af købesummen, når det halve af dyngen var kørt, og resten, når det sidste af dyngen var fjernet. Det gik godt, hvad første halvdel angik, men køberen lod en lille klat sten blive liggende, så betalingen for sidste halvdel aldrig blev forfalden.

Hvor mergelen fjernedes, fremkom en dyb grav af ikke så lille et omfang, og da graven fyldtes med vand, blev der en større sø. På den plads, hvor fattiggården lå, før den brændte i 1913, oprettedes i 1943 en arbejdslejr, hvor arbejdsløse – især fra København – skulle lære arbejdets goder at kende, samtidig med at deres arbejde bidrog til kultivering af heden. Om resultatet for den enkelte arbejder skal der intet siges – men på heden blev arbejdets resultat ikke iøjnefaldende.

Under og særlig efter den anden verdenskrig var lejren beslaglagt til opholdssted for flygtninge – mest kvinder og børn. I den periode blev den omtalte sø brugt til badning, og i den meget varme sommer 1947 blev der

også taget solbad – i lidt eller intet tøj. Der kan selvsagt intet siges til, at disse mennesker, over hvis liv der faldt så lidt solskin, higede efter at få så meget som muligt af den varme, som himlens sol dette år forsynede os alle med i så rigt mål – men der var flere sider ved sagen – for som Pe Tanning, hvis vej ofte førte der forbi, engang sagde: „Jeg har det største besvær med at styre min gamle cykel der forbi!“

Jo, det er et sted, hvor der skete noget, således fandt vore fjender på byggeri med stalde, og hvad det ellers var for noget.

Ved tanken på Bækbo kommer også tunge og triste minder frem. Under arbejdet med mergelen mistede en mand en fod og blev invalid, og hvor lagde det sig tungt over alles sind, da det en aften spurgtes, at to drenge var gået til bunds i søens vand.

Bækbohøj

Den første gård i Bækbo, når vi kommer med vejen fra Lem, er Bækbohøj.

I 1834 hed manden John Pedersen og konen Karen Madsdatter. 1845 var John enkemand, og der var kun en søn, Poul Johnsen, hos ham.

Denne kaldtes 1860 Poul Andersen Johnsen. Han var da ejer af gården og gift med Maren Pedersen fra Lem. Der var to børn, Ane Kathrine og Peder John. En dag i 1870'erne var Poul kørende til Lem og holdt uden for møllen, da et lyn slog ned i denne. Poul blev også ramt og levede kun et øjeblik, og inde i møllen lå møllersvenden og var død.

Datteren Ane Kathrine blev gift med Jesper Jensen (Smed) fra Rabjerg, og de overtog gården. De havde to sønner, Jens Smed Jensen, se Vesterager, og Poul Jensen, senere forandret til Poul Bækbo, præst, var nogle år på Endelave og blev derefter sognepræst i Lønborg, hvor han døde 1934. Jesper var medlem af sognerådet 1886–92. Han døde i 189?, og derefter blev Ane Kathrine gift med Niels Madsen fra Stauning. De havde en datter, Jenny, som blev gift og flyttede til Sjælland. Niels Madsen kom i sognerådet i 1910 som suppleant for Chr. Mikkelsen; han blev genvalgt 1913. I menighedsrådet var han 1915–34. Niels og Ane Kathrine solgte omkring 1935 gården og flyttede til Lem. Hun døde 1942, han 1947.

Niels Chr. Nielsen, der købte gården, var her kun et par år, hvorpå han solgte til Alfred Jepsen.

Denne rejste allerede efter et års forløb til Ølgod, og Bækbohøj overtoges af sine nuværende ejere, Peder Høj Lauridsen fra Aadum og Kirsten Revstrup fra Lønborg. Peder var medlem af sognerådet 1953–62 og af menighedsrådet 1953–61. Børn: Hans Jørgen, gift med Inger Marie Poulsen, gård på Fyn, Poul, gift med Jenny Clausen, forpagter på Foersomhoved,

Christen, gift med Kirsten Jensen, Gjerndrup, uddeler i Ulkebølkjær på Als, Bodil, gift med Espen Brun, gård i Hejnsvig, Bjarne, veterinærstuderende i Kbhvn.

* * *

Den næste gård i Bækbo ligger øst for Bækbohøj og ligesom denne nord for vejen.

I 1845 hed manden, som var ugift, Chr. Jensen. Desuden var her aftægtsfolkene, Jens Nielsen og Ane Kirstine Christensdatter, samt disses børn: Niels Chr., Jens og Sidsel. 1860 var Chr. Jensen gift med Kirsten Pedersen fra Bølling. Der nævntes tre børn: Bodil Kirstine, Jens og Mette Marie.

Sidstnævnte var 1880 husmoder på gården og gift med Chr. Thomsen fra Ø. Lem. Børn: Thomas, havde en gård i Sædding, Christen, se nedenfor, Kirsten, gift med købmand Døssing i Lem, Jens Peder se under Rabjerg, Karen, døde 26 år gammel i 1918. Mette Marie døde i 1904. Chr. Thomsen var i sognerådet 1895–1901. I 1912 valgtes han ind i menighedsrådet, men i 1915 døde han. De sidste år, han levede, var han gift med Mette Mortensen fra Holmsland.

Sønnen Christen overtog nu gården. Han var gift med Ingeborg Hansen fra Stauning. De havde en søn, Thomas, se nedenfor.

I 1946 fik Thomas Thomsen, gift med Ellen Nørgaard Dalgaard fra Bølling, gården. Christen Thomsen og Ingeborg flyttede til Lem, hvor hun døde i 1953. To år senere solgte Thomas, og han og hans familie har efter den tid boet nogle år i Lem; nu har de en servicestation i Videbæk, og der er Christen Thomsen hos dem. Børn: Vagn og Mette Marie.

De næste og nuværende ejere er Jens Pedersen fra Bækbo i Lem og Edith Mouridsen Odde fra Lild.

* * *

Lidt længere mod øst har der været endnu en gård på samme side af vejen.

På gården var i 1801 enke Bodil Christensdatter og hendes børn: Kirsten, Jens, fik senere gården, Malene, gift med Anders Poulsen og senere med Jens Poulsen, der var brødre, begge Gammelgaard, Kristen.

I 1834 var her Jens Nielsen og Bodil Kirstine Olesdatter samt Bodil Marie Jensdatter, plejedatter i datters sted. 1845 var der de samme beboere og desuden biskolelærer Niels Jensen Sønderby.

Nu blev plejedatteren gift med Chr. Jensen fra Velling, og de fik gården. Chr. Jensen eller „Kræ Mulbjerg“ var meget søgt som hjemmedyrlæge. 1870 var han sognefoged. Sidste gang vi mødte dem på gården var i 1880; så solgte de og flyttede til Uglbjerg, og her døde Chr. Mulbjerg 1885, mens Bodil Marie levede til 1899. Børn: Jens, boede på en gård i Halby i Stauning, Mariane, gift med Jens Knudsen, har boet i Ringkøbing, Jens Chr.,

havde Pollergaarden i Bølling, Gravers, Niels Chr., Anders, boede i St. Kjærgaard i Lem, Hans, Magdalene Kirstine, gift med Hans Adam Hansen, Boling i Lem.

Den næste ejer, Chr. Thomsen, opførte i 1913 en ny gård på jorden fra den lige omtalte gård, dog kom den ny gård til at ligge syd for vejen.

Den blev 1914 købt af Jens Guldager Pedersen. Han giftede sig samtidig med lærerinde ved Rabjerg skole Kirsten Mortensen. De afstod gården 1946 og lever nu i Lem. Jens kan endnu øve det gamle håndværk tækkearbejdet, som han lærte i sin ungdom. Børn: Mads, se nedenfor, Anna, se nedenfor, Niels, er i Lem, Abelone, er i Lemvig, Cecilie, er i Tarm, Kristen, har en gård i Lønborg, Peder, er på Sjælland, Marie, er i Skjern, Ninna, er i Nyborg, Johannes, er i Brejning.

Mads Guldager overtog gården. Han var gift med Betty Fjord Astrup. Hun døde i 1960. Børn: Kirsten, Agnes og Elsebeth. Nu er Anna Guldager i hjemmet hos broderen.

Bækbogaard

De tre første mænd, der opføres ved folketællingerne i Bækbo, benævnes gårdmænd, og der synes ikke andre muligheder end at anbringe dem på Bækbogaard – det sker dog med forbehold.

Christen Poulsen stod i 1801 opført med konen, Else Mogensdatter, og fire børn.

1834 var den daværende ejer Christoffer Pedersen, 26 år, og hans kone, Ane Christensdatter, 52 år; hun havde bragt 4 børn med sig ind i ægteskabet.

I 1845 ejedes gården af enke Birgitte Madsdatter. Foruden hende var der to karle og en pige, den ene karl kaldt avlskarl.

Knud Bendtsen, der stammede fra Hanning, ejede gården i 1860. Hans kone, Marie Jespersen, var fra Rindum, og der var to børn, Laurids og Jens. De havde en karl og en pige, og desuden taltes Niels Thomsen fra Velling, 22 år, „høkker“.

I 1870 var Knud Bendtsen her stadig; men i 1880 toned billedet af fattiggården frem. Bestyreren, Iver Christensen, var fra Hee og hans kone, Mariane Lauridsen, fra Brejning. Der var 21 fattiglemmer.

Bestyrerfolkene hed 1890 Henning Madsen og Sofie Christensen, begge fra Ølstrup. Der var 22 fattiglemmer.

Det gik nu med skiftende bestyrere til 1910, da gården solgtes til Julius Hansen, og siden da har der ikke været nogen fattiggård i kommunen. Julius Hansen var, da han kom hertil, gift med sin anden kone, Kirsten Marie Plauborg. Hun døde 1911. Børn: Laurids, se under Rabjerg, Aage,

har været i Viborg, død 1965, Else, gift, i Lem, Marie, gift, i Ringkøbing. Julius Hansen blev gift igen, nu med Marie Thuesen fra Hanning. Børn: Hans, gift, har boet bl. a. i Lem, Kirsten, gift, i Lem, Anna, gift, i Troldhede. I 1913 brændte gården, hvorefter den flyttedes til sin nuværende plads. Julius Hansen døde 1942, og Marie solgte gården og levede derefter i Lem til 1956.

Marie solgte til Søren Kaspersen fra Thy. Hans kone, Magny, er datter af konsulent Vadgaard fra Skjern. Ved valg til menighedsrådet 1961 valgtes Søren Kaspersen til medlem. Børn: Gunnar og Bente.

* * *

Tilbage af arbejdslejren på den gamle fattiggårds plads er en trævilla. Her har været folk hele tiden, således Hans R. Hansen. Efter ham kom i 1956 Johs. Knudsen, som er her endnu.

* * *

Den sidste gård i Bækbo ligger nord for sidstnævnte lige ved sognegrænsen til Lem. Her var i 1870 Niels Andersen og Maren Mikkelsen. I 1880 havde de syv børn (flere af dem udvandrede til Australien): Else Johanne, Mikkelt Chr., Anton Bang, Laurids Hykkelbjerg, se nedenfor, Ane Kirstine, gift med Ole Alkjærsg, se Østersognet, Knud, Hedvig. Niels Andersen var her igen i 1890, benævnt vejentreprenør.

Derefter overtog sønnen, Laurids Hykkelbjerg, ejendommen. Han var gift med Sidsel Thomsen fra Hee. Da Laurids var død 1917, solgte Sidsel gården og flyttede til Lem. Her døde hun 1943. Børn: Anton Bang, død, Nelly, i Ringkøbing, Arnold, i Tim, Maja, i Øster Lem, Kristian, i Velling, Laurence, i København, Karen, i Stadil.

Nu skiftede det hurtigt med ejere: Viggo Nielsen, Carl Jensen, P. N. Tornbjerg, Laurids Hansen, Ejner Gregersen og L. Dideriksen.

De nuværende ejere er Sigfred Dideriksen og hans kone, Tonny Schifter, fra Randers. Børn: Ester, Anders, Bent og Vagn.

* * *

Direktør for fabrikken Vestas i Lem, Peder Hansen, gift med Ingeborg Andersen fra Ringkøbing, opførte 1962 en villa ved mergelgraven i Bækbo og tog bolig her. Uden at have været ved eller i huset mener vi at kunne sige, at dets lige næppe findes andet steds i sognet.

* * *

Ved amtsvejen fra Lem mod Bækbo, inden sognevejen går fra mod Uglbjerg, ligger på sydsiden et hus tæt ved sognegrænsen. Det er opført 1957. Her finder vi landpost m. m. Laurids Jensen, som er født i Rabjerg og som tidligere har haft en ejendom i Herborg. Han er gift med Elly Katinka Jen-

sen fra Vestbjerg i Vendsyssel. Der er seks børn: Bent, gift, i Herning, Margit, gift, i Esbjerg, Jytte, gift, i Skjern, Anny, Egon, Martha.

* * *

Ved vejen fra Vesterager mod Lem ligger også et hus på Bækbo grund. Her har boet smed Henning Orloff Lauridsen, gift med Krista fra Sdr. Nissum. Børn: Alice, Jan og Jørn.

* * *

Inden vi forlader Bækbo, må det lige nævnes, at i 1870 taltes her Jens Chr. Baden, 76 år, indsidder (hvor han sad inde vides ikke), hans kone, Sidsel Jensen, 37 år, og fire børn: Jensine Kirstine, Gustav Ludvig, Niels Chr., Jacob Chr. (alle Baden).

I 1890 var her landpost Anders Lyager Lauridsen, hans kone, Kirsten Lauridsen, og børn: Ane, født i Ølgod, Laurids Lyager, født i Hanning, Jens ?, født i Dejbjerg.

DEJBJERG HEDEGAARD

Gården ligger ved den vej, der fra Lem skærer Ringkøbing-Skjern landevej og fortsætter op over heden mod Hanning. Den firelængede gård ligger nord for vejen, og mellem gården og denne strækker sig en efter tidligere tiders målestok stor have. Markerne op mod heden giver det store frie udslag – man kan synes, at der ligesom var noget fornemt tilbagetrukket over ejendommen.

I 1801 kaldtes ejeren Søren Mortensen og hans kone Charlotte Pedersdatter.

De var endnu på gården i 1834, men da som aftægtsfolk; ejeren hed dengang Christen Thuesen og konen Malene Sørens datter. I 1845 var disse stadig ejere af gården, og der nævnes to døtre, Charlotte Marie, 22 år, og Ane Margrethe, 17 år.

Charlotte Marie og hendes mand, Gravers Andersen fra Velling, havde gården i 1860 og ligeledes i 1870; der var fire børn, Søren, Else Marie, Jens Chr. og Anders.

Ti år senere i 1880 havde Niels Villumsen og hans kone, Ane Nielsen – begge fra Lem – overtaget gården. Der var to børn, Mette, der blev kone på Andbæk, og Niels, der boede i Brejning.

I 1905 solgte Niels Villumsen gården til Chr. Mikkelsen. (Selv byggede han Lille Hedegaard og flyttede hertil, og her døde Ane i 1906. Niels solgte i 1909 til Hans Madsen, hvorefter han flyttede til Andbæk. På hans gravsten læses: f. 1840, d. 1940).

Chr. Mikkelsen solgte i 1910 til Søren Smed, som i 1914 igen solgte til Chr. Bro fra Madum og dennes kone, Barbara Nielsen, fra Thorsted. Chr. Bro var i sognerådet fra 1929 til 1937 og igen fra 1944 til 1954. Der var syv børn i hjemmet: Kirstine, er i Esbjerg, Ingeborg, har vi mødt på Remmergaard, Anne, lærerinde i Borris, Christen, har en gård i Hanning, Signe, er i Ringkøbing, Ingvar, lærer i Sønderjylland, Niels, overtog gården.

Chr. Bro og Barbara flyttede til Lem i 1954, og der kan vi stadig finde dem. Niels Bro har stadig gården.

Lille Hedegaard

Som vi har set under Dejbjerg Hedegaard, er Lille Hedegaard bygget af Niels Villumsen og af ham i 1909 solgt til Hans Madsen, Vesterager. Hans Madsen og Karen boede her til 1937 (se under Vesterager).

Deres søn, Søren Ertbølle, der havde en ejendom i Uglbjerg, overtog i 1937 gården. Han er gift med Johanne Nielsen, Stauning, og de er stadig på gården. De har syv børn: Åge, bor i Stauning, Jeppe, er hjemme, Grethe, bor i Hovborg, Hans, Anna, Alfred, Kurt, har stadig hjem i Lille Hedegaard.

* * *

Vi har endnu et hus på Hedegaards jord. Her boede i 1860, -70, -80 og -90 en Maren Andersdatter, og i 1890 var der endvidere i huset to ældre enker.

De næste i huset var Søren Graversen og Bodil Katrine Mortensen samt deres datter Magdalene Graversen. (Vi har mødt dem under Uglbjerg). Søren døde 1891, Bodil Katrine 1915 og datteren lillejuleaften 1914.

Efter at de var borte, rykkede Jens Tanning ind, og han var her længe. Han nåede at holde sølvbryllup med Kirsten Marie, der var enke efter Morten Bjerg. Kirsten Marie døde 1943, hvorefter Jens levede ene i huset til 1955. Det meste af tiden siden da har huset været ubeboet.

RABJERG

Efter at have aflagt dette korte besøg i Bækbo og Hedegaard vender vi os mod Rabjerg, og ved at følge en markvej i syd fra Hedegaard kommer vi hurtigt til en gård i Rabjerg.

Her finder vi i 1870 familien Laurids Jensen. Denne familie, der er ny her på gården, er ikke ny i Rabjerg. Den har hidtil boet på en af gårdene i Rabjerg by, hvilket senere vil fremgå; men for ikke at få familien slået i stykker, tager vi den samlet her.

(I 1787 nævnes Laust Jensen, gdm. i Rabjerg, og hans kone, Ane Andersdatter. Der er tre børn, Anders, Inger og Gertrud. Desuden konens moder, der er enke og nyder ophold af stedet, samt mandens broder, Jens Jensen, 24 år, recruit.

I 1801 er der en søn mere, Jens Laustsen.

Laust Jensen står også i 1834 som gårdmand – nu 87 år. Sønnen Jens er blevet gift med Mette Jensdatter, og der står, at han driver faderens gård.

I 1845 er navne tjens Laustsen blevet til Jens Lauridsen, og manden selv og Mette har overtaget gården. Der er to børn, Laurids og Ane.

Vi hilser sidste gang på Jens og Mette i 1860. De ejer endnu gården. På gården er desuden sønnen Laurids, der nu er 25 år, og en tjenestepige, Maren Madsen fra Agerbo i Lem. Datteren Ane er gift med Niels Sørensen fra Velling, indsidder. De er altså også på gården, og de har en søn, Jens Nielsen, 1 år).

Vi er nu, hvor vi begyndte, nemlig ved 1870, og denne gang finder vi altså familien på den første gård, vi kom til i Rabjerg.

Laurids Jensen er opført som husfader, Maren Madsen er ikke mere tjenestepige, men husmoder, og der er en søn på 1 år, Jens Laurids Jensen.

Tyve år senere kigger vi atter ind og finder de samme tre i gården. Vi skriver nu 1890. (Maren døde i 1914, Laurids i 1917).

Sønnen, Jens Laurids Jensen, kaldet Jens Lausten, havde nu gården. Han var gift med Mariane Jensen, også fra Rabjerg. De boede her til 1934, hvorefter de flyttede til Videbæk. Senere kom de til Lem, hvor de tilbragte deres sidste tid. Mariane døde 1956, 79 år gammel, og Jens Lausten levede til 1958; han blev 89 år gammel. Der var tre børn: Meta, bor i Ulfborg, Andreas, boede i Herning, død, Laurids Jensen, har vi mødt under Bækbo.

Det var i 1934, Anders Bollerup kom hertil. Han er ligesom sin kone, Kirstine Hansen, fra Hanning. De er endnu på gården. Anders Bollerup har tre børn: Gunnar, bor i Spjald, Ruth, Hans, er i hjemmet.

* * *

Ved at fortsætte sydpå efter besøget på den lige omtalte ejendom kommer vi til næste hjem, et sted, hvis historie ikke går langt tilbage i tiden. Det var i 1913, at Peder Villum Pedersen efter i nogle år at have boet i Leding købte jord fra den nedlagte gård i Rabjerg og opførte nyt hus og hjem herpå. Peder Villum stammer, som vi senere skal se det, fra Rabjerg; hans kone, Jensine Knudsen, var fra Idum. Hun døde i 1937, hvorpå Peder Villum solgte ejendommen og flyttede til Lem, hvor han og hans nuværende kone, Bodil Brøllund fra Skjern, stadig bor. Der var ti børn: Mads Bjerg, død 1955, Anna, gift, bor i Herborg, Thorvald, g. m. Mary Nielsen, bor i Leding, Kirstine, g. m. Aksel Nielsen, bor i Finderup, Sigrid, gift, bor

i Tarm, manden post, Niels P., gift, bor i Skjern, post, Karl Otto, er i Hoven, konens bedstefar Chr. Mikkelsen, Alkjærsgig, Cecilie, g. m. slagter A. Iversen, Tarm, Elvin Bernhard, gift, bor i Tarm, post, Mary, g. m. Hans Friis Pedersen, Aarslev, kører med hørkram.

I 1942 købte Eskild Bollerup fra Hanning ejendommen. Han blev gift med Kirsten Smed fra Rabjerg. De bor stadig på gården. Eskild var medlem af sognerådet 1950–58. Der er tre børn: Jens Smed, Else og Anne Kathrine.

* * *

Lidt længere mod syd er der endnu en ejendom fra nyere tid. Det var lærer Bækgaards svigerfader, Mads Chr. Sørensen fra Assing, der opførte en mindre ejendom på jord fra Rabjerg kro omkring 1910. Imidlertid var det ikke mange år, Mads Chr. og konen, Mette Kathrine Lustrup fra Skar-rild, boede her. De flyttede til Rabjerg skole, hvor Mette Kathrine døde i 1928; Mads Chr. levede til 1938.

I deres sted rykkede Anders Christensen, kaldet Homann, nu ind på ejendommen. Han var fra Sorte kro, og konen, Sofia Pedersen, var fra Rabjerg. De havde før boet i Dejbjerg missionshus. Anders arbejdede på Alkjærsgig teglværk, så længe helbredet tillod det; han døde 1946. Sofia drev ejendommen videre ved sønnernes hjælp, indtil hun i 1961 afstod den og flyttede til Skjern. Der var otte børn: Marie, var i Kbhvn., forulykkede ved et bilsammenstød på vej til broderens begravelse, Kristiane, er i Tommerup, Jenny, er i Kbhvn., Vilhelm, død i 1961, Svend Aage, er i Thorsted, Kristian Homann, er i Skjern, Elna, død i 1957, Johannes Meinert, har ejendommen.

Johannes, der som ovenfor anført nu har ejendommen, er gift med Lis Harriet Sørensen fra Hemmet. Børn: Tove, Birgit og Jette.

* * *

Vi kommer nu til en af de gamle gårde i Rabjerg. Den ligger øst for og tæt ved den sidst besøgte ejendom. Ejeren hed i 1834 Andreas B. Schmidt Christensen og benævntes gårdmand. Konen hed Edel Catrine Jensdatter. Der var fire børn, Dorthea, Jens Christen, Mette Helene og Elisabeth.

Beboerne er de samme i 1845, kun nævnes Mette Helene denne gang ikke.

I 1860 står Dorthea Andreasen opført som husmoder, og hendes mand, Christen Jensen fra Velling, er husfader; men ti år efter i 1870 er Dorthea enke. Hendes søn Anders Lausten Andreasen er da 23 år.

I 1880 er Anders Lausten husfader, og Maren Larsen fra Lem er hans kone; der er fire børn. Til sidst nævnes Jens P. Hansen, 22 år, seminarist – lærer. Anders Lausten var i sognerådet 1874–80, den sidste periode som formand. Der kom endnu et barn; men i 1888 døde Anders Lausten, medens Maren levede til 1920. Om deres børn kan medtages følgende: Den ældste, Andreas Theodor Andreasen, var på Grove hedegård. Her døde

hans kone Elisabeth, som var fra Krusbjerg. Hun havde været lærerinde og skrev en del i bladene. Hun døde i 1933 og blev begravet i Dejbjerg. A. T. Andreasen levede de sidste år i Tarm. Under Dejbjerg kirkes restaurering i 1959 kom han inden pinse herop for at se til sin kones gravsted. Han spurgte: „Er I snart færdige med kirken?“ – „Nej, det vil vare længe endnu!“ – „Nå, det vil det, ja, for jeg kan jo ikke blive begravet fra kirken, så længe det står på.“ – Vi sagde: „Nej, men det ligger jo heller ikke for.“ – Hertil sagde han: „Det kan det snart komme til!“ – Ved senere besøg spurgte han til, hvordan det skred med arbejdet. Den 4. oktober var han til stede ved genindvielsen af kirken, og den 21. november stod hans kiste i kirken. En søster til ham var gift med Gotfred Mikkelsen i Tarm, en anden med Aage Meyer Benedictsen, sprogforskeren og den store rejsende, som de sidste år havde sit hjem på ejendommen Videvang ved Troldhede. Den yngste af søskendeflokken, Lars Faurby, var bagermester i Randers.

Men tilbage til gården. Dens næste ejer var Jens Chr. Vendelbo. Han kom senere til Uglbjerg. Hans kone, Hanne, var datter af „gamle Boje“ – Boje Jensen (se senere under Rabjerg).

Nu fulgte Anders Vig, gift med Maren Jensen fra Rabjerg. De havde to sønner, som rejste til Amerika, og to døtre, af hvilke en kom til Lem, en til Esbjerg.

Derefter havde nogle „gårdslagtere,, gården, og i 1918 eller -19 kom så Chr. Madsen fra Hanning og Ane Bertelsen fra Kongsholm. De flyttede 1952 til Skjern. Børn: Dagny, gift, bor på Sjælland, Anna Katrine, gift med gartner Laurids Ahle i Lem, Jens, gift med Karen Andersen fra Vognbjerg, er i Lem, Bodil, i Sdr. Omme, Signe, gift med Chr. Christiansen, se nedenfor.

Chr. Christiansen og Signe overtog gården, men solgte igen i 1955 og flyttede til Lem.

Efterfølgeren, Ricard Osvald Mogensen, solgte allerede samme år til de nuværende ejere, Kristen Stampe og Alice Toft, begge fra Velling. Børn: Bjarne, Erling, Hans Jørgen og Jan.

* * *

Vi er kommet til den sydligste ejendom i Rabjerg. Den ligger lige øst for landevejen. Muligvis boede her i 1870 en mand, Chr. Jensen, og hans kone, Ane. (Vil nogen hævde, at det ikke passer, vil vi ikke insistere på det).

Derimod er det afgjort, at manden i 1880 hed Niels Jensen. Han var bager og var fra Borbjerg, mens hans kone, Ane Marie Sørensen, var fra Skjern. De havde fem børn.

Den næste ejer var Morten Pedersen, kaldet Bjerg, fra Gammelgaard. Konen, Kirsten Marie Jensen, kom fra Lem. Morten døde 1910. Kirsten

Marie blev senere gift med Jens Tanning, se under Bækbo. Der var syv børn: (alle Pedersen) Peder Villum, se nedenfor, Maren Elisabeth, gift med Frands Frandsen, murer, Jens, se senere under Rabjerg, Kristen, død som ung, Sofie, omtalt to ejendomme tilbage, Marie, død som ung, Viggo, se under Gl. Dejbjerg.

Den ældste søn, Peder Villum Pedersen, havde nu ejendommen. Han var gift med Birgitte Larsen. Bygningerne brændte, og efter at have genopført dem solgte de og flyttede til Skjern.

I 1926 kom så Anton Andersen fra Hemmet og Ane Eskesen fra Aadum. De var her til 1961 og er nu i Lem. Børn: Elvind, er i Herning, Emma, er i Ulfborg, Gerda, død 1955, Hans, se nedenfor.

Hans Andersen, gift med Marie Nyborg fra Herning, overtog ejendommen efter forældrene. Børn: Gerda og Finn.

* * *

Næste gård – lidt nord for den sidst omtalte – ligger ligesom denne ved landevejen. Det var på dette sted, der en overgang var kro.

Her traf vi 1860 Niels Chr. Pedersen, kromand, og Kjersten Lauridsen fra Velling. Der var på det tidspunkt tre børn, to tjenestepiger og en staldkarl, Mads Thomsen.

Kroejeren hed 1870 Peder Jensen og konen Dorthea Sofia Hansen. Desuden var her to karle, den ene staldkarl, to tjenestepiger, en logerende, Julius Mecklenborg, og en gartner, Peder Hansen.

I 1880 var kroholdet forbi. Manden hed Johan Frits Schønnemann, se Uglbjerg. I hans tid brændte gården.

1890 ejedes den af Gravers Lauridsen og Kirstine Justesen, se Vesterager.

Snart var her igen nye folk, Laurids Korsholm fra Rabjerg og konen Johanne fra Tim. Laurids var i sognerådet 1898–1907. Han døde 1916, og derpå flyttede Johanne til Lem, hvor hun døde 1936.

Gårdens næste ejer var den tidligere forpagter af præstegården, Jens Sørensen.

Han solgte til Jens Peder Thomsen fra Bækbo. Vi møder ham igen i Rabjerg.

Efter ham kom Martin Kousgaard Christensen fra Videbæk og Maren Margrethe Pedersen fra Velling. De havde tvillingsønner: Emil Kousgaard og Peder Brorstrup Albertin. Martin døde 1926.

Maren solgte nu til de nuværende ejere, Johannes Mikkelsen fra Vorgod og hans kone, Birgitte Holm fra Herborg. Børn: Henry, bor i Sønderjylland, Ester, bor i Sønderjylland, Aksel, er hjemme.

* * *

Vest for landevejen ligger noget tilbagetrukket et hus. Her synes i 1834

at have været en mand ved navn Nicolaj Christensen, gift med Ellen Jensdatter. Navnene Nicolaj eller Nicolajsen går igen i mange år, og i 1880 hed konen Ellen Nicolajsen, og en søn hed Nicolaj.

I 1892 købtes huset af Jens Vognbjerg. Han var født i Timring og kom hertil fra Bjørnemose. Hans kone, Ane Marie Mikkelsen, var fra Lem. De boede i huset til 1915. Børn: Nielsine, gift med Mikkel Jensen fra Tim, boede i Borris, Emilie, boede på Holmsland, Mikkel, se Alkjærsgig, Peder, boede i Borris, Kirstine, gift med Niels Vendelbo, Christen, boede i København, Marie, se Stampebjerg.

Jens Bjerg og Marie Jensen, begge her fra Rabjerg, boede derpå i huset. Hun døde 1940. Jens Bjerg flyttede 1956 til Lem, og her døde han i 1965. Børn: Kristen Smed, se senere under Rabjerg, Kirstine, gift med Chr. Ståge, er i Lem, Morten, se Letager og Gl. Dejbjerg, Anne, er i Videbæk, Emmy, død 1941.

Nu ejes huset af Kristian Stokholm.

* * *

Efter denne lille afstikker fortsætter vi nordpå og kommer nu til en ejendom på venstre side af vejen. Her boede i 1880 Boje Jensen, murer, og Ane Kirstine Christensen, født i Lem. Foruden dem var i huset fem børn, Thomas Chr., Bojle, Ane Marie, Johanne og Sidsel (de to sidste begge 12 år); her var endvidere indsidder Morten Jensen og hans kone, Ane Kirstine Bojsen (vel nok svigersøn og datter af huset) og deres søn, Boje Jensen. 1890 var to af børnene hjemme, Thomas Chr., 36 år, murer, og Sidsel, 22 år. Efter en trillingefødsel (kun to levede) kom Ane Kirstine ikke mere op; men lå i sengen fra 1868, til hun døde i 1907. Boje levede til 1912.

Thomas Bojsen havde ejendommen nogle år. Han døde 1911, hvorpå hans kone og datter flyttede fra sognet.

Hans efterfølger er os ukendt, men vi ved at han solgte til murer Frands Frandsen fra Felding, gift med Lis Pedersen her fra Rabjerg. De flyttede til Herning. Børn: Kirstine, Molly, Anne, Julie.

Nu fik Viktor Mastrup stedet, og derpå skiftede ejerne i hurtig rækkefølge: Chr. Graversgaard, Jens Chr. Laugesen.

I 1952 kom Hans Johannesen og hans kone, Anna Christensen, fra Aadum hertil fra Borris, hvor militæret havde overtaget deres hidtidige hjem. De har solgt jorden, men bor endnu i huset. Børn: Kristen, gift med Anna Dahl fra Lem, Doris, Poul Erik.

* * *

Vi finder en ejendom lidt vest for den, vi sidst besøgte. Her var i 1834 Morten Henriksen og Mette Marie Madsdatter og deres børn, Maren Elisabeth, Martha, Mads og Lene.

1845 var Maren Elisabeth husmoder, gift med Jens Chr. Jensen, husmand og smed.

I 1860 var manden fraværende. Konen hed Mette Kirstine Hansen. Børn: Henrik og Else Marie, begge 9 år, og Hans. Manden, Frederik Henriksen, kaldet Rabjerg, var til stede i 1870, og han og Mette Kirstine var her igen i -80 og -90.

Næste ejere var Jens Nørgaard fra Uglbjerg og konen Ane. De levede her til 1924, da Ane døde. Jens levede til 1937. Børn: Viggo, snedker i Bryrup, død, Agnes, gift, bor i Esbjerg, Aage, har været på Island, Marie, manden død, er i Skjern, Dagny, manden død, er i Viborg, Nanna, gift med Marius Graversgaard, se Uglbjerg, Thorvald, var sømand, død, Asta, Lanum, Stoholm.

Efter Anes død overtog svigersønnen, Marius Graversgaard, ejendommen.

Han solgte til Chr. Jensen fra Hanning og Marie Christensen fra Hygum. De er her stadig, og også de har solgt jorden fra.

* * *

Lidt længere nordpå ad landevejen holder vi ind til næste ejendom. Her var i 1860 Niels Bendtsen. Han var født i Hanning og blev muligvis kaldt Niels Husted. Hans kone hed Line Mortensen. Der var en datter, Nicoline.

I 1880 var Chr. Jensen, kaldet Smed, fra Rabjerg husfader og Ane Pedersen fra Lem husmoder. De var her også i 1890, og da så vi sidste gang Niels Bendtsen, enkemand, aftægtsmand og kurvemager. Chr. Jensen døde 1906, Ane 1921. Børn: Maren, gift med Peder Bjerg, Holmsland, Peder, i Amerika, Jens, i Tarm, døvtum og hans kone ligeså, Barbara, i Amerika, Jens Søndergaard, i Amerika, Boile, i Amerika, Marie, gift med Jens Bjerg, Rabjerg, Sine, i Amerika.

Peder Thomsen købte ejendommen efter at have solgt den tidligere krogaard. Han stammer fra Bækbo, og hans kone, Sine Hansen, er fra Strandby i Stauning. Børn: Christen, død som barn, Hans, gift, er i Bølling, Karl, tømrer, se stationsbyen, Marius, se nedenfor, Thomas, se videre under Rabjerg, Krista, gift med købmand Folmer Jensen i Lem.

Peder og Sine er stadig i hjemmet, der efter tilkøb af jord fra naboejendom, er overtaget af sønnen, Marius Thomsen.

* * *

Der er nok et hus ved landevejen, beliggende få hundrede meter nord for sidst omtalte. Manden her hed i 1870 Niels Nielsen Nybo. Han var fra Tjørring og kaldtes rebslager. Hans kone, Karen Kristensen, var fra Raasted, og hun var jordemoder. (I 1880 havde Nybo ikke blot en ny ejendom, men også en ny kone. Hun var fra velling og havde tilsyneladende bragt to

børn med ind i dette ægteskab. 1890 boede Nybo alene i et hus i Rabjerg, og senere havnede han i Uglbjerg, hvor vi allerede har mødt ham).

Tilbage til huset. I 1880 hed ejeren Thomas Faurby Christensen, snedker og ugift. Ti år senere havde han en kone, Kirsten Marie Nielsen, fra Hover. Thomas døde 1915, Kirsten Marie 1931.

Nu har vognmand Laurids Hansen og hans kone, Hedvig Poulsen fra Hee, boet her i mange år. Børn: Kirsten Marie, gift, bor i Troldhede, Bent, Birthe, gift, bor i Ikast, Elin, Anne Marie, Jørgen.

* * *

Ved at følge en vej i vest fra det sted, vi sidst besøgte, kommer vi til et sted med en vid udsigt, et hus, som falder i øjnene mange steder fra i omegnen.

Her boede i 1860 Eskild Christensen fra Lem og Kristiane Pedersen fra Staby. De var her igen 1870, men i -80 var Nybo (se under forrige ejendom) rykket ind. Han blev kun kort, men før vi hilser på de nye beboere, følger vi de forrige til dørs. Eskild, eller Eske Bjerg, som han måske mest kaldtes, flyttede ind i et hus nær det gamle hjem. (Huset er nu borte). Her var i -90 Eskild og Kristiane og datteren, Karen. De andre børn, Kristen, Ole Peder, Ane Kirstine og Klaus var borte. Vi forlader nu familien, og vender os til Nybos efterfølgere.

Disse var Mads Morten Pedersen fra Gammelgaard og Ane Petrea Jensen fra Staby. Han gik under navnet Mads Bjerg; han var tækkemand og vist også hjemmeslagter. Ejendommen, der var brændt i Nybos tid, brændte atter i 1907. Ane Petrea døde 1927, og Mads Bjerg levede til 1939. Børn: Cecilie Krejbjerg, syerske, død 1920, Peder Villum, se tidligere under Rabjerg, Jens Guldager, se under Bækbo, Ane Krejbjerg, se nedenfor.

Datteren, Ane Krejbjerg, fik ejendommen efter forældrene. Hun blev gift med Peder Krejbjerg, der var enkemand, se Nisgaard. I 1955 solgte de og flyttede til Lem. Her døde Peder 1956.

Det var Chr. Johs. Pedersen, der fulgte efter, men i 1959 solgte han til de nuværende ejere Thomas Thomsen fra Rabjerg og Litzzy Gravengaard fra Bølling. Børn: Poul Gravengaard og Jette Gravengaard.

* * *

Nu går det sydpå mod de fire gårde, der fra ældre tid har grupperet sig som et centrum, ikke blot i Rabjerg, men i et større område. Særlig efter at skolen kom til, blev indflydelsen og påvirkningen herfra meget udpræget.

Vi kommer til den vestligste af de to gårde nord for den vej, der fører gennem bebyggelsen. Denne gård blev udstykket og nedlagt for 50 år siden, og både gården og slægten Korsholm er forsvundet. Ved folketællingen i

1834 var manden her på gården tællingskommissær for hele skoledistriktet, og han begyndte med sig selv: Laurids Lauridsen Korsholm, 22 år, ugift, gårdmand og skolelærer ved biskolen; Maren Stauning Grave, 55 år, enke, aftægtskone; Else Johanne Stauning Lauridsdatter, 20 år, og Juliane Marie Lauridsdatter, 16 år, hendes børn.

1845 var Laurids gift med Inger Kirstine Nielsdatter. Der taltes Jens Ibsen Pedersen, stedsøn, og stadig Maren Stauning Grave.

I 1860 var Jens Ibsen Pedersen husfader og enkemand. Han havde i sit brød en karl, Niels Grave, og en dreng, Christen Strandby. Laurids Korsholm og hans kone forsørgedes af stedsønnen. Jens Ibsen, kaldet Jens Korsholm, blev snart gift med Ane Katrine Pedersen fra Ulfborg. Ved tællingen i 1890 var Laurids og Inger Kirstine borte, men Niels Grave var her endnu, kaldet aftægtsmand. Jens Korsholm døde 1902, Katrine 1918. Børn: Laurids, se tidligere under Rabjerg, Mette Lene, jordemoder i Ulfborg, gift med Jens Gravensen, Else Katrine, København, Maren Kirstine, gift med Jens Rabech, Skjern, Niels Grave, har haft Storgaard i Herborg, Mariane, gift med Jens Lausten, her i Rabjerg, Andreas, død som ung.

Efter Jens Korsholms død kom Anders Grimstrup og hans kone Laura, der var fra Brejning. I 1913 valgtes Anders ind i sognerådet.

Samme år solgte han til Anders Toft, Stauning, og Jens Claus Sørensen, Lønborg. De udstykkede gården, som dermed ikke var mere.

* * *

Den anden gård nord for vejen er den, hvorpå familien Laust Jensen – Jens Lauridsen boede gennem mange år. (De flyttede siden til Øster Rabjerg, hvor vi traf dem i den første gård, vi besøgte).

1870 boede her Jens Hansen og Rebekke Hammerik Bech med to sønner, Jens Bech Jespersen og Jesper Sand Hansen.

Ved tællingen ti år efter var der igen nye ejere, Iver Christensen fra No og Bodil Jensen fra Andbæk i Lem. Iver valgtes ind i det første menighedsråd i 1903. Han døde 1912, Bodil 1927. Børn: Magdalene Kristine, død 1927, Mette Kathrine, død som ung i 1895, Ane, gift med Jens Jespersen fra Lønborg, de havde Bisgaard i Tarm, Kristen Rabjerg, gift med Maren Pèdersen fra Bækbo i Lem, de havde en gård i Lem (en søn af dem, Iver Haakon Rabjerg er præst i Trantum-Lerup og bekendt for sit arbejde med at bygge en kirke på Lem hede), Jens Andbæk, gift med Anna Cecilie Poulsen fra Egvad, de havde gården Vestervang i Tarm, Christian Christensen Rabjerg, se nedenfor, Sidsel, gift med Chr. Søndergaard, de havde hans fødegård i Lem.

Christian Christensen Rabjerg blev gift med Mette Andrea Jensen fra Finderup og ejer af fødegården. Han døde 1930. Andrea levede til 1955.

Næste og nuværende ejere er Jørgen Lauridsen fra Lyager og Johanne Lunde fra Finderup. Jørgen var i menighedsrådet 1949–61, og i 1962 valgtes han ind i sognerådet. Børn: Laurids Lunde, Svend Aage og Anna Grethe.

* * *

Vi går over syd for vejen og kommer først til slægten Smeds gård.

I 1787 var her Gravers Eskesen og Maren Jespersdatter og deres datter, Ane Graversdatter.

1801 hed manden Jens Jensen. Han var gårdmand og smed og gift med ovennævnte Ane Graversdatter. De havde en søn, der ligeledes hed Jens Jensen. I 1834 var Jens Jensen stadig gårdejer og smed, og nu tillige enke-mand. Sønnen med samme navn var hjemme og gift med Maren Mortens-datter. De havde tre børn.

Herpå fik Jens Jensen (den anden) gården, og han og Maren havde den også i –60, men i –70 så vi dem for sidste gang; de var da aftægtsfolk. Børn: Ane, gift med Jens Chr. Bak, Jens, se nedenfor, Maren, Morten, gift, Refstrup i Lem, Søren, gift, Refstrup i Lem, Christen, har vi mødt her i Rabjerg, Jesper, har vi mødt i Bækbo, Anders, var i hjemmet.

Omkring 1862 kom den tredie Jens Jensen til at eje gården. (For ikke at fare helt vild i denne Jens Jensen-jungle vil vi om ham bruge hans ken-dingsnavn „gl. Jens Smed“). Han blev gift med Sidsel Olesen fra Sand-agergaard. 1871 valgtes han ind i sognerådet, og i 1874 genvalgtes han. I året 1889 hærgede den frygtede tyfus. På en gård lå alle voksne syge, og samme sted var der tre børn, de to af dem kun tre måneder gamle. Tanken om dem lå tungt på Sidsel Smed, og selv om hun havde mand og børn, der kunne udsættes for smitten, kom hun en dag til vinduet i sovekammeret, hvor de syge var, og forlangte at få det ene af børnene med sig. Dette kom nøgent ud af vinduet, og Sidsel svøbte det medbragte tæppe om det og løb ad Rabjerg til. Det er den slags, der får en til at tænke på sangens ord om „fromme, stærke kvinder“! I 1914 døde „gl. Jens Smed“, og Sidsel døde 1918. Børn: Maren, gift med Anders Vig, her i Rabjerg, Sidsel Marie, lærer-inde, død 1892, Ane Marie, gift, sy pige, boede i et hus øst for Lem, Oline, gift med Henrik Vesterhede, i Lem, Jensine, gift, på Mors, Jens, se neden-for, Poul, ingeniør, boede i København.

Jens, som overtog fødegården, hed nu ikke Jensen, men ifølge bevilling Smed. Han blev gift med Ane Plauborg, datter af lærer Plauborg. Han tog aktivt del i, hvad der rørte sig af foreningsliv af forskellig art, og en god forstand sammen med gode personlige egenskaber bragte ham frem i første række. Fra 1915 var han sognefoged. 1917 valgtes han første gang ind i sognerådet, og her var han til 1929, de sidste otte år som formand. I over tyve år var han formand for sygekassen, og han havde endnu flere hverv. I

Jens Smed

1934 blev han medlem af menighedsrådet, men året efter døde han. Ane levede til 1950. Børn: Else, er i Odense, har i mange år haft pensionat, Sidsel, se Nisgaard, Kirsten, har vi mødt i Rabjerg, Plauborg, se nedenfor.

Nu ejer Plauborg Smed slægtsgården. Han er gift med Bodil Ingrid Andbæk fra Tarm, datter af Jens Andbæk, se forrige gård. Børn: Anna Marie og Bodil.

* * *

Der er kun få meter til næste gård. På denne var 1801 Marcus Christensen og Zidsel Pedersdatter og tre børn, Christen, Mette Marie og Zidsel. (Disse to søstre boede i 1834 sammen i et fæstehus. Der står, at „de binder og spinder“. I 1845 var Mette Marie gift – hun var dog ene med tre børn (det kunne ikke læses, hvad der stod om manden). Om Zidsel stod „nærer sig ved sine hænder arbejde“. Herefter forsvandt de, og vi vender tilbage til gården).

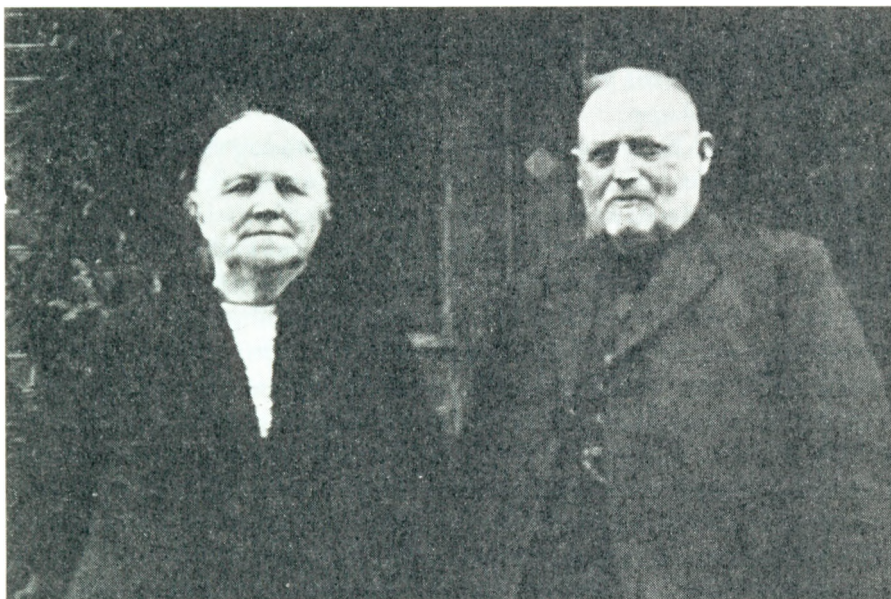
Sønnen, Christen Marcussen, og hans kone, Inger Marie Christensdatter, fik denne og havde den også 1845. Børn: Marcus, har vi truffet i Rundal, Kirsten, kom til Knudgaard i Stauning, Christiane, Ane. (Formodentlig var den ene af de to sidste gift og boede i Stauning).

I 1860 hed ejerne Peder Graversen og Karen Christensen. Der nævntes to døtre, Johanne og Sidsel Marie.

Snart kom næste ejer, Søren Kristensen, og hans kone, Ane Andersen. De havde to børn, Anders og Jens.

Allerede 1871 solgte de til Mikkelt Troelsen fra Sinding og konen, Johanne Lauridsen. Hun døde 1905, han 1908. Børn: Lars, se nedenfor, Troels, Maren, Laura.

Lars Mikkelsen var næste ejer. Han blev gift 1890 med Andrea Cecilie Nielsen fra Uglbjerg. 1907–13 var han i sognerådet. Fra 1912 til 1933 var han medlem af menighedsrådet, fra 1916 som kirkeværge. I 27 år var han vurderingsmand til ejendomsskyld. Selv om hans hverv var mange – flere end de nævnte – blev hans egen bedrift drevet med flid; den blev udvidet og gården ombygget. I 1941 fik Lars tilkendt Foreningen af jyske Landboforeningers solvmedalje for landboflid. Der findes også vidnesbyrd om hans interesse for plantningssagen og lyst til at plante træer, hvor sådanne kunne anbringes. Lars Mikkelsens og Andreas navne findes på en sten i Kongenshus mindepark. Han døde 1949, Andrea 1951. Børn: Laurids Birktoft, udvandret til U.S.A., Johannes Fauersholt, gårdmand i Ølstrup, gift med Kirstine Kirk fra Vesterager, Kristian Kjær, død 1925 på Fyn, hans kone død 1940 i Svendborg, Ane Vilhelmine, gift med Anders Birkkjær, bor i Holstebro, Ejnar Dahl, i Canada, Aage Herman, se nedenfor, Harry Thorvald, gift, gårdmand i Nr. Omme, Troels Lund, gift med Elna Augusta Støberg, bor i Lønborg, Bernhard Guldager, udvandret til Canada, Alma Christine, gift med Rasmus Christensen, plantør i Borris, Alfred Theodor, død 1924,

Andrea og Lars Mikkelsen

Aksel Mejer, udvandret til Argentina, Martha Marie, gift med Hans Otto Petersen, er i Fredericia, Mylius Rabjerg, er i Sverige, Ingrid Johanne, er i Herning.

Herman Mikkelsen overtog hjemmet i 1943. Han er gift med Maren Christensen fra Hygum ved Lemvig.

* * *

Efter at skolen i Rabjerg var flyttet til Dejbjerglund, købte lærer Bækgaard den gamle skole, og her boede han til 1948.

Nu ejer Herman Mikkelsen den forhenværende skole, og i denne finder vi som lejere murerarbejdsmand Chr. Smed Bjerg, som er her fra Rabjerg. Hans kone, Dagny Kjærgaard, er fra Skjern. Der er en datter, Agnethe.

I de gamle skolestuer er der også indrettet beboelse, og her er Marie Steiner, tidligere gennem mange år husbestyrerinde på Uglbjerggaard.

* * *

Efter denne rundtur i Rabjerg har vi indtrykket af en god by, selv om vi ikke udtrykker det på samme vis som en mand, der for mange år siden sagde: „Rabjerg er en god by, når de har dug til middag og regn til aften.“

Ved turen rundt i hele nordsognet er mange skikkelser tonet frem, og mange skæbner er draget os forbi.

Et par træk skal nævnes, uden at der medtages navne:

En mand slog en vædder ihjel, og for at skjule det begravede han den. Trods en større eftersøgning blev han ikke opdaget, og nu tog han livet af en gammel kone ved at stoppe et lommetørklæde i halsen på hende. Men dette var dog at gå for vidt. Det blev opdaget, og nu kom også sandheden om vædderen for dagen.

I tre familier, hvor konerne hed Johanne, dengang altid forkortet til Hanne, var der ingen børn, hvad der efter en mands sigende ikke var så mærkeligt, når konerne var tre hanner.

Efter et besøg på Rabjerg kro red en mand en mørk aften hjemad, iført en slængkappe. I hulningen syd for Rabjerg dukkede en mand op og greb efter hans hals for at kværke ham, men hans hånd gled på den glatte kappe. Herved fik han en finger i munden på rytteren, og denne brugte nu kæbemusklerne så godt, at alle tanker om videre angreb var glemt. Et par dage efter stod to mand i en lade i nærheden og tærskede, da en mand kom ind til dem. Manden, som boede ikke så langt derfra, havde en finger forbundet. Den ene af dem, der tærskede, spurgte til den dårlige finger, og da den tilkomne af hans tale og foregav medfølelse fandt, at samtalen ligesom „havde en tanke“, fik han travlt med at komme videre.

– Også vi må videre – vi siger tak for besøget i nordsognet og fortsætter mod østersognet.

Østersognet

I den hensigt at foretage en rundtur i østersognet følger vi vejen fra kirken østpå over landevejen til den første gård på højre hånd. Det er

LETAGER

Manden her hedder i 1787 Lars Larsen. Han er ugift; forældrene er hos ham, og hans søster, Mette, er også på gården.

I 1801 finder vi Laust Laustsen som gårdmand og hans tredie kone, Else Poulsdatter. Der er en datter, Maren Laustdatter, af første ægteskab, samt en søn, Laust, og to tvillingsøstre, Kirstine og Else Johanne, af andet ægteskab.

1834 hedder manden Mikkell Povelsen og konen Else Johanne Lauridsdatter (se ovenfor). Sidste gang vi hilser på de to er i 1845. Børn: Kirsten Margrethe, Ane Kathrine, boede i et fæstehus, ugift, Laurids, Poul, se nedenfor, Else Marie, gift med Niels Poulsen, boet flere steder i Dejbjerg, Maren.

Sønnen Poul får nu gården. I 1860 er han ugift, og søsteren Ane Kathrine er husholderske for ham. Desuden er der en ung pige, Oline Hansen, på 18 år. Ti år senere er Poul gift med Oline, og de er på gården, til den 1905 sælges til Hedeselskabet. Poul døde i Gl. Dejbjerg 1904. Oline døde i Finderup 1929. Børn: Else Johanne, gift, boede i Holsted, Hansine, gift med Martin Nielsen, Brejning, Inger Marie, gift med Boile Christensen, Finderup, Andrea Emilie, gift med Jens P. Pedersen, Gl. Dejbjerg, Laura, gift med Jens Mortensen, Finderup, Maren, gift med missionær Laurids Nielsen, Hanning, Othea, gift med Knud Larsen, Finderup, præst i U.S.A., Agathe, missionær i Indien.

Efter at Hedeselskabet havde overtaget ejendommen, byggedes der en ny bolig, som forstkandidat Emil Bloch tog i besiddelse. Han var her til omkring 1950, og i den lange tid er det meste af skoven tilplantet, en del deraf to gange. Bloch blev før sin død udnævnt til ridder af Dannebrog. Han tog efter tiden i Dejbjerg ophold i Nr. Vosborg, hvor han siden er død.

Det blev skovfoged Poul Westergaard, der derpå kom hertil, og han er stadig i Letager; men nu er gården ikke mere omgivet af hede med lyng og atter lyng som forhen. Nu bliver den næsten borte i have, anlæg og skov. Westergaard er gift med Aase Paarup. Børn: Erik, Bodil og Karen.

* * *

Nord for vejen blev der ca. 1915 opført et hus til en skovarbejder, og de første beboere var Jens Andersen Jensen her fra sognet og hans kone, Karen. De blev her, til de flyttede til Skjern.

Derefter kom Carl Christensen og hans kone Edith. De flyttede i 1955 til Lundenæs.

Morten Bjerg fra Rabjerg og hans kone, Kirstine Sørensen fik derpå bestillingen her. I 1964 købte de en gård i Gl. Dejbjerg, hvor vi senere møder dem.

* * *

Efter besøget i Letager går det videre med vejen østpå over Troldebanke og endnu en banke.

Her lå i 1870 et hus, og i det boede Ane Kathrine Mikkelsen (se Letager). 1890 var hun ikke mere alene, men hos hende var Karen Nielsdatter fra Velling som logerende. Da Ane Kathrines dage snart derefter var omme, forsvandt huset.

* * *

En vej går nu fra til venstre. Vi følger den og er nu i

BJØRNEMOSE

Længst tilbage i mosen inde mellem hedebakkerne var det familien Thygesen boede. Den er ligesom familien Anders Chr. Frandsen omtalt under afsnittet Dejbjerg Rakkerne. Der var imidlertid også mange andre beboelser herude før i tiden.

I 1860 nævnes således et fattighus med 11 almissemønstre i alderen fra 16 til 93 år samt en husholderske. Ti år senere nævnes det samme hus, denne gang med 8 under fattigsamfundet, som det kaldes; desuden er en familie på fire medlemmer indlogeret.

Her var Frands Ferdinand Jepsen, husmand og skomager, og hans kone samt en søn, Johannes Frandsen.

Her var Hans Chr. Aalund, urmager, og hans søster, Karen.

Her var Peder Graversen, kaldet Hjøllund. Om ham fortæltes, at han hvert år trak til marked med sin eneste ko. Når nogen spurgte om, hvornår

koen skulle kælve, svarede han: "Hvornår vil du have den til det?" -- Koen blev ikke solgt, men Peder kom til marked. – Måske syntes han, at også koen burde have den oplevelse.

Disse hjem og flere til er alle borte. Tilbage i Bjørnemose er nu kun den ejendom, hvorpå Thomas Chr. Hansen, kaldet Kjær, boede. Thomas var fra Mors, og hans kone, Kjerstine Nielsen, var født i Herning. De to var her i mange år. Thomas var tækkemand, og i mange år var han arbejdsleder, når der om foråret blev plantet nye arealer til i plantagen. I 1920 solgte de ejendommen og flyttede til Skjern. Deres børn: Kristine K. Hansen, gift med L. Chr. Larsen, Uglbjerg, Kathrine, gift med mejeribestyrelser Pedersen i Skjern, Niels, Hans, tømrer, Teodor, gift med Dorthea Hindhede, er i Skjern, Anton, gift med Meta Jensen fra Rabjerg, er i Ulfborg, Poulina, er i København, Thomas er i Velling.

Derefter kom Frederik Dam og hans kone Laura fra Kibæk. De var her til 1955, da de solgte stedet og flyttede til Skjern. Deres børn: Harry, gift med Marie Guldager, Nelly, Boy, Meta, Niels, Karla, Inga, Martha, Ada, Britta.

Efter Frederik Dam kom de nuværende ejere, Peder Sandberg Larsen fra Herborg, og Edith Pedersen fra Jelling. Børn: Jens Otto, Bendt, Martin og Hedvig.

BUNDSBÆK

Efter turen til Bjørnemose gå det atter østpå med kommunevejen, og nu kommer vi til en gård på venstre side af vejen. Det var Niels Iversen, gårdmand og møller i Bundsbæk, der omkring 1883 solgte møllen, men beholdt det meste af jorden, hvorefter han her byggede en ny gård, Møllegården. På en gravsten på kirkegården står: Niels Iversen og hustru, Bundsbæk, og navnene på deres børn: Karen Margrethe og Iver Nielsen.

Gården overtoges derpå af en dattersøn, Jens Madsen, hvis kone var fra Høghøj i Hanning. Omkring 1906 solgte han den og flyttede til Skjern.

Den nye ejer var Mikkil Hindhede fra Lem. Hans kone, Marie, var fra Holmgaard, ligeledes i Lem. De var her til 1922, da også de flyttede til Skjern. Deres børn: Kristen, Niels, Peder, Dorthea, gift med Theodor Kjær Hansen, er i Skjern, Maja, Olga, Marie, gift med frisør Sv. Aa. Madsen, Skjern.

Næste ejer, Ole Olesen, var her kun en vinter, hvorefter han solgte til Jens Lauridsen (se under Vesterager). Han havde hos sig sin moder og søsteren Ane Laurence. I 1933 byttede Jens Lauridsen ejendom med sin broder, Just Chr. Lauridsen, der havde kønens fødehjem i Lykkeby. Her døde både moderen og søsteren, medens vi senere vil møde Jens Lauridsen.

Just Chr. Lauridsens kone hedder Nielsine Nielsen. Chr. døde i 1951. Børn: Svend, er gift og har en gård på Fyn, Laurine, gift med lærer Hansen, Egebjerg pr. Vinderup, Viggo, købmand i Bølling, er gift med Ruth Timsen, Marup, Hans, se nedenfor.

Hans Lauridsen har overtaget gården i 1964. Moderen er hos ham.

Bundsbæk Mølle

I 1787 hed mølleren Peder Bollerup, og hans kone hed Mariane Laustdatter; der var to døtre, Agnes og Dorothea.

1801 var Jens Nielsen møller på stedet; konen i huset var Margrethe Larsdatter, og der var på det tidspunkt fire børn: Tyge, Dorthea, Lars og Anne.

Ved tællingen i 1834 hed mølleren, der var ugift, Iver Koed.

Vi giver nu ordet til Chr. A Søgaard, Stauning. Han skriver i Hardsys-sels aarbog 33. bind:

„Dejbjerglund mølle lå 3 km øst for gården ude på den yderste del af gårdens jorder ved Bundsbæk ind til Hanning skjel, og er altid bleven kaldt Bundsbæk mølle. 1638 hørte den til gården, men sidenhen blev den skilt fra tilligemed en del jord, så der sammen med gården var en møllegård. I den nyere tid er gården skilt fra møllen og ligger lidt vest for.

Præstevejen fra Dejbjerg til Hanning gik gennem gården med udhusene i syd og stuehuset med det tilbyggede møllehus nord for vejen, hvor det ligger endnu.

I sin tid ejedes og beboedes Hanning Hedegaard af en mand, Christen Holm Tang, der var broder til Tang'erne på Nørre Vosborg, Timgaard, Udstrup. Der var to søstre, der boede på Øgelstrup og Ulfund. Deres fader var fæstebonde på Nørtang i Ulfborg. Det er ret mærkeligt med disse børn i en tid, det var vanskeligt for en fæstebonde at hæve sig til selvejer. At tænke sig så mange søskende fra en fæstegård blive ejere af herregårde, hvoraf nogle ret betydelige. De var religiøse og sluttede sig til brødreminigheden i Christiansfelt. Man kan ikke blive fri for at se, at der har været en særlig velsignelse over deres livsgerning. Flere af dem har efterladt sig skønne, skrevne kristelige minder.

Chr. Holm Tang havde en del døtre – en af dem, Sara, var gift med Niels Christensen i den nordre gård i Alkjærsgig, Dejbjerg. De havde fire sønner (måske flere børn): Laust, Christen, Jens og Peder.

Laust, som er født år 1800, købte Bundsbæk mølle og møllegård. Christen og Jens boede i Stauning, Peder Tang Nielsen havde en ejendom i Kongsholm i Dejbjerg. De tre første fik altid navn efter deres fødeby Alkjærsgig, men deres rigtige navn var Nielsen.

I den tid optrådte undertiden en forfærdelig sygdom, som kaldtes hundegalskab, fordi det var hos hunde, den begyndte. Der sagdes, at når lænkehunde

ikke fik drikkevand de varme sommerdage, kunne de få sygdommen, der var så skrækkelig, dels fordi den var uhelbredelig, og dels fordi den gennem bid kunne påføres mennesker og andre dyr. Det inficerede dyr eller menneske havde en ulidelig hang til at bide andre. De syge mennesker fik vandskræk, hvilket vil sige, at de, selv om de led af en ligefrem ætsende tørst, ikke kunne få en dråbe vand ned på grund af en muskellammelse i svælget. De stakkels mennesker var viet til en forfærdelig skæbne. De fleste døde under frygtelige pinsler, hvis de ikke forinden – af barmhjertige slægtninge eller sygeplejersker – var bleven kvalt i puder og dyner eller aflivet på anden måde. Denne fremgangsmåde benyttedes ofte for at spare patienterne for de sidste lidelsesfyldte timer.

I året 1841 så man i egnen ved Bundsbæk mølle en fremmed hund luske omkring med halen mellem benene; man tænkte ikke derover og tillagde det heller ikke videre betydning, at den løb til og bed møllerens lænkehund, som som efter nogle dages forløb blev syg, hvorfor den lodes løs af lænken.

Poul Ulvkjær fra Store Ulvkjær i Velling kom nu kørende og holdt i møllegården. Hunden løb da til og bed den ene hest i næsen. Laust Alkjærsig, som var til stede, fattede straks hunden i nakken, men denne fik sig drejet så meget, at den bed ham i håndledet. Nu forstod man, hvad der var på færde. Der blev hentet en bøsse og hunden tillige med hesten blev skudt, mens mølleren hastede til læge. Denne gav ham nogen medicin og sagde, at kunne han komme godt over 16 uger, var han fri.

Armen lægedes hurtigt, og man mente, den værste fare var overstået. Der gik 15 uger, og stadig fejlede han ikke noget. Han var da kørende til Stauning for at besøge sin broder, Chr. Alkjærsig i Bousø, og her blev han dårlig tilpas, løb ud og ind og havde ingen ro på sig. De fik spændt for og kom af sted hjemad, og nu viste det sig, at han havde hundegalskab. Han kom da i seng. Fråden kunne stå ham om munden, og han kunne bide i dynen og sige til sin kone og sine børn: „Kom mig ikke for nær, for jeg kan ikke lade være med at bide jer!“ Hvilken nød i et hjem – at se manden stærkt lidende – og så dertil den fare for andre, som var forbundet med sygdommen, fra hvilken der nu ingen redning var. Efter tre forfærdelige dage bukkede den kraftige mand under for dødens hårde bud.

Om denne sørgelige begivenhed blev digtet en længere sang – (De nedenfor citerede vers af sangen er delvis citat efter Chr. A. Søgaard, delvis efter enkefru Sine Hansen, Horne – sidstnævnte har lært den i sine unge år af en 90-årig mand. Sangen er skrevet af missionær Chr. Idom):

*Udi Bundsbæk mølle eksempel vi så,
at døden kan møde os, hvor vi end gå;
den driftige møller i manddommens år
uventet rejsebudskaab hastigen får.*

*Han havde en hund udi lænke så fast,
en gal hund kom løbende, bed den i bast,*

*og hurtigt derefter bortlob den sin vej,
at hunden var galen, det vidste man ej.*

*Få dage derefter blev hunden så tavs,
han lod den nu løs, men det bændte sig straks,
en mand kommer kørende i selvsamme stund,
hans ene hest bides af ontalte hund.*

*Ja, hunden greb hesten i næsen så fast,
at dennem den svinger fra jorden i bust,
og mølleren fatter sin hund med en fart,
den griber da hannem i håndleddet hardt.*

*Straks mølleren iler til lægen med slid,
og armen blev lægt forinden kort tid,
han troede faren at være forbi,
men døden den kommer så hastig og fri.*

*I sejstende uge da bliver han syg,
den tredje dag efter da ligger han lig.
og det var ynkværdigt at se denne mand
bortdø i så sørgelig, jammerlig stand.*

*Hvo kan sig vel tænke den jammer og nød,
sin hustru elskede han til sin død,
og sagde: min kære, kom mig ikke nær,
at ikke min tilstand skal gøre fortræd.*

*Den skummende fråde på læberne stod,
og sveden af ganske hans legeme flød.
O, sørgende moder, o, sørgende små,
så kærlig en fader I miste nu må.*

*Jeg herved opfordrer hver tænkende mand,
som får denne sorgesmg udi sin hånd,
vi bede af hjertet, vi bede endnu:
o, almagtens Herre, kom dennem i hu!*

I 1843 er møllen ombygget. Det møllehus står der endnu, og det er ikke længe siden der stadig blev malet korn der. Årstallet står på gavlen. Enken blev siden gift med Knud Mølle. De solgte møllen og flyttede til Holstebroegnen.“

Den næste møller vi finder er Niels Bønnelykke Sørensen fra Velling; hans kone er Ane Marie Nielsen fra Hanning. Der er to små børn, Karen og

Søren, og desuden er her Laust Alkjærsgs moder, Sara Christensdatter, 83 år, aftægtskone; hun var, som vi husker, født i Hanning Hedegaard.

I 1870 er der atter en ny møller. Det er Niels Iversen, ham, der byggede Møllegaarden og flyttede derop.

Møllen solgte han til Thomas Christensen, og stillingen i 1890 er følgende:

Thomas Christensen	34 år	Nr. Vium	husfader, møller
Mette Bendtsen	31 år	Assens	husmoder
Jacob Christensen	8 år	Nr. Vium	} børn
Ane Christensen	6 år	Dejbjerg	
Else Christensen	4 år	Dejbjerg	
Matilde Christensen	2 år	Dejbjerg	
Bent Christensen	under 1 år	Dejbjerg	
Chr. Nielsen	14 år	Nr. Vium	lærling
Chr. Madsen	32 år	Thy	husfader, grovsmed
Ane Christensen	30 år	Thy	husmoder
Valdemar Madsen	7 år	Brøns	} børn
Chr. Madsen	6 år	Dejbjerg	
Mads Madsen	3 år	Dejbjerg	
Thorvald Madsen	under 1 år	Dejbjerg	
Chr. Andersen	21 år	Ribe amt	smedesvend

Hvornår Thomas Christensen har forladt møllen, vides ikke. En senere opgivelse af deres børn ser således ud: Niels Duedal, Vium, Jacob, Vium, Anne, gift med Anton Jepsen, Hanning, Else, Matilde, Bent, har i mange år haft en gård i Vester Marup, Jens, Nr. Vium, Ane Kirstine, Marie.

Peder Christensen fra Vorgod blev nu mølle ejer. Hans kone, Laurence, var fra Skjern. De havde ingen børn sammen, men bragte hver for sig børn med fra tidligere ægteskaber. Peder døde 1919, og Laurence levede til 1932. Peders børn: Sørine, diakonisse, boede i Højer i Sønderjylland, Marie, er i Åbyhøj. Laurences børn: Else Marie, døde som ung, Peder Old, bor i Lem, gift med Marie Graversen, der er født i Uglbjerg, Andreas, se nedenfor.

I 1913 overtog Andreas møllen. Han var gift med Karen Iversen fra Nr. Vium. Hun døde i 1951, Andreas i 1957. Børn: Søren, Maja, gift med pens. stationsmester Nielsen, tidl. Dejbjerg, Dagny, se nedenfor.

Dagny Jensen og hendes mand, Andreas Madsen, overtog derpå møllen. I 1948 solgte Andreas Madsen den igen og flyttede til Lønborg.

Den nye ejer Johs. Ostensen har været her siden.

Lilbæk

I Lilbæk var i 1787 husmand Christen Jørgensen og kone, Ane Marie Madsdatter. De havde en datter, Ane Kirstine Christensen.

Ved tællingen 1801 er sidste husmoder på stedet, og hun er gift med Christen Christensen. Også de har en datter, Else Marie.

1834 er Else Marie kone i huset. Manden hedder Niels Nielsen, og de har en søn, Chr. Nielsen. Niels Nielsen kaldes fæstehusmand.

De samme folk er her i 1845, men i 1860 er de borte, og der er nu kun eet menneske i huset, nemlig den 42-årige, ugifte Bodil Pedersdatter, født i Hanning. Hun er bestyrerinde i huset, der ejes af Hans Ebbesen i Ganer mølle.

Den næste ejer, vi finder, er Peder Pedersen fra Bølling, kaldet Pe Lilbæk, mens konen, Ane Else Nielsen, er fra Lem. Der er tre børn, Jensine Marie Jensen, født i Stauning, og Mette og Maren Nielsen, født i Dejbjerg. (Mette blev gift med Søren Nielsen, kaldet Smed i Andrup i Stauning).

Efter dem kom Peder Chr. Nielsen fra Kongsholm og Kirsten Kristiansen fra Gl. Dejbjerg. Han døde i 1913, og senere blev Kirsten gift med Chr. Jepsen fra Vandborg. Nu kom Den spanske Syge, og i 1920 bortreves Kirsten fra familien. I mange år var Karoline Andreasen husbestyrerinde for Chr. Jepsen, og da han 1955 solgte Lilbæk, flyttede hun med ham til Skjern, hvor han døde i 1964. Peder Chr.'s og Kirstens børn: Maren, døde som ung, Ninna, gift med Thomas Lunde, boede i Finderup, Kr. Stokholm, gift med Elly Hansen, boede på Fyn, Jens Lilbek, gift med Ingrid Jacobsen, i Kvong, Erna, gift med Ejner Jepsen, i Kvong, Svend, gift med Cecilie Jacobsen, i Lyhne, Aage, gift med Gerda Nissen, i Brejning. Kirstens og Chr. Jepsens børn: Petra, gift med Jens Rabech, i Sædding, Ella, er stadig i Lilbæk.

I 1955 købte Laurids Mortensen fra Bølling Lilbæk, og her er han endnu.

Nisgaard

1834 finder vi den første ejer i Nisgaard, nemlig enkemand Thomas Pedersen. Om dennes søn Anders Thomsen står, at „han driver gården for faderen.“ Han er gift med Mette Jensdatter fra Hemmet.

Dette par er her også i 1845, da som ejere af gården. Der nævnes fire børn: Maren, Marie, Thomas og Jens.

Jacob Pedersen fra Skjern og Ane Madsdatter fra Stauning havde gården i 1860, -70 og -80, ja, de var her igen i -90, men da som aftægtsfolk. Ane døde i 1893, Jacob i 1898. Børn: Peder Chr., se nedenfor, Mads, kaldet Nisgaard, havde en gård i Aarup i Hanning, Kristen, i Aadum.

1890 havde sønnen, Peder Chr. Jacobsen, overtaget gården. Hans kone, Maren Mikkelsen, var fra Skjern. Hun døde i 1893, og Peder Chr. levede til 1900. Der var i 1890 to døtre, af hvilke den ene, Ane, har boet i No.

Som det fremgår af ovenstående døde både bedsteforældrene og forældrene i tiden fra 1893 til 1900, og ejendommen blev nu overtaget af kreditforeningen.

I 1900 kom den ny ejer, Peder Krejbjerg fra Vesterager, til Nisgaard. Han var gift med Mariane Rinder fra Stauning. Peder var 1931–38 medlem af menighedsrådet. Mariane døde 1933, og 1936 afstod Peder gården og flyttede senere til Rabjerg, hvor han blev gift med Ane Krejbjerg. Han døde i Lem 1956 (se under Rabjerg). Børn: Kristen, se næste ejendom, Mary, gift med Frits Lauridsen, bor i Assing, Jens, gift med Signe Johanne Ganer, se under Vognbjerg, Magnus, gift, er i U.S.A., Marie, gift med Jens P. Rabjerg, har en gård i Skjern, Ejner, se nedenfor, Ricardt, gift med Karen Jepsen, er i Lem, Thorvald, gift, er i Amerika, Johannes, gift med Elna Højmark.

Sønnen Ejner Krejbjerg er gift med Sidsel Smed fra Rabjerg. De havde nogle år en ejendom i Lem, men overtog Nisgaard i 1936, og siden da har de været her. Ejner var i menighedsrådet fra 1953 til –61. Børn: Ester Mariane, død 1950, 15 år gammel, Anna Grethe, gift med Anton Sølvsten, er på Sjælland, Else, død 1944, 5 år gammel, Ruth, gift med Henry Madsen, Jens Smed, Ester Mariane.

* * *

Peder Krejbjergs ældste søn, Kristen Krejbjerg, der er gift med Kirstine Dalby fra Velling, byggede i 1928 et husmandsbrug på en del af Nisgaards jord. Denne ejendom er gennem årene drevet frem til en gård med god ydelse. Kristen var i menighedsrådet 1938–45, og han har i mange år været formand for Dejbjerg missionshus. De ejer stadig gården. Børn: Anna Marie, gift med Henry Østergaard, Albæk, Skjern, Peder, isenkræmmer i Lem.

* * *

På Leding hede, grænsende ind til Letager hede, lå før et hus, og her var i 1860 Laust Chr. Lyager, kaldet Laust Jettesen, hvilket vistnok stammede derfra, at hans moder hed Henriette. Laust var gift med Mette Kirstine Mortensen. De boede i huset indtil omkring århundredskiftet. Efter en tid i fattiggården, kom de til Gl. Dejbjerg, hvor de begge døde. Børn: Andreas, Ane, samt tvillingerne Mads og Henriette.

Huset forsvandt, da de flyttede derfra.

LEDING

Nu går det med vejen sydpå fra Nisgaard op over bankerne, og snart er vi i Leding.

Den første gård ligger vest for vejen. Her var i 1845 en 70-årig enke, Ane Marie Nielsdatter, om hvem der står: „husmandskonen lever af sin jord.“ Hos hende var en søn, Jens Hansen. Desuden var her indsidder Mads

Larsen, hans kone, Else Hansdatter, og deres børn, Else, Ane Marie, Lars og Hans. Hans møder vi senere under Højbjerg.

I 1860 ejedes stedet af Jens Nielsen, kaldet Mølle, fra Timring. Noget tyder på, at Jens har været gift med ovennævnte Else Madsdatter, for i 1880 var han her sammen med enken Else Hansdatter, der kaldtes hans svigermoder. Jens Mølle forsvandt nu herfra, men vi møder ham senere på et nyt sted med en ny kone.

De næste ejere var Chr. Nielsen, kaldet Lilbæk, og Ane Jacobsdatter fra Lem.

Efter dem fulgte Mads Lyager, kaldet Jettesen, og derpå Henrik Bojlesen og Margrethe Jensen fra Lønborg. Henrik levede til 1915, og Margrethe levede i Lønborg og Skjern til 1949. Børn: Andreas, rejst til Amerika, Metha, bor i Hemmet, Marie, gift med Mads Astrup, er i Skjern, Johanne, død som ung, Bojle, rejste til Amerika og døde kort tid efter.

Næste ejer var Otto Nielsen.

Derefter kom Laust Frost Andersen fra Herborg og Ane Nielsen fra Herborg. De flyttede til Skjern i 1951, og her døde Laust året efter. Børn: (alle har Frost Andersen til navn) Sigurd, se nedenfor, Nikkoline Kirstine, gift med Hans Chr. Christensen, Skjern, Dinna, gift med Peder Krogsgaard, har en gård i Assing, Niels, se under Alkjærsgig, Kristen, gift med Ebba Møller, Sædding, Ninna, gift med Ansgar Simonsen, Lyhne, Svend, gift med Ane Marie Jensen, Tarm, Aage, gift med Else Eriksen, har en gård i Lønborg, Lund, gift med Helga Andersen, Ørsted ved Randers, Verner, vognmand i Skjern.

Sønnen, Sigurd Frost Andersen, fik gården, som han har endnu. Han er gift med Metha Jensen fra Foersum. Børn: Karl Aksel og Eva Lisbeth.

* * *

Den næste gård er kun kort derfra, men øst for vejen. I 1787 var her gdm. Anders Christensen og Bodil Villadsdatter samt en søn, Jens Andersen, på 31 år.

1801 hed manden Hans Hansen og konen Ane Marie Nielsdatter. De havde da to døtre i hjemmet, Maren og Else Marie; desuden var ovennævnte Jens Andersen her endnu.

Ved tællingen i 1834 taltes gdm. Niels Hansen, hans kone, Karen Jensdatter, mandens moder, Ane Marie Nielsdatter, hans broder, Jens Hansen, hans søster, Else Marie, og sidstes mand, indsidder Peder Mortensen, og endelig de to sidstes børn, Morten og Malene.

I 1845 hed manden Niels Chr. (efternavnet ulæseligt); han var fra Stauning, og hans kone, Ane Jacobsdatter var fra Hemmet.

Niels Chr. var borte i 1860, og Ane var nu gift med Morten Jepsen fra Vorgod. Disse to træffer vi på stedet indtil 1890, i -80 og -90 er de af-

tægtsfolk. Børn: Anders Nielsen, se nedenfor, Kirsten Nielsen, Laurence Nielsen, gift med Frands Jespersen, Stauning, Nielsine Mortensen (af efternavnet ses, at hun er født i sidste ægteskab).

I 1880 havde Anders Nielsen overtaget gården. Han var gift tre gange. Hans første kone levede kun kort tid, og efter hendes død giftede han sig med Kirstine Pedersen fra Stauning. I dette ægteskab er der to døtre: Margrethe, gift med Laurids Lauridsen, se under Lyager, Kathrine, se nedenfor. Sidst var Anders gift med Kristiane Pedersen, vistnok også fra Stauning. I dette ægteskab var sønnen Christen Nielsen, se under Sandager. Anders døde 1921, Kristiane 1950.

Datteren Kathrine Nielsen, gift med Frits Gath Nielsen, fik gården. Frits, der var fra Ejstrup, døde i 1949. Kathrine er stadig på gården. Børn: Olívia, gift med Jens Andbæk, har en gård i Lem, Aksel, gift med Kirstine Pedersen, gård i Finderup, Marry, gift med Thorvald Pedersen, se under Leding, Dagny, gift med Albert Kirk, se under O. Skindbjerg, Frida, gift med Egild Nielsen, gård i Hanning, Erik, gift med Krista Nielsen, Ejstrupholm, Emil, se nedenfor.

Emil Nielsen ejer nu gården.

* * *

Endnu et lille stykke videre med vejen og vi har den næste gård, der tidligere lå øst for vejen, men som nu har bredt sig til begge vejens sider, idet avlsbygningerne er flyttet over vest for vejen.

Ejeren hed 1787 Laust Andersen og husmoderen Else Andersdatter. Der nævntes otte børn: Bodil, Marie, Kirsten, Anders, Maren, Jens, Hans, Christen og Peder.

I 1801 var Laust borte, og Else var gift med Mads Olesen. De var her også i 1834, da som aftægtsfolk.

Peder Andersen havde gården i 1845. Hans kone, Maren Mikkelsdatter, var fra Brejning. Der var to sønner, Mikkell Chr. og Niels Peder.

Det ældste af børnene, Karen Pedersdatter, er også født i Brejning. I 1860 havde hun sammen med sin mand, Niels Jespersen fra Stauning, gården. Han døde 1882, Karen 1899. Børn: Andreas Mikkelsen, gift med Ane Marie Kirkegaard, Sædding, Katrine Nielsen, gift med Peder Andersen, Ø. Smedegaard i Skjern, Maren Nielsen, gift første gang med Chr. Pedersen, kaldet Bjerg, anden gang med Marius Henriksen, Sorte Kro, Petrine Nielsen, død som ung, Jesper, se nedenfor, Peder Chr., i Amerika.

Sønnen, Jesper Nielsen, kaldet Bech, fik gården. Han var gift med Kathrine Grimstrup fra Gl. Dejbjerg. Jesper var i mange år søndagsskolelærer; han var i menighedsrådet 1903–22. Katrine døde 1904, Jesper 1928. Børn: (alle Bech) Katrine, gift med murer Astrup, se kirkebyen, Karen, syerske, se kirkebyen, Peder, i Amerika, Ninna, gift med Peder Pedersen, U.S.A.,

Martin, se nedenfor, Jenny, gift med Jens Pedersen, Ringkøbing, Anna, gift med Lars Christensen, Aalborg.

Efter Jespers død fik Martin Bech gården. Han er gift med Kathrine Bækgaard fra Rabjerg. Da han omkring 1935 havde solgt gården, flyttede han til Tistrup, hvor han er købmand.

Nu fulgte de nuværende ejere, Chr. Pedersen fra Brejning og Dorthea Bollerup fra Hanning. Han var i menighedsrådet 1945–53. Børn: Svend Bollerup, Katrine Bollerup, Else Bollerup og Niels Ole Bollerup.

* * *

Der har ligget et hus vistnok på sidstnævnte gårds mark. Her var i 1845 Gunhild Marie Pedersdatter fra København. Der var tre sønner, Jens, Iver Peder og Mads Lauridsen. I 1860 er Gunhilds mand, murer Laurids Jensen til stede, og der er endnu en søn, Eske Chr., 14 år. De er her igen 1870, men i –80 er Gunhild alene, omtalt som husmandsenke, og derefter forsvinder både hus og folk.

* * *

Ved at følge vejen fra de omtalte gårde i Leding mod Alkjærsgig kommer vi til en mindre ejendom, undertiden kaldt „Smørhul“.

Her var det, at Jens Mølle, som vi allerede har mødt i Leding, tog ophold og giftede sig med Barbara. Da Jens var borte, giftede Barbara sig med Lars Duedal Madsen. De havde to sønner: Cilius, bor i Skjern, Marius, som nu er død, var smed i Stauning.

Siden har her været mange beboere, af hvilke vi nævner nogle: Chr. Andersen, Peder Villum, Marius Eriksen, Peder Lyager – også kaldet Gammelager, Bertel Christiansen og Ole Lauridsen.

De nuværende ejere er Thorvald Pedersen fra Rabjerg og Mary Nielsen her fra Leding. Børn: Jens Sigurd, gift med Else Iversen, Marup, Peder Villum, Egon Johannes, Krista Kathrine, gift med Ejvind Sørensen, Skjern, Betty Lillian, gift med Svend Erik Nielsen, Skjern, Agnethe, Berit.

* * *

En markvej mod øst og nord fører herfra til en gård, der tidligere kun var en mindre ejendom.

I 1860 var her en mand ved navn Jesper Madsen, kaldet Stausbjerg. Han var jordbruger (var der også noget med at gå post?). Konen hed Ane Pedersdatter, og der nævntes fire børn, Mette, Peder, Knud Chr. og Karen.

Der tales om en senere ejer, Peder Larsen, kaldet Bech, og længere frem i tiden kommer Ole Lauridsen, kaldet Thorup, fra Alkjærsgig, og hans kone Severine. De var her til 1920, da de flyttede ned til den lille ejendom, vi lige har forladt. På denne døde Ole i 1938. Severine, der var født i Thorsted, døde i Bølling i 1942. Børn: Mariane, i Bølling, Jeppe Tarp, se under

Alkjærsg, Laurids Thorup, opholdt sig på Sjælland, døde i 1964, Mette Kirstine, Chr. Stinus, se nedenfor, Karl, i Skovlund, Kathrine, Ole, i Ringkøbing.

Chr. Stinus Lauridsen fik gården i 1920. Han var gift med Meta Kirstine Nielsen fra Halby i Stauning. Hun døde i 1924, og derefter blev Chr. Stinus gift med Johanne Kathrine Nørremark. Hun døde i 1954, og siden har Chr. solgt gården og er flyttet til Skjern. Børn: 1. ægteskab: Ole Lauridsen; 2. ægteskab: Meta Kirstine, gift med Marius Nielsen, Dover i Thy, Ketty Sørine, gift med Harald Nielsen, Ganer i Skjern, Anton, gift med Else Korsholm, i Esbjerg, Tage.

Den nuværende ejer er Svend Kragh fra Uglbjerg; hans kone Signe Marie Mikkelsen er fra Hinge. Børn: Lena og Sten Erik.

* * *

Øst for og lidt nord for lige omtalte gård ligger ved den nye kommunevej fra Leding til Kongsholm nok en gård.

Den første ejer, vi finder, er Peder Kjeldsen fra Ny Sogn; hans kone, Kirstine Marie Graversdatter, er fra Velling, og der nævnes tre børn, Kjeld, Sidsel og Gravers.

Derefter kommer Jens Chr. Jensen fra Gjellerup og Kirsten Marie Andersen fra Lem. Børn: Anders og Julius Chr.

1880 er Karl Nielsen husfader og Kathrine Jensen fra Sædding husmoder. Der er en datter, Mariane, og Kirsten Marie Graversdatter er her stadig, som aftægtskone.

Der tales om en ejer, Kristinus, men om ham vides intet sikkert.

I 1890 finder vi Jens Jensen fra Brejning på gården. Hans kone, Mette Marie Lauridsen, er fra Alkjærsg og født i Egvad. De havde gården til 1915, da de flyttede til Skjern. En datter, Karoline Juliane blev gift med Chr. Frederiksen, Ulfborg. En anden datter, Maren, blev også gift og flyttede fra sognet.

Sønnen Jens Peder Jensen fik gården; hans kone var fra Samsø. I 1916 solgte han og flyttede ligeledes til Skjern.

Det var Christian Mulbjerg og Johanne Kirstine Thomsen, begge fra Stauning, som nu kom hertil. Chr. Mulbjergs tjeneste i det offentlige liv i sognet blev lang og tro. Han var medlem af sognerådet 1929–33. Ved valget i 1937 blev han atter valgt, og han var nu medlem indtil 1958. (Fra kommunedelingen i 1944 til –58 var han formand). Fra 1935 til –45 var han medlem af menighedsrådet. Når dertil kommer en lang række andre bestillinger og hverv, hvor Mulbjerg har virket i kortere eller længere tid, forstår man, at han har været med til at præge sognets liv for lang tid. I 1958 solgte de gården og flyttede til Skjern.

Chr. Mulbjerg

Nu kom til gården Aksel Neesen fra Hee og Sidsel Hykkelbjerg fra Lem.
Børn: Niels, Tove og Bodil.

* * *

Ved at følge en vej nordpå kommer vi op på en højderyg, og her lidt til højre ligger en ejendom, kaldet „Højbjerg“. På dette sted boede 1845 husmand Jens Jensen og konen Margrethe Mortensdatter. I 1860 kaldtes Jens vejmand, og der var da to børn, Kirsten og Milter. Tyve år senere har han en ny kone, Karen Thomsen.

Kommet frem til 1890 finder vi datteren Kirsten som husmoder. Hun er gift med Hans Madsen her fra Leding. Karen Thomsen er her som aftægtsnyder. Hans Madsen døde 1925, Kirsten 1930. Børn: Jens, havde en ejendom i Vester Marup, Mads, se nedenfor, Elias, redaktionssekretær, Holstebro.

Mads Madsen overtog ejendommen i 1912. Han var gift med Helene Madsen fra Skarrild. De var her til 1942, da de solgte til brødrene Dideriksen og flyttede til Skjern. Datteren, Johanne Kirstine, er gift med Anders Søndergaard Nielsen i Trolldhede.

I 1945 købte Harald Lunde fra Finderup ejendommen. Han er gift med Else Marie Christensen fra Vognbjerg. Børn: Birgit, Svend-Aage, Julia Othea, Anna og Laurids.

* * *

Her har før ligget en ejendom vest for vejen, og i 1834 boede på den Anders Gregersen og Kirsten Lauridsdatter.

Næste ejer var Mads Andersen, vel nok en søn af Anders. Hans kone, der var fra Skjern, hed Maren Villadsdatter. Børn: Anders, Villads, Laurids Chr., Katrine, Kirsten og Else Marie.

Nu skete der det, at jorden bortsolgtes og deltes mellem den ejendom, vi sidst besøgte, og den, vi kommer til herfra. Mads og Maren beboede dog stadig huset som aftægtsfolk, og i 1880 kaldtes han endvidere snedker. Ved denne tælling var datteren Kirsten hjemme. Det var det sidste, vi så til familien, og huset forsvandt.

* * *

Længere mod vest – og syd for Kr. Krejbjerg – lå et hus. I 1834 fandt vi her husmandskone Maren Christensdatter. Manden var ikke til stede ved tællingen; men vi forstår, at han hed Ole, idet alle børn hed Olesen til efternavn. Børn: Peder, Else Marie, Ane, Karen og Johanne. 1860 var Maren enke, og 1870 mødte vi hende for sidste gang. Datteren Ane og en datter-søn Emil Chr. var hos hende.

Her har for kortere tid været andre i huset, men dette er forlængst borte.

* * *

Vi er atter på vejen nordpå, og nu går det nedad med en gård lige foran. Her var i 1834 Laurids Dideriksen og kone Sidsel Pedersdatter fra Stauning. Børn: Sidsel Marie og Diderik.

1860 ejedes gården af Diderik Lauridsen og Barbara Andersdatter fra Brejning. De havde en søn, Laurids. Zidsel Pedersdatter, 90 år gammel, var her også.

Omkring 1877 fik Laurids Dideriksen gården og blev gift med Johanne Lauridsen fra Terning. Børn: Barbara, gift med Peder Danielsen, se teglværket, Maren, gift med Anton Elias Jensen, Tarm, Diderik, se under Kongsholm, Laurids, se næste ejendom, Johannes, gift med Kirsten Jørgensen fra Uglbjerg, en gård i Ølgod. Efter Johannes død blev Laurids gift med Jensine Jensen fra Lønborg. Han døde 1928, mens Sine levede til 1949. Børn: Andreas, se nedenfor, Vilhelm, har en gård på Lolland.

Andreas Dideriksen overtog hjemmet. Han er gift med Ingrid Jensen fra Bork. Børn: Jens Chr., Alma og Laura.

* * *

Nord for sidstnævnte gård og lidt tilbagetrukket boede i 1860 og frem til –90 Niels Mikkelsen, kaldet Homann, på en ejendom. Han var fra Skjern og var murer. Konen, Katrine Marie Christensen, var fra Egvad. Børn: Mik-

kel, se Kongsholm mølle, Sidsel, gift med Jens Jespersen, savskærer i Skjern, Mette Katrine, gift med Chr. Stokholm, i Hanning, Abelone, gift med Chr. Pedersen, cementstøber i Skjern, Chr., se Sorte kro, Peder Chr.

På det sted, hvor Niels Homann boede, er der atter vokset et hjem frem. Den første beboer var Andreas Ahle.

Derefter kom Laurids Dideriksen, gift med Jensine Engberg fra Madum. Hun døde 1942. Laurids var mange år i Hemmet. Han døde 1957 i Skjern. Børn: Viggo, tandtekniker i København, Mary, gift med Svend Sørensen, i Tarm, Jenny, gift med Salomon Laursen, i Aalborg.

Niels Toft Sørensen fra Skjern og Laura Bech fra Lønborg fulgte efter som ejere, og de er her endnu. Børn: Hans og Anna Marie.

KONGSHOLM

Gård og mølle

Mølleren hed i 1787 Christen Nielsen og hans kone Mette Christensdatter. En karl, Peder Olsen, kaldtes svigersøn og fæstemand, og datteren, Mariane Christensdatter, kaldtes fæstemø.

1801 opførtes Peder Olsen som ejer af mølle med jord, Mariane var nu hans kone, og der var flere børn.

I 1834 var Anders Lauridsen gårdmand og møller på stedet. Han var gift med Ane Cathrine Jacobsdatter. De var her igen i 1845, men som aftægtsfolk.

Nu var det deres søn, Laurids Andersen, gift med Karen Poulsdatter fra Sædding, der ejede møllen. Disse mødte vi sidste gang i 1870 som aftægtsfolk. Børn: Ane Kathrine, gift med Niels Chr. Madsen Holm fra Stauning, Poul, Anders, Laurids Chr., Ellede, Mette Marie.

Derefter kom Jens Sørensen og hans kone Karen hertil. De var begge fra Lønborg.

De solgte til Peder Christian Christensen Sand. Han og hans kone, Mette Kirstine Jespersdatter, var begge fra Stauning, hvor de havde haft en gård i Halby. Da tyfusens hærgede slemt, så flere døde, solgte de og købte Kongsholm mølle og gård. Sygdommen fulgte imidlertid med, og da gården var gammel, søgte Peder Chr. om tilladelse til at brænde den af; men dette kunne ikke tillades. Han brød den så ned og byggede en ny længere oppe på marken, men også her fulgte smitten med, og flere tjenestefolk døde. Mette Kirstine døde 1873, men først da Peder Chr. var død, hørte smitten op.

Sønnen, Chr. Pedersen Sand, overtog gården. Han var gift med Jacobine Andrea Mikkelsen fra Brejning. De solgte i 1916, hvorpå de flyttede til Skjern, og her døde Chr. P. Sand 1921. Andrea levede til 1931. Børn: (alle hedder Pedersen Sand) Peder Chr., gift med Johanne Thygesen Nielsen fra Ørupgaard i Rosmus sogn, ejede gården Skæruplund ved Vejle, 1939 ridder af Danebrog, Michael Andreas, gift med Barbara Kirstine Jørgensen fra Bording, fabrikant i København, Mette Kirstine, gift med Andry Jensen fra Skjern, malermester i Kibæk.

De nye folk på gården var Niels Nielsen, kaldet Vastrup, og Mette Kirstine Villadsen, begge fra Stauning. De flyttede i 1943 til Skjern, hvor Mette Kirstine døde i 1946. Børn: Anna Vastrup, død 1941 i Kbhvn., Maja Vastrup, syerske i Skjern, Mathilde Vastrup, køkkenchef i Kbhvn., Viller, se nedenfor.

Viller Vastrup har nu gården. Han er gift med Agnes Nørremark. Børn: Niels Aage og Anna Kirsten.

Vi har hørt, at gården blev flyttet bort fra møllen, og på møllen fandt vi i 1880 Mikkell Nielsen som forpagter. Her var desuden en tjenestepige, Sara Tang Pedersen, som stammede fra Kongsholm. Ti år senere var de gift med hinanden. Ved siden af det almindelige mølleri lavede Mikkell i mange år benmel. Sara døde først. Mikkell levede til 1928, og derefter ophørte mølleri. En datter af dem var jordemoder i bl. a. Stauning. Hun hed Nielsine Nielsen. En søn, Peder Chr. Nielsen, er død.

Bliver vandet ikke mere udnyttet til kraft på dette sted, så er det dog på anden måde taget i brug, idet der er anlagt en række fiskedamme, og her opførtes 1934 et hus, hvis første beboer var Peder Nielsen.

Derpå kom Ivan Skovgaard Pedersen. Hans kone, Anna Pedersen, var fra Fasterholt. Foruden at være fiskeriejer havde Ivan et brunkulsleje, hvilket medførte, at han blev kommunens største skatteyder.

Efter dem kom den nuværende fiskeriejer Niels Lyhne Jensen fra Hvam og hans kone, Inger Christensen fra Bindeballe. Børn: Tove, Iver og Jens Chr.

* * *

Ved at følge vejen mod syd fra broen ved Kongsholm kommer vi snart til en gård på venstre hånd. Her var i 1834 Thomas Mortensen og Johanne Mortensdatter. De var her igen 1845, og der nævntes fire børn: Axel, Kirsten Marie, Morten og Svend.

1860 stod sønnen, Morten Thomsen, for gården. Han kaldtes da fattigforstander, og han var gift med Kirsten Jensdatter. De var her frem til 1880, og da så vi for sidste gang Johanne Mortensdatter, 89 år, aftægtskone. Børn: Johanne, gift med Mads Lunde, Skjern, død 1872, Thomas, i Grønbjerg,

Jens, har boet i Sædding, Anders, se nedenfor, Niels Marinus, Christen, Hans, i Solsøhede, gift med Maren Kirkegaard, Sædding.

Efter 1880 overtog Anders Mortensen, gift med Karen Pedersen fra Lønborg, gården. Anders var i sognerådet 1892–98. Han døde 1908, og Karen flyttede til Skjern; hun døde 1939. Børn: Kirsten, se nedenfor, J. Møller, skoleinspektør i Sorø.

I 1908 blev Kirsten Andersen gift med Diderik Dideriksen fra Leding. Hun døde 1931, han 1936. Børn: Agnes, se nedenfor, Johanne, gift med Vendelbo Madsen, i Hanning, Karen, gift med Svend Erik Østergaard, lærer i Ingstrup, Laura, gift med Peder Lunde, se under Uglbjerg, Ejnar, gift med Jane Kongensholm, har en gård i Lønborg, Hans, død, Hans, gift med Metha Hindbo fra Bølling, har en gård i Hanning, Kristian Møller, gift med Bodil Mølby, snedkermester i Skjern.

Det var Agnes Dideriksen, der overtog gården efter forældrenes død. Hun er senere blevet gift med Vilhelm Bank fra Husby, og de er stadig på gården.

* * *

Lidt længere sydpå med vejen kommer vi til næste gård, der også ligger på venstre side, men noget tilbagetrukket fra vejen ned mod ådalen. Her var i 1834 og –45 Laurids Madsen og Kirsten Marie Nielsdatter, og ligeledes begge gange hans moder, aftægtskone Karen Jensdatter, i –45 var hun 85 år. Der nævntes seks børn: Mads, Anders, Karen, Abelone Marie, Jens og Ottesine.

I 1860 var sønnen, Anders Lauridsen, og hans kone, Kirsten, ejere af gården. Der var en datter, Abelone Marie.

Der er kommet nye folk i 1870, nemlig Jens Peder Christensen fra FINDERUP og Bodil Jensen fra Stauning. Stedet må tilsyneladende være sundt, i hvert fald bliver de gamle her. 1880 finder vi således aftægtsmand Laurids Madsen, 84 år. Jens P. Christensen, kaldet Lyager, døde 1920, 84 år gammel, og Bodil døde 1928, 87 år gammel. Børn: Jens Chr., havde en gård i FASTER, Anton, møder vi under Nørremark, Johanne Marie, gift med Mads Vendelbo i Sædding, Chr., se nedenfor, Karen, gift med Mads Madsen, Lundenæs.

Sønnen, Christen Jensen, kaldet Lyager, og hans kone Jørgenline Christensen fra Alkjærsgig, drev nu gården videre. Line døde 1949 og Christen 1959. Børn: Kristian, i Amerika, Bolette, gift med Knud Knudsen i Skjern, Kirstine, se nedenfor, Anna Marie, se nedenfor.

Kirstine og Anna Marie Jensen har nu gården, som de ejer og driver sammen.

* * *

Vi er atter oppe ved vejen og har nu en gård på vores højre hånd, der hvor vejen fra Leding støder til vejen, vi kommer med. Her var 1801 Villads Kjeldsen og kone, Kirsten Christensdatter, samt en søn, Kjeld Villadsen.

I 1834 er Kjeld husmand og tømmermand. Han er gift med Abelone Nielsdatter, og der er fem børn: Villads, Niels, Ane, Marie og Hans Jørgen.

1845 har sønnen, Villads Kjeldsen, gift med Ane Marie Hansdatter fra Lønborg, ejendommen. Kjeld og Abelone er aftægtsfolk.

Nu kommer en ny slægt, nemlig Peder Tang Nielsen fra Alkjærsgig og hans kone, Mette Rasmine Jensdatter fra Stauning. De er her 1860, -70, -80 og -90. I 1880 er Kjeld Villadsen stadig aftægtsmand, nu 88 år. Børn: (alle Tang Pedersen) Marie, Jens, gift med Lovise Katrine Fæster, havde en gård i Aadum, Sara, gift med Mikkell Nielsen, Kongsholm mølle, Nielsine, Kristen, se nedenfor.

Kristen Tang Pedersen, gift med Maren Andersen fra Nysted, var den næste ejer.

Han solgte 1913 til gæstgiver Julius Sørensen fra Skjern, og denne solgte atter til Jens H. Bertelsen fra nabogården.

Omkring 1920 handledes der igen med gården. Den nye ejer var Niels Nielsen fra Hanning. Niels, der var ugift ligesom den forrige ejer, solgte 1929.

Nu kom Jacob Jespersen fra Borris og hans kone, Ninna Damgaard fra Bølling. Børn: Ketty, Krista, Pagh og Sonja. I 1938 solgte de og flyttede til Borris.

På ejendommen fulgte nu Andreas Bukholt og Else Lund, begge fra Lem. Børn: Ejler, Niels og Margit.

De nuværende ejere er Peder Henrik Haven og hans kone, Margrethe Bjerg fra Vedersø. De har været her siden 1954. Børn: Else og Aksel.

* * *

Vi tager et lille stykke med vejen mod Leding og har nu en gård syd for vejen. Her var 1845 Bojle Nielsen og Ane Kjerstine Nielsdatter. Der var to børn, Niels Peder og Ane, begge født i Lønborg.

I 1860 var Ane gift med Bertel Christensen fra Asp. De havde da ejendommen, og der var tre børn: Ane Kirstine, Kirstine og Bojle. Bojle Nielsen og Ane Kjerstine var på aftægt, og Bojle kaldtes også skræder. Bertel og Ane var her i 1870 og igen i -80, og sidste gang var sønnen hjemme, og desuden var her Niels Jensen fra Vorgod, 27 år, skolelærer.

1890 havde sønnen, Bojle Bertelsen, ejendommen. Han var gift med Ibsine Jensen fra Stauning. Bojle døde 1921, og derefter levede Sine i Skjern til 1943. Børn: Ane, gift med Chr. Madsen, se Rabjerg, Jens Henrik, se nedenfor.

Det var i 1921 Jens Henrik Bertelsen overtog gården efter forældrene. Han var her til 1963, da han solgte til Viller Vastrup, hvorpå han flyttede til Skjern. Siden har gården været ubeboet.

ALKJÆRSIG

Efter dette besøg i Kongsholm er vi atter tilbage på vejen, og nu går det videre sydpå mod Alkjærsgig.

Snart ligger der en gård noget tilbagetrukket fra vejen. Det er Nørre- mark. Her var i 1834 Chr. Pedersen og hans hustru, Barbara Thomasdatter fra Skjern. De var her også i 1860, men snart efter gik de på aftægt, og vi fandt dem som aftægtsfolk i 1880, 86 og 78 år gamle. Børn: Thomas, Ma- riane, Dorthea Marie, gift med Morten Bojlesen, Aarup i Hanning, Chris- ten, se nedenfor, Jens, Mette Johanne, var i 1880 hos forældrene, væverske – måske var der flere.

Sønnen, Chr. Christensen, fik gården. Han var gift med Ane Kirstine Bertelsen fra Skjern. 1877–83 var han i sognerådet. Omkring år 1900 solgte de gården og flyttede til Skjern. Børn: Chr. Christensen (ligesom faderen, men kaldet Nørre- mark), havde en gård i Ganer i Skjern, Barbara, gift med Chr. Hansen i Finderup, Bertel, var i Ringkøbing, hotelkarl.

Anton Jensen, kaldet Nørre- mark, fra Kongsholm, blev nu ejer af går- den. Han var gift med Kirsten Kølmoose, født i Nr. Omme. Hun døde 1944, han 1951. Børn: (alle Nørre- mark) Johanne Katrine, gift med Chr. Stinus Lauridsen, se Leding, Bolette, gift med Henrik Kjærgaard, se nabogården, Jens Peder, gift med Johanne Jørgensen, har en gård ved Skjern, Kristian, gift med Lydia Pedersen, bor i Lem, Harald, gift med Dagny Jørgensen, bor i Skjern, Aksel, gift med Johanne Jacobsen, har en gård i Skjern, Anna, gift med Anders Lauridsen, se Sandager, Søren, se nedenfor, Agnes, gift med Viller Vastrup, se Kongholm.

Søren Nørre- mark og hans kone, Margrethe Vad fra Aadum, ejer nu går- den. Børn: Jens Anton, Hans Alfred, Kirsten, Svend og Betty.

* * *

Efter dette besøg går det atter sydpå, men straks er der atter en gård på vejens venstre side. Her var i 1860 Laurids Thorup Olesen, kaldet Laust Alkjærsgig, og Mariane Pedersen, begge her fra sognet. De var her også 1890. Der tales om tre børn: Ole, har vi allerede mødt under Leding, Peder, var staldkarl i Tim kro, Ane, nævnes 1890 (hendes børn: Karl Lauridsen, kom som ung til skade ved mergelarbejde i Finderup, senere tilværelse ukendt, Mariane Lauridsen, gift med Hans Chr. Karlsen fra Stauning. Han kom af

dage ved et ulykkestilfælde efter kort tids ægteskab, hvorefter Mariane blev sygeplejerske – hun er senere atter gift).

De næste ejere var Jens Andersen og Ane Marie Pedersen, begge fra Lønborg. Hun døde i 1894, han i 1896.

Derpå fulgte Niels Kjærgaard Nielsen og Ane Marie Madsen, begge fra Skjern. Niels var i sognerådet 1909–13 og igen 1921–29. Fra 1922 til sin død i 1931 var han medlem af menighedsrådet. Ane Marie døde 1928.

Sønnen, Henrik Kjærgaard, har haft gården siden. Hans kone, Bolette Nørremark, er fra nabogården.

* * *

Vejen til det næste hjem er ganske kort. Det ligger på vejens venstre side i et hjørne af sognet.

Det var Poul Jensen, kaldet Skaarup, der i 1905 her byggede et hjem på jord, der var købt fra den midterste gård i Alkjærsgig. Poul og hans kone, Sine, boede på dette sted til 1929, da de flyttede til Skjern. De havde en datter, Karen Jensen, som var gift med Søren Sandager (se Sandager).

Den næste ejer, Søren Hansen, kom fra Skjern og rejste vistnok herfra til Ølgod.

Efter ham kom de nuværende ejere, Jens Peder Pedersen fra Marup og Else Larsen fra Borris. Børn: Grethe, Kaj, Jørgen, Bent, Henny og Bodil.

* * *

Da den vej, vi hidtil har fulgt, nu løber ind i Skjern købstads område, bøjer vi af med en vej i vest, kommer over et lavt sted i terrænet og svinger mod syd, og nu er vi ved de gamle Alkjærsgig gårde.

Den første ligger vest for vejen. Her var i 1787 Mikkjel Madsen og hans kone, Ane Villadsdatter, benævnt jordemoder. Desuden taltes Kirsten Frandsdatter, konens datter af første ægteskab.

De var her også 1801, men var da ved at være gamle, og nu kom Niels Christensen fra Lem og hans kone, Sara Christensdatter fra Hanning Hede-gaard.

1834 var disse på gården som aftægtsfolk, og det var deres søn, Laurids Tang Nielsen, som havde gården. Hans kone hed Johanne Marie Jespersdatter. Desuden var den yngste søn, Peder Tang, hjemme – se nærmere om familien under Bundsbæk mølle. Det var sidste gang, vi traf familien her, men mærkeligt nok støder vi siden på dem, se under Lyagergaard.

I 1845 hed manden Søren Jensen, og han var fra Stauning, mens konen, Christiane Nielsdatter, var fra Skjern. Der var fem børn: Kjerstin, Jens, Niels, Anders og Lars.

De var borte i 1860, og nu var her Eske Pedersen, kaldet Alkjærsgig, fra Borris og Ane Marie Christensen. De var stadig på gården 1870 og –80, ja,

også i –90, men da kaldtes Eske aftægtsmand og høker. Han var medlem af sognerådet 1871–79. Børn: Karen, gift med J. Gammelgaard, lærer i Tjæreborg, Mette Kirstine, gift med Chr. Graversen Sand i Bølling, Petrea, Katrine Marie, se nedenfor.

Katrine Marie Eskesen blev gift med Christen Mikkelsen fra Egvad. De havde gården i 1890. Han blev i 1898 valgt ind i sognerådet og genvalgt 1901, men 1902 solgte han og flyttede til Lem. Ved køb af Dejbjerg Hedegaard i 1905 kom han atter til Dejbjerg og blev igen valgt ind i sognerådet i 1907. I 1909 genvalgtes han, og da Jens Nygaard udtrådte, blev han ved sognerådets møde den 29. marts 1910 valgt til formand, men allerede den 1. juli samme år nedlagde han hvervet, idet han atter rejste bort fra kommunen (se Hedegaard). Børn: (talt i Alkjærsig) Ane Marie, 2 år, Kathrine Marie, under 1 år.

Tilbage til gården. Den ny ejer i 1902 var Axel Larsen fra Vedersø. Han var gift med Maren Aabjerg fra Aabjerg. Her havde Axel og Maren deres hjem i så lang en årrække, som kun få opnår det. Han døde 1959, hun 1963. Børn: Sigrid, gift med Jens Ganer, skoleinspektør i Videbæk, Peder Chr., gift med Maja Gadegaard fra Hanning, er i Skjern; Kirstine, gift med Kristian Andreasen fra Sønderjylland, Gudrun, se nedenfor, Astrid, gift med Chr. Øllgaard, fabrikant i Lem, Chr. Aabjerg, død 1933, 22 år gammel.

Gudrun Larsen har siden 1957 været ejer af gården.

* * *

Igen lidt sydpå med vejen og vi har den næste gård, beliggende øst for vejen.

Det var Chr. Terkelsen og Kirsten Andersdatter, der var her i 1787 tilige med husbondens moder, Inger Marie Olesdatter, og hans broder, Frands Terkelsen. De var her også i 1801. Der nævntes fire børn: Terkel, Anders, Ole og Inger Marie.

1834 havde sønnen, Ole Christensen, gift med Ane Gjødedsdatter, gården, og de var her igen i 1845. Der var fem børn: Marie, Kirsten, Dorthea Elisabeth, Christen, som fik gården, og Laurids Thorup (vi har allerede mødt ham i Alkjærsig).

I 1860 havde Christen Olesen gården; han var da 37 år og ugift. Foruden ham var der på gården en karl og en pige. Christen blev dog snart gift med Kirsten Jørgensen fra Hanning. 1880 var han stadig gårdmand, men konen var død, og der var en husbestyrerinde. Børn: Ole, se nedenfor, Ane Marie Dorthea, gift med Laurids Andersen, staldkarl i Lem kro, Karen, formentlig død som lille, Jørgenline, gift med Chr. Lyager, se under Kongsholm.

Ole Christensen, kaldet Alkjærsig, havde gården i 1890. Han havde en husholderske. Faderen var aftægtsmand, og der var to døtre hos ham. Ole

blev gift med Ane Kirstine Nielsen Hykkelbjerg fra Bækbo. I 1909 solgte han gården og flyttede til Skjern. Børn: (alle Alkjærsig) Kristen, gift med Laura Kristensen, bor i Ikast, Anton, gift med Marie Madsen, var først i Borris, nu i Timring, Maja, gift med Peder Dinesen, var først i Kibæk, nu i Ørbæk, Karen, gift med Kristen Pedersen, er i Nørre Felding, Eli, er i Holstebro.

Det var Mads Hedegaard, der kom hertil i 1909, og han var her til 1923.

Derpå kom Ole Chr. Clausen fra Rindum og Else Olsen fra Hanning. De flyttede til Skjern.

Så fulgte Laurids Lønborg og hans kone, Jenny Thøstesen. De solgte 1947 og flyttede til Finderup.

Den ny ejer, som endnu er på gården, er Johannes Rahbæk Christensen fra Albæk møllegaard i Skjern. Han er gift med Karen Elisabeth Jensen fra Højvang, Marup, Skjern. Børn: Mette, Henny og Ellen.

Skydstofte

Skydstofte ligger lidt syd for den sidst omtalte gård, og grænser ind til Skjern.

Her var i 1787 Just Madsen og Maren Nielsdatter. Der var tre børn: Jesper og tvillingerne Ane og Mette. Desuden taltes Kjeld Jespersen, konens søn af første ægteskab.

1801 havde Jesper Justesen overtaget gården. Hos ham var søsteren, Mette, og halvbroderen, Kjeld. Snart efter blev Jesper gift med Margrethe Gjødesdatter fra Skjern.

Deres søn, Just Chr. Jespersen, var gårdmand i 1834, og en søster, Mariane, samt moderen, der nød aftægt, var hos ham. I 1860 så stillingen således ud: Just Chr. Jespersen, 58 år, gårdmand og sogneforstander, Zidse Johanne Jensen, 49 år, hans kone, Margrethe, 13 år, Ane Kirstine, 12 år, (senere gift med Gravers Lauridsen, Vesterager), Ane Kathrine, 11 år, Jespersine, 8 år, Maren, 8 år, (alle Justesen), John Mortensen, 19 år, skolelærer.

I 1870 var her en ny ejer, Mads Pedersen, kaldet Toft. Både han og hans kone, Kristiane Hansen, var fra Stauning. Mads Toft var i sognerådet 1871–74, og han valgtes atter 1880–83. De tre sidste år var han formand. 1892 valgtes han igen ind og blev formand, men i 1893 gik han ud af rådet på grund af sygdom. Omkring 1900 solgte de gården og flyttede til Skjern. Her døde Kristiane 1903, mens Mads levede til 1914. Børn: Juliane, Peder M. havde en gård i Lønborg.

Nu kom Jens Chr. Hansen fra Slumstrup møllegård og hans kone, Katrine Bro fra Madum, til Skydstofte.

I 1907 blev der atter handlet med gården, og ejeren var herefter Peder

Ganer fra Skjern. Han var gift med Tomine Sylvestersen fra Rindum. Peder Ganer var i sognerådet 1913–21 og medlem af menighedsrådet fra 1922, til han i 1928 solgte og flyttede til Skjern. Her er begge siden døde. Børn: Jens, gift med Sigrud Larsen, skoleinspektør i Videbæk, Martin, gift med Clara Poulsen, er i Skjern.

De nuværende ejere er Marius Nielsen fra Holstebro og Thora Vestkjær fra Ølgod. Marius var i sognerådet 1944–54. Børn: Egon, gift, bor i Odense, Anna Lise, gift med Chr. Nygaard i Horne, Inger Kirstine, lægesekretær.

* * *

Fra disse gårde i Alkjærsgård går en vej i vest til landevejen.

Ved den blev i 1910 bygget en ny gård. Her bosatte sig Anton Ganer fra Skjern og hans kone, Ellads Johanne Ankersen, fra Ringkøbing. Anton døde i 1923. Ellads havde gården til 1938, det år hun døde. Børn: Signe, gift med Jens Krejbjerg, se under Vognbjerg, Anker, døde 1918, Anna, er i København.

Efter at Marius Kristensen og Kristen Hansen hver havde været her en kortere tid, kom den nuværende ejer, Villiam Mølby. Han er gift med Ida Andersen Oksfeldt fra Grædstrup ved Bryrup. Børn: Anita, gift med Reiner Andersen, gårdejer i Aalling, Oksfeldt, gift med Gurli Rasmussen, i Kanada, Bodil, gift med Kristen Dideriksen, snedkermester i Skjern.

* * *

Før vi fortsætter mod landevejen, skal vi lidt i nord med vejen, der kommer fra Leding, og her er der på vestre side af vejen den ejendom, der før gik under navnet „Gammelager“.

1870 var Ane Kristensen fra Stauning på stedet. Manden nævntes ikke, men ti år senere var han til stede ved tællingen. Han hed Jens Lauridsen, og blev kaldt Lyager. I 1902 døde Jens, og derefter afstod Ane ejendommen og flyttede til Skjern. Børn: Anders M., købmand i Lem, Laurids, i Skjern, Peder, i Amerika, Ane Cecilie, gift med Peder Agerfeldt, i Kibæk, Kirsten Marie, Karen Kirstine, gift med Lauge Laugesen, i Tarm, Ane Marie.

Chr. Jensen, kaldet Lyager, fra Kongsholm var den næste ejer. Efter nogle års forløb solgte han, og efter en tid i Skjern kom han til hjemmet i Kongsholm, hvor vi har truffet ham.

Nu kom Jens Jensen, der efter en tid solgte og rejste til Amerika med hele familien.

Så fulgte Holger Jensen fra Assing og Birgitte Stokholm fra Hanning. Birgitte døde 1936, og Holger er senere flyttet til Skjern. Børn: Katrine Stokholm, gift med Harry Rabjerg, er i Kolding, Jenny Stærke, gift med P. Holm, Marup, senere gift med Svend Lindorf, er i Kolding.

De nuværende ejere er Gunner Nielsen fra Foersom og Johanne Jensen fra Tarm. Børn: Svend Rabeck og Jonna.

* * *

Efter denne afstikker fortsætter vi mod landevejen, men før vi når den, har vi en gård syd for vejen.

Den er opført 1912 af Søren Jørgensen fra Tarm. Hans kone, Marie Jacobsen, er fra Skjern. Søren var fra 1928 til -38 medlem af menighedsrådet, og han indtrådte som suppleant i sognerådet for en kortere tid. De flyttede i 1945 til Skjern og overtog Maries fødegård. Børn: Knud, se nedenfor, Johanne, gift med Peder Nørmark, har en gård i Skjern, Signe, er i Odense, Dagny, gift med Harald Nørmark, er i Skjern, Poula.

Sønnen, Knud Jørgensen, gift med Kristiane Homann fra Skjern, fik nu gården. Knud døde i 1964 ved et ulykkestilfælde, og Kristiane flyttede til Skjern. Der er i ægteskabet en søn, Søren.

Den nye ejer er Svend Thygesen fra Aadum. Han er gift med Jytte Hansen fra Stenmagle ved Holbæk. Børn: Anette.

Alkjærsg Teglværk

Hvornår teglbrænding er begyndt på stedet, vides ikke bestemt; men 1890 opføres som teglværksejer Anton Jensen, senere forandret til Poller. Han var fra Skjern, og hans kone, Madsine Andreasen, var fra Lønborg. I årene efter 1890 drev han værket frem til meget større produktion, og samtidig blev det tilhørende landbrug stærkt udvidet. Anton Poller var medlem af sognerådet 1902-07. Efter først at have boet i den lille villa vest for vejen, byggede de i 1906 den større øst for vejen og flyttede derind. Da de havde afstået teglværket, flyttede de til Skjern. Børn: (alle Poller) Anna, Kathrine, Marie, Eli, teglværk i Aulum, Kirsten Marie, se nedenfor. Andreas, Jenny, gift med postass. Lauridsen, Petra, gift med Chr. C. Grene, i Skjern, Signe, gift med bankbogholder Jensen, i Skjern.

Swigersønnen, Niels Kelstrup, gift med Kirsten Marie Poller, overtog teglværket. Han var fra Faster.

Senere bortbyttede Kelstrup teglværket med Holmgaard i Lem, og dennes ejer, Chr. Jepsen kom hertil.

Efter ham overtog tømmerhandler Jens Jessen, Skjern, teglværket, og han havde det en række år, indtil han i 1928 solgte til brødrene Johansen.

Andreas Johansen udtrådte omkring 1950 af kompagniskabet, og derpå drev Hans Axel Johansen det videre alene til sin død 1960. Fru Johansen bor stadig i villaen. Børn: Anna Marie, læge, Mogens, se nedenfor, Bodil, gift, er i København.

Mogens Johansen driver nu teglværket, som han har investeret betydelige

beløb i, så dets produktionsydelse i høj grad er forøget. Hans kone, Hanne Lorentsen, er fra København. Børn: Eva, Klaus og Ida.

Landbruget, der i Anton Pollers tid var knyttet til teglværket, blev drevet af en bestyrer, Peder Danielsen fra Skjern, gift med Barbara Dideriksen fra Leding. De var her til 1915, da de flyttede til Hanning, hvor de byggede ny gård på hedejord. Børn: Johanne, Dahl i Gaarslev, Eli, gdr. i Borris, Hartvig, gdr. i Borris, Emma, gift med Niels Chr. Guldberg Lauridsen. Nu er der hverken landbrug eller bygninger tilbage.

* * *

I 1909 opførte Chr. Bork Christiansen bygninger til en ny ejendom bag den før omtalte villa ved teglværket. Han var fra Gl. Dejbjerg og gift med Andrea Bork her fra Alkjærsg. De boede på ejendommen til 1929, da de flyttede til Skjern. Børn: Niels, se nedenfor, Jens, er i København, Maja, gift med Laurids Pedersen, Skjern.

Niels Bork Christiansen fik ejendommen sammen med sin kone, Kirstine Madsen fra Lønborg. Da Niels' helbred ikke længere var godt, solgte de i 1962 og flyttede til Skjern. Børn: Kristian, Emil, gift med Aase Jacobsen, Ester, gift med Ole Juul, i Lønborg, Anna, gift med Knud Aage Sejrskilde.

Ejendommen blev købt af en gårdmand i Skjern, og siden da har der ikke boet nogen ejer på den.

* * *

Omkring 1950 opførtes en trævilla ved teglværket, og her tog Jens Johan Nielsen fra Nr. Vium og hans kone, Karen Marie fra Fyn, bolig. Han har hele tiden arbejdet på teglværket. I 1964 byggede de et hus på Skjern grund og flyttede dertil. Børn: Ellinor, Ulla, Kirsten og Judith.

* * *

Ved landevejen nord for teglværket ligger et hus ved vejens vestside. Det var Chr. Bork Christiansen, der byggede det 1906; men han var her kun, indtil han havde opført den ejendom, vi netop har hørt om.

Der har siden været forskellige beboere. Vi nævner: Niels Bork Guldberg Lauridsen, Chr. Henriksen, Chr. Homann, Hans A. Christensen.

De nuværende ejere er Ejner Mstrup fra No og Dorthea Kristensen fra Vedersø. Børn: Vera, gift med N. Kamp Jensen, bor i Tim, Jens, gift med Signe, bor i Rindum, Anna Lise, gift med Frede Lauridsen, bor i Heeager.

* * *

Fra dette sted lader vi blikket vandre mod vest op mod højdedraget, og deroppe ser vi en ejendom ved den gamle landevej.

På denne boede i 1870 Niels Bork Lauridsen fra Brejning. Hans kone,

Karoline Juliane Konradsen, var fra Lyhne. De var her, til Niels døde 1902. Karoline levede til 1923. Børn: Mette Marie, gift med Jens Jensen, Leding, Konrad Guldborg, gift med Hedvig Sørensen fra Stampen, har boet i Ølgod, Kirsten, Laurids, Niels, Andrea, gift med Chr. Christiansen, kaldet Bork.

Frederik Olesen fra Vejleegnens og Kirstine Hansen fra Randbøl havde nu stedet. Frederik var i mange år en god vejmand på kommunens veje. Han døde 1946, Kirstine 1952. Børn: Johannes, Peder, Marie, gift med Sofus Jensen, er i Skjern, Thora, gift med Ejner Meldgaard i Vildbjerg, Erna Thomine, gift med Christen P. Andersen, gdr. i Borris, Sofie, død 1930, 21 år gammel, Elna, se nedenfor.

Elna Olesen og hendes mand, Marius Eriksen, overtog hjemmet og de er her endnu. Børn: Juhl, g. m. Else Søe fra Rindum, er i Skjern, Else, gift med Aage Frost, er i Kyvling, Benny, gift med Lilly Østergaard fra Sandet, bor i Vejle, Birgit, gift med Svend Jensen, bor i Blaaahøj, Ruth, gift med Vagn Nygaard, bor i Skjern.

* * *

Efter denne afstikker fortsætter vi med amtsvejen nordpå, og hvor vejen går fra mod Vognbjerg ligger en gård vest for vejen.

Det var i 1905, at Gregers Jensen fra Skjern opførte denne gård på nyopdyrket hede. Hans kone, Katrine Hansen, var fra Hee. De solgte 1912 og flyttede til Stakroge. Børn: Anne, Hans Peder Ammitzbøll, gift med Mathilde Andersen fra Nysted, Hans, Marie, Janus, Sofia, gift med Peder Horskjær i Skjern.

Derefter kom Mikkelt Vognbjerg her fra sognet og hans kone, Maren Nielsen, fra Hobro. De flyttede 1956 til Skjern, og her er Mikkelt senere død. Børn: Henry, gift med Kristiane Jensen fra Bækmarksbro, havde en gård i Stauning, er nu i Skjern, Anna Marie, er hos moderen i Skjern, Johannes, gift med Karen Kjær, har gården Nykjær i Skjern.

Så fulgte de nuværende ejere, Hans Herluf Thygesen fra Skjern og Gerda Jensen fra Solsøhede. Han valgtes i 1961 ind i menighedsrådet. Børn: Anders, Mariane og Karsten.

* * *

På østsiden af vejen er der også en gård. Den er opført 1906 af Anders Herluf Ahrenfeldt. 1918 solgte han og flyttede til Østjylland (vi møder senere ham og hans familie i Sortekro).

Efter ham kom Mads K. F. Andersen, kaldet Damgaard, og Mine Thomsen fra Vraa. De flyttede i 1954 til Skjern, efter at de nogle år i forvejen havde afstået gården. Børn: Anna, gift med Kristen Dalgaard, i Spjald, Anders, lærer, Frode, lærer.

Anders Damgaard Andersen havde gården nogle få år; men i 1955 solgte han til Peder Chr. Lauridsen, der sidst på året afhændede den til den nuværende ejer, Johs. Storgaard Pedersen fra Nees. Han er gift med Frida Kamp fra Videbæk. I 1961 blev Johs. Storgaard valgt ind i menighedsrådet. Børn: Lena, Susanne, Gunnar og Randi.

* * *

Længere mod nord, også øst for landevejen og lidt tilbagetrukket byggede Jeppe Tarp Lauridsen fra Leding og Frandsiska Eline Frandsen fra Skjern i 1920 et nyt hjem. De var her til 1947, det år da Frandsiska døde. Jeppe flyttede til Skjern, hvor han levede til 1958 .Børn: Oluf, se nedenfor, Kristian, gift, mekaniker i Skjern, Søren.

Sønnen, Oluf Lauridsen, gift med Ingeborg Vang fra Hee, overtog gården og er her stadig. Børn: Henning Juul V., gift med Anna Frost, i Skjern, Anny Vang, gift med Vagn Mortensen, er i Sædding, Ib, gift med Ingelise Johansen, er i Odense.

Vest for landevejen, omtrent over for sidstnævnte ejendom ligger en anden ejendom.

Det må formodes, at det var her den forhenværende kromand i Sortekro, Kristen Nielsen, kaldet Engsig, flyttede til, efter at han havde afstået kroen og var blevet aftægtsmand. Han var her 1845 sammen med sin kone og en datter. I 1860 møder vi for sidste gang Kræ Engsig. Han er da enkemand og har to døtre hos sig.

1870 var den yngste af døtrene, Mette Katrine Kristensdatter, gift med Henrik Olesen fra Holmsland og husmoder på stedet. Ved tællingen i 1890 var Henrik Engsig, som han kaldtes, 48 år og vejmand. Konen var 61 år, og der var to søstre til hende på 63 og 70 år. Henrik solgte ejendommen i 1911 og flyttede til Skjern.

Nu bosatte sig på stedet Lyder Kristensen her fra Sorte kro og Johanne Andersen fra Ærø. De var her til omkring 1930, og siden den tid boede de i Skjern. Børn: Mary, i Borris, Jørgine, i Trolldhede, Kristen, i Skjern, Kristiane, i København, Karen, i København, Gerda, i København, Richart, i Skjern.

- Næste ejer var Magnus Kongsholm.

Så fulgte Godtfred Sørensen fra Hanning. Han var murer, og det var kun få år, han var her.

Nu har Niels Frost Andersen fra Leding og hans kone, Marie Jensen fra Skjern, haft ejendommen i snart mange år. Børn: Anna, gift med Henning J. V. Lauridsen, er i Skjern, Elly.

SORTE KRO

Det går atter et kort stykke nordpå med vejen, og nu er der igen en gård på vestsiden.

Her lå 1870 et hus, hvor Anders Meinert, den sidste kromand i Sortekro, boede på aftægt, efter at han havde afstået gården. Med sig havde han sin kone og sin yngste datter, Kristiane Dorthea Rindom.

I 1890 var Kristiane husmoder og gift med Kristen Nielsen, kaldet Homann, fra Kongsholm. Endnu engang taltes Anders Meinert, nu 75 år og enkemand. Kristen Homann drev ikke blot ejendommen, men var tillige tømrer, og til at begynde med kaldes han også vejmand. Han var i mange år søndagsskolelærer. 1919 solgte han ejendommen, og siden boede de det meste af tiden i Skjern, og her døde Kræ Homann i 1939. Kristiane levede til 1956. Børn: Lyder, se forrige ejendom, Niels Homann, gift med Kathrine Madsen fra Lønborg, er i Skjern, Rasmine Kirstine, gift med Alfred Olesen, i Vendsyssel, Anders, gift med Sofia Pedersen, se under Rabjerg, Karl Homann, gift med Marie Søe, havde en gård i Vognbjerg, gift anden gang, nu i Skjern, Alfred, gift med Marie Johansen fra Løsning, forretning i Lønborg, Kristian, gift med Karen Andersen, tømrer i Horsens.

Gården skiftede nu ejer flere gange. Vi nævner: Søren Eriksen, Ølgod, Niels Chr. Nielsen, P. N. Tornbjerg og endelig Gustav Andersen, gift med Laura Ammitzbøll, datter af Hans Peder Ammitzbøll, Hee. De var her fra 1925 til 1962, da de flyttede til Skjern.

Gården ejes nu af Niels Bollerup fra Hanning. Hans kone er Anna Lauridsen fra Brejning. Børn: Poul Erik og Meta.

• * * *

Der er endnu en gård på vestre side af vejen. Før i tiden lå den længere mod vest ved den gamle landevej, og det var her der var krohold.

I 1834 hed kromanden Kristen Nielsen, kaldet Engsig; hans kone var Marie Svendsdatter (vi har set dem som aftægtsfolk på en af de foregående ejendomme).

1845 var her Anders Vulf Meinert Rindom, født i Velling, og Karen Marcusdatter. Gården brændte 1859 og blev derefter opført på sin nuværende plads ved den nye landevej. Anders Meinert var medlem af sogneforstanderskabet i 1851 og nævnes igen som medlem 1865. Vi traf ham som aftægtsmand på forrige ejendom. Børn: (alle Andersen) Laurids Rindom, sengeliggende gennem mange år, død 1921, Chr. Krogsgaard, se nedenfor, Ane Rindom, se næste ejendom, Jacob Rindom, lærer i Brejning, Chr. Lyder, død som barn, Kristiane Rindom, se sidste gård.

Sønnen, Chr. Krogsgaard Andersen, blev nu mand i gården. Han var gift med Kirsten Marie Christensen fra Skjern. Børn: Anders Mejnert Rindom Krogsgaard, lektor i København, Knud Krogsgaard, i Amerika, Kristen Utterup Krogsgaard.

I 1880 hed ejeren Christen Pedersen, kaldet Bjerg. Han var fra nord-sognet, og hans kone, Maren Nielsen, var fra Leding. Nogle år efter døde Chr. Bjerg, og Maren var i 1890 gift med Marius Henriksen fra Lem. De flyttede 1912 til Skjern. Børn: (første ægtesk.) Petrine, Karen, død, Niels Bech, rejst til Amerika, (andet ægtesk.) Kirstine, Henrik, i Amerika, Ane, Laurids.

Anton M. Andreasen fra Skjern og Maren Lauridsen fra Fjeldstervang kom til gården i 1912. Maren døde 1954, mens Anton stadig har sit hjem her. Børn: Søren, er i Skjern, Kaj, se nedenfor.

Kaj Mosgaard Andreasen havde gården nogle år; men som følge af svigtende helbred har han bortsolgt jorden, og nu bor han sammen med faderen i det gamle hjem.

* * *

Det var i 1871, Otto Ahrenfeldt Rasmussen (Rasmussen er senere slettet) blev gift med Ane Rindom fra den gård, vi netop er kommet fra. De bosatte sig i en ejendom øst for vejen skrås over for den før omtalte. Otto, der var født i 1842 i Ringsholm, var på flere områder forud for sine samtidige, således var han blandt de første til at plante træer, og han havde have med flere slags frugttræer. Otto døde 1930. Ane levede til 1932; hun døde i Svendborg. Børn: (alle Ahrenfeldt) Andrea Amalie, var lærerinde mange år i Østjylland, Anders Herluf, se under Alkjærsgig og nedenfor, Karen Rindom, var i mange år sypige, senere gift, kom til Svendborg, Rasmine Kirstine, død som ung, Anders Mejnert, se nedenfor.

Anders Mejnert havde gården en årrække. Derpå blev han købmand i Stauning, og her døde han i 1964.

Hans broder, Anders Herluf Ahrenfeldt, overtog i 1929 gården efter ham. Han var gift med Marie Pedersen fra Langskov. Anders Herluf døde 1946, Marie 1947. Børn: Anna Rindom, g. m. landpost Johannes Hansen, i Stauning, Oda, gift med Alfred Jørgensen, gårdejer i Daugaard, Kirstine, gift med Niels Smed, gårdejer i Stauning, Minna Herluf, gift med Otto Jensen, er i Hvide Sande, Niels Juhl, se nedenfor.

De nuværende ejere er Niels Juhl Ahrenfeldt og Marie Madsen fra Bryrup. Børn: Anders, Lars, Ole og Per.

* * *

Frederik Lyhne Jensen byggede i 1957 et hus ved landevejen nord for den sidst omtalte gård. Familien havde før i nogle år boet i missionshuset. Fre-

derik, der er skovarbejder, er gift med Britta Hillerup. De er begge fra Thy.
Børn: Maja, Kirsten, Inger og Finn.

LYAGER

Skolen

Også i skolen kigger vi ind og hilser på familien. Lærer Otto Jensen er fra Vendsyssel, og hans kone, Inga Christensen, er fra Timring. Børn: Johannes, Kirsten, Else Marie og Grethe (alle Nymark Jensen).

Lyagergaard

Lyagergård ligger højt på en banke nord og øst for skolen. I 1787 hed manden Laust Madsen og konen Apollone Nielsdatter. De havde en søn, Mads Lausten.

Denne havde gården 1801. Hans kone var Karen Jensdatter, og også de havde en søn, Laust Madsen. Mandens forældre nød ophold hos sønnen.

1834 hed ejerne Mads Andersen og Malene Christensdatter.

I 1845 kommer der noget overraskende, idet Niels Christensen og Sara Christensdatter, der i 1834 stod opført som aftægtsfolk på den nordre gård i Alkjærsig, nu findes som forpagtere af Lyagergård. Sønnen, Peder Tang Nielsen, er her også og desuden gårdens ejere, Jens Peder Larsen og Johanne Pedersdatter. Forpagterfamilien er borte i 1860, men Jens Peder er her endnu. Han har dog fået en ny kone, Mariane Christensen, der er tyve år yngre end han selv. (Hans første kone var ti år ældre end han). I 1870 har familien stadig gården, og der nævnes nu fire børn: Lars, Christen, Jens og Johanne.

Ti år senere fandt vi nye folk, Laurids Chr. Pedersen fra Hee og Kirsten Kjeldgaard Simonsen fra Hover. Mariane Christensen var i 1890 stadig aftægtskone. Kirsten døde 1908, Laurids i 1927. Børn: Ane Kirstine, J. Peder, møbelsnedker i Kibæk, Simon, død, Anton, se nedenfor.

Sønnen, Anton Pedersen, gift med Ingeborg Nielsen fra Vemb, overtog gården. Han flyttede den og opførte den på dens nuværende plads. Ingeborg døde 1955. Anton er her endnu. Børn: Hans Skydsgaard, se nedenfor, Lydia, gift med Chr. Nørremark fra Alkjærsig, bor i Lem, Hilda, gift med Anshelm Lunde fra Vognbjerg, efter hans død gift igen, er i Esbjerg.

Lyagergård ejes nu af Hans Skydsgaard Pedersen.

* * *

Ved en vej, der fører i øst fra skolen, ligger der en gård. Her var i 1870 Peder Chr. Iversen og Petrine Hansen, begge fra Stauning. De var på stedet til 1902. Børn: Jeppe, Ane og Iver Chr.

Efter dem kom Laurids Lauridsen fra Skjern og hans kone, Ane Margrethe Nielsen, fra Leding. Han døde 1926, hun 1959. Børn: Anna Kirstine, gift med Martin Grøndahl, i Thyregod, Jørgen Vilhelm, gift med Johanne Lunde, se Rabjerg, Katrine, gift med Peder Bollerup, Lykkeby i Hanning, Anders Chr., gift med Anna Nørmark, se Sandager, Johannes Georg, gift med Olga Vejlgård, gård i Brejning, Bertel Villiam, se nedenfor.

Villiam Lauridsen, gift med Anna Bojsen fra Øster Skindbjerg, har nu gården. Børn: Olga Margrethe, Tove, Svend Erik, Laurids og Jytte.

I 1834 fandtes et hus på Lyager mark. Her boede Anders Poulsen, husmand og substitut ved hovedskolen, Ane Christensdatter, hans kone, Christen, deres søn; desuden Houle Sørensen, aftægtsmand, Karen Pedersdatter, hans kone, og Niels Chr., deres søn. I 1845 kaldtes Anders Poulsen stadig husmand, men nu var han (så vidt det kunne læses) skomager. Hans kone var her også endnu.

* * *

I et hus – måske var det under Leding – taltes i 1870 Laurids Christensen fra Lønborg, daglejer, og hans kone Karen Konradsen fra Egvad. Børn: Christen, Konrad Guldberg og Laurids Chr., alle født i Stauning, og Else Marie, født i Skjern.

* * *

– – – Tankerne går tilbage over denne runde i Østersognet – til hjem, der ligesom hyggede sig i en vis tilbagetrukkethed, og til andre, der lå mere frit i omgivelserne med en fri og dejlig udsigt. For befolkningen som helhed gælder, at den var god at gæste, og vi tager mindet om et rart samvær med på vor videre færd. – Nu går det mod sydsognet.

Sydsognet

VOGNBJERG HEDE

Turen går nu med Vognbjergvejen fra Alkjærsgig mod vest op mod det højere liggende terræn.

Ved den gamle landevej gøres der holdt. Lidt mod nord herfra lå før et hus, og i det boede daglejer Søren Jensen og hans kone, Maren Jørgensen fra Rindum. Børn: Jensine, gift med Chr. Jacobsen, Skjern, Jørgen, gift, teglværksarbejder, boede i Alkjærsgig, Marinus, har boet forskellige steder, Jens Andersen, skovarbejder i Letager, hans enke, Karen Jensen, bor i Skjern, Ane Marie, har boet i Ringkøbing, Anders, gift med Tine Johansen, bor i Nysted, Mette Kirstine, i Lønborg, Magnus, var gift, boede i Lønborg.

* * *

Ovennævnte hus er ikke til mere, men lidt derfra i kommunens plantage opførte Marinus Jensen et hus, som senere er blevet kaldt „Skovlyst“. Det har i tidens løb huset mange familier for kortere eller længere tidsrum. Nu ejes det af slagtermester Gade Jensen i Skjern.

* * *

På den østlige ende af den hedelod, der løb langs skovens nordside lå tidligere et hus med et mindre jordbrug til.

Her var i 1860 Chr. Nielsen, husfæster og daglejer, og konen, Mette Kirstine Nielsdatter. De var her også i 1890. Der nævntes fire børn: Niels Tanning, Else Marie, Niels Chr. og Maren Kirstine.

Efter dem har der været mange lejere, men nu er huset borte.

* * *

På den hedelod, der lå nord for sidstnævnte, var der tre huse i sidste halvdel af forrige århundrede.

I det ene boede Ole Johannesen. Hans første kone hed Inger Toft. Ved tælling ti år senere var han gift med Nielsine Pedersen. De var begge fra Velling, men den sidste var tyve år yngre end den første.

I det andet hus boede Peder Madsen fra Madum og Ane Kristensen fra Brejning. Børn: Mads Chr., Ane Dorthea, Kristen, Thomas, Margrethe Katrine og Karl.

Det tredje hus synes ikke at have haft nogen blivende beboer; her er forskellige rykket ind og ud.

* * *

Omkring 1900 lå alle tre huse i ruiner.

* * *

Vi er tilbage ved Vognbjergvejen og fortsætter mod vest, og snart har vi en ny gård på venstre side. Det var Marinus Pedersen, der i 1957 byggede på opdyrket hede. Hans kone, Ketty Nielsen, er fra Sdr. Vognbjerg. De har to børn: Anna Marie og Susanne.

* * *

Det går atter vest på, men før vi kommer ud af kommunens plantage, må vi atter standse. Her lå før et hus, og i det var Thomas Poulsen fra Sdr. Vium og Mette Kirstine Lauridsen fra Hanning i 1880. De var her til Thomas døde i 1914. Derefter flyttede Mette Kirstine til Skjern, hvor hun levede til 1916. Huset forsvandt sammen med dem. Deres børn: Poulina, gift med Adolf Hansen, boede flere steder, bl. a. i Vognbjerg, Søren, politibetjent i Kbhvn., Maren Kirstine, gift, i Borris, Jens, gift og boede i Skjern, var på fabriken Herborg, Karen, gift med Jesper Søndergaard Jespersen, Dorthea, bor i Hoven, Peder Møller, gift med Margrethe „Hjuler“, boede på Tarm hede. De fire første af børnene er født i Hanning, de to sidste i Dejbjerg.

* * *

Vi følger vejen op til det øverste af højdedraget. Her, hvor det begynder at gå nedad mod Vognbjerg, og hvor der før kun var hede, er der nu mark og skov, hvorhen man ser, og ikke nok med det, her er også en gård – og ny og tiltalende tager den sig ud.

Det var Jens Lodahl fra Skjern, der byggede gården i 1955. Hans kone, Anna Rosenlund er fra Sønderjylland. Der er fem børn i hjemmet: Mathilde, Peder, Gurli, Inger Marie og Lisbeth.

Vi kan ikke forlade dette sted, før vi har ladet blikket gå synsranden rundt. En sådan udsigt skal der ledes om!

* * *

Af de mange huse, som engang fandtes på Vognbjerg hede, er en del omtalt i et andet afsnit og bliver derfor ikke omtalt her.

* * *

VOGNBJERG

Nu går det videre med vejen, og det går nedad; men snart er der en gård til højre, og vi svinger derned.

I 1787 var her en enke, Maren Pedersdatter, som hos sig havde en datter af første ægteskab.

Ved tællingen i 1801 står der om Maren, at hun er konens moder. Manden hedder da Niels Bendtsen og konen Ane Marie Nielsdatter. Der er tre børn: Bendt, Mette Marie og Niels. (1834 er Niels Bendtsen borte. Derimod finder vi både nu og i 1845 enken, Ane Marie Nielsdatter, og sønnen Niels i et hus. Han kaldes henholdsvis „muremester“ og „murer og smed“. Efter –45 ser vi dem ikke mere, og ingen ved, hvor huset har været).

Efter denne afstikker kommer vi tilbage til gården. Her var i 1820 en Peder Lauridsen, og det må formodes, at det var hans søn, der bagefter fik gården, i hvert fald hed næste ejer Laurids Pedersen. Hans kone, Maren Kirstine Jensdatter, var fra Krogsgaard i Stauning. De flyttede 1834 til Engsig i Skjern. Der var 3 børn: Peder, Jens og Kristen. Den sidste møder vi senere i Nysted.

Nu fulgte Søren Pedersen, kaldet Lunde, fra Sdr. Vognbjerg og Anna Hedvig Hansdatter fra Kjærgaard. De blev her til deres død, hendes i 1876 og hans i 1877. Børn: Elisabeth, gift med Hans Nielsen Præst, i Sdr. Omme, Kirsten Kathrine, gift med Laurids Jørgen Christensen, gård i Snebjerg, Ingeborg, død ti år gammel, Hans læste til lærer, men døde før eksamen, Jens Peder, se under Stampen, Mads, gift første gang med Johanne Mortensen fra Dejbjerg, gift anden gang med Else Jensen fra Skjern, snedker i Skjern, Niels Kjærgaard, gift med Johanne Marie Andersen fra Herborg, boede i Hanning. De to sidste fik bevilling til at føre slægtsnavnet Lunde, og herunder var de kendt i Skjern og Hanning.

Den nye mand, som vi finder i 1880, købte gården af boet efter forrige ejer. Hans navn var Chr. Mortensen, og han kom fra Hemmet. Han var gift med Maren Times Christensen fra Nr. Bork. Chr. Mortensen, eller som han senere kaldtes Chr. Overgaard, var medlem af Dejbjerg-Hanning sogneråd 1907–13. De var her til 1916, da de flyttede til Skjern. Maren døde 1931; Chr. Overgaard levede til 1943. Børn: (alle med navnet Overgaard) Ane, død i Skjern, Morten, gift med Marie Ibsen fra Lønborg, mælke- og brændselshandler i Skjern, Thimes, gift med Karen Sørensen, købmand i Skjern, Andrea, viktualiehandler i Skjern, Johanne, husejer i Skjern, Hansine, gift med Hans Christensen fra Kloster, i Skjern, Boile, se nedenfor.

Boile Overgaard, der derpå overtog gården, var gift med Hansine Petrea Hansen fra Østertoft i Stauning. De var her i 32 år. 1948 flyttede de til Skjern, hvor Petrea døde 1949. Boile er siden blevet gift med Regina Søren-

sen fra Borris. Børn: Maja, gift med Martin Kirkegaard, er i Tarm, Krista, gift med Sigvald Jensen, bor i Skanderborg, Niels Chr., se nedenfor.

Niels Chr. Overgaard overtog gården i 1948. Hans kone, Ella Dohn er fra Sjælland. I 1961 døde Niels Chr., og siden har Ella drevet gården med Børge Olesen fra Velling som bestyrer. Børn: Hanne, Bodil og Niels Christen.

* * *

Ved at fortsætte med vejen kommer vi snart til næste gård, der ligeledes ligger nord for vejen, bag en stor have.

(Denne gård med matrikulsnummer 1 a Vognbjerg må formodes at have været den første ejendom i byen. Der er dog også den mulighed, at „tvillinggården“, matr. nr. 2 a Vognbjerg, er bygget omtrent samtidig. Det var tidligere meget brugt at lægge gårdene sammen to og to, og da udbygningerne til den første oprindeligt lå syd for stuehuset, kom de nær til hinanden.

Ved folketællingen i 1787 og 1801 nævnes tre familier i Vognbjerg, og der tales om gårde. 1834 er der 18 og i –45 20 beboede steder; i 1880 nås 24, hvilket vistnok er rekord. Her må betænkes, at Vognbjerg dækker et stort areal. Det grænser i øst til Lyager og Sortekro, i syd til Skjern og Stauning, i vest følger det Stampen fra Stauning til det sydvestlige hjørne af Lundemose, og endelig grænser det i nord til Dejbjerglund gennem Lundemose og heden. Var der nogen, der sagde hm hm? – det tænkte vi nok! Her må så medgives, at der i 1790 blev sat skel mellem Dejbjerglund på den ene side og de to Tanninggårde og Præstegården på den anden side. Man enedes om en linie til Stauning skel, dog sådan at de to Tanninggårde og Præstegården af Dejbjerglund skulle have 30 td. land af Dejbjerglunds hede øst for Lundemose).

Vi er atter tilbage ved gården matr. nr. 1 a, som vi kom bort fra. Den først kendte ejer var Laust Jacobsen og hans kone Maren Jensdatter.

Fra 1816 til –42 var her Chr. Jespersen, gift med Birgitte Kirstine Poulsdatter, og deres børn: Ane Marie, Maren Kirstine, Maren og Poul.

1842 overtoges gården af Karl Begge Taymose fra Sædding; hans kone, Karen Pedersdatter, var fra Houen, og de havde en datter, Ane Kirstine.

Nu kom Chr. Thomsen fra Stauning og Elisabeth Kirstine Madsdatter fra Lønborg. Der tales følgende børn: Iver Chr., Thomas, Edel Marie, Chr. og Ane Cecilie.

Omkring 1875 fik sønnen Thomas Christensen, kaldet Vognbjerg, gården. Han var gift med Else Marie Pedersen fra Lomborg, og de var her til 1915. Thomas holdt i mange år søndagsskole i hjemmet. Vi møder dem senere på Stampebjerg. Børn: Ane Cecilie, se senere under Vognbjerg, Peder Chr., gift med Birtha ? , møbelsnedker i Videbæk, Mariane, gift med

gdr. Jens Landting i Hanning, Christen, gift med Johanne, cementstøber i Lemvig, Edel Marie, gift med Laurids P. Lauridsen, grosserer i Skjern, Laurids, død som barn, Julius, se nedenfor, Otto, se under Stampebjerg.

I 1915 overtog Julius Christensen gården. Hans kone, Othea Christiansen, var fra Gl. Dejbjerg. De havde stedet til 1946, da de flyttede til en lille ejendom, hvor vi senere møder dem. Børn: Ejner, se senere under Vognbjerg, Dagny, gift med Jens Mortensen, har en gård i Sædding, Henry, gift, i Viborg, Else Marie, gift med Harald Lunde, i Leding, Kaj, i Haslev.

De nuværende ejere, Karl Keseler fra Lille Skindbjerg og Anne Bulig fra Sahl ved Vinderup, kom hertil i 1946. Børn: Inge og Birthe.

* * *

Hvor lige omtalte gårds have nu findes, var tidligere et hus, i hvilket i 1890 teglbrænder Niels Marinus Jensen boede. Ved gården fandtes da et teglværk, hvor der er lavet og brændt en mængde mursten.

I dette hus holdtes skole om vinteren i friskolens tid.

* * *

Kun få meter sydligere ligger førnævnte „tvillingegård“, som i 1809 ejedes af Hans Lauridsen fra Marup.

1831 kom Laurids Gjødese, der var gift med Anne Nielsdatter. De havde en datter, Mette.

Fire år efter solgte de til Bennet Jacobsen fra Faster og Mette Stephansdatter fra Skjern.

Ved tællingen i 1845 var disse aftægtsfolk, mens gården nu ejedes af sogneforstander Jens Chr. Andersen, som kom fra Stauning. Hans kone, Ane Marie Bennetsdatter, var fra Faster. Børn: Bennet og Mette.

I 1860 havde enke Ane Marie Bennetsdatter gården. Børn i hjemmet: Mette, Andreas, Johanne og Karen.

1866 finder vi Benjamin Madsen fra Lem og Margrethe Madsen fra No samt børnene, Mads Madsen og Mads Pedersen Madsen.

Der kommer ny ejer i 1871, nemlig Jens Christensen, kaldet Kroer. Han var ligesom sin kone, Ane Hansen, fra Lønborg. Vi har tidligere mødt Jens Kroer på Uglbjerggård, hvortil han flyttede i 1905. Han var sognefoged fra 1885 og i sognerådet 1880–86 og 1898–1904. Ved tællingen i 1880 taltes følgende børn: Hans Chr., Ane Else Kathrine, Maren Petrea. Endvidere i gården enke og kapitalist, Kathrine Marie Svendsdatter, samt konens broder, Mads Hansen, skomager, senere skomager i Skjern, kendt under navnet Mads Varridsbøl.

Mads Rahbæk Plauborg, søn af lærer Plauborg, gift med Kirstine Pedersen Lunde fra Stauning, var her fra 1905 til 1937. De boede derpå en år-række på Bøgholt og senere i Skjern, hvor begge siden er døde. Børn: Svend,

gift med Agnes Krogsgaard Kristensen fra Stauning, bor i Andrup i Stauning, Hans, gift, tømrer, bor i København, Harald, gift med Astrid ? , chauffør i Skjern.

Herefter var Jens Lauridsen, som vi senere møder i Vognbjerg, på gården et år.

Nuværende ejere er Jens Krejbjerg fra Nisgaard og Signe Johanne Ganer fra Alkjærsgig. Børn: Anton Ganer, gift med Ester Mortensen fra Gl. Dejbjerg, bor i Kolstrup i Lem, Peder, gift med Sonja Larsen fra Esbjerg, bor i Horne, Anker, død, Mariane, gift med Robert Jørgensen, er i Ålestrup, Henning, gift med Hanne Thygesen, bor i Køge, Thorkild, er i København, Niels Jørn, er i Nissum.

* * *

En vej går i syd fra sidste gård, og ved den lå i 1845 et hus, som adskilte sig fra de øvrige på egnen ved at være højere, solidere og forlenet med et vist fornemt præg. Manden hed Peder Mortensen. Han var fra Hedegaard, og hans profession var noget med -mager, vel nok ur- eller som det dengang hed klokmager. Hans kone, Else Marie Hansdatter, var væverske, og to børn, Morten og Malene, vævede begge to.

1860 var Peder og Else Marie borte. Morten kaldtes nu fæster og væver, og Malene var hos ham. Ti år senere var Morten alene i huset, og her blev han nu til sin død i 1902. Han havde over sig særpræg og var kendt i mange sogne, og mange er de historier, der er fortalt om ham.

Da han døde, var huset fuldt af gamle mere eller mindre værdifulde sager. Der afholdtes auktion, og mange var mødt op for at få et eller andet til erindring. En del af dette er siden havnet på Skjern museum.

Huset blev solgt til nedbrydning, og kun få ved nu, hvor det har været.

* * *

Lidt fra dette sted ved en vej, der går mod vest, finder vi næste ejendom. På denne var i 1834 Karen Pedersdatter, om hvem der står, at hun lever dels af sin jordlod, dels af, hvad manden tjener. I 1845 er manden, der hedder Peder Madsen, til stede. En datter, Johanne Pedersdatter, er hjemme, og hun blev på stedet i et lille hus til sin død i 1914.

1860 ejedes stedet af Jens Jensen fra Stauning og Abelone Nielsdatter fra Faster. Der nævnedes i 1870 tre børn, Maren, Karen og Niels.

De næste ejere var Eske Houlesen fra Bølling og Else Marie Nielsen.

Efter dem kom i 1880 Niels Christensen fra Tim og Maren Nielsen her fra sognet. Niels Christensen eller som han kaldtes Niels Kjærgaard døde 1921, hvorefter Maren flyttede til Skjern, og her levede hun til 1932. Børn: Ane, gift med slagter A. Andersen, i Skjern, Christiane, gift med Urban Sørensen, i Nyborg, Eskeline Marie, gift med Peder Pedersen, i Felding,

Christen Kjærgaard, gift med Tina Jørgensen, landpost i Skjern, Kirstine Kjærgaard, gift med A. Chr. Nielsen, Øster Bjerregaard i Stauning, Mariane Kjærgaard, sygeplejerske, Faaborg.

Gården blev nu overtaget af Michael Keseler fra Brejning og Marie Søe fra Hanning. Michael købte en naboejendom og lagde den sammen med sin egen. Han valgtes ind i sognerådet i 1937, men i 1942 døde han, og året efter solgte Marie og flyttede til Skjern, hvor hun levede til 1955. Børn: Johannes, er i No, Ruth, sygeplejerske, er i Varde, Herluf, gift med Sine Marie Rahbæk Christensen, har en gård i Ølstrup.

Nu ejes gården af Klement Lauridsen. Han er fra Skjern, mens hans kone, Marie Bulig, er fra Sahl ved Vinderup. Klement har ligesom sin forgænger købt en mindre ejendom, så gården, som den er nu, består af tre før selvstændige brug. 1953–61 var Klement medlem af menighedsrådet. Børn: Ketty og Kirsten.

* * *

I det sydvestlige hjørne af sognet ligger en gård, hvis marker på to sider grænser til Stauning. Ligger end bygningerne noget indeklemmt mellem bakken og jernbanen, er der på den anden side det vide udslag med meget langt til de nærmeste synlige beboede steder.

Manden her hed i 1834 Niels Jensen og konen Kirsten Nielsdatter. Der var fem børn: Jens, Johanne Marie, Maren, Else Marie og Nielsine.

1845 var Anders Jensen fra Gammelgaard og Ane Kathrine Nielsdatter fra Kjærgaard her. Anders' moder, Malene Nielsdatter, var også på gården, og hun kaldtes dens ejer (vi husker det fra Gammelgaard). Her levede Anders og Ane Kathrine, til de omkring 1890 afstod gården og gik på aftægt. Ane Kathrine døde 1893, Anders 1899. Børn: Karen, gift med Hans Nielsen, kaldet Tolder, gdm. i Langkjær i Stauning, Jens, gift med Kirsten Marie Mikkelsen, købmand i Rækker Mølle, Ane Kirstine, gift med Jens Simon Julianus Sivertsen, i Ringkøbing, Malene, gift med Niels Madsen, kaldet Nygaard, gdm. i Stauning, Niels, gift med Anne Kirstine Villumsen, boede i Herborg, Christen, gift første gang med Andrea Nielsen, anden gang med Gertrud M. K. Jespersen, Alsinghus i Finderup, Jens Kristian, gift med Kirstine Jensen, mejeribestyrer, gård i Astrup, Ane Katrine, gift med Ole Nielsen, gdm. i Skaarup i Hanning, Mads, se nedenfor, Hans, gift med Ane Katrine Clausager, ejer af Skjernbrogaard, se nedenfor, Maren, bestyrerinde på Stauning alderdomshjem i en årrække.

Hans Andersen havde gården nogle år, før han giftede sig og i 1899 flyttede til Skjern.

Broderen Mads Andersen fik den derpå. Hans kone, Valborg Sørensen, er fra Assing. Mads var i sognerådet 1913–17. Han havde gården til sin død i 1936, og derefter drev Valborg den til 1945. Hun er nu i Lem. Børn: Arne

Chr. Andreas, gift med Anne Elisabeth Villadsen, vognmand i Lem, Emma Kristiane, gift med Martin Haahr Iversen, har nu en gård i Brejning, se nedenfor, Karen Kirstine, gift med Jens Madsen, fabriksarbejder i Lem, Jenny Helene, gift med Christian M. Iversen, vognmand i Skjern, Hulda Kathrine, gift med Bruno A. B. L. Nielsen, musiker i Esbjerg, Rasmus Vising, gift med Inger Larsen, fabriksarb. i Lem, Herdis Marie, gift med Gunnar Villadsen, bor i Herning.

Svigersønnen Martin Haahr Iversen fik gården i 1945.

Den næste ejer, Harald Mikkelsen, gik ene på gården, til han i 1954 solgte den.

Så fulgte Arne Andersen fra Sædding og Inga Jensen fra Bork. De bor nu på Sjælland.

Nuværende ejere er Ludvig Stengaard og Agnes Grønborg fra Aadum.

* * *

Nord for sidst nævnte gård lå indtil for kort tid siden en lille ejendom, der havde en dunkel fortid, både med hensyn til sin egen alder og sine beboere.

I 1880 var her Andreas Jensen fra Skjern og hans kone, Karen Jensen fra Lem.

Ti år efter ejedes stedet af Villads Jensen fra Hanning og Kirstine Dorte. De havde en søn, Niels Faartoft Jensen.

Derefter kom Niels Christensen fra Vesterager og hans kone Marie. Niels døde 1908. Marie solgte i 1917 og flyttede til Skjern. Der var seks sønner og en datter; fire af sønnerne, Christen, Andreas, Niels og Otto rejste til Amerika; Anton har været i Kolding, Christian var gift og boede i Sædding – han kom af dage ved at blive påkørt af en bil i Videbæk. Datteren Kirstine blev gift med møllebygger Abrahamsen og har boet i Holstebro.

Kristen Slot Sørensen og Sine kom nu hertil fra Nysted. Kristen døde i 1922, og Sine solgte i 1927 – vi møder hende sidste gang i stationsbyen. Børn: Johannes Stengaard, gift med Margrethe Hansen, gård i Stauning, Søren Provstgaard, gift med Ingrid Sørensen, fabriksarbejder i Skjern.

Den næste ejer var Morten Mortensen fra Hanning og hans kone Ane Simonsen fra Holmsland. De solgte i 1947 og flyttede til kirkebyen. Børn: Martin, gift med Marie Kjærgaard, anden gang med Oda Løvendahl, tidligere ansat ved D.S.B., Peder, gift med Kirstine Sandager Nielsen, se under kirkebyen, Mariane, gift med H. P. Jensen, se under Stampen, Gerhard, gift med Jane Pedersen, se under Gl. Dejbjerg, Julius, gift med Henny Nissen, se under Uglbjerg.

..Ejendommen ejedes herefter af Julius og Othea Christensen. Thea døde 1953 og Julius 1954.

Sønnen Ejner Christensen overtog så stedet. Han giftede sig med Irene Sundgaard Jeppesen.

I 1958 solgte de til Chr. Nielsen, der igen solgte til Klement Lauridsen. Som vi allerede har nævnt, lagde han denne ejendom sammen med sin egen, og nu er her ikke mere noget hus.

* * *

Et par hundrede meter længere mod nord har der været endnu en ejendom.

På denne var en Ib Mortensen, som 1812 solgte stedet til Anders Jacobsen Korsholm fra Stadil. Af profession var han „tømrermand, murermester og drejer“. Han var gift med Maren Jensdatter fra Ølstrup. Børn: Anders og Jens Peder.

Derefter fulgte snedker Jens Peder Andersen Korsholm og Henriette Christensdatter fra Skjern. Da havde en søn, Anders Chr.

I 1880 finder vi på ejendommen Niels Poulsen her fra sognet og Else Marie Mikkelsen fra Letager. De flytter senere til et lille hus på Stampens mark vest for banen. Børn: Else Johanne, Mette, Poulina og Ane; desuden to plejebørn: Emilie Nielsen og Ingeborg Jeppesen.

Fra 1892 til omkring 1907 ejedes stedet af Jørgen Lauridsen og hans kone Kathrine, som herfra flyttede til Skjern. Børn: Mads Gregor, gift, vognopsynsmand i Skjern, Laurids, se under Lyager, Birthe, har været i Lønborg, Bertel, druknet som ung i Ganer å, Maren.

En tid skiftede det med ejere og lejere, og ind imellem stod huset tomt, indtil Michael Keseler i 1921 købte og nedlagde ejendommen.

* * *

Stadig i lige linie mod nord har vi igen en ejendom. Her var i 1841 Mads Eriksen fra Skjern og Kirsten Marie Ovesdatter fra Nr. Vium.

1850 hed manden, som var fra Hanning, Jens Jensen. Hans kone, Ane Marie Enevoldsdatter, var fra Holmsland. Børn: Enevold Chr., Jens Laurids, Ellads Kirstine og Kirsten. Samme år taltes som aftægtsmand Mads Eriksen.

I 1870 solgte Ane Marie Enevoldsdatter, nu enke, til ovennævnte Jens Peder Korsholm. Hun havde på det tidspunkt endnu en datter, Maren.

Niels Jensen, kaldet Vibe, fra Velling havde overtaget ejendommen i 1874. Han var gift med Ane Jensen fra No. I 1890 havde de en plejesøn, Jens Andreas Jensen, vistnok fra Jerne. Ane havde en broder, Anders, som kom og boede hos dem, og som efterhånden overtog driften af ejendommen. Efter Niels' død 1905 solgtes ejendommen. Ane døde i 1908 efter at have levet sine sidste år i en tilbygning sammen med broderen og en kone, „gammel Mette“. Da Ane var borte, flyttede Anders til sønnen Jens på Ringkø-

bing bymark. To døtre, Kirstine og Andrea, havde deres hjem her i sognet, mens de var unge.

Chr. Jensen fra Ikast og Elise Jørgensen fra Herborg kom hertil 1905. Hun døde 1909. De havde en datter, Marie, som blev gift med Knud Bjerregaard, Højbo i Bjerringbro. Chr. Jensen blev gift anden gang med Anne Nisgaard fra Hanning. De flyttede omkring 1942 til Skjern. Børn: Ella, sygeplejerske, i Silkeborg, Kathrine, bor i Skjern, Ingrid, gift, i Sønderjylland, Lilly, gift, er i Silkeborg.

Af beboere siden kan nævnes Jens Madsen (se under Rabjerg), Carl Vilhelm Mortensen og Anders Kjær Madsen.

Ejendommens jord, der er bortsolgt, ejes nu af Villy Laugesen, Stampen. Bygningerne er købt og bebos af maskinist Kristiansen fra Aalborg.

* * *

Vi begiver os videre og støder lidt mod nordøst på endnu et hjem, vi skal besøge.

Her var i 1845 aftægtsfolkene Chr. Jespersen og Birgitte Poulsdatter, som vi allerede har truffet i Vogbjerg; dengang var de gårdmandsfolk. Chr. Jespersen taltes sidste gang 1860; men han var da enkemand. Hos ham opholdt sig to døtre, Ane Marie og Maren Kirstine, den sidste kaldt enke.

Ovennævnte Ane Marie var i 1870 husmoder og gift med Eske Offersen fra Egvad. Han kaldtes husejer og smed. Maren Kirstine var her også og tjente til livets ophold som væverske.

Disse tre var på ejendommen, til den i 1899 solgtes til Mads Madsen fra Hanning og Abelone Madsen fra Aadum. Hun døde 1936, og derefter flyttede Mads til sin søn i Faaborg, hvor han døde i 1953. Børn: Kirsten, gift med Henrik Mouridsen, i Esbjerg, Maren, gift med Anders Pedersen, i Esbjerg, Kristen, gift med Stense Andersen, i Faaborg, Marie, gift med Elgin Kjærgaard, i Holstebro, Thora, gift med Hans Møller, Marup i Skjern, Lydia, gift med Peder Pedersen, Hedeby i Skjern, Abelone, se nedenfor.

Thorvald Pedersen fra Lønborg, gift med Abelone Madsen overtog i 1932 ejendommen. Thorvald har stadig stedet. Abelone døde 1965. Børn: Peder Chr., gift med Wanda Bergstedt, snedker i Videbæk, Mads Gregers, gift med Anna Katrine Hansen, slotsbetjent i København, Mette Kirstine, gift med Vagn Nielsen, i Herborg, Herluf Møller, specialarbejder, er hjemme, Solveig Irene, gift med Poul Gert Hansen, har en gård i Opsund.

* * *

Vi kommer nu til den sidste ejendom i Vogbjerg. Denne ligger på den nordligste skrænt af Vogbjerg banke, hvor terrænet begynder at skråne mod Lundemose.

I 1870 var ejeren Mads Peder Enevoldsen fra Strellev. Han var ugift, og hans forældre, Enevold Madsen og Kirsten Madsdatter, var hos ham. 1880 havde Mads Peder giftet sig med Ane Cecilie Christensen fra nabogården. De var her til 1898, da Mads Peder kom ulykkeligt af dage ved fald fra høstænget. Året efter solgte Ane og byggede et hus ved vejen mod Stampen. Her levede hun til sin død, og derpå forsvandt huset. Børn: Christen, rejste til Fyn, Elisabeth Kirstine, Enevold, rejste til Fyn, Kirsten, gift med Anton ? , i Funder, Edel Marie, gift, i Odense, Peder Chr., rejste til Fyn, Anne, gift med Lars Larsen, karetmager i Aulum, Kirstine, død, Laurids.

Nu kom så i 1899 Hans Christiansen, kaldet Lunde. Hans kone var ligesom den forrige husmoder på stedet fra nabogården og havde samme navn – de var jo også i familie. De havde en søn, Thomas Lunde, der blev gift med Nina Nielsen og fik en gård i Finderup. Ane døde i 1906, og derefter giftede Hans Lunde sig med Ane Iversen fra Holmsland. I dette ægteskab var der også en søn, Anshelm Lunde, der blev gift med Hilda Pedersen og boede i Esbjerg. Hans og Ane solgte og flyttede til Skjern, hvor Ane døde i 1953; Hans levede til 1955.

Næste ejer var Jens Lauridsen (vi har mødt ham i Vesterager, Bundsbæk og tidligere i Vognbjerg, og vi vil senere endnu en gang støde på ham i kirkebyen). Jens blev her på ejendommen gift med Elna Jensen fra Skjern. De solgte i 1950 og flyttede til kirkebyen.

Den sidste ejer, som har boet på stedet, var Ejner Chr. Nielsen fra Sjælland. Hans kone, Emmy Olesen, er fra Velling. Nu har de solgt til Villy Laugesen fra Stampen og er flyttet til Skjern. Børn: Kjeld og Erling.

Stampen

1787 ejedes Stampen af Jens Pedersen og Ane Hansdatter. De havde to sønner, Peder og Jens.

I 1801 hed manden Jens Jensen (muligvis Jens Pedersens søn), og der taltes en datter, Anne Marie.

Snart efter kom en ny ejer, nemlig Bennet Mortensen, født i Tanning 1775, gift med Else Nielsdatter fra Vorgod. De havde en søn, Jens Bang Bennetsen. Else døde 1815, og Bennet Mortensen – eller som han kaldtes Bennet Stamp – blev senere gift med Kirsten Nielsdatter.

1845 var ejeren Peder Chr. Christensen fra Hee. Hans kone, Maren Hansdatter, var fra Kjærgaard. Marens moder, Elisabeth Kjærgaard, var her også. Der står om hende, at „hun nyder aftægt fra Kjærgaard“; hun døde i Stampen 1847. Peder Chr. og Maren flyttede snart derefter fra gården og boede siden i St. Ahle i Vorgod. Børn: (alle med efternavnene Pedersen Ahle)

Mads, gift med Ane Kathrine Jensen, ejer af Ll. Ryesminde i Videbæk, Hans Chr., gift med Birgitte Simmelkjær, i Hanning, Dorthea, gift med Peder Chr. Pedersen, en gård i Ahle, Kristen, født i Stampen 1840, gift med Ane Olesen fra Vildbjerg, fra 1866 til 1900 ejer af St. Ahle.

Noget tyder på, at der herefter har været en ejer ved navn Niels Christensen – i hvert tilfælde var han og konen, Maren Lauridsen, aftægtsfolk på gården i de følgende to ejeres tid.

1860 var ejerne Kjeld Christensen fra Stauning og Maren Pedersdatter her fra sognet. Børn: Peder Christian, Christen og Mette.

Ti år senere fandt vi Laust Nielsen fra Jannerup og Maren Madsen fra Aal.

Nu kom Jens Peder Sørensen, kaldet Stamp, fra Vognbjerg og Ane Sand Graversen fra Bølling. Ane Sand døde 1904, og to år efter solgte Jens Peder Stamp; han levede i Skjern til 1927. Børn: Hedevig, gift med Konrad Guldberg Lauridsen, ejendom i Ølgod, Ane, død 1917, Elisabeth, gift med N. Chr. Iversen Enggrob, en gård på Holmsland, Graversine, gift med Frederik Nielsen, Præstbrogård i Aadum, Kirsten, død 1938.

Efter dem kom Nikolaj Juhler og hans kone hertil. De kom fra Rom ved Lemvig og flyttede fra Dejbjerg til Fabjerg.

I 1913 overtog Hans P. Jensen fra Vognbjerg gården. Hans kone, Olga Madsen, var fra Vesterager. Olga døde 1918, hvorefter Hans Peder i 1926 blev gift med Mariane Mortensen, født i Hanning. Han var i sognerådet 1921–29 og i menighedsrådet i 15 år, deraf syv år som kirkeværge. I 1942 solgte de gården og bor nu i kirkebyen. Børn: (1. ægtesk.) Karen, se nedenfor, (2. ægtesk.) Ida, se kirkebyen, Nora, er i hjemmet, Jens Vagn, lærer i Grindsted, Anna Olga, frisørsalon i kirkebyen.

Anders Laugesen fra Kjærgaard og Karen Jensen har nu haft Stampen siden 1942. De har en søn, Villy.

Stampebjerg

Jorden til Stampebjerg var fæste fra Dejbjerglund, og bygningerne lå tidligere syd for og midt for bjerget.

Her var i 1880 Bertel Mikkelsen fra Borris og konen Mette Andersen. Bertel døde 1898, Mette 1912. Børn: Anders, rejst til Amerika, var med i den spansk-amerikanske krig, hvor han døde, Mikkell Kousgaard, i Amerika, Johanne, gift, i Alslev v. Varde, Mariane, gift, Mekkeline, død 1942 i Esbjerg, en søn, Aksel Mikkelsen, bor i Foersom.

Efter at Mette var død, købte Thomas Vognbjerg ejendommens jord, medens huset blev lagt øde. Da Thomas i 1915 havde afstået gården i Vognbjerg, byggede han et mindre hjem på Stampebjerg og flyttede hertil sam-

men med Else Marie. Hun døde på denne ejendom i 1921. Thomas levede til 1933.

I 1918 overtog sønnen Otto Christensen stedet. Der blev købt mere jord og bygget større bygninger. Otto blev gift med Marie Vognbjerg fra Råbjerg. Hun døde 1923, og Otto blev gift igen, anden gang med Mariane Jensen fra Hanning. De solgte i 1944 og flyttede til Skjern, og her døde Otto i 1960. Børn: (to i første og tre i andet ægtesk.) Anna, gift med Hans Kirkegaard, i Brejning, Viggo Marino, gift med Inga Lauridsen, er i Kolding, Marie Høj, gift med Knud Erik Ladefoged, er i Hjørring, Maren Høj, gift med Henry Madsen, er i Lønborg, Peder Høj, gift med Lilly Jensen, bor i Skive.

De nuværende ejere, der kom efter sidst omtalte, er Chr. Jensen fra Borris og Else Jensen fra Skjern. De har en søn, Johannes.

NYSTED

Ved at følge vejen fra Stampen mod vest kommer vi til en ejendom på højre side af viadukten.

Her var i 1880 Ib Jensen fra Brejning og hans kone, Else Marie Nielsen fra Tanning. Dette år opførtes et barn Dorthea Marie Sørensen (plejedatter?). (Ved tællingerne i 1860 og -70 opføres Ib Jensen under Vognbjerg – hans kone hed da Ane Johanne Andersdatter; hun var fra Dejbjerg. Der taltes tre børn: Jensine Marie, Laurids Chr. og Anders. Det var ikke muligt helt at stedfæste ham, idet alle de kendte huse i forvejen var beboede, men muligvis har familien boet hos en anden – der kunne jo dengang være mange i eet hus). Fra Nysted flyttede Ib engang efter 1890 igen til et hus i Vognbjerg. Her levede han og Else Marie deres sidste dage. Huset, de boede i, lå syd for Overgaard's ejendom.

Næste ejer hed Peder Iversen. Om ham vides kun lidt; men det kan nævnes, at ejendommen i hans tid nedbrændte (1907), og det triste skete, at to børn indebrændte.

I 1908 kom Karl Johansen og Nielsine Pedersen, begge fra Holmsland, hertil. Karl døde 1938, Sine er i Lem. Børn: Frederikke, gift med Valdemar Larsen, i Lem, Mette Marie, gift med Valdemar Hansen, i Skjern, Johanne Kathrine, se under Tanning, Christen, gift med Ester ? , i Farskov på Fyn, Oda Mathilde, se nedenfor.

Alfred Olesen fra Velling, gift med Oda Johansen, overtog ejendommen i 1945, og her boede de, til de i 1965 flyttede til Lem. Børn: Irma, Bente, Alice, Tonny, Flemming og Kim.

De nuværende ejere er Kjeld Mortensen og Lis Færge Dueholm fra Tim.

En datter, Maj Britt, samt konens to søstre Ruth og Hanne Dueholm er i hjemmet.

* * *

Syd for på den anden side af viadukten er et hus, som er opført 1903 af Mads Smed (se Nysted). Her døde Mads' kone, Ane, i 1904, mens Mads levede til 1923.

Omkring 1920 afstod han huset til Anders Jensen fra Dejbjerg og dennes kone, Tine Johansen fra Holmsland. Hun døde i 1964. Børn: Mary, gift med Jens Dyekjær, købmand i Trust, Søren, bor i hjemmet, Gunhild, bor i hjemmet. Anders ejer stadig huset.

Ledvogterhuset (nr. 67)

Den første ledvogter, der her høres om, hed Lorents (efternavnet utydeligt). Hans kone hed Jensine, og der var fire sønner.

I 1890 taltes Jeppe Nielsen og Mette Johanne Poulsen.

Derefter kom Nis Hansen og Cecilie Poulsen her fra sognet. Cecilie døde 1903, hvorefter Nis blev gift med Ane Knudsen fra Rindom. De flyttede 1916 til Skjern. Børn: Marie, Maren, gift med Kristian Skaaning, i Holstebro, Anna, gift med Cenius Skaaning, i Holstebro, Signe, gift med Bertel Christiansen, Johanne, gift, i Amerika, Agnes, gift med Cilius Svstrup, Helga, gift med P. Christensen, i Skjern, Dagmar, gift med Holger Tonnesen, i København.

Nu kom Iver K. Pedersen, snart efterfulgt af Laurids Larsen fra Thy og konen Ane Nielsen fra Uglev. De var her til 1922. Børn: Kristian, gift med Elisabeth Andersen, se Tanning, Nicoline, gift med P. Henriksen, i Silkeborg, Henrik, gift med Marie Karlskov, i Give, Erhart, gift med Johanne Andersen, se stationsbyen, Maren, gift med Arthur Klavsen, se nedenfor, Herman, gift med Marie ? fra Tønder, i Gørding, Holger, gift med Inger ? fra Vejrup, i Esbjerg.

Efter dem kom Chr. Nielsen og Ingeborg og derpå Martin Klavsen fra Tim, gift med Ane Pedersen. De flyttede i 1934 til Tim. Klavsen havde været gift før, og både han og Ane havde børn, før de blev gift med hinanden. Af disse nævner vi kun Arthur, som nu bor i huset. Sammen havde de fem børn: Anna, Charles, Ellen, Edith og Hans.

Næste beboer var Søren Jensen.

Efter i mange år at have siddet til leje i huset købte den nuværende beboer Arthur Klavsen i 1954 huset af D.S.B. Arthur er gift med Maren Larsen (se ovenfor) Børn: Else, gift med Bøgh Nielsen, er i København, Klara, er i hjemmet.

* * *

Nu går det op over viadukten og videre til der kommer et hus på højre side af vejen. Her bor Johannes Sørensen fra Brande og hans kone, Johanne Larsen fra Ganerkjær i Skjern. Johannes' far, Frederik Sørensen stammer her fra Nysted.

* * *

På vejens anden side ligger en gård, på hvilken vi 1860 fandt Niels Poulsen fra Tanning, husfæster og daglejer, gift med Else Marie Mikkelsen fra Letager (se Vognbjerg).

1870 var her Peder Madsen, ligeledes kaldet husfæster, gift med Ane Kristensen (se Vognbjerg hede).

Næste ejer var Mads Sørensen, kaldet Smed, (vi mødte ham øst for bænken og vil møde ham igen på næste ejendom). Hans kone, Johanne Poulsen, var fra Ny Sogn. Børn: Karl, grønthandler i København, Peder, gift med Kathrine Lauridsen, gæstgiver i Ringkøbing, Frederik, gift med Amalia Nielsen, i Brande, Johannes, gift med Katrine ? , Gjørboel v. Snedsted, Chr., gift med Signe M. Christensen, i København, Søren, død som ung, Martin, død som ung.

Vistnok i 1903 kom Hans Haagen Esmark fra Tanning og Karen Jensen fra Fjølstervang til gården. Hans var udlært snedker, og brød træværket sammen ude eller inde, så gik der bud til Hans, som mødte med værktøjet i en sæk på ryggen – ja, det var dengang. Karen gik ud som kogekone og hjælper i hjemmene. De solgte 1933 og flyttede til Skjern, og siden er begge døde. Datteren, Kirstine Esmark, er gift med Chr. Pedersen, lillebilforretning i Skjern.

Efter Esmarks fulgte de nuværende ejere, Chr. M. Larsen fra Stauning og Sørine Christensen fra Brande. Chr. Larsen var i sognerådet 1943–50. På ejendommen, hvor før holdtes to køer, er der nu en veldrevet gård, takket være dygtigt arbejde, køb af jord og opførelse af stald og lade. Børn: Ingrid, gift med Axel Madsen, bor i Lem, Margit, gift med Hans Jensen, bor i Nr. Omme, Holger, Jens Gunnar, Ellen.

* * *

Lidt syd for den vej, vi kom med, og næsten skjult mellem træer ligger en gård.

Den først kendte ejer er Peder Justesen. Han er født her i sognet og var murer. Hans kone, Maren Christensdatter, var fra Vorgod. En søn, Just Pedersen, kaldes i 1860 kludesamler.

1870 var Just husejer og gift med Ane Mogensen fra Holmsland. Hun kaldtes væverske. Imidlertid døde Just, og Ane blev gift med Christen Lauridsen, der var født i Vognbjerg. Denne døde i 1896, hvorefter Ane gif-

tede sig for tredje gang, nu med Mads Smed, hvis kone, Johanne Poulsen, i mellemtiden var død.

Næste ejer var Jørgen Hansen fra Velling (?), gift med Marie Jensen fra Vognbjerg, Stauning. Jørgen Hansen byggede helt nye bygninger, købte jord og plantede træer, så huset kom til at ligge lunt med skov på de tre sider. Vi får billedet af en slider, når vi sammenholder dette med hans arbejde uden for hjemmet som mælkekusk, vejarbejder og graver og tjener ved Dejbjerg kirke i mange år. 1943 afstod de gården og flyttede til Skjern. Her døde Marie i 1944, Jørgen 1965. Børn: Sine, gift med Laurids Jensen, Ringkøbing bymark, Marie, i Esbjerg, Lars Peder, gift med Helga Høj, i Skjern, Jens Peder, gift, tømrer i Ringkøbing, Valdemar, gift med Marie Johansen, Dahl i Skjern, Vilhelm, gift, Julius, gift, pedel ved byskolen i Skjern, Dagmar Othilia, gift med Ejnar Olsen, i Skjern, Enna, i Skjern. Knud, se nedenfor.

Knud Hansen fik nu gården. Han er gift med Maja Jensen fra Stauning. Efter nogle års forløb solgte de og flyttede til Holmsland; de er nu i Skjern.

Derpå fulgte de nuværende ejere, Harald Sørensen fra Hjørring og Christa Dahl fra Uglbjerg. De har en datter, Ulla.

* * *

På den mindre ejendom lidt syd for sidst omtalte var i 1860 Thue Andersen fra Velling og Mette Helene (ell. Magdalene) Giødesdatter her fra sognet.

I 1870 fandt vi Chr. Hansen fra Borris, benævnt postbud. Hans kone, Karen Jensen, var fra Brejning. Chr. Hansen var også tækkemand. Han døde 1909, Karen 1917. Børn: Hans Peder, i Vejle, Niels Chr., død 15 år gammel, Adamine, se nedenfor.

Efter forældrenes død levede Adamine på ejendommen. Hun var syerske og passede dette arbejde sammen med sit landbrug, og hun lod opføre helt nye bygninger. I 1944 solgte hun og er nu i Skjern.

Nu fulgte flere ejere: Karl Keseler, Gunhart Keseler og Jens Peder Krog.

Nu beboes stedet af Rasmus Peder Madsen fra Bryrup og Anne Pedersen fra Sejerø. De har købt ejendommen her, og lagt den sammen med gården ved siden af, som de ejede før. Da gårdens bygninger er ubeboelige, er de flyttet hertil. Børn: Karin og Grethe.

* * *

Den sydligste og sidste gård i Nysted ejedes i 1787 af Boje Jensen, husmand og landsoldat. Konen hed Marie Laustdatter, og der nævnedes tre sønner.

1801 kaldtes Boje tømrermand, og konen hed denne gang Kirsten Jensdatter. I dette ægteskab var der fire børn. Boje og hans kone var her stadig

i 1834; en datter, Karen, var da gift, og hendes mand, Hans Thomsen, var indsidder.

Ejerne i 1845 var Niels Hansen fra Skjern og Ane Kirstine Andersdatter fra Hanning. De synes at være flyttet hertil fra en af Tanninggårdene. Der var to døtre, Else Marie, se nedenfor, og Mette Kirstine, gift med Chr. Nielsen, Vognbjerg hede.

Næste ejer var Søren Jensen fra Ulfborg, gift med ovennævnte Else Marie. Hun blev efter Sørens død gift med Ib Jensen (se Nysted).

Nogle år efter har vi Henrik Christensen som ejer. Han var fra Brejning, og han var gift med Kirsten Hykkelbjerg fra Lem. Ane Kirstine Andersdatter var stadig på gården som aftægtskone.

I 1880 var Niels Chr. Andersen, kaldet Smed, fra Sdr. Nissum kommet her sammen med sin kone, Kirstine Pedersen fra Lomborg. De var her i 30 år. Børn: Jens Vang, lærer på Holmslands klit, Mariane Edel Marie, Maren, gift med Chr. Tang, se Kongsholm, Margrethe Kirstine, Poulina, Mathilde Marie, gift med Hans P. Ammitzbøll, se Alkjærsg.

Nu kom Chr. Slot Sørensen og Sine fra Holmsland (se Vognbjerg). De solgte i 1917 til Chr. Astrup og Ane Marie, begge fra Stauning. Efter nogle års forløb byttede de ejendom med en i Skjern. Børn: Jens, gift med Valborg Christensen, Søren, gift med Anna Mortensen, vognmand i Tarm, Mette, gift med Johannes Mortensen, i Lønborg, Kirstine, gift med Hans Jørgensen, i Skjern.

Forskellige familier rykkede nu ud og ind, nogle som bestyrere, andre som ejere. Vi nævner: Jens Olsen, Bertel Brunhøj, Peder Christiansen. Så ejede Nørgaard Dalgaard i Bølling gården i nogle år.

Endelig kom den nuværende ejer Rasmus Peder Madsen, der som nævnt lagde gården sammen med den foran omtalte ejendom.

* * *

(Ved tællingen 1834 findes i Nysted en familie: Skomager Andreas Nicolajsen Cornette, gift med Ane Else Christensdatter. De havde en søn, Andreas Jørgensen Cornette. Hos dem var desuden husmoderens fader, Christen Jensen, og hans kone, Ane Kirstine Nielsdatter. Hvor i Nysted de boede, vides ikke).

* * *

I Stampe kær har der været flere huse. I det, der lå længst mod syd ind til Stauning, var i 1880 Frederik P. Christensen fra Skjern og hans kone, Mette Lauridsen, der vist var født i Vognbjerg. Frederik var søn af Birgitte og Christen Villadsen, og Birgitte var datter af Mathias Thygesen, præst i Skjern 1793–1827 (en tid var han også provst). Efter at Mette var død, levede Frederik ene i huset, indtil han i 1904 flyttede til datteren i Knud-

gaard. Derefter blev huset nedbrudt. Børn: Laust Christensen, gift, murer i Feldborg, Kristine, gift med Chr. Gammelgaard, Knudgaard i Stauning.

* * *

I et hus ikke langt fra det, vi lige har besøgt, var i 1880 Ellen Kirstine Jensen, 25 år, væverske. Det må antages, at det var hende, der blev gift med Chr. Degnbol, og som døde, da de boede i Stauning.

Her har boet flere både før og efter Ellen Kirstine, men deres spor er udvaskede, og kun den sidste familie skal nævnes. Manden, Mikkel Christen, døde under fiskeri på Stauning Fjord – han blev fundet i båden, der var halvfuld af vand. Da både kone og datter hed Mette, blev det selvsagt til „gammel Mette“ og „lille Mette“. Efter „lille Mette“'s død i 1903, måtte også dette hus forsvinde.

Og vi forsvinder også – nu går det mod Ll. Skindbjerg.

Lille Skindbjerg

På Lille Skindbjerg var i 1787 Jens Pedersen med kone, Kirsten (Torsdatter), samt Jens Jensen, hendes søn af første ægteskab.

1801 havde sidstnævnte gården, medens hans moder „nød ophold hos sønnen“.

I 1834 ejedes gården af Boile Thomsen og hans kone, Kirsten Mortensdatter. Der var tre børn: Mariane, Morten og Kirsten.

Thue Bentsen fra Stauning blev opført som ejer i 1845. Sammen med en tjenestepige var han ene på gården.

Ved et besøg på gården i 1860 finder man atter nye navne, idet gårdmanden nu er Ole Christen Pedersen fra Holmsland, og konen er Mariane Nielsdatter fra Hee. Børn: Peder og Niels Olesen.

Derefter finder vi ved tællingerne i 1870–80 og –90 Jeppe Christensen fra Borris og Ane Pedersen fra Hjortlund. Omkring århundredskiftet afstår de gården og bygger et nyt hjem på en del af marken øst for gården, og der møder vi dem senere. Deres børn: Christen, døde som ung, Ane Kathrine, gift med Ingvard Christensen i Bøvling, Ane Kirstine, død som ung, Petrea, se nedenfor.

Som ovenfor omtalt skiftede gården ejer omkring år 1900. Den overtoges da af Jens Grimstrup fra Gl. Dejbjerg og datteren på stedet, Petrea Christensen. De levede her til 1919, da de flyttede til Laven ved Silkeborg. Børn: Kristian, Peder, Aage og Jeppe.

Henrik Keseler, som nu kom til Lille Skindbjerg, var fra Brejning, og hans kone Kirstine Degnbol var fra Uglbjerg. Henrik var fra 1945 til –53 medlem af menighedsrådet og var i mange år formand for transformator-

foreningen. I 1960 afstod Henrik og Kirstine gården, hvorpå de flyttede til Skjern. Deres børn: Birthe Marie, sygemedhjælper, Bispebjerg hospital, Karl, se under Vognbjerg, Irene, g. m. Germand Thisted, Torsager savværk ved Viborg, Eigild, g. m. Kirstine Sandegaard, Flylder, Storgaard – Herborg, Gunhardt, se nedenfor, Ella, socialrådgiver, g. m. el.-ing. K. O. Jensen, Hvidovre, Inga, lægesekretær, g. m. Søren Hald, Esbjerg, Anna Lise, g. m. el.-mekaniker N. Brydegaard, Fole ved Rønde, Ninna, boghold. v. A. P. Møllers sukkerplant., Tanzania.

Gunhardt Keseler fik gården efter forældrene. Han er gift med Inger Nielsen fra Vejen. Børn: Jørn Henrik og Birger.

Øster Skindbjerg

Nu går det østpå fra Lille Skindbjerg, og her, hvor Jeppe Skindbjerg byggede et hus, er der nu en gård, Øster Skindbjerg. I 1913 døde Jeppe's kone, Ane, og i 1917 solgte han stedet, og året efter døde han.

Det var Jens Madsen fra Vesterager og hans kone Marie, (se under Vesterager) der kom til Øster Skindbjerg i 1917.

I 1920 solgte de til Marius Nielsen fra Skjern, og denne solgte i 1923 til Jens Bojsen fra Ulfborg. Jens Bojsens kone, Olga Klausen, er fra Haderup. 1957 afstod de gården og flyttede derpå til Skjern. Børn: Anna, gift med Villiam Lauridsen, se under Lyager, Ellen, gift med Magnus Madsen, bor i Givskud, Ingrid, gift med Alf Pedersen, bor i Vejle, Henry, se nedenfor.

Den nuværende ejer er Henry Bojsen, som er gift med Inga Nielsen fra Hinge. Børn: Jette og Bente.

Over Skindbjerg

Jorden hertil er købt fra St. Skindbjerg, og gården er opført i 1932 af Hans Keseler fra Brejning. Han blev gift med Dagmar Pahun fra Fole ved Gram. I 1945 solgte de gården og flyttede til Vester Lindet. Børn: Eva, Vagn Otto, Ejvind og Birgit.

Den nuværende ejer, der altså kom hertil 1945, er Albert Kirk fra Vesterager. Han og hans kone, Dagny Nielsen fra Leding, boede før på Nytoft, så det var ikke noget stort „flyt“, de foretog. Børn: Kirsten og Henning.

Nytoft

På jord udstykket fra Bøgholt opførtes gården her i 1929 af Erik Kirk fra Vesterager. Han solgte i 1940 til broderen, Albert Kirk, og tog ophold i Røde Kro, hvor han stadig er.

Da Albert og Dagny som omtalt under Over Skindbjerg i 1945 forlod Nytoft, kom i deres sted Laurids Nielsen fra Troldhede og hans kone, Sofie Jespersen fra Borris. Allerede 1947 solgte de og flyttede til Skjern. Børn: Jens Chr. og Magne.

De næste og nuværende ejere er Chr. Madsen fra Lønborg og Ingrid Søgaard fra Stauning. Børn: Ulla Margrethe, Knud, Jeppe, Hans Jørn og Aase Merete – alle hedder Søgaard Madsen.

I Forbifarten

På vej mod næste hjem. Vi kommer forbi haven på Bøgholt, men vi skal ikke ind, idet vi jo allerede har været her.

Men hvad er det? Bedst som vi svinger om havehjørnet, er der noget, der fanger vor opmærksomhed. Var det en skikkelse, vi så et glimt af mellem havens træer, eller var det en skygge?

Her har de vandret op og ned, frem og tilbage – den lange række af præster og deres koner . . . Her gik Langø imellem han skrev med den fine håndskrift . . . Her gik Jungersen – provsten – hvis arbejde sattes højt, hvilket kendes på, at da en mands evner til at beherske en situation blev draget i tvivl, sagde han med selvfølelse „a er konfirmeret af en provst“ – og så færdig med mere snak om den ting . . . Her gik Faurschou, syg og træt, til han segnede under sygdom og arbejdets byrder . . . Her gik Balslev, dengang hans hustru blev taget bort, og han skrev: „Du dyre hustru lille“ . . . Her stred Norup den sidste tunge strid, mens man ventede i spænding og med ængstelse . . . Her har de gået, Søbye og Boeck, nygifte med deres koner, og glædet sig over havens skønhed og frugtbarhed.

Ja, det er ikke let at komme forbi, uden at minderne taler. Men, som hun sagde konen „i hvert så fald“ – vi må videre.

STATIONSBYEN

I stationsbyen, hvor den første præstegård lå indtil branden i 1819, ligger der en ny gård.

Her begyndte i 1940 Peder Madsen fra Rindom og Tove Pedersen fra Ringkøbing deres arbejde på bar bund. Det gik dog hurtigt fremad – bedriften udvidedes, og der føjedes immervæk en ny fløj til bygningerne. Denne hurtige fremgang vidnede om en arbejdsindsats, der ikke blot vakte vor forundring, men som også videre ud har fremkaldt anerkendelse, og denne har fundet udtryk i diplom fra husmandsforeningen og landboforeningens sølvmedalje. I 1962 solgte de og købte Sædding Hedegaard, hvor de nu bor. Børn: Inger Marie (gift med Tage Hansen, bor i Bølling), Kaj, Lis

(gift med Magne Siggaard, bor i Ikast), Kurt, Ruth, Henny, Jytte, Sonja, Flemming, Grethe, Conny, Helle og Sven.

De næste og nuværende ejere: Jens Andersen fra Sædding og Emma Vestergaard fra Astrup. Børn: Niels Chr. og Henrik.

* * *

Ved siden af sidst omtalte ejendom har vi et hus, bygget i 1926 af Johanne Kirk fra Vesterager. Efter at hun i 1929 var flyttet til Nytoft, kom der i de følgende ti år forskellige lejere.

I 1939 solgte Johanne Kirks arvinger huset til Kathrine Jensen fra Vognbjerg, og her var hun til sin død i 1959. Hos hende var i fire et halvt år Hans P. Jensen med familie (1942–47), en slags mellemstation fra Stampen til Kirkebyen.

I 1959 blev huset købt af Alfred Simmelkjær fra Astrup og hans kone Marie ? , og i 1963 solgte de og flyttede til Tulstrup. Børn: Margit, Tove, Bente, Elit og Eva.

Nu ejes huset af Ejgild Stokholm fra Ørnhøj og Emmy Kristensen fra Thorsted. Børn: John og Kirsten Yvonne.

* * *

Det næste hus på samme side af vejen er opført i 1924 af murer Ingvar Chr. Astrup. Der er to lejligheder i huset, og de har det meste af tiden været beboet begge to.

Nogle år ejedes huset af banenæstformand Laurids Larsen, der var kommet tilbage til Dejbjerg.

Han solgte i 1935 og flyttede til Lem, og siden da har Chr. V. Lauridsen, kaldet Bak, gift med Valborg Andersen fra Tanning, ejet huset. Deres børn: Grethe, gift med Niels Arne Pagaard, bor i Skagen, Ove, er i hjemmet.

Af lejere kan nævnes: P. N. Tornbjerg, banearbejder Chr. Nielsen, Erhart Larsen, Adamine Hansen og Peder Tanning.

* * *

Huset ved siden af ind til banen er købmandens. Det var P. Holm Faurholt fra Ølstrup, der i 1923 byggede hus her og begyndte som købmand. Hans kone Ketty ? , var fra Vestervig. 1927 solgte de og flyttede til Vestervig.

Forretningen dreves nu videre af P. Beck Jørgensen, der er fra Lunde. Han var gift med Mary Kirsten Sørensen fra Esbjerg. Hun levede til 1928, og derefter var svigerinden, Asta Sørensen, husholdelske og medhjælper i forretningen, indtil Jørgensen i 1941 giftede sig med Ingeborg Larsen fra Fredericia. Jørgensen har været formand for Dejbjerg Sogns Sygekasse siden

1935, kasserer for transformatorforeningen fra dennes start i 1938, medlem af menighedsrådet 1945–53 (kirkeværge), og gennem mange år kommunal revisor. Børn: Bent, (1. ægtesk.), gift med Anna Rigmor Nielsen, er i Varde, Else, (2. ægtesk.), musikstuderende, er i Esbjerg.

* * *

På den modsatte side af vejen er der også et hus. Det blev bygget omkring 1930 af Sine Sørensen, som vi har mødt i Vognbjerg og Nysted. Hun var her til 1954, da hun flyttede ind på De gamles Hjem i Stauning, og her døde hun i 1959.

Også i dette hus er der to lejligheder, og af lejere kan nævnes: Chr. Bjerg, Morten Bjerg, Jens Tanning o. fl. a.

Ved Sine Sørensens bortrejse solgtes huset til tømrer Karl Thomsen fra Rabjerg og hans kone, Kirstine Madsen fra Bølling. I 1964 solgte de og flyttede til Skjern. Børn: Lisbeth og Peder Michael.

De nuværende ejere er Svend Aage Christensen fra No og Jytte Kjær fra Sdr. Vium. Børn: Lone og Ole.

Vogterhuset

Hvor kommunevejen krydser jernbanen ligger der et ledvogterhus. Her var i 1880 ledvogter Peder Sørensen, konen Anna Margrethe Andersen og sønnen Anders.

I 1890 boede i huset Jens Thomsen og konen Kirstine, kaldet madam Thomsen. Hun solgte billetter og handlede med slik. Efter hans afsked med tjenesten flyttede de til Ringkøbing. Børn: Der var flere døtre, muligvis fire i alt; en af dem, Alvira, blev gift med Anton Pedersen, se under Gl. Dejbjerg. Desuden var der sønnen Hans Thomsen.

Der fulgte endnu to ledvogtere, hvorefter huset blev bolig for de ved stationen ansatte portører, af hvilke een hed Skou.

Efter at denne stilling blev nedlagt, har her været en række banearbejdere. Vi nævner: Ejvind Larsen, Christian Jensen Bill, Ejvind Madsen, Arne P. M. Degn og Henning Jensen.

* * *

Vi er nu øst for jernbanen, og her opførte Erhart Larsen i 1946 et hus, hvor han og hans kone, Johanne Andersen fra Tanning, bor. Erhardt var i mange år stationspasser, indtil Dejbjerg station nedlagdes. Siden da har han arbejdet på Lem station. Han valgtes i 1954 ind i sognerådet og har hele tiden fra da været sognerådets kasserer: Børn: Børge, se under kirkebyen, Inga, gift med Villy Pagaard, er i Skjern.

Debjerg station

Den første stationsmester, der kom hertil i 1923, hed Vøttrup. Han rejste igen 1929, og derefter fulgte: Søgaard, Nielsen, Ringø Hansen, Christiansen og til sidst Marinus Nielsen.

Han var her fra 1951, til han tog sin afsked i 1962, hvorefter stationen nedlagdes. Nielsen kom fra Farre og var gift med Karen Langdal fra Taulov. De tog del i samfundslivet, og ikke mindst arbejdet inden for D.M.S. var de optaget af. Fru Nielsen døde 1961, og mange her fra sognet fulgte hende til hendes sidste hvilested på Taulov kirkegård. Efter at have afsluttet arbejdet her på stationen rejste Nielsen til Taulov, og her bor han stadig og er nu gift med Maja Jensen fra Bundsbæk.

TANNING

På den nordligste af de to Tanning-gårde var der i 1787 en mand ved navn Jens Knudsen. Hans kone, Mette Kirstine Christensdatter, var gift anden gang, og der nævnedes to børn af sidste ægteskab, Anders Jensen, 26 år, skoleholder, og Maren Jensdatter, 24 år.

I 1801 var Anders Jensen gårdmand, og hans søster Maren var hos ham. Anders Jensen benævntes stadig skoleholder. Jens Knudsen og Mette Kirstine „nød ophold hos sønnen“.

Det er nye folk vi finder i 1834. Manden hedder Niels Hansen og konen Ane Kirstine Andersdatter, og der er to børn. Her er dog en gammel bekendt, nemlig den 72-årige Maren Jensdatter, aftægtsnyderske. Desuden er her en karl og en pige, en 15 års dreng, indlejet af fattigvæsnet, samt skærslipper Hans Nielsen og hans datter Christine. Der må have været god plads i huset.

Her er atter nye beboere i 1845, nemlig Knud Andersen fra Borris og Maren Marcusdatter fra Lem. De har en søn Anders Knudsen på 1 år, og her er også Anders Mikkelsen og Karen Knudsdatter, husbondens forældre.

I 1860 er Knud borte, og Maren Marcusdatter er gift påny – nu med Laust Mikkelsen.

1870 ser vi Maren for sidste gang; hun er da enke. Børn: Anders Knudsen, Marens søn af første ægteskab, Johanne Lauridsen, gift med Laurids Dideriksen, se under Leding, Knud Lauridsen, hvis kone hed Emma, havde en gård i Tim, Mikkel Chr. Lauridsen havde en gård, Else Johanne Lauridsen, Markus Lauridsen boede i Tim.

Chr. Frederik Esmarch, født i Lem præstegård, og hans kone, Johanne Kirstine Larsen, født i Faurby i Lem, havde overtaget gården i 1880. Han døde i 1922 og hun i 1928. Deres sidste år levede de som aftægtsfolk på går-

den. Børn: Hans Haagen, se under Nysted, Lars Faurby, se nedenfor, Frederik, gift, manufakturforretning i Tarm, Anna Kirstine, død 1897 – 23 år gammel, Johannes, gift med Ane Birk, forhenv. lærerinde, ejer af Række Mølle-gård, Ane Kathrine, se under kirkebyen.

Lars Faurby Esmarch var gift med Hansine Vilhelmine Knudsen fra Snejbjerg. Hans var nogle år i Amerika og kom derefter hjem og fik gården her. Lars døde 1926, mens Hansine levede til 1946. De fik to sønner: Christen, som rejste til Amerika, og Arthur, gift med Johanne Astrup herfra. Også de har været en tid i Amerika, men bor nu i Nr. Nebel.

Gårdens nuværende ejere er Johannes Ladekjær fra Lønborg og Karen Jensen fra Skjern. Johannes var i sognerådet 1954–62 og i menighedsrådet 1953–61. Der er en datter, Else Ladekjær.

* * *

På den anden gård i Tanning var der både i 1787 og i 1801 en mand, Christen Jacobsen, og hans kone, Else Giødesdatter. Der nævnes fire børn: Bennet og Mette Mortensen, Elses børn af første ægteskab (hendes første mand har altså heddet Morten), og desuden Malene og Maren Christensen, altså børn af sidste ægteskab.

I 1834 og igen i 1845 hed ejeren Poul Andersen og konen Ane Katrine Jensdatter. Børn: Jens Poulsen, havde gården 1860, han var ugift, Anders, Niels, gift med Else Marie Mikkelsen fra Letager, se under Vognbjerg, John, Ane Cecilie, gift med Anders Hansen, se under Gl. Dejbjerg.

Kommen frem til 1870 finder vi Henrik Andersen og konen Johanne Christensen på gården. Han var fra Skjern – hun fra Dejbjerg. De var her til deres død. Johanne levede til 1924, og Henrik døde i 1927. Af deres børn nævnes nogle (listen er ufuldstændig, men der var vist nok også 23 børn i alt): Christen, Ane Katrine, Anders Chr., Karen Margrethe, Peder, Jens Laurids, Hans Peder, Margrethe, Christian, Helene, Jens Peder, Maren Kirstine og Niels Chr.

Det blev sønnen, Peder Andersen, der overtog gården. Han var gift med Mariane Nielsen fra Hee. Peder Andersen (Pe Tanning) var kendt og vellidt for det gode humør, han altid mødte frem med. Han døde 1957 og Mariane året efter. Børn: Elisabeth, gift med vognmand Chr. Larsen i Skjern, Johanne, gift med Erhardt Larsen, bor i stationsbyen, Valborg, gift med Chr. V. Lauridsen, bor i stationsbyen, Christen, se nedenfor.

Den nuværende ejer Chr. Andersen, kaldet Tanning, var gift med Johanne Johansen fra Nysted, indtil hun pludseligt døde i 1958. Børn: Harry, gift med Birgit Mølhede fra Herborg, elektriker i Skjern, Lissy, gift med Hans Chr. Michaelsen, bor i Aarhus, Benny, er i hjemmet.

GL. DEJBJERG

Vi kommer fra besøget i Tanning og bøjer nu med vejen om til Gl. Dejbjerg, og her kommer vi først til en gård ved nordsiden af vejen. På dette sted byggede Peder Grimstrup en lille ejendom, efter at han havde afstået sin gård andetsteds i Gl. Dejbjerg. Han solgte i 1900 stedet til Jeppe Søndergaard, der ligesom sin hustru Ane Jensen, var fra Sædding. Ejendommens område var til at begynde med mindre, men den kom på den nuværende størrelse ved tilkøb af jord fra Dejbjerglund.

I 1904 flyttede Jeppe Søndergaard og Ane til Skjern, og i deres sted kom Jens Peder Pedersen og Andrea Poulsen fra Letager, og de var her til 1916, da de solgte og flyttede om på naboejendommen, hvor vi møder dem igen om lidt.

De nye ejere var Peder Sandager Nielsen fra Sandager og Inger Mortensen fra Holmsland. Peder var medlem af menighedsrådet 1934–45. I 1948 afstod han gården og byggede et hus i kirkebyen, og her møder vi ham senere. Børn: Niels Chr., gift med Anne Marie Jensen, har en gård i Mejlby, Marie, gift med Kjeld Christensen, har en gård i Vindelev, Ernst, gift med Maja Kongensholm, se under Margrethelund, Emma, sygeplejerske, er i Odense.

Ernst Sandager overtog i 1948 gården, som han i 1952 igen solgte til Jens Heldgaard og Marie Madsen, begge fra Borris. De kom hertil, efter at forsvaret havde overtaget deres tidligere ejendom i Borris, og de er her endnu. Børn: Henrik, gift med Ruth Nielsen, er i Tarm, Grethe, gift med Niels Chr. Rasmussen, er i Tarm, Poul Erik, er i hjemmet.

* * *

Ved siden af ligger den gård, som allerede er omtalt som Skolen i Gl. Dejbjerg. Det formodes, at den første, der har boet på stedet, var Daniel Pedersen, degn og lærer i Dejbjerg–Hanning fra 1676 til 1726. Det er om ham, der fortælles, at han i 1683 var ugift og havde tjenestepige og en ko. Men dette er ikke degnehistorie, her gælder det ejendommens del i sognets liv.

I 1787 finder vi Jens Christensen Aabye, degn og skoleholder, og hans kone Margrethe. De er her stadig i 1801 sammen med sønnen Peder Brostrup Aabye. Denne blev i 1803 faderens efterfølger. I 1834 finder vi, at han ikke bor i skolen, men derimod på gården øst for denne. Til gengæld bor omtalte gårds tidligere ejere i skolen – omtalt som degnens aftægtsfolk.

Disse folk er Peder Pedersen fra Lønborg og Marie Cecilie Ramsing fra Dejbjerglund, se under Dejbjerglund. De bor her stadig i 1845.

Fra 1857 til -60 var Andreas Thjellesen her, og så kom Gjøde Jensen Plauborg og hans kone Else Rahbek, se under degne og lærere i Dejbjerg. Plauborg flyttede herfra 1905. Børn: Mette Kathrine, gift, Viumkrog, Anne Marie, Dagmar Jensine, gift, slagter i Tarm, Jens, ved D.S.B., Roskilde, Mads Rahbek, se under Vognbjerg, Agnethe Nielsine, gift med lærer I. P. Jensen, Stauning vestre skole, Ane, se under Rabjerg, Kirsten Marie, se under Bækbogaard.

Efter Plauborgs bortrejse var lærer C. C. Clausen her et år, og derpå solgte sognerådet ejendommen – den nu nedlagte skole – til forpagter af præstegården, Jacob Pedersen. Her var så Jacob og Else Marie; men i 1911 døde Jacob, og i 1916 afstod Else Marie ejendommen og tog ophold i de gamle skolestuer, og her levede hun til 1929. Børn: Jens P. Pedersen, se nedenfor samt under forrige ejendom, Anton, gift med Alvira Bronehof Thomsen, Dejbjerg, ved D.S.B., Anna, er nu på De gamles Hjem i Hanning.

Som tidligere omtalt solgte Jens P. Pedersen i 1916 naboejendommen til Peder Sandager, og derpå overtog han den gamle skole efter sin moder. Han og Andrea havde nu denne til 1932, hvorefter de tog ophold i skolestuerne. Jens Peder var i 13 år ringer og graver ved Dejbjerg kirke. Han døde i 1958 efter at have været enkemand siden 1955. Børn: Elisabeth, er i Amerika (under et besøg herhjemme i 1964 døde hendes mand, Chr. Tarp Jensen fra Skjern, og blev begravet på kirkegården her), Marie, gift med Knud Kristensen, bor i Lomborg, Jane, gift med Gerhardt Mortensen, se nedenfor.

Gerhardt og Jane har været på den gamle skoles grund siden 1932. Gerhardt var i menighedsrådet 1953–61 som kirkeværge – i den tid foregik restaureringen af kirken. Børn: Esther, gift med Anton Krejbjerg, har en gård i Kolstrup i Lem, Eva, gift med Hans Frandsen fra Fæster, vi møder dem senere i Gl. Dejbjerg.

* * *

Det går videre med vejen, og snart svinger denne om en gård og fortsætter i sydøstlig retning, men før vi søger videre, må vi ind på gården. Den første vi møder, er datteren fra Dejbjerglund, Marie Cecilie Ramsing, der ejede gården og var gift med Peder Pedersen.

Som vi har set, havde de i 1834 solgt gården til sognedegn og gårdmand Peder Brostrup Aabye. I 1845 kaldes han kirkesanger for Dejbjerg og Hanning. Hans kone, Christiane Dorthea Meiner, var fra Lønborg.

I 1860 finder vi Peder Jensen Grimstrup og Karen Jensen Stensig, begge fra Sædding. De havde gården til 1895. Peder Grimstrup var i sognerådet 1868–74 og atter i to perioder 1880–86. Karen døde 1903, Peder 1906. Børn: Ane Kathrine Pedersen, gift med Jesper Bech, se under Ieding, Jens Grimstrup, gift med Petrea Kristensen, se under Ll. Skindbjerg, Jens Sten-

sig, se nedenfor, Jacob Grimstrup, gift med Ingeborg Busk, møbelsnedker i Borris.

Jens Stensig, gift med Margrethe Enevoldsen fra Hanning, fik gården. Jens var i sognerådet 1913–21 og i menighedsrådet 1926–34. De døde begge i kirkebyen i 1949. Børn: Johanne Nørgaard Grimstrup, død 1919, 23 år gammel, Peder Grimstrup, se nedenfor, Christen Stensig, er i Argentina.

Efter i nogle år at have været i Argentina kom Peder Grimstrup, kaldet Peder Stensig, hjem og overtog gården efter forældrene. Han solgte den i 1946 og var efter forældrenes død igen en tur i Argentina; nu bor han i Faaborg ved Varde.

Ejnar Nielsen fra Grønbjerg, der nu kom til gården, er gift med Karen Jeppesen fra Ulfborg. De var her til 1958, da de flyttede til Nr. Lem ved Lemvig. Børn: Marie, sygeplejerske, gift, bor i Viborg, Inger, gift, bor på Sjælland, Niels Chr., købmand i Esbjerg, Else, syerske, bor i Herning, Oluf, udlært købmand, bor i Kbhvn., Elisabeth, er i Tarm.

De nuværende ejere er Holger Clemmensen og Else Marie Jørgensen, begge fra Herborg. De har været her siden 1958. Fru Clemmensen, der er lærerinde, har arbejde ved sognets skoler. Børn: Anna Marie, Jens Oluf, Finn og Hans Peder.

* * *

Der er ikke langt til næste gård. Her boede i 1834 Niels Jensen og Bodil Jensdatter med to døtre, Ane Else og Jensine.

1845 hed ejeren Jens Mortensen, og hans kone hed Ane Marie Pedersdatter. Der var fire børn, Else Kathrine, Petrine, Karen og Morten.

Nikolaj Olesen fra Velling, som var på gården i 1860, synes at have været gift, men hans kone omtales ikke. Derimod nævnes to aftægtsfolk, Hans Christensen og Inger Marie; måske har de haft gården, måske ikke.

I 1870 er her en gårdfæster, og det betyder, at vi er ved den tid, da kirken ejer „stedet“. Fæsterfolkene var Christen Olesen fra Velling og Grethe Madsdatter fra Stauning. Der var tre børn: Mads, Mette Marie og Else.

Vi kommer frem til 1880, og nu er det Christen Hedegaard Hansen, født i Hanning Hedegaard, og Karen Hansen (Sejrup), født i Strellev, vi finder på ejendommen. De havde den, så længe de levede. Karen døde 1916, Chr. Hansen i 1918. Børn: Ane, sygeplejerske, død 1938, og Maren, gift med Christen Damgaard, havde en gård i Nr. Lem ved Lemvig.

På ejendommen kom nu Hans Chr. Christensen og hans kone, Kirstine, de kom hertil fra Hanning.

Efter nogle år byttede de ejendom med Anders Støibjerg, og de kom derved til Aadum.

Støibjerg efterfulgtes af Anders Andersen og hans kone Kathrine.

Så fulgte Kristen Bilbjerg og Andrea Kristensen fra Sædding. De var her

til 1947 og flyttede da til Skjern. Børn: Maren Gahner Bilbjerg, har et børnehjem, Ane Kathrine Bilbjerg, gift med Abildgaard Larsen, er i Bøvling, Jenny Bilbjerg, gift med Henrik Ager, er i Skjern.

Næste ejer var Jens Chr. Hasager Kirk fra Bøgholt og Inger Rasmussen fra Fyn. De solgte i 1953 og bor nu i Skjern.

Fra 1953 til 1957 ejedes stedet af Tage Kristensen og kone, Karen.

Nuværende ejer er Hans Frandsen fra Faster. Han er gift med Eva Mortensen her fra Gl. Dejbjerg. Børn: Erik, Bodil og Gunnar.

* * *

Lidt længere mod syd har vi den sidste ejendom i Gl. Dejbjerg. På den boede i 1834 husmand Hans Andersen og Karen Sophia Jacobsdatter. De var her igen i 1845. Der nævnes fire børn, Jacob og Anders Hansen samt Ane og Ellen Kathrine Hansdatter.

I 1860 havde sønnen Anders Hansen ejendommen, og søsteren Ane, var hos ham. Anders blev dog snart gift med Ane Cecilie Poulsen fra Tanning. 1881 døde han, mens Ane Cecilie levede til 1915. Børn: Karen Sophie, Anna Kathrine, Hans, Ane, Poul.

Omkring 1885 kom Niels Chr. Nielsen fra Sdr. Bork hertil; hans kone, Abigaiel Marie Nielsen, var fra Hemmet. Niels Chr. var i sognerådet 1893–98. Han døde 1927, og Abigaiel døde 1934. Børn: Niels, Maren, er i Amerika, Sine, gift med Marthinus Hansen, kaldet Engsig, har en gård i Faster, Anne, se nedenfor, Peder, død 1913, 16 år gammel.

Anne Nielsen blev gift med Søren Larsen fra Bork, og de overtog ejendommen omkring 1921. I 1925 blev Søren landpost, og denne bestilling passede han sammen med ejendommens drift til 1951, da han og Anne rejste til Skjern. Børn: Abildgaard, se under forrige ejendom, Betty, gift med Harry Enevoldsen, Skjern.

Nu kom Jacob Nielsen fra Grønbjerg, og han var her til 1964, da han solgte til Morten Bjerg og hans kone, Kirsten Sørensen. De kom fra Letager. Børn: Anna Marie og Agnes.

Damhus

Øst for Gl. Dejbjerg inde mellem hedebakkerne ligger huset, der kaldes Damhus. Her var i 1880 Jens Christiansen, kaldet Lunde, fra Stauning og hans kone, Maren Hansen fra Rabjerg. Jens Lunde døde 1912, Maren 1936. Børn: Hans, se under Vognbjerg, Inger Marie, gift med Chr. Bouvtrup, boede i Ulfborg, Christen, senere kaldet Bork, se under Alkjærsg, Bodil, gift med Karl Begge Karlsen, gård i Stauning, Else, var i Kbhvn., Kirsten, se under Lilbech, Othea, se under Vognbjerg, Bertel, gift med Signe Hansen, bor i Skjern.

De næste beboere var Chr. Mulbjerg og Juliane; så kom Marinus Jensen og Gine og derpå Sofus Jensen og Marie.

Nu bor her Viggo Bjerg og Frida. Børn: Marie, gift, bor i Fredericia, Ingrid, gift, bor i Vejle, Jens Martin, er hjemme, Svend Erik, er hjemme, Niels Arne, er hjemme.

KIRKEBYEN

Ved vejen, der fra kirken fører sydpå til Vognbjerg, ligger der, når man kommer forbi den gamle herregårdshave, et hus. Det er opført i 1963 af Børge Larsen, der bor her sammen med sin kone, Kirstine Pedersen, fra Dejbjerglund. Børge arbejder på fabriken „H. S. Hansen“ i Lem og driver desuden avl af mink. Børn: Erling, Peder og Jan.

* * *

Når man kommer til kirkebyen østfra, kommer man først til et hus på højre side af vejen. Huset ligger højt og noget tilbagetrukket. Det var Arthur Esmarch (se under Tanning), der i 1942 byggede dette hus. Han solgte det i 1950 og rejste med sin familie til Amerika. Senere er han og hans kone dog kommet tilbage, mens datteren Gerda og sønnen Svend stadig er i Amerika.

Efter Arthur kom Jens Lauridsen, som vi tidligere har mødt i Bundsbæk og Vognbjerg. Her var nu Jens og Elna, indtil Jens døde i 1962, og siden da har Elna været alene i huset.

* * *

Det næste hus er på samme side af vejen; men medens det første var et højt hus, der lå højt, er dette lavt, og det ligger også lavt, men pladsen, det ligger på, fremtræder hyggelig og lun. Huset er bygget af Peder Sandager i 1948. Her boede han sammen med Inger, til hun døde i 1962, og nu er han ene i huset.

* * *

Huset næst efter er det, som Sofus Jensen og Marie Olesen fra Alkjærsgig byggede, og hvortil de flyttede fra Damhus. Sofus var nogle år vejmand, og det er fra den tid hans kendte udtalelse stammer: „Det er da sær, de altid kan træf å få de dummet i æ sognråd“. Siden arbejdede han i brunkullene i Fiskbæk. Dette betød en cykletur herfra og derop og tilbage hver dag i al slags vejr og føre, stadig op og ned over banker og gennem lavninger – og der var vel at mærke ikke tale om asfalt, men om løse sten og grus, vaskebræt og huller – det var vist nærmest, hvad man kan kalde en blandet fornøjelse. De solgte i 1951 og flyttede til Skjern. Børn: Svend Aage, er gift og bor i Hvide Sande, Gudrun, gift med Chr. Jacobsen, er i Hvide Sande,

Laugette, Verner Heinrich, død 1946, Hubert, gift, bor i Videbæk, Magda, er i Amerika, Elva, gift med Peter Sørensen, bor i Ribe, Betty, gift med Jens Jensen, bor i Skjern.

Peter Lillelund fra Sandager tog nu bolig i huset sammen med sin kone, Margrethe Jensen fra Fjelsevang. Hun døde 1959, og nu er Peder Lillelund alene i huset. Børn: Villiam, gift med Karen Lauridsen, er i Vemb, Christen, kontrolassistent i Skjern, Ingrid, gift med Thorvald Prangsgaard, Boller ved Horsens, Niels, har en gård i Herborg, Holger, fodermester St. Skindbjerg, Maja, gift med Anders Jansen, Faster, Johannes, gift med Ingrid Nielsen, Munkebjerg, Erna, gift med Jens Kongensholm, Skjern.

* * *

Vi er nu ved indkørslen til det gamle Dejbjerglund – den nuværende præstegård. Dersom et sådant sted kunne fortælle om, hvad og hvem der i tidernes løb er færdedes her igennem, da ville vi nok blive her længere, end vi gør det i dag. Men selv om vi tidligere har været på besøg her og i præstegården i stationsbyen og ikke nu skal indenfor, så må vi dog følge med i fædrenes spor gennem indkørslen og standse et øjeblik på gårdspladsen.

Her tiltrækker indgangsdøren sig vor opmærksomhed – ikke herregårdens, men præstegårdens indgangsdør . . . Her er han kommet ind, den lykkelige fader, for at melde at et nyt liv har holdt sit indtog i hjemmet . . .

Præstegården

Dejbjergpriester.

Her er de kommet ind, de to mænd, for at bede om at der måtte blive lyst til ægteskab for deres søn og datter . . . Her er han kommet ind med bøjet ryg og furet ansigt, manden, for at melde at døden var brudt ind hos ham og havde tagets hjemmets dyreste eje . . . Og her kom endelig han med tøvende skridt – som bærende en tung byrde – mon han derinde, den højestes tjener, kunne og ville hjælpe ham? Vi kommer til at tænke på ham, Nikodemus. Der gik en time, og manden kom ud igen – var fodskiftet mere frit? – søgte blikket højere opad? Måske havde tjeneren derinde i en time ved samtale og bøn ydet mere værdifuld tjeneste end i en tilsvarende tid på prædikestolen.

Det er som lyder i os Ingemanns ord:

*Tider skal komme,
tider skal hennulle,
slægt skal følge slægters gang;
aldrig forstummer
tonen fra Himlen
i sjælels glade pilgrimssang.*

Og så går vi alligevel ind. Vi må hilse på Hans Pedersen, bedre kendt som „Dejbjergpræsten“, og præstefruen, Birthe von Buchwald. I 40 år har pastor Pedersen haft tjeneste i Dejbjerg. I et sogn sker der ikke så lidt i et sådant spand af år. Tænker vi på dem, der ved den tids begyndelse levede i Vesterager, Rabjerg, Leding, Vognbjerg, Gl. Dejbjerg o. s. v., da vil vi se, at kun enkelte af dem endnu lever på samme sted. Pastor Pedersen har set den ældre slægt forsvinde; mange er de sygesenge, han har stået ved; mange er de grave, han har udtalt forjættelsens ord over „den, som tror på mig, om han end er død, skal han dog leve“; mange har han konfirmeret, mange ægteskaber har han nedbedt velsignelse over, og han har døbt alle under 40 år. Vi må vel sige, om sognets liv og pastor Pedersens virke, at de to kan ikke skilles ad. Børn: Merry Agnethe, Hans Erland og Birthe.

* * *

Over for præstegården ligger et hus, hævet over omgivelserne. Vi glemmer det imidlertid straks for at se på de mange roser foran, et smukt syn. Dette hus byggede Richardt Astrup i 1929, og her bor han stadig sammen med sin kone, Ella Pedersen fra Hedeby i Skjern. Richardt er tømrersvend og har hele tiden arbejdet med sit håndværk, og mange koner i sognet glæder sig ved de køkkenborde og -skabe, han har fremstillet til dem. Børn: Peder Aksel, gift med Bente Sørensen fra Ølgod, tandlæge i Varde, Anna Grete, gift med lærer Finn Poulsen i Holstebro, Poul Nørregaard, død i 1949, 10 år gammel.

* * *

Midt i byen ligger købmandens hus. Det var Jens H. Christiansen fra Ølgod, der i 1930 byggede dette hus og startede en købmandsforretning på stedet. Han og hans kone, Birthe Marie Christensen fra Horne var her, til de i 1942 afstod forretningen og flyttede til Ølgod. Børn: Jens, gift med Asta Jensen, bor i Aars, Else Marie, gift med Arne Jensen, bor i Gaarde, Bertel, se nedenfor, Magda, ugift.

Bertel Christiansen overtog forretningen efter sin fader, og han driver den stadig. Han er gift med Jenny Kjærgaard Laugesen fra Kjærgaard. Sam-

men med købmandsforretningen har Bertel også drevet lillebilforretning. Børn: Hans Christen, kolonialkommis, Tove, er i hjemmet.

* * *

Vest for købmandens hus ligger det første hus, der blev bygget i kirkebyen, og det er samtidig det sidste, som Christen Astrup har muret. Han var på det tidspunkt så medtaget af gigt, at han sad på knæene til murerarbejdet. Her levede han og Stine deres sidste dage. Stine døde 1945, Christen 1948. Børn, se under Sandager.

Nu er det Ingvar dt Chr. Astrup, der ejer huset. Han er gift med Kathrine Bech fra Leding. Som sin far og farfar er også han muremester, og talrige er de huse i sognet, som han har muret med på. Nu har han afstået forretningen, men han svinger stadig mureskeen. Børn: Anna Kathrine, gift med Kaj Andersen, bor i København, Kristine, gift med Jens Christensen, bor i Aadum, Rigmor, gift med Otto Rasmussen, bor i Odense, Emil, er i Amerika, Ingrid, se videre under kirkebyen, Jesper, bor i hjemmet og fører murerforretningen videre, Karen Marie, gift med Arne Pedersen, bor i Grønbjerg, Kristen, gift med Eva Lauridsen fra Stauning, bor i Lem, Ove Nyrup Andersen, dattersøn.

* * *

Det næste hus, der ligger noget tilbage, er efter den seneste om- og tilbygning kommet til at omfatte to lejligheder, værksted og udstillingslokale.

Her har Julius Astrup boet og drevet tømrerforretning i 40 år. Nu har han afstået denne til sønnen. Mange er de nye huse, han har været med til at opføre, og mange er de gamle, han har lavet om på og stivet af, og det kan vist nok siges, at han er den der er mest huskendt her i sognet. Han er gift med Inger Jensen fra Skjern. De er nu flyttet ind i den nye lejlighed og har overladt den gamle til efterfølgerne. Børn: Else Fjord, gift med Niels Aage Juul, metalarbejder i Varde, Holger Lund, gift med Tove Hindhede Madsen fra Skjern.

Holger driver nu forretningen. Børn: Claus Lund.

* * *

Første beboer af det næste hus var Ingv. Chr. Astrup. Imidlertid solgte han snart til Ejnar Kristensen fra Grønbjerg. Denne byggede værksted og begyndte en smedeforretning, men rejste i løbet af kort tid herfra.

Derefter var smedemester Lyder Andersen fra Skjern en tid i huset; hans kone, Anna Kathrine Hansen, var fra Gl. Dejbjerg.

Efter Lyders bortrejse kom Frederik K. Olsen hertil som smed. Han var her til 1953, da han solgte og flyttede til Ringkøbing, hvor han senere er død. Hans kone Julia Olsen lever endnu.

Den nuværende ejer, Peder Mortensen, havde en ejendom i Lønborg, før han købte huset og forretningen her af Olsen. Peder og hans kone, Kirstine Sandager, bor stadig i huset, mens en søn driver smedeforretningen. Børn: Niels Chr. Sandager, gift med Lissi Rasmussen, gartner i Give, Martin Sandager, se videre under kirkebyen, Edith Sandager, gift med Kaj Dahl, vognmandsforretning i Lønborg.

Margrethelund

Under omtale af Dejbjerglund så vi, at Ramsings svigersøn, Chr. Aug. Kaysen, efter at hans første kone, Karen Glerup Ramsing, var død, blev gift med en anden af Ramsings døtre, Marie Margrethe, og fik en gård under Dejbjerglund, kaldet efter hustruen: Margrethelund.

Denne gård, der havde sit jordtilliggende vest for kommunevejen, lå i nærheden af det sted, hvor nu mergelgraven er. Ved tællingen 1834 var Marie Margrethe på gården, benævnt enke og ejerinde, og sammen med hende var forpagter Hans Nissen Smidt.

Vilhelm Dresler købte i 1850 gården; han nedrev bygningerne og lagde atter jorden sammen med Dejbjerglunds.

Efter Dejbjerglunds brand i 1921 og den følgende udstykning, blev der bygget en gård vest for kirken, og denne fik nu navnet Margrethelund.

Jeppe Kongensholm

Gården opførtes af Christen Astrup, som i 1926 solgte den til Jeppe Kongensholm fra Hanning. Jeppe er gift med Karen Pedersen fra Bølling. Han havde tidligere en gård i Lønborg. 1929–44 var Jeppe medlem af sognerådet (fra –33 som formand), han var i menighedsrådet fra 1945–53, siden 1945 medlem af provstiudvalget, 1946 til –62 medlem af Ringkøbing Amtsråd. Disse hverv har ført med sig et stort arbejde på mange områder. I 1959 blev han ridder af Danebrog. I 1953 nedbrændte gårdens avlsbygninger ved lynnedslag, hvorpå Jeppe solgte den og byggede et hus nord for gården. Børn: Maja, se nedenfor, Jane, gift med Ejner Dideriksen, har en gård i Lønborg, Jens, gift med Erna Lillelund, installatør i Skjern.

Ernst Sandager, gift med Maja Kongensholm, har nu haft gården siden 1953. Ernst blev i 1962 udnævnt til sognefoged; han blev valgt ind i menighedsrådet 1961 (kirkeværge) og i sognerådet i 1962. Ved gårdens drift har han særlig lagt an på svineavl. Han er indehaver af „Avlscentret Dejbjerg“. At dette arbejde er lykkedes, ses bl. a. af, at han i 1962 ved ungskuet i Herning fik jyllandspræmien for skuets bedste ordne. Børn: Helge, Peder, Jeppe, Karen og Inger.

* * *

Som lige omtalt byggede Jeppe Kongensholm i 1953 et hus ved vejen til Lem, og her har han og Karen boet siden de flyttede fra gården.

* * *

Det næste hus ved samme side af vejen er bygget i 1957 af Aage Oest Jacobsen fra Køge. Hans kone, Ida Jensen, er født i Stampen. Huset er senere udvidet ved tilbygning af butik og damesalon. Aage Oest er regnskabsfører ved fabriken „Landia“ i Lem. Ida er graver ved Dejbjerg kirke og har udsalg af brød, is, chokolade m. m. Børn: Morten, Søren og Ole.

* * *

Huset derefter er opført i 1962 af Bruno Sylvester Nielsen fra Snejbjerg, efter at han i nogle år havde boet på samme sted i en trævilla med sin familie. Bruno er gift med Ingrid Astrup her fra kirkebyen. Han er murer og har hele tiden arbejdet hos familien Astrup. Børn: Jytte, Jørn og Anders.

* * *

Vi kommer nu til en landbrugsejendom. Den er opført 1923 af Johannes Fjord Astrup. Hans kone, Agnes Nielsen, er fra Ulstrup. Her var de til 1959, da de afstod gården og byggede et hus ved siden af. Børn: Søren Chr., se nedenfor, Betty Fjord, gift med Mads Guldager, død 1960, Else, død 1931, 3 år gammel, Hans, se næste hus, Vagn, se næste hus.

Sønnen Søren Chr. Astrup bor nu sammen med sin kone, Elna Vestergaard fra Lem, på ejendommen. Børn: Betty.

* * *

Som lige nævnt byggede Fjord et nyt hus i 1959, og her bor han og Agnes stadig.

I huset bor endvidere sønnen Hans Fjord Astrup, der arbejder på Alkjærsg teglværk.

Den yngste søn, Vagn Fjord Astrup, gift med Else Larsen fra Køge, bor ligeledes i huset. Også Vagn arbejder på teglværket. Børn: Svend Erik og Ingelise.

* * *

Vi skal endnu et stykke nordpå – forbi mergelgraven, og her på hjørnet af Margrethelunds jord findes også en gård. Den er opført 1909 som et husmandssted. Siden er der dog udvidet ved tilkøb af jord, og da jordens kvalitet er god, findes her nu en god gård.

Den første ejer var Niels Holgersen, og senere ejede Ingvar dt Chr. Astrup stedet.

Derefter kom Jens Christensen, kaldet Hedegaard, og hans kone, Mariane Majbjerg fra Nr. Omme. De havde en søn, Niels, der er gift med Andrea Rohde, bor i Skjern.

De solgte i 1944 til Ole Laugesen fra Kjærgaard. Han boede dog ikke på ejendommen, men solgte i 1945 til Arne Johnsen fra Skjern.

Denne solgte i 1947 til Knud Kristensen fra Ramme. Knud Kristensens anden kone, Marie Pedersen, stammer fra Gl. Dejbjerg. I 1952 solgte de og flyttede til Møborg. Børn: af første ægteskab: Martha og Gerda; af andet ægteskab: Lilly, Grethe, Tage, Bent og Poul.

Ernst Sandager var den næste ejer, men allerede i 1953 solgte han og flyttede til Margrethelund.

De nuværende ejere har været her siden da. Det er Mads Aage Østergaard fra Stenderup og Jenny Nielsen fra Hedevang i Lem. Mads Aage har siden 1961 været medlem af menighedsrådet. Børn: Bent Breinholt og Kaj Breinholt.

* * *

Dejbjerglund skole er tidligere omtalt, men vi må dog lige hilse på dem, der nu bor her. Lærer Svend Aage Stadel Petersen er fra Hinge. Hans kone Jenny Holm var fra Tindbæk. Børn: Asbjørn og Bjarne.

Dejbjerglund

Efter at Dejbjerglunds gamle hovedbygning var solgt til præstegård, byggede N. H. Møller i 1923 den gård, som nu hedder Dejbjerglund. Kreditforeningen drev efter Møllers bortrejse en tid gården ved bestyrer Rhode.

I 1932 blev den solgt til Peder Pedersen fra Holmsland og Hulda Plauborg fra Aadum. Plantning af læhegn, mergling og dygtige hænder arbejder har sammen gjort, at der af den før så karrige jord er blevet en gård, der både yder godt og pynter i landskabet. Peder og Hulda er stadig på gården. Børn: Kirstine, se under kirkebyen, Laurids, gift med Karen Theilade, har en gård i Brejning, Anna Lise, gift med Hans P. Provstgaard, har en gård på Holmsland, Ellen Sofia Plauborg, se næste hus, Inger Marie, kontorass., Jens Erik, er hjemme, Jørn, mekanikerlærling.

* * *

I 1960 blev der opført et hus på Dejbjerglunds mark ved siden af de andre huse i kirkebyen. Her bor smeden, Martin Sandager Mortensen, og hans kone, Ellen Sofia Plauborg Pedersen fra Dejbjerglund. Børn: Inge-lise og Susanne.

* * *

Det næste hus blev bygget af Peder Grimstrup i 1946, og her flyttede hans forældre, Jens Stensig og Grethe ind i 1947. Som vi tidligere under Gl. Dejbjerg har set, døde de begge i 1949. Huset blev derefter købt af forhenværende lærerinde, Anna Pedersen, og efter hendes død i 1951, købte Laurids Sandager det. Et års tid var det udlejet til Svend Eriksen, bogholder på „Vestas“; men efter Sandagergaards brand i 1954 flyttede Laurids selv ind i huset.

Ved Laurids Sandagers død i 1961 købtes huset af Anna Olga Jensen, der stadig ejer det. Hun har ikke selv boet her; derimod har huset været udlejet. Laurids Oest Jacobsen boede her fra 1960 til sin død i 1965.

De nuværende lejere er elektriker Laurids Frost Kristensen fra Skjern og hans kone Agnes Larsen fra Kongsted. Børn: Martin og Pia Marie.

* * *

Der ligger et mindre hus inden for det sidst omtalte. Det blev bygget 1947 til Kathrine Esmarch, der efter moderens død (se under Tanning) levede i kirkebyen som kirketjener. Hun var her til sin død 1957. Siden da har syerske Karen Bech fra Leding været her.

* * *

Vi kommer til slut til huset på hjørnet over for kirkegården. Huset kaldes „Hjørnebo“.

Det var murer Ingv. Chr. Astrup, der byggede huset, og han var den første, som boede her.

Siden købte lærerinde Anna Pedersen det. Hun har dog ikke selv boet her, men havde huset lejet ud. Det meste af den tid var der to husstande i det.

I 1944 solgte hun huset til Valborg Andersen fra Vognbjerg, og efter hende kom Jens Stensig og Grethe, der efter et års tids forløb flyttede ind i det nye hus ved siden af.

1947 kom Hans P. Jensen og Mariane Mortensen hertil. Med dem var Marianes forældre Ane og Morten Mortensen fra Vognbjerg. Ane døde 1951. Morten døde 1965, og var da med sine 93 år sognets ældste.

Tankerne går tilbage

Ved arbejdet i kirke og på kirkegård som kirketjener og graver møder man gennem årene mange af sognets folk i tunge som i festlige stunder.

Dertil kommer halvfjerdsindstve gange rundt til alle hjem i sognet som skatteopkræver.

Sammen giver det en meget stor berøringsflade.

Man får meget at sige tak for – ikke blot kaffe og cigarer en masse, begge dele kom som regel godt tilpas – men og især for god og venlig behandling og for mange gode samtaler, der var med til at knytte bånd, der endnu holder og binder.

Det var vel også en af grundene til, at lysten og modet til endnu en rundtur opstod. Fra vort skrivebord har vi forsøgt ligesom at se ind ad alle hjems døre og nikke genkendende til gamle og nye bekendte, og har vi ikke denne gang samlet på skattens mønt, så har vi dog samlet en skat af anden værdi.

Men – – – og her er det vægtigste spørgsmål – vil en og anden, der tager en tur med rundt, trods fejl og mangler, være i stand til at sanse fortidens tale og fornemme, hvad de henfarne slægter har givet os i arv og eje . . . ?

Blandkorn

(„Træk“ fra kirkebøger, retsprotokoller og folkemunde)

At vi undertegnede, jeg Enkemand Anders Jørgensen af Ugelbjerg og Pige Kirsten Pedersdatter af Øster Finderup udi Hanning Sogn, agter i sin tid at indtræde udi Ægteskab med hinanden tilstaaes hermed.

Dejbjerg Degnebolig, 15. Marts 1801 udi Vacancen.

AABYE.

ANDERS JØRGENSEN.

KIRSTEN PEDERSDATTER.

* * *

1819 den 17. August blev afsagt Dom udi den af Sognepræst Jespersen og Degnen Aabye contra A. Pedersen anlagte Sag saalydende:

Indestævnte A. Pedersen af Nørre Vognbjerg, Dejbjerg Sogn, har affattet . . . af 4. Marts og . . . af 20. Marts, hvilke begge han ved Sognefogeden i Dejbjerg Sogn har ladet læse paa Kirkestævne i samme Sogn, og som efter Citanten Pastor Jespersen og Degnen Aabyes Formening skal indeholde Udtryk, hvorved de ansaa sig højlig fornærmede og derfor ved Indlæg til Retten af 20. April har paastaet ham afstraffet.

A. Pedersen nægter at være Forfatter af samme, men da han første Dag, Sagen (forelaa?) i Retten efter udtrykkelig Opfordring har erklæret at have skrevet samme, men senere i Indlæg af 6. Juli hævder, at dette ikke kan komme ham til Skade.

Dokumenterne ikke fremlagt. Retten ude af Stand til at bedømme.

Dom.

Thi kendes for Ret!

De af A. Pedersen af Nørre Vognbjerg i Dejbjerg Sogn om Sognepræst Jespersen og Degnen Aabye brugte utilbørlige, fornærmelige og usømmelige Udtalelser, udi tvende Erklæringer af 4de og 20de Marts 1819, som var oplæst paa Dejbjerg Kirkestævne, bør døde og magtesløse at være, og uden at komme dem til Forkleinselse i nogen Maade. Derimod bør Anders Pedersen for saadan sit Forhold at bøde til Ringkøbing Amts Fattigkasse 10 bl. Sølv, saa betaler han ogsaa til Citanten 8 bl. Sølv, begge Dele inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse.

* * *

Der blev af flere af sognets beboere klaget over en af sognets veje, og dens tilstand var også under al kritik. Sognerådet gik ind for vejens istandsættelse, men man forlangte, at vejen skulle rettes og have en lige linie; som det var, gik den i bugter og sving som i forrige slægters tid. Dog dette forslag fra sognerådet blev betragtet som et overgreb. En kone græd; en anden kunne ikke sove om natten ved tanken på sådan vandalisme og sådant hærværk. En ældre mand sagde til sognerådet: „A bryder mig ikke meget om sådanne vigtige drenge, der tror de kan omskabe verden. Det var bedre, I blev hjemme og passede jeres egne sager!“ – Nå, arbejdet blev udført efter planen, og siden har ingen ønsket de gamle forhold tilbage.

* * *

En søndag i 1902 var vi nogle, der fulgtes ad sydpå fra Dejbjerg kirke. Vi kom forbi en mark fra Dejbjerglund, der var tilsået med korn, hvoraf en del var synligt og lå oven på jorden. Chr. Hansen fra Gl. Dejbjerg var med, og han fortalte, at han her havde truffet den nye ejer af Dejbjerglund, landbrugskandidat Nielsen. Han havde da spurgt Nielsen, om det ikke havde været godt med et træk mere med harven, så kornet var kommet lidt længere ned. Herpå svarede denne: „Jamen, Christen Hansen, ved De da ikke, at rødderne går nedad?“ – „Jow“, sagde Chr. Hansen, og nu lo han den ham egne latter, hvor det var, som om det klukkede inde i ham, og en enlig tåre løb ned over kinden – „jow, det vidst a da osse godt nok!“

* * *

Vi mindes manden, som var stor og stærk, men rolig og fredsommelig – kun når han i selskab havde skålet mere end godt var, kunne det komme til at skorte noget på det fredelige. Kom det dertil, at han sagde: „Det kan være, a skal stå op og rejse mig!“ – så vidste de fleste, at nu var grænsen nået.

En dag da han i Rabjerg kro var kommet i selskab, blev det efterhånden så højrøstet og truende, at værten var bange for, at der skulle blive ballade. Nu kom imidlertid Chr. Stokholm fra Hanning ind i kroens kørestald; om hans forbløffende store styrke gik der mange og sære frasagn. Værten bad nu Chr. Stokholm om at gå ind i skænkestuen for at dæmpe gemytterne ned. Stokholm åbnede døren og så ind på selskabet. Herinde havde vor mand rejst sig for bordenden, og under store armsving udtalte han: „Jeg er vokset op i min moders have, og nu skal du smage på frugterne!“ Han så nu hen på manden i den åbne dør, og efter et kort blik på ham, sagde han: „Nå, er det dig, Kræsten, så skal a nok være rolig!“ – hvorefter han satte sig ned.

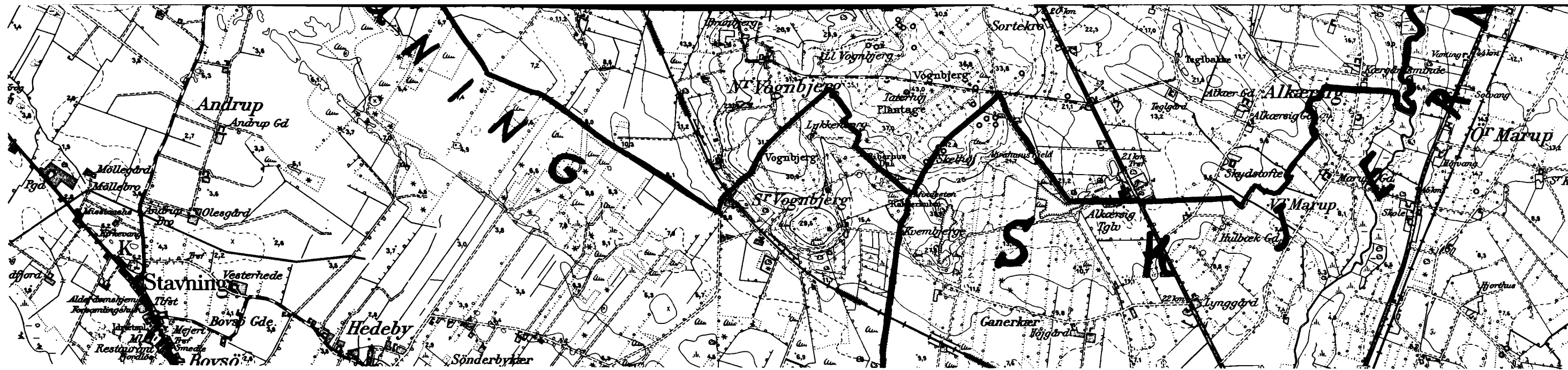
* * *

Kildeskifter

*

Trap: Danmark (Ringkøbing Amt).
Illustreret Tidende (Nr. 23 – 1888).
Kirkehistoriske Samlinger (Femte Række IV).
Dejbjerg kirkes synsprotokol.
Kommunionbogen for Dejbjerg kirke.
Dejbjerg kirkes tillysningbog.
Dejbjerg menighedsråds forhandlingsprotokol.
Protokol for Sognekommisionen for de fattiges forplejning i Dejbjerg
og Hanning.
Sogneforstanderskabets protokol.
Ringkøbing Amts Dagblad (hovedsagelig fra den tidligere serie: Fra by
og egn i gamle dage).
Hardsyssels Degnehistorie (II).
H. P. Hansen: Natmændsfolk og Kjæltringer (II).
Thorkild Gravlund: Af Danskens Historie, Herredsbogen, Jylland.
Hardsyssels Aarbog (Bind: 10, 34, 44, 39).
Raunkjærs Konversationsleksikon.
Endvidere er benyttet kort fra Geodætisk Institut samt folketællingslister
fra 1787 – 1801 – 1834 – 1845 – 1860 – 1870 – 1880 og 1890.

Motorvej	Jernbane (dobbeltsporet). Sporantalfremgår af tværribberne	Tr st Δ Trigonometrisk station med postament	\dagger Gravsted, krigsgrav		Levende hegn
Hovedvej med nr.	Jernbane (enkeltsporet) med niveauskæring	Δ Trigonometrisk station støbt til overfladen	\dagger Kirketomt, tomt		Trærække
Landevej med kilometersten	Jernbane med over- og underføring af vej	x Vejmølle	Drivhuse, sammenbyggede	Højdeforskellen mellem kurverne på landjorden er 2,5 m x betyder lavning i terrænet	Ståltrådshegn
Offentlig bivej i landevejsklasse	Jernbane med over- og underføring af vej	\diamond Vandmølle	\bullet Vandtårn, vandbeholder		Sneskærm af planker
Offentlig bivej; god	Jernbane med over- og underføring af vej	ℓ Vindmotor	\bullet Fyr, sømærke	Dæmning	
Offentlig bivej, mindre farbar	\textcircled{S} \textcircled{B} \textcircled{T} Station, billetssalgsted, trinbræt	\circ Mindesten	\circ Kalk-, mangel- eller lergrav	Sognegrænse	
Offentlig markvej	Skinnevej	ω_{25} Grænsepæl med nr.	\circ Sand- eller grusgrav	Skrånt	
Privat færdselsvej	Jordvold, stengærde	Kulmile	\circ Kæmpehøj, røse, runddysse	\circ Kilde, brønd	
Mark- og skovvej	Spadserevej og fodsti	Ruin	\circ Langdysse	\circ Køkkenmødding	
		\times Stendysse	Sand	Løvskov	
			Siv og lyng	Nåleskov	
			Eng og marsk	Lystanlæg	
			Mose med tørveskær	Frugtplantage	

Nr = Nørre	$Forsamlshs$ = Forsamlingshus	Pgd = Præstegård	Skt = Sankt
Sr = Søndre(-er)	Gd, Gde = Gård, gårde	Pl = Plantage	$Stby$ = Stationsby
$Ør$ = Østre(-er)	Hs, Hse = Hus, huse	$Postkont$ = Postkontor	$Tglv$ = Teglværk
Vr = Vestre(-er)	K = Sognekirke	$Præsteb$ = Præstebolig	$Tlfst$ = Telefonstation
Ll = Lille	K = Anden kirke	$Rednst$ = Redningsstation	$Tlgr$ = Telegrafstation
St = Store	$Kommkont$ = Kommunekontor	$Sk = Skov$ $S = Sogn$	$Trsf$ = Transformator
Gl = Gamle(-mel)	$Ld =$ Landdistrikt $Ls =$ Landsogn	$Skovfhs$ = Skovfogedhus	$Vandr$ = Vandværk
$Autovrk$ = Automobilværksted	$Lægeb$ = Lægebolig	$Skovrdv$ = Skovriderbolig	$Vml, Vmlr$ = Vandmølle, vandmøller
Bj = Bjerg	Ml, Mr = Mølle, møller	$Skovrdgd$ = Skovridergård	Vmt = Vindmotor

Målt 1871. Rettet 1957 (enkelte rettelser 1962)